

Trakya Bölgesi
Mevcut Durum Raporu
2012

TR21 - TRAKYA BÖLGESİ

TRAKYA BÖLGESİ

Mevcut Durum Tespiti

İçindekiler

TR21 Trakya Bölgesi Turizm Master Planı Trakya Bölgesi'nde turizm gelişimine temel hazırlamak ve yön haritası çizmek amacıyla hazırlanmıştır. Söz konusu plan çalışmaları Trakya Bölgesi'nde ve İstanbul'da Ekim 2011–Haziran 2012 tarihleri arasında Trakya Kalkınma Ajansı ve Boğaziçi Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Uygulama ve Araştırma Merkezi (TUYGAR) işbirliği ile yürütülmüştür.

TR21 Trakya Bölgesi Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerinden oluşmaktadır. Mevcut durumda Edirne kültür turistlerini, Kırklareli doğaseverleri ve Tekirdağ deniz tutkunlarını ağırlamaktadır. Ancak turizm bölgede günümüze kadar plansız gelişmiş, yerel halka düzenli ekonomik fayda sağlayacak bir duruma gelememiştir. Bu nedenle kırsal alanlardan genç nüfus büyük şehirlere göç etmekte veya sanayi merkezlerine günübirlik giderek çalışmaktadırlar. Fakat bu üç ilin de farklı konularda turizm çekiciliği ve potansiyeli bulunmaktadır.

Bu doğrultuda raporun beş adet amacı bulunmaktadır; Trakya kimliğinin netlikle belirlenmesi, bölgeye gelen turist sayısının artırılması, farklı turizm türlerinin planlanarak turizmin dört mevsime yayılması, turistlerin bölgede daha uzun kalmaları, yerel halkın turizm gelişimine ve uygulamasına dâhil edilmesi ve turistlerin deneyimlerinin farklılaştırılması ve zenginleştirilmesidir. Plan, yerel halk için düzenli bir gelir sağlayacak ve turiste farklı bir tecrübesi yaşatacak bir turizmin bölgede geliştirilmesine yönelik strateji ve eylemleri içermektedir. Çalışmanın temel yaklaşımı, Trakya Bölgesi'nde turizmin sürdürülebilirlik ilkelerini temel alarak geliştirilmesidir. Bu ilkeler, turizmin çevreyi ve yerel halkın sosyal yapısını gözeterek ekonomik fayda sağlamasını gerektirir. Bu anlayışla, turizm türleri yörenin kültürel ve tarihi mirası, doğal güzellikleri ve sosyo-ekonomik yapısı göz önünde bulundurularak önerilmiştir.

DOĞAL DEĞERLER

a.Flora (Kırklareli-Edirne-Tekirdağ)

Trakya Bölgesi, Türkiye'nin kuzey batısında bulunmakta olup, yaklaşık olarak 25.000. km²'lik yüzölçümüyle Türkiye'nin %3'ünü oluşturmaktadır. Bölge, 3 yönden (doğu, kuzey ve güney) denizle çevrilidir. Batı bölümü ise Bulgaristan ve Yunanistan'a komşudur. Bölgenin kuzey ve güneyi dağ, iç kesimleri ise antropojen step karakterindedir. Bölgenin kuzey kesimi genel olarak kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanan Istranca (Yıldız) Dağları ile çevrilmiştir. Güney kesimi ise, doğu-batı yönünde uzanan Ganos (Işık) Dağları ve bu dağların batıya doğru uzantısı olan Kuru Dağları ile kuşatılmış durumundadır. Bölgenin iç kesimleri Ergene Nehri tarafından sulanmaktadır. Bölgenin batısında Bulgaristan ve Yunanistan'a sınır teşkil eden Meriç Nehri ve kolları bulunmaktadır.

Bölge, bitki örtüsü bakımından çok zengindir. Türkiye florasını teşkil eden yaklaşık 10.000 çiçekli bitki türünün, yaklaşık 2600 kadarı bölgede bulunmaktadır. Diğer bir deyişle Türkiye yüzölçümünün %3'ünü oluşturan bölge, tüm çiçekli bitki florasının %25'ini kapsamaktadır. Bu floristik zenginliğin çeşitli nedenleri vardır. En önemli nedenler toprak özellikleri ve iklimdir. Kahverengi orman toprakları, rendzinalar, grumusoller gibi verimli topraklar bölgede oldukça yaygındır. Bölge, iklimik yönden oldukça farklı varyasyonlara sahiptir. Karadeniz kıyılarında, tipik nemli, serin ve yağışlı Karadeniz iklimi; iç kesimlerde, yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk olan tipik kara iklimi (Kontinental iklim); güney ve güneybatı ile, Karadeniz kıyılarında lokal olarak tipik Akdeniz iklimi görülmektedir ki, yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılıman ve yağışlıdır.¹

Genellikle kuzey kısımlarda yer alan ve okyanussal iklim etkisi ile meydana gelmiş bulunan ve esas elementini Kayın ve Orman Gülü olarak bilinen ağaçların meydana getirdiği nemli ormanlar mevcuttur. Bu ormanlarda, verilen iki bitki dışında, genel olarak Gürgen türleri, Fındık, Akçaağaç ve Kızılcık gibi bitkiler bulunmaktadır. Istranca Dağları'nın güneye bakan yamaçlarında ise, genel olarak Meşe türlerinden meydana gelen ormanlar vardır.

Vadilerin denize yakın kesimlerinde meşe ormanları içinde azda olsa Dişbudak, Karaağaç, Kızılağaç, Gürgen, Söğüt, İhlamur, Ceviz, Kayın, Akağaç, Kavak gibi türler bulunmaktadır. Demirköy platosunda ormanlık alanlar genellikle iğne yapraklıdır.²

¹ Asan, A& Yarı, C 1996, "Trakya'da Botanik Gezileri", Çevre Dergisi, Sayı 7, ss. 26-28
² Ayrıntılı bilgi için bkz: <http://www.kirklarelikulturturizm.gov.tr/belge/1-59761/bitki-inceleme.html>

Trakya Kalkınma Ajansı

Doğal Değerler

Istrancaların Karadeniz'e kıyı teşkil eden bölümlerinde Kayın ve Meşe ağaçları önemini kaybeder. Bu bölge, çok özel bir orman türü olan "Longoz (Subasar)" ormanları ile kaplıdır. Bu orman, Erikli gölü ile Kocagöl (Mert gölü)'nün Istranca etekleriyle birleştiği düşük irtifalı ve çok nemli bölgelerde gelişmiştir. Bu bölgeler aluvyal tip topraklara sahip olup, geçmişte göl tabanı olduğu tahmin edilmektedir. Bu ormanların tipik ağaçları şöyle özetlenebilir: Adi Kızılağaç (L.), Çiçekli Dişbudak, Karaağaç, Ova Ağacı, Ak Söğüt, Kayın, Saplı Meşe, Çınar Yapraklı Akçaağaç, Üvez, İhlamur, Kızılağaç, Mürever, Kızılcık ve Gürgen; orman altı florası olarak da, Böğürtlen, Sarmaşık, Kır Minesi, Menekşe, Gümüş Renkli Korunga, Basur Otu, Siklamen, İki Yapraklı Ada Soğanı, Orkide türleri ve Ters Lale gibi bitkiler sayılabilir.³ Longoz Ormanları'nın bazı kesimlerinde orman çok sıkı ve yürümek hemen hemen imkânsızdır.⁴

Ayrıca bölgede Güney ve Güneybatı kesiminde yer alan tipik Akdeniz makisi de görülmektedir. Bu maki formasyonu, Karadeniz kıyısında ve Akdeniz ikliminin görüldüğü yerlerde adacıklar halinde bulunmaktadır. Maki elemanları, İstanbul'dan İğneada'ya kadar olan kıyı bölgelerinde yapraklarını döken çalılarla bir arada yer alır. Ancak kuzeybatıya gidildikçe tedricen azalır. Maki elemanları, Karadeniz kıyıları boyunca daha dar bir şerit oluştururlar ve iç kesimlere daha fazla sokulmazlar.

Bölgede güney (Tekirdağ) taraflarına inildikçe orman varlığı azalma göstermektedir. Yıllık yağış miktarı ve yükseltisi düşük olan bu il orman yoksuludur. Ancak bölgenin diğer ili olan Edirne ile karşılaştırıldığında, göreceli olarak orman varlığının iyi olduğu söylenebilir. Bu bölümün temel bitki örtüsü Ganos ve Korudağı kütlelerinde orman, Marmara Denizi ve kıyılarında ise makidir. Akarsu boylarının karakteristik ağacı ise Söğüt'tür. İlde en iyi ormanlar Saray İlçesi'ni Bahçeköy çevresindedir. Tekir ve Kuru dağlarında yer yer meşelikler vardır. Malkara'nın güneydoğusunda Karo Dağları'nın yamaçlarında kızılçam ağaçlarına rastlanır. Emirali İsaklı arasında Gürhen Ormanları geniş alanlara yayılmıştır. Ancak bu ormanların güney kesimleri tahrip edilmiş ve alanda makiler gelişmiştir. Orman altı bitki örtüsü ise çeşitli otlardan meydana gelmektedir. İlin büyük bir kısmı bozkırdır.⁵

³ T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, İğneada Longoz Ormanları Tanıtım Broşürü
⁴ Yarı, C 1991, "Demirköy (Kırklareli) ve Çevresinin flora ve vejetasyonu" (Doktora tezi), Ege Üniv., Fen Bil. Enst. Biyoloji Anabl. Dalı, s. 150

⁵ İl Kültür Turizm Müdürlüğü 2005, Tekirdağ Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı, s. 27

Trakya Bölgesi'nin hâkim orman yapısını oluşturan Istranca Dağları'nın bir bölümü ve güneydeki Koru Dağları'nın kuzey kesimlerini il sınırları içine aldığı düşünülürken, Edirne ve çevresinin orman yapısında yukarıda sayılan aynı ağaç türlerinin büyük rol oynadığı anlaşılabilir. Edirne'nin Ergene Havzası içerisinde kalan kesimi yoğun tarımsal faaliyetler ve orman örtüsündeki tahribat nedeniyle bozkır görünümüne sahiptir. İç bölgelerde görülen ormanlar parçalar halinde 100-200 metre arasındaki platolar ve 250-300 metre yükseklikteki tepelerde bulunur. Enez-Tekirdağ arasındaki meşe ve kızılçam ormanlarının tahrip edildiği yerlerde yer yer makiler görülür.

Genel itibariyle, Trakya Bölgesi'nin florası çeşitli turizm aktivitelerine olanak verecek özellikler taşımaktadır. Bölgenin kuzey-doğu alanı kaplayan geniş orman kümeleri içerisinde bulunan zengin bitki ve hayvan varlığı av turizmi, izcilik, trekking, spor, kampçılık, piknikçilik, karavan turizmi ve doğa yürüyüşleri için ideal imkanlar sağlamaktadır. Ayrıca endemik bitkilerin bolluğu, longoz ormanları ve Istrancalar'da ki el değmemiş doğal yapı alternatif turizm aktiviteleri için cazip avantajlar barındırmaktadır. Bu alanlarda doğayla baş başa kalmak isteyen ve butik turizm faaliyetlerine rağbet eden turist grupları hedef alınabilir.

b. Fauna

Bölge, iklimik açıdan ve yeryüzü şekilleri bakımından çeşitlilik arz eden unsurları bünyesinde barındırdığı için farklı hayvan türlerine ev sahipliği yapmaktadır. Biyoçeşitlilik ve eko sistem zenginliği ile diğer bölgeler arasında öne çıkan bölgede, endemik birçok hayvan türüne rastlamak mümkündür.

Özellikle bölge ormanlarının büyük çoğunluğunun bulunduğu Kırklareli ve çevresinde bulunan coğrafyada göreceli olarak çeşitliliğin daha fazla olduğu söylenebilir. Bugüne kadar bölgede yerli ve yabancı bilim adamlarınca yapılmış faunistik çalışmaların değerlendirilmesiyle elde edilen bilgiler bölgenin fauna bakımından zenginliğini göz önüne sermektedir.

Özellikle Trakya Üniversitesi başta olmak üzere birçok araştırmacının Kırklareli ve çevresinde (Longoz Ormanları Faunası) yapmış olduğu bilimsel çalışmalar sonucunda memeliler, kuşlar, sürüngenler, iki yaşamlılar ve balıklara ait toplam 326 omurgalı türünün ve 311 omurgasız (kız bakireleri/tayyare böcekleri ve kelebekler) türünün bölgede varlığı tespit edilmiştir. Memelilerden 8 takım ve 18 familyaya ait 65 tür; kuşlardan 20 takım ve 53 familyaya ait 197 tür; sürüngenlerden 2 takım ve 9 familyaya ait 27 tür; iki yaşamlılardan 2 takım ve 5 familyaya ait 9 tür ile balıklardan 5 takım ve 11 familyaya ait 28 tür olmak üzere omurgalılara ait toplam 37 takım ve 96 familyaya ait 326 omurgalı türünün bölgede yaşadığı tespit edilmiştir. Tüm faunal veriler değerlendirildiğinde omurgalı ve omurgasızların toplam tür sayısı 484 gibi yüksek rakamlarda olması bölgenin faunal açısından hayli yüksek öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye memelilerinin % 40'ını, Türkiye kuşlarının % 42'sini, Türkiye sürüngenlerinin % 42,8'ini, Türkiye iki yaşamlılarının % 24,7'ini, Türkiye tatlı su balıklarının % 17,8'ini, Türkiye su bakirelerinin % 24,1'ini ve Türkiye kelebeklerinin % 2,2'sini oluşturmaktadır.⁶

Longoz Ormanlarında flora ve fauna çeşitliliği Bern Sözleşmesi ile koruma altına alınmıştır. Koruma altına alınan nadir türler arasında:

Balıklar: Dere Hamsisi, Deniz İğnesi, Tatlı Kayabalığı, Kurt Balığı, Noktalı İnci Balığı, Acı Balık, Taş Yiyen Balık, Karaburun Balığı, Kırmızı Benekli Alabalık, Gümüş Balığı, Trakya Levreği...

Böcekler: Büyük Teke Böceği, Benekli Bakır Kelebeği, Yusufçuk, Kız Böceği, Leş Böceği...

⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz: <http://www.yildizdagiprojesi.cevreorman.gov.tr/animals.html>

Trakya Kalkınma Ajansı

TR21 Turizm Varlıkları Envanteri

Kuşlar: Cüce Karabatak, Akkuyruklu Kartal, Küçük Kerkenez, Yeşil Ağaçkakan, Örümcek Kuşu, Tepeli Pelikan, Küçük Karabatak, Sessiz Kuğu, Ötücü Kuş, Suna Ördeği, Balıkçı, Kaşıkçı, Balaban, Dik Kuyruk, Balık Kartalı, Hazer Sumrusu, Yalı Çapkınlı, Mahmuzlu Kız Kuşu, Gri Balıkçıl...⁷

Memeliler: Geyik, Karaca, Yaban Domuzu, Kurt, Tilki, Çakal, Yaban Kedisi, Sansar, Porsuk, Yarasa, Su Samuru...

Sürüngen İki Yaşamlılar: Gece Kurbağası, Pürtüklü Semender, Oluklu Kertenkele, Yeşil Kertenkele, İnce Kertenkele, Yılan Türleri ve Kaplumbağa...⁸

Yaban hayati çok zengin olan Kırklareli'nde av tutkunları için birçok av hayvanı bulmak mümkündür. Örneğin, ovalık arazilerde ve düzlüklerde kanatlı av hayvanlarına (Keklik, Bildircin, Kaz, Ördek, Çulluk vb.); yüksek ve ormanlık arazilerde ise büyük av hayvanlarına (Domuz, Kurt, Porsuk, Tilki, Tavşan vb.) rastlamak mümkündür.⁹ Bu hayvanların yoğunluğuna ve türlerine göre yöre av turizmi için destinasyon haline gelebilir. Ancak son dönemlerde gündeme gelen sürdürülebilir turizm kavramı çerçevesinde konunun ele alınması ve av turizmi çerçevesinde doğal hayatın çeşitliliğine ve hayvan türlerinin zenginliğine zarar gelmemesine özellikle dikkat edilmelidir. Bu bağlamda oluşturulacak strateji ve planlar doğal yaşamın korunması ilkesine uygun olmalıdır.

Türkiye'nin başlıca alabalık üreme alanlarından olan Kazan ve Pabuç derelerinin yukarı kesimleri alabalıkta doğal üremenin artması ve avlanmanın kontrol altına alınması için "Alabalık Koruma Sahası" olarak ayrılmıştır.

Ayrıca Kırklareli, Trakya Arısı olarak bilinen ve bölgeye has bir arı cinsine de ev sahipliği yapmaktadır. Oskay'a göre, Trakya Arısı, dünyada Kafkas arısından sonra koruma altına alınan ikinci arı ırkı olma özelliğini taşımaktadır. Özellikle Kırklareli'nde Yıldız Dağları'nın bulunduğu alanda, Trakya Arısı denilen bir arı ırkı ortaya çıkmıştır. Bu arı ırkı, çeşitli üniversitelerin yaptığı gen çalışmalarlarıyla kanıtlanmıştır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı da Trakya Arısı'nın varlığını resmen onaylamıştır. Trakya Arısı'nın korunması için 30 kilometrelik

⁷ Bu kuşların büyük bölümü Gala Gölü Milli Park Alanı'nda bulunmaktadır.
⁸ Kaymaz, A 2010, "Çevre İncelemesi KIRKLARELİ 2010", Özgün Color&Özgün Kırtasiye, s. 63

izole alan oluşturulmuştur. Bu alanın özelliği, dışarıdan başka bir arı kolonisinin giremeyecek olmasıdır.

Trakya Arısı'nın diğer arılardan farkı, saf ırk olarak kendini korumuş olmasıdır. Diğer bölgelerde göçer arıcılık olduğu için arılarda melezleme olmaktadır. Çoğu yerde ırklar birbirine karışmaktadır. Trakya Arısı ise diğer ırklarla karışmadığı için saf ırk olarak kalmıştır.¹⁰

Tekirdağ ve ilçeleri de fauna açısından zengin bir varlığa ev sahipliği yapmaktadır. Ancak son dönemlerde bilinçsiz avlanma ve çevre kirliliğiyle birlikte birçok av hayvanının soyu tükenmiş, birçok tür de tükenme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Örneğin, tavşan ve keklik sayısı oldukça azalmıştır. Yakın zamana değin Tekirdağ-Şarköy ormanlarında bol avlanan yaban horozu, sülün ve karacaya günümüzde rastlamak mümkün değildir. İlde avlanan başlıca kuş türleri bıldırcın, il, çulluk, keklik, sarıasma, üveyik, yaban ördeği, yaban kazı ve toydur, yaban ördeğidir. Tavşan, kurt, çakal ve tilki ise çoğunlukla dağlık ve ormanlık alanlarda avlanmaktadır.¹¹

Tekirdağ kıyılarında avlanılan balık türleri arasında İstavrit, Menekşe, Barbunya, Tekir, Karaköz, Mırmır, Gün Balığı, Gelincik, İspari, Levrek, Kefal, Kılıç, Palamut, Torik, Kofana, Uskumru ve Kalyoz sayılabilir. İlde ayrıca İstakoz ve İstiridye de avlanmakta ve bunlar yurt dışına ihraç edilmektedir.¹² Ancak son yıllarda belirginleşen deniz kirliliği ve aşırı avlanma nedeniyle bahsi geçen balık türlerinin birçoğunda ciddi bir azalma görülmektedir.

Edirne ili ve çevre ilçelerde fauna çeşitliliğini çoğunlukla ormanlık alanların bir arada toplandığı ilin güney-güneybatı taraflarında görmek mümkündür. İl topraklarında akarsu, göl ve gölet kenarları başta yaban ördeği, yaban kazı, kuğu ve diğer bazı göçmen kuşlara ev sahipliği yapmaktadır. Edirne, Avrupa-Afrika göç yolu üzerinde göçmen kuşlar için bir dinlenme noktasıdır. Göçmen kuşların yanı sıra il ormanlarında tilki, kurt, çakal, yaban domuzu vb. yaban hayatı görülmektedir. Bu özellikler Edirne'de av turizmi ve avcılık potansiyeli olduğunun göstergesi sayılabilir.

Saros Körfezi'nde hem Ege sularının, hem de az tuzlu Marmara'nın balıklarını bulmak mümkündür. Bu sularda mevsimine göre çipura, lüfer, barbun, mercan, karagöz, levrek, kefal, ahtapot ve ülkemizde sadece bu yörede bulunan yılan balığı bol miktarda mevcuttur. Son yıllarda aşırı avlanmayla birlikte yılan balığı üretiminde ciddi düşüşler yaşanmıştır. Ancak Saros Körfezi hala bol balık bulunan sayılı sahil yörelerimizdendir.¹³

Edirne ilinin funası Ornotoloji (Kuş Gözlemciliği) ve Ornito Turizmi açısından zengin alternatiflerle doludur. Özellikle Saros Körfezi ve Enez çevresinde bulunan göllerde çeşitli kuş türleri yaşamaktadır. Bir araştırmaya göre ülkemizdeki kuş türü sayısı tüm Avrupa'daki sayıya denktir. Buna sebep olarak sulak alanların çok olması ve ülkemizin göç yolları üzerinde bulunması sayılabilir.¹⁴

Ekolojik koridor niteliğindeki il topraklarında akarsu, göl, gölet kenarı başta yaban ördeği, yaban kazı, kuğu gibi kuşlar için Avrupa-Afrika arası göç yolları üzerinde dinlenme noktasıdır. Gala Gölü Milli Park alanında yaklaşık olarak 200 farklı kuş türü yaşamaktadır.

KIRKLARELİ

c. Yeryüzü Şekilleri (Kıyı Alanları, Mağaralar, Vadiler)

KIRKLARELİ

Kırklareli'nde turizm açısından değer taşıyan mağara, karstik şekiller, sahiller ve vadiler bulunmaktadır. Bunlar arasında en çok bilineni Dupnisa Mağarası'dır. Karstik bölgede suyun kireçtaşlarını eritmesi sonucu meydana gelen mağara, Demirköy İlçesi Sarpdere Köyü yakınlarındadır. Mağaranın içinde, kireçtaşının su ile erimesiyle oluşan dikit ve sarkıtlar vardır. Mağara 3200 metre uzunluğundadır. Kırklareli Müze ve Kültür Müdürlüklerince düzenlenip bir bölümü ziyarete açılan Dupnisa'ya Demirköy'e gidiş yolunda Velika köprüsünden sola ayrılan asfalt yolla gidilebildiği gibi Demirköy'den, Merkez İlçeden de, bakımlı yollarla varılabilir.

İçinde su olan mağara aydınlatılmış olup yarasalarca barınak olarak kullanılmaktadır. Çökerek oluşan mağara, 1. derecede doğal sit alanıdır ve görevlilerce korunmaktadır. Mağarayı yılda yaklaşık olarak 40 bin kişi ziyaret etmektedir.¹⁵

Kırklareli ve çevresinde Dupnisa Mağarası'na benzer şekilde oluşmuş keşfedilmeyi bekleyen onlarca karstik mağara ve girintiler bulunmaktadır. "Yıldız Dağları Biyosfer Projesine" göre bunlardan bazılarını şu şekilde sıralanabilir: Bağlar Mağarası (Sergen-Vize), Bezirgan Mağarası (Sivrilere Köyü - Demirköy), Bostanlıklarla Mağarası (Kışlacık Köyü - Vize), Çatalyol Subatari Mağarası (Avcılar - Demirköy), Dupnisa Mağra Sistemi (Sarpdere köyü - Demirköy), Kale-1 Mağarası (Çukurpınar Köyü - Kırklareli), Kale-2 Mağarası (Çukurpınar Köyü - Kırklareli), Kale-3 Mağarası (Çukurpınar Köyü - Kırklareli), Kızılköy Mağarası (Sergen - Vize), Kızılağaç Mağarası (Kızılağaç - Vize), Kızlar Mağarası (sarpdere - Demirköy), Kovantaşı Mağarası (kışlacık Köyü - Vize), Kozarka Mağarası (Çukurpınar - Kırklareli), Kurudere (Ağıl) Mağarası (hamidiye - Vize), Kurudere (Domuzdere) Mağarası (Balkaya - Vize), Mermer Mağarası (Sivrilere Köyü - Demirköy), Ocak Mağarası (Sergen - Vize), Pestilin Mağarası (Evrenli - Vize), Tirfez Mağarası (Sergen - Vize), Uzuntarla Mağarası (Sergen - Vize), Yenesu Mağarası (Balkaya - Vize), Yeşillik Mağarası (Armağan - Vize).

¹⁵ Kaymaz, A 2010, "Çevre İncelemesi KIRKLARELİ 2010", Özgün Color&Özgün Kırtasiye, s. 42

¹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz: <http://www.yildizdagprojesi.cevreorman.gov.tr/caves.html>

TR21 Turizm Varlıkları Envanteri

⁹ Kırklareli Tanıtım Broşürü, Kadıköy Matbaası, s. 37

¹⁰ Kırklareli Tanıtım Broşürü, Kadıköy Matbaası, s. 37

¹¹ Kırklareli Tanıtım Broşürü, Kadıköy Matbaası, s. 37

¹² Ibid

¹³ Edirne İl Yıllığı 2005, Acar Basım, s. 316

¹⁴ Kocaman, S 2011, Edirne İl'inin Turizm Coğrafyası, Doktora Tezi, s. 289

EDİRNE

Yenesu Mağarası, Vize'nin Balkaya Köyü'nde bulunmakta olup, 1.620 metre uzunluğundadır. Trakya'nın üçüncü büyük mağarasıdır. Yenesu'nun iç görünümü son derece güzel, her türden damlataşlar (sarkıt, dikit, sütun duvar damlataşları, damlataş havuzları ve makarnalar) ile kaplıdır. Damlataş havuzu veya göllerin üzerine saçaklar şeklinde inen veya tabanından yükselen bu şekiller mağaraya sihirli bir hava kazandırmıştır.¹⁷

Kırklareli deniz ve kum konsepti üzerine kurulabilecek bir turizm çeşidine de oldukça müsait kumsal ve plajlara sahip bir il olarak öne çıkmaktadır. Kırklareli'nin Demirköy ve Vize ilçeleri sınırlarında 56 km. uzunluğunda Karadeniz'de kıyısı bulunmaktadır. Demirköy ilçesi, İğneada Beldesine bağlı Beğendik Köyü, Türkiye'nin Karadeniz'in batısında yer alan son yerleşim yeridir. Hemen karşısında Bulgaristan'a ait Rezova isimli yerleşim yeri bulunmaktadır.

Vize'ye 47 km mesafede Kışlacık Köyü sınırları içerisinde Panayır İskelesi Plajları bulunmaktadır. 200 metre uzunluğu, 20 metre genişliği, berrak denizi, ince kumu ve etrafı tamamen ormanlarla kaplı muhteşem doğa manzarasıyla Panayır İskelesi turizm için değerlendirilmeyi ve ıslah edilmeyi beklemektedir.

Deniz turizminde Demirköy'e bağlı İğneada beldesi ve Vize'ye bağlı Kıyıköy beldeleri son yıllarda önemli sayıda ziyaretçiyi yöreye çekmektedir. Bu yörelerde çok yıldızlı konsept otellerden ev pansiyonculuğuna, kamu tesislerinden kamping alanlarına kadar birçok seçenek mevcuttur.

Bu kıyı şeridi boyunca denize girilebilecek birçok bakir alan bulmak mümkündür. Bunlardan başlıcaları; Beğendik Köyü Kumsalı, İğneada Kumsalları, Panayır İskelesi Koyu, Poliçe Koyu, Kıyıköy (Midye) kumsalı vb. Bu kumsal alanlarında gelen turistlerin ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri sosyal alanlar, barınma imkânları, yeme-içme tesisleri bulmak mümkündür. Ancak tahmin edileceği üzere turizmde kalitenin artırılması ve bölgeye yeni turistlerin ilgisinin çekilmesi için buralarda yeni tesis ve mekânlara ihtiyaç duyulduğu aşikârdır.

EDİRNE

Edirne, Enez ve Keşan, yani Saros Körfezi boyunca Ege Denizi'ne kıyısı olan ve söz konusu bölgelerde eşsiz kıyı güzellikleri sahip bir ilimizdir. Özellikle yaz aylarında nüfusu kıyı kesimlerinde ciddi nüfus artışları yaşanmakta ve bölge yazlıkçıların akınına uğramaktadır. Bu bölgelerde ikinci konutlar ve villa tarzı yapılaşma oldukça yaygın hale gelmiştir. Ancak bilinçsiz turizm uygulamaları, çarpık yapılaşma ve çevreye karşı duyarsız uygulamalar bölgenin turizm kapasitesi üzerinde baskı unsuru olarak görülebilir.

Saros Körfezi'nde Enez ve Keşan'a bağlı Erikli, Sazlıdere, Gökçetepe, Yayla ve Mecidiye sahillerinde deniz suyu sıcaklığı yüzmeye, sportif olta balıkçılığına ve ülkemizde son yıllarda büyük gelişme sağlayan su altı

¹⁷ Vize Belediyesi, Vize Tanıtım Kitapçığı, s. 15

TEKİRDAĞ

dalış sporlarına elverişlidir. Ancak 1970'li yıllardan itibaren bölgede artan kıyı turizmi sezonun Akdeniz ve Ege kıyılarına göre kısa olması, sahanın sınıra yakın olması ve askeri tatbikat bölgesi olması sebebiyle çok fazla gelişmemiştir.

Arazi uygulama çalışmalarında kıyılarda icra edilen turistik etkinlikler tespit edilerek yerleşmelere göre sınıflandırmalar yapılmıştır. Örneğin, deniz turizmi kapsamın yüzme ve güneş banyosu tüm Saros Körfezi'nde icra edilmekte; rüzgar sörfü, su kayağı, kürek çekme, yelken gibi su sporları da ağırlıklı olarak Erikli ve Gülçavuş'ta görülmektedir. Su altı fotoğrafçılığı, dalış ve su altı arkeolojisi gibi su altı sporları da daha çok Sazlıdere (Üç Adalar), Gökçetepe, Mecidiye (İbrice), Erikli, Danişment'te yapılmaktadır. Hâkim sezonun sadece 3 ay kadar yaşanabildiği bölge sahillerinde turizm aktiviteleri çeşitlendirilerek sezonun 5-6 ay gibi uzun süreçlere çekilmesi mümkün olabilir. Bu çeşitlendirme uygulamaları arasında su altı dalış turizmi önemli bir yere sahiptir.

Saros Körfezi kuzey ve güney kıyılarında yüksek kıyılar önemli dalış mevkileridir. Toplar Burnu, Bebek ve Despot Kayalıkları dalış mevkileri buna güzel bir örnek teşkil etmektedir. Bebek Kayalıkları dalış mevki Türkiye'nin en gözde 10 dalış mevkiden biri olarak belirlenmiştir.

Saros Körfezi kıyılarında Marmara geçiş iklimi görülmekte olup Nisan ayının son haftasından Kasım ayı sonlarına kadar su altı dalışları yapılabilmektedir. Su altı dalışlarında iklime bağlı en önemli konulardan biri de deniz suyu sıcaklıklarıdır. Deniz suyu sıcaklığının ortalama 12-14 °C'nin üzerinde olduğu aylar su altı dalışları için uygun deniz suyu sıcaklık değerleridir. Dolayısıyla Saros Körfezi'nde deniz suyu sıcaklıkları Nisan-Kasım döneminde sözü edilen değerleri göstermektedir. Çalışma alanında ortalama deniz suyu sıcaklığı Mayıs-Kasım döneminde 16 °C derecenin altına düşmemektedir.¹⁸

TEKİRDAĞ

Tekirdağ, Şarköy'de bulunan ve bölgenin tek Mavi Bayraklı plajı, Marmara Denizi'nde kilometrelerce devam eden kumsalları ve yamaç paraşütü tutkunlarının uğrak yeri Uçmaktare Köyü'yle alternatif turizm aktiviteleri için oldukça cazip fırsatlar barındırmaktadır. Eğer son yıllarda deniz kirliliği ve çarpık yapılaşma gibi problemler ortaya çıkmamış olsaydı, Marmara Bölgesi'nin Akdeniz ve Ege kıyılarına rakip olabileceği biricik tatil yöresi haline gelebilirdi. Ancak Tekirdağ tercihini turizmden yana kullanmamış, bir iç deniz olan Marmara Denizi'nin kirlenmesiyle birlikte-ki burada sadece Trakya'yı ele almak yanlış olur, çünkü Marmara'da kıyısı bulunan tüm iller, özellikle İstanbul, bu kirlilikte önemli role sahiptir-deniz turizmindeki cazibesini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.

Tekirdağ Merkez'e 11 km; İstanbul'a ise 145 km uzaklıktaki Kumbağ Mevkiinde bulunan Kumbağ plajı

¹⁸ Yaşar, O., 2011, "Saros Körfezi Kıyılarında Su Altı Dalış Turizmi", Journal of World of Turks, Vol. 3, No.1, ss. 33-53

yazın tatilcilerin uğrak yeri haline gelir. Kumbağ 1993 yılında belediye olma hakkını elde etmiş tipik bir sahil kasabasıdır. Plaj çevresinde sosyal tesisler, küçük çaplı tatil köyleri, oteller, restoranlar ve bar-kafe tarzı turistik işletmeler mevcuttur. Ancak plaj özellikle hemen yanı başına yapımı devam eden Asyaport Limanı ve kronik hale gelmiş çarpık kentleşmeden ötürü bölge dışından gelecek olan turistler için cazip bir destinasyon olmaktan uzaktır.

Ancak bu görüşler plaj söz konusu olduğunda tamamen değişir. Son yıllarda, Marmara Denizi'nin ilçenin kimliğine turizm alanında önemli kazanımlar sunduğuna, Şarköy'ün kendini bir turizm merkezi olarak konumlandırmaya başladığına tanık olunmaktadır.

Şarköy, son dört yıldır Marmara Denizi'nin mavi bayrak almaya hak kazanmış tek plajına ev sahipliği yapmaktadır. (2006, 2007, 2008, 2009, 2010 yılları). Plajın uzunluğu 500 metre; genişliği ise yaklaşık olarak 10 metre kadardır. 60 km uzunluğundaki sahilleri (Eriklice, Gaziköy, Hoşkoy, Karaevli, Topağaç yerleşim yerleri ve kıyı bölgeleri) ile Şarköy deniz, balık, üzüm, şarap ve karides diyarıdır. Şarköy kıyıları deniz akıntısının hızlı seyretmesi ve doğallığının korunması sebebiyle çevre kıyılara göre daha temiz ve duru bir deniz suyuna sahiptir. Şarköy'de rüzgar sörfüne olan ilgi zamanla artmaktadır. Bu maksatla ilçede rüzgar sörfü sporunu öğreten kulüpler bulunmaktadır. Şarköy Sörf Merkezi bu alanda önemli bir ilerleme sağlamış, bu vizyonu devam ettirmek için öncü olmuş önemli bir merkezdir. Ayrıca ilçede birçok ev pansiyonu, otel, motel, restoran ve gece kulübü bulunmaktadır. İlçedeki yatak kapasitesi 750 civarındadır.

Ancak Şarköy kıyıları ikinci konutlardaki aşırı artış ve yazın bölgeye gelen ve şehrin nüfusunu normale göre on kat arttıran turist akını sebebiyle kapasitesinin üzerinde bir topluluğa hizmet ettiği için kirlenme tehlikesiyle karşı karşıya bulunmaktadır. Bölgede turizmin etkinliğini sürdürmesi açısından bölgeye arıtma tesisi yapılması veya benzeri çevreyi koruyucu önlemlerin alınması gerekmektedir.

Tekirdağ ili sınırları içerisinde bulunan Uçmakdere Köyü'nde yamaç paraşütü yapılmaktadır. Bölge hem eşsiz doğası hem de bu sporun tutkunlarına sunduğu yüksek atlayış güzergâhıyla yerli ve yabancı birçok turist için cazibe merkezidir. Uçmakdere semalarında süzülme için 625 metre yükseklikteki Nişantepe'ye çıkmak gerekir. Burada dört atlayış noktası bulunmakta olup, zirveden atladığınızda Ayvasıl Koyu'na iniş yapılmaktadır. Bu koy her yıl hıdrellez şenlikleri ve uluslararası yamaç paraşütü festivaline ev sahipliği yapan bir doğa cennetidir. Zirve ile iniş noktası arası 6 km düzgün bir toprak yola sahiptir. Nişantepe'nin su üzerindeki uygun irtifası; tehlikeli hareketlerin çalışılmasına da olanak sağlamaktadır.

Uçmakdere Köyü'ne yakın Şarköy-Tekirdağ arasında, üzüm bağları ve harika eko sistemiyle ünlü Ganos Dağları bulunmaktadır. Ganos Dağları el değmemiş doğası, off-road için biçilmiş kaftan güzergahları, tüm doğallığıyla misafirlerine hoş geldin diyen göçmen köyleri ve şaraplarıyla muhteşem bir eko turizm destinasyonu imkanı sağlamaktadır.

d. Sulak Alanlar (Nehirler, Göller, Termal Kaynaklar)

KIRKLARELİ

Kırklareli İli ve çevresinde küçük büyük birçok akarsu, doğal göl, gölet, yapay göl (baraj) ve sulak alan mevcuttur, ancak turizm amaçlı kullanılabilir sulak alan varlığı sınırlıdır. Bölgede termal kaynak bulunmamaktadır. Bu bölümde sadece turistik değer taşıyan ve turistlerin ilgisini çekebilecek nitelikte oluşumlar dikkate alınmıştır. Ancak turistik değer taşıma ihtimali olmasa da bazı belli başlı nehir ve göllerde de bahsedilmesi uygun görülmüştür.

Ergene Nehri: Trakya denildiğinde ilk akla gelen nehirlerden birisi olan Ergene Nehri, Yıldız Dağları'ndan

doğar. Bu dağlardan doğan birçok dereyle birleşir. Alpullu-Pehlivanköy arasında Hayrabolu Deresi'nin katılmasıyla daha da büyür. Edirne topraklarında Meriç'le birleşir. Bol yağışlı yıllarda karların da erimesiyle taşarak tarım arazilerine ve yerleşim alanlarına büyük ölçüde zarar verir. Yazın suları azalır. Ergene son yıllarda Çerkezköy, Çorlu, Lüleburgaz'daki sanayi kuruluşlarının kimyevi atıklarıyla büyük ölçüde kirlenmiştir.

Mert Gölü: Demirköy İlçesi'nde ve İğneada'nın 1 km güneyinde, Koca Göl olarak da bilinen bu göl, Deringeçit Deresi'nin zamanla denizi doldurması ile oluşmuş bir lagün gölüdür. Göl, doğusunda bulunan Karadeniz'den bir kum seddesi ile ayrılmıştır. Ancak suların yükselmesi ile birlikte zaman zaman denizle birleşmektedir. Kuzeyi İğneada yerleşim alanı, batısı ve güneyi Istranca Dağları ile çevrilidir. Bu bölgedeki ormanlık alanlar, yağışların bol olduğu özellikle ilkbahar ve sonbaharda sular altında kalmaktadır. Bu nedenle bölge Mert Longozu (Koca Longoz) olarak da bilinmektedir. Bir bölümü sazlıklarla kaplı olan göl, kuzeybatısında yer alan derin geçit deresi ile beslenmekte ve fazla suyunu doğrudan Karadeniz'e akıtmaktadır. Göl, longozların bir parçası olduğu için turizmde değer taşıyan niteliklere sahiptir.

Bölgede Longoz Ormanları'nın içinde bulunan ve buradaki doğal yaşamın bir parçası olan çeşitli sulak alanlar bulunmaktadır. Bunlar Erikli, Pedina (Koru), Hamam ve Saka Gölleri'dir.

Cehennem Şelaleleri: "Kırklareli'nde birisi size 'cehenneme kadar yolun var...' dediğinde sakın alınmayın" diyor bir doğa gezgini. Çünkü doğanın başka bir armağanı, "ancak bu kadar güzel olabilir" dedirten başka bir güzellik var Kırklareli'nin Vize İlçesi'ne bağlı Kızılağaç Köyü'nde. Bölgedeki Kerevit Dere üzerinde bulunan ve suyun yıllar boyunca milim milim kayaları oyarak oluşturduğu bir doğa harikası Cehennem Şelaleleri. Şelaleler doğa yürüyüşü tutkunları için eşsiz bir fırsat sunmaktadır. Doğa tutkunlarının uğrak yeri olan Kerevit Dere mevki üzerinde irili ufaklı birçok şelale göze çarpmaktadır, ancak kayalıkların arasına saklanmış bir güzellik olan Cehennem Şelaleleri bunların en büyüğüdür.²⁰

Çifte Kaynaklar (Sergen): Vize'nin Sergen Beldesi yakınlarında bulunan Çifte Kaynaklar, Istranca Ormanları'nın yemyeşil orman dokusu içerisinde berrak sularıyla bir dizi yükseltiden akıp gölcükler yapan küçük şelaleler dizisinin görülebileceği bir mevkidir. Son yıllarda özellikle fotoğraf ve doğa yürüyüşçülerinin tercih ettiği parkurlardan birini oluşturmaktadır.

EDİRNE

Edirne'de 1. sınıf nitelikli sulak alan kapsamına giren "Meriç Deltası" ve 2. sınıf nitelikli sulak alan kapsamındaki "Saros Körfezi" ve "Ergene Havzası" olmak üzere üç adet sulak alan bulunmaktadır.

Meriç Deltası, Gala Gölü ve Çevre Göller: Teke, Harmanlı, Bücürmene, Dalyan, Sığırcı, Pamuklu, Gala Gölleri genelde birbirleri ile Meriç Nehri ve denizle bir şekilde bağlı göller olduğu için bu bölge Meriç Deltası olarak da bilinmektedir. Deltada, Meriç nehrinin yatak değiştirmesi, alüvyon yığılması ve deniz hareketleri sonucunda denizden ayrılarak oluşmuş irili ufaklı göl ve lagün bulunmaktadır.

Gala Gölü Milli Parkı ülkemizde Manyas Kuş Cenneti'nden sonra ikinci büyük kuş cennetidir. Göl, "Uluslararası Sulak Alan" statüsündedir. Eko sistem bünyesinde Gala, Çeltik, Dalyan, Bücürmene, Taşaltı ve Küçük Tuzla gölleri bulunmaktadır. Bu alan göl ve orman eko sistemine ait birçok canlılığı bünyesinde barındırmaktadır. 163 kuş türü ve 16 çeşit balık türünün varlığı, nesli tehlikeye düşmüş veya nadir türleri, özellikle tepeli pelikan (Pelecanus crispus) bayağı aynak (Plegads falcinellus) ve küçük karabatak (Phalacrocorax pygmaeus) gibi nesli son derece azalmış türleri barındırması buranın kaynak değerlerini oluşturmaktadır. Göç yolları üzerinde bulunan bölgede, kuş gözlemciliği, doğa gözlemciliği, sportif amaçlı olta balıkçılığı, kamp turizmi gibi alternatif turizm faaliyetlerine yer verilebilir.²¹

¹⁷ Vize Belediyesi, Vize Tanıtım Kitapçığı, s. 15

²⁰ CNN Türk'te Cehennem Şelaleleri ile İlgili "Her Yerde Bir haber Var" adlı Programın Videosu: <http://video.cnnturk.com/2010/program-arsivi/4/26/vize-cehennem-selaleleri>

²¹ Enez Tanıtım Broşürü, Enez Belediyesi, s. 6

KIRKLARELİ

İlde günübirlik piknik amacıyla gelen turistler ve olta balıkçılığıyla ilgilenen turistlerin gelebileceği göletler vardır. Bıyıklı, Ulaş, İnanlı, Karacahalil, Yeniçiftlik Göletleri gibi. Bu göletlerin çevresinde peyzaj düzenlemeleri yapılarak cazip mesire alanları ve piknik yerleri oluşturulabilir.

Bunlar dışında, Tekirdağ ve ilçelerinde turistik değer taşıyan ve bu konuda değerlendirilebilecek ölçekte göl, nehir veya termal kaynak bulunmamaktadır. Ancak sağlık turizmi için fırsat sayılabilecek Yarapsan Çamuru değerlendirilmesi gereken bir değer olarak göze çarpmaktadır.

Yarapsan Çamuru: Tekirdağ merkeze bağlı Kayı Köyü yakınlarında Yarapsan Mevkii'nde bulunan çamurun, hikâyeye göre 18. yy başlarında 15 yıl boyunca Tekirdağ'da sürgün hayatı yaşayan Macar Prensi II. French Rakoczi'ye şifa olduğu söylenmektedir. Bilindiği gibi, Tekirdağ Macarlar için oldukça önemli bir yerdir. Her yıl birçok Macar, Prens Rakoczi'nin yaşadığı evi ziyaret etmek ve onun Tekirdağ'daki izini sürmek amacıyla ili ziyarete gelmektedir. Turistlerin ilgi gösterdikleri yerlerden birisi de Yarapsan Çamuru'dur. Macaristan'ın Tekirdağ Fahri Konsolosu Erdoğan Erken'e de bu durumu şöyle ifade ediyor: "Tekirdağ'a ziyarete gelen Macarlar, çok önem verdikleri Macar tarihi kahramanlarından Racoczi'nin hayatını irdelediklerinde şifalı bir çamurun olduğunu öğrenmişler. Tekirdağ'a ziyarete geldiklerinde bu çamurun nerede olduğunu hep soruyorlar. Onlar için zaten Tekirdağ çok önemli, buraya geldiklerinde Rakoczi'nin yaşadığı yerleri ziyaret ettiklerinde kendilerini adeta yarı hacı olmuş sayıyorlar." ²²

Çamurun eklem ve romatizma hastalıklarına iyi geldiği yöre halkı tarafından da sık sık dile getirilen bir iddiadır. Bölgede yaşayan insanlar babalarının dedelerinin bu çamuru romatizma hastalıklarını tedavi etmede kullandığına ve çamurun şifalı olduğunu inanmaktadır. Gerekli bilimsel incelemeler yapıldıktan sonra çamurun turizme kazandırılıp kazandırılmayacağı, gerekirse sağlık turizmi için bölgenin pazarlanabileceğine dair ihtimaller araştırılabilir. Özellikle Tekirdağ'a gelen Macarlar için burada yapılacak bir tesis cazip bir destinasyon olarak sunulabilir.

e. İklim

KIRKLARELİ

KIRKLARELİ	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Ortalama Sıcaklık (°C)	3.1	4.0	6.9	12.1	17.2	21.6	23.8	23.3	19.1	13.8	8.7	4.8
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	6.7	8.2	11.8	17.6	23.1	27.9	30.4	30.2	25.8	19.4	13.1	8.2
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	0.2	0.7	2.9	7.2	11.5	15.4	17.7	17.5	13.8	9.7	5.4	2.1
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	2.9	3.9	5.3	6.8	8.8	9.4	10.4	10.3	8.0	5.4	3.8	2.2
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	10.6	8.9	9.5	10.5	9.9	8.6	5.0	4.4	4.9	7.5	9.1	11.2
En Yüksek Sıcaklık (°C)	18.3	21.0	25.7	29.4	34.6	39.8	42.5	40.4	37.0	37.4	25.6	21.6
En Düşük Sıcaklık (°C)	-15.8	-15.0	-11.8	-3.0	1.4	5.8	8.8	10.2	3.0	-3.4	-7.2	-11.1

Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1975 - 2010) ²³

Kırklareli'nde iklim, yörelere göre farklılıklar göstermektedir. Yıldız Dağları'nın kuzeye bakan kesimlerinde Karadeniz iklimi görülür. Buna bağlı olarak yazlar serin, kışlar soğuktur. Yaz ve kış mevsimleri arasında sıcaklık farkı azdır. Burada, yıllık ortalama yağış miktarı 800-900 mm'dir. Denizden uzak iç kesimlerde ise "Karasal İklim" görülmektedir. Burada yazlar sıcak, kışlar ise soğuk ve zaman zaman kar yağışlı geçmektedir. Yaz ve kış mevsimleri arasında sıcaklık farkı yüksektir. İlde en yüksek sıcaklık ortalaması, Ağustos ayı itibarıyla 30,2 °C olurken en düşük sıcaklık, 0,2 °C ile şubat ayında yaşanmaktadır. Kırklareli'nde bugüne kadar en yüksek sıcaklık 42,5 °C olarak Temmuz (27.07.2000) ayında, en düşük sıcaklık ise -15,8 derece °C ile Ocak (14.01.1972) ayında saptanmıştır.

Her mevsim yağış almakla birlikte yıllık yağış miktarı kıyı kesimlere göre oldukça azdır. Kırklareli'nde yıllık sıcaklık ortalaması 13 °C, yağış ortalaması ise yaklaşık 600-700 mm'dir. Bu ortalama, Lüleburgaz'da 614.5 mm'ye, Pınarhisar'da 630.1 mm'ye, Demirköy'de ise 818.0 mm'ye çıkmaktadır. Istranca Dağları Karadeniz'den gelen bulutları ve nemli rüzgarları engelleyip tuttuğu için bu yükseltilerin, Kuzeydoğu kesiminde yıllık yağış ortalamaları, 1000-1200 mm'ye ulaşabilir. İlde aylık yağış ortalaması 36.7 mm olup, buharlaşmanın uygun oluşu yüzünden Kırklareli ilinde, yağış olmasa da bitkiler, en azından çiğ ve kırağıdan kısmi nemi alabilir. Bu sebeple bölgenin florası oldukça zengindir.

Bölge güneşlenme oranları dikkate alındığında 3. kuşakta yer almaktadır. Yani en az güneş alan 2. bölgedir. Bu durum kıyı ve deniz turizmi açısından bir dezavantaj teşkil etmektedir, ancak turizm faaliyetlerinde gerçekleştirilecek çeşitli aktivitelerle bu durum tersine çevrilebilir. Bölgenin doğal güzelliği ve el değmemiş eko sistemi her türlü eko ve agro turizm faaliyetine imkân sağlayacak varlıklarla doludur.

EDİRNE

EDİRNE	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Ortalama Sıcaklık (°C)	2.8	4.4	7.7	12.9	18.0	22.4	24.6	24.2	19.7	14.1	8.7	4.3
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	6.7	9.4	13.4	19.3	24.7	29.3	31.7	31.5	27.1	20.3	13.6	8.1
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	0.5	0.3	2.9	7.1	11.4	15.4	17.3	17.1	13.3	9.1	4.7	1.1
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	2.4	3.7	4.6	6.4	8.5	9.8	10.6	10.0	7.8	5.2	3.3	2.2
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	11.8	8.8	9.6	10.5	10.0	8.1	6.0	4.9	4.9	7.7	10.6	12.9
En Yüksek Sıcaklık (°C)	20.5	23.2	28.0	29.8	35.3	42.6	44.1	40.7	37.8	35.8	28.0	22.8
En Düşük Sıcaklık (°C)	-19.0	-19.0	-12.0	-4.1	0.7	6.0	9.3	9.4	1.3	-3.7	-6.6	-13.4

Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1975 - 2010) ²⁶

Edirne, hem Akdeniz ikliminin, hem de Orta Avrupa'ya özgü kara ikliminin etkisi altında kalan bir geçiş bölgesidir. Edirne toprakları, yılda ortalama olarak 20 gün karla örtülüdür. Sıcaklık ortalamaları, ilkbaharda 12,8 °C, yaz aylarında 23,7 °C, sonbahar aylarında 9,4 °C, kış aylarında ise 3,8 °C civarındadır.

Bölge, Karadeniz, Ege ve Marmara denizlerinin de etkileriyle zaman zaman ve yer yer farklı iklim özellikleri gösterir. Kışlar, Akdeniz iklimi etkisini gösterdiği zamanlarda ılık ve yağışlı, kara iklimi etkisini gösterdiğinde de oldukça sert ve yağışlı geçmektedir. Yazlar sıcak ve kurak, bahar dönemi ise yağışlıdır.

Edirne'de bazı dönemlerde ani yağışlar sebebiyle su taşkını ve sel benzeri felaketlerin görülme olasılığı mevcuttur. Örneğin en son 15-17 Şubat 2010 tarihlerinde yağın aşırı yağış, Bulgaristan'ın baraj kapaklarını

²² Ayrıntılı bilgi için bkz: <http://www.cumhuriyet.com.tr/?hn=1668>

²³ Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (<http://www.dmi.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=KIRKLARELİ>)

²⁴ Ibid

²⁵ Kaymaz, A 2010, "Çevre İncelemesi KIRKLARELİ 2010", Özgün Color&Özgün Kırtasiye, s. 53

²⁶ Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü(<http://www.dmi.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=EDİRNE>)

açmasına ve Yunanistan'daki su seddinin yıkılmasına sebep olmuş, civar bölgelerdeki tarım alanlarında ve Edirne il merkezinde seller meydana gelmiştir. Bu sel felaketinden özellikle Karaağaç Semti olumsuz etkilenmiştir.

Edirne merkezi ve çevre ilçelerdeki turizm faaliyetleri, niteliği ve mevsimsel özelliklere bağlı olmadığı için iklimin olumsuz özelliklerinden çok fazla etkilenmeyecektir. Ancak Saros Körfezi'nde devam eden deniz ve güneşe dayalı yazlık turizm faaliyetleri, güneşli gün sayısının alternatif destinasyonlara göre daha az olması sebebiyle olumsuz etkilenmekte ve bölgenin rekabet etme gücü azalmaktadır. Burada izlenmesi gereken politika yazlık turizm faaliyetlerini çeşitlendirmek, daha niş alanlara yönelmek ve profesyonel bir pazarlama stratejisi takip etmek gibi unsurlar üzerine kurulabilir. Alternatif destinasyonlarla kıyaslama ve rekabette avantaj yaratan unsurlar ve farklılar, diğer yerlerde olmayan özellikler ön plana çıkarılmalıdır. Örneğin, yaz tatili için Saros Körfezi'ni tercih edecek olan bir turist grubuna kuş cenneti Gala Gölü ve çevresinin gezdirilmesi, bölgede yetişen üzümlerden elde edilen eşsiz şarapların tattırılması şeklinde alternatifler sunmak gibi...

TEKİRDAĞ

TEKİRDAĞ	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Ortalama Sıcaklık (°C)	5.0	5.2	7.4	11.9	16.7	21.3	23.7	23.6	19.9	15.3	10.6	6.9
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	8.3	8.8	11.1	15.7	20.5	25.2	27.9	27.9	24.3	19.5	14.4	10.2
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	2.2	2.3	4.2	8.2	12.4	16.5	18.9	19.2	15.8	11.9	7.5	4.1
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	2.8	3.5	4.3	6.0	7.8	9.1	9.8	9.1	7.3	5.0	3.4	2.5
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	11.2	10.5	10.2	10.0	8.1	7.1	4.2	3.7	5.6	7.6	9.4	11.2
En Yüksek Sıcaklık (°C)	23.9	24.7	28.1	30.0	32.0	40.2	38.4	37.5	34.5	35.1	26.0	23.5
En Düşük Sıcaklık (°C)	-11.7	-11.5	-10.4	-1.2	3.5	8.6	10.9	12.0	3.7	-1.8	-5.3	-9.3

Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1975 - 2010) ²⁷

Tekirdağ, genel nemlilik indekslerine göre hazırlanan hidrografik bölgelerden yarı nemli iklim tipi içine girmektedir. Yağış rejimi bakımından Akdeniz yağış rejimi kategorisinde bulunmaktadır.

Akdeniz ikliminin etkileri görülen Tekirdağ sahil şeridinde yazlar sıcak, kışlar ılıktır. Ergene havzasını içine alan kıyı ardı şeridinde, daha ziyade kara iklimi hâkimdir. Toprağa düşen yağış türü genellikle yağmur olup, kar yağışı azdır. İklimin mutedil oluşu ziraatın yapılmasını kolaylaştırır. Tekirdağ'da ortalama olarak en az yağış Ağustos, en fazla Aralık ve Ocak aylarında görülür. Şarköy-Kumbağ arasındaki kıyı şeridi Akdeniz iklimi karakterindedir. Bu özelliği, kuzeyinin kıyıya paralel uzanan dağlarla kaplı olmasından ve denizin ılıtıcı etkisinden ileri gelmektedir.

İç kesimler kara ikliminin etkisi altındadır. Özellikle kışın Kuzey Avrupa ikliminin etkileri görülür. Bu bakımdan kendisine ait özel bir iklim tipi yoktur. Yazlar genellikle Akdeniz'de olduğu gibi kurak ve sıcaktır. Sibirya antisiklonu Balkanlar üzerinden buralara geldiğinden kışın kuru ve dondurucu soğuklar olur. İç kesimler Marmara'nın yumuşatıcı etkisinden yoksundur. Tekirdağ İl merkezinde sahil şeridinde Temmuz ayında 25 °C'lik olan sıcaklık, Çorlu ve dolaylarında 26-30 °C civarındadır.

Tekirdağ, yazın ve kışın çok rüzgârlıdır. Hâkim ve sürekli rüzgâr poyraz, ikinci önemli rüzgâr lodostur. Orta Avrupa'da yüksek basınç olduğu müddetçe poyraz, Trakya ve Tekirdağ'da şiddetli eser. Basınç azaldığında poyraz yalnız gündüzleri eser ve meltem karakterini kazanır.

Lodos Trakya'ya Meriç vadisinden girdiği için Çorlu gibi iç kesimlerdeki ilçelerde çok eser. Tekirdağ ve sahil şeridinde sık fakat kısa sürelidir. Mart, Nisan ve Mayıs aylarındaki esintileri yağmur getirir. ²⁸

²⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz: <http://www.cumhuriyet.com.tr/?hn=1668>

f. Kültürel Değerler

- 1) Somut Kültürel Varlıklar (Arkeolojik Alanlar, Tarihi Alanlar, Dini Eserler, Tarihi Eserler, Modern Eserler, El Sanatları, Müzeler)

KIRKLARELİ

Müzeler

Kırklareli Müzesi

Müze binası, 1894 yılında belediye hizmet binası olarak yaptırılmıştır. Müze yapılması amacıyla Kültür Bakanlığı'na tahsis edilen binada bakım-onarım faaliyetine 1983 yılında başlanılmış ve faaliyetler 1993 yılında tamamlanmıştır. Tarihi binanın müze olarak düzenlenmesi çalışmaları ise Aralık 1990 tarihinde başlatılmış ve müze 14 Ocak 1994 tarihinde ziyarete açılmıştır.

Bodrum üzerine iki kat olarak inşa edilen yapının dört cephesinde kemerli pencereler yer almakta ve girişte dört sütuna oturan cumba bulunmaktadır. Üst katta Arkeoloji ve Etnografya seksiyonları, giriş katında ise Tabiat Sergi Salonu ziyaretçileri karşılamaktadır.

Esas amacı, Kırklareli ve çevresinde geç kalınmış olan tarihi araştırmalara merkez olmak, çeşitli bilimsel kuruluşlara yardım ve öncülük etmek olan Kırklareli Müzesi'nde 2004 yılı istatistiklerine göre 610 adet etnografik, 1487 adet arkeolojik, 2285 adet sikke, 15 adet mühür ve mühür baskısı olmak üzere toplam 4397 adet kayıtlı eser mevcuttur. Bu eserler, tarihi seyir itibarıyla Prehistorik dönemlerden, Cumhuriyet dönemine kadar ulaşan tüm zaman dilimlerini içermektedir.

Yine Müze Müdürlüğü'nün asli görevi olarak yerine getirilen taşınmaz kültür ve tabiat varlığı tescilleri de dikkat çekici çokluktur. Bu amaçla ilde 106 arkeolojik, 3 kentsel, 4 tarihi, 13 doğal sit ve 246 adet de tek yapı olmak üzere, toplam 372 adet tescilli gayrimenkul yapı ve sit alanı bulunmaktadır.

Arkeoloji Seksiyonu: Kırklareli ve yakın çevresinde elde edilen eserlerden oluşmaktadır. Sergi çeşitli deniz-kara canlı türleri ve ağaç fosilleri ile başlamakta; daha sonra kronolojik sıra itibarıyla Neolitik Dönemden Roma Dönemi sonlarına kadar bir seyir takip etmektedir. Vitrinlerde ağırlıklı olarak Kırklareli Aşağıpınar, Kanlıgeçit ve Tilkiburnu yerleşim birimleri; Vize Antik Tiyatrosu, Demirköy Fatih Demir Dökümhanesi ile Pınarhisar İslambey, Alpulu Höyüktepe, Dolhan ve Yündolan C tümülüslerinde yapılan kazılar sonucu elde edilen eserler yer almaktadır. Burada ayrıca klasik dönemlerden, Osmanlı Dönemi'ne kadar süregelen ve kronolojik seyir takip eden bir de sikke vitrini bulunmaktadır. Eser sayısının günden güne artması ve bina yetersizliği nedeniyle, özellikle her Müzeler Haftası öncesinde arkeoloji vitrinlerinde eser değişimi yapılmaktadır. Halen bu bölümde 72 adet sikke ve 246 adet de çeşitli arkeolojik buluntu sergilenmektedir.

Etnografya Seksiyonu: Üst katta, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 19. yy. - 20. yy. ilk yarısını tasvir eden köy yaşantısı konu edilmiştir. İkinci bölümde ise yine aynı dönemleri yansıtan "Kırklareli Şehir Odası" ünitesi yanında, çeşitli dönemlere ait giysi, takı vb. etnografik malzemenin yer aldığı vitrinler bulunmaktadır.

Tabiat Salonu: Müze girişinde zemin kattadır. Bu bölümde 76 türden 102 adet çeşitli canlı örneği tahnit edilmiş olarak, tabii ortamında ve ses efekti eşliğinde sergilenmiştir. Bu hayvan türlerinden bir kısmının nesli tükenmiş ya da tükenme tehdidi altındadır. Müzenin en yoğun ilgi gören bu bölümünün ziyaretçileri, çoğunlukla ortaöğretim öğrencileri, üniversitelerin biyoloji, tabiat bilimleri vb. bölümlerinin öğrenci ve öğretim elemanları ile çeşitli araştırmacıdır. ²⁹

²⁹ Kaynak, Kırklareli Valiliği: <http://www.kirklareli.gov.tr/kultur.asp?id=18&ad=Kırklareli Müzesi>

Höyükler

Kırklareli’nde halen kazısı devam etmekte olan Kırklareli Aşağıpınar ve Kanlıgeçit yerleşim alanlarının yanı sıra, Tilkiburnu, Helvacı Şaban ve Koyunbaba höyüklerinde yüzey araştırmaları yapılmıştır. Düz iskan yerleşim alanları yanında, çeşitli mağaralarda da tarih öncesi dönemlere ait yerleşim izlerine rastlanılmaktadır. Bunlardan en önemlisi Kırklareli merkez ilçeye bağlı, Kayalı Köyü yakınlarındaki Bedre Mağarası’dır.

Trakya’nın İlk Kenti Kanlıgeçit (MÖ 3200-2050)

Kanlıgeçit Mevkii, Kırklareli Kentinin 300 metre kadar güneyindedir. Babaeski-Kırklareli demiryolu yerleşmeyi yararak içinden geçmiştir. MÖ 3. Binyıla, İlk Tunç Çağı’na tarihlenen Kanlıgeçit, Balkanlar’da bilinen en eski kentsel yerleşim birimi ve Trakya’daki tek İlk Tunç Çağı Anadolu Koloni yerleşmesidir. Yerleşme, surla çevrili bir iç kale ve geniş bir alana yayılan konut alanlarından oluşmaktadır. Kanlıgeçit’te 1994 yılında başlayan kazı çalışmaları 2009 yılında sona ermiş ve aynı yıl iç kale kısmı restore edilerek açık hava müzesi olarak düzenlenmiştir.

Kanlıgeçit’te MÖ 3200 yıllarında başlayan yerleşim, MÖ 2400 yılına kadar Trakya ve Balkanlar’ın diğer kesimlerinde de olduğu gini ahşap mimarili, büyükçe bir köy olarak varlığını sürdürmüştür. Bu tarihte yerleşimin tümüyle yeniden biçimlendirildiği ve ilk kez Anadolu kültürlerinin etki alanı içine girdiği görülmektedir.

Eski yapıların olduğu alan doldurularak yerleşim yeri höyük şekline getirilmiş ve böylelikle iç kaleyi çevreleyen savunma duvarlarının oturabileceği bir yükselti elde edilmiştir.

Yerleşimin bu evresinde çok sayıda Anadolu ithali çanak, çömlek, kil heykelcikler ve evcil at kemikleri bulunmuştur. Kanlıgeçit atın ilk evcilleştirildiği döneme ait, Türkiye’de en çok buluntu veren yer olmasının yanı sıra, İlk Tunç Çağı’nda oluşmaya ve daha sonraları Kültepe-Kaniş-Karum’dan da biline kervan yolunun en eski örneğidir. Kanlıgeçit, MÖ 2050 yılında tahrip edildikten sonra, bölgede bin yıl boyunca yerleşme olmamıştır.

“Avrupa Yolunda İlk Ayak İzleri: Aşağı Pınar Köyü”

Trakya’daki en eski çiftçi köy yerleşimi olan Aşağı Pınar, medeniyetin izlerini takip eden araştırmacılar için devrim niteliğinde buluntular elde etmelerini sağlayan şeyler ortaya koymuştur. Burada uygarlığın Anadolu’dan Avrupa’ya yayılışına dair çok ciddi ipuçları çıkmıştır. Anadolu’da MÖ 10.000 yıllarında başlayan çiftçi yerleşik yaşam, MÖ 6400 yıllarında Trakya’ya ulaşmış, buradan da Avrupa’ya doğru yayılmaya başlamıştır. Aşağı Pınar’da elde edilen yerleşim, Avrupa Medeniyeti’nin ilk izlerini barındırmaktadır.

Mimarinin büyük bölümünün ahşap olduğunu tespit eden arkeologlar, kalıntıların bu yüzden daha az ve korunmamış olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle Avrupa uygarlık tarihinin anlaşılması açısından çok büyük bir öneme sahip bu yerleşimi topluma yansıtılabilmek için, modelleme şeklinde farklı bir sergileme düzeni yapılmıştır.

Bölge açık hava müzesi olarak dizayn edilmiş, kazılarda ortaya çıkan buluntular orijinaline uygun olarak modellenen yapılar içerisinde sergilenmektedir. Üç farklı alandan oluşan sergileme birimlerinde yapı maketleri, yangın geçirmiş 6. tabaka neolitik evi, mankenler, mimari öğeler ve dönemi yansıtan benzeri unsurların modelleriyle yansıtılmaya çalışılmıştır.

Kırklareli

Babaeski, Demirköy, Kofçaz ve Pınarhisar İlçe sınırları içerisinde de çok sayıda tarihi yerleşim alanı bulunmaktadır.

Vize şehir merkezinde de çok önemli iki höyük bulunmaktadır. Bunlardan Çömlektepe Höyüğü’nün, Tunç Çağı başlarından Roma döneminin sonlarına kadar kullanıldığına dair bulgular mevcuttur. Yapılan kazılarda Roma dönemine ait bir tiyatro, beraberinde pek çok kıymetli eser açığa çıkarılmıştır. Vize Höyüğü olarak bilinen ve aynı zamanda Vize Kalesi’nin de üzerinde bulunduğu antik yerleşim alanında, Roma döneminden kalan tarihi kalıntılar dikkat çekmektedir. Ayrıca Vize’nin yaklaşık 3 km kuzeyinde yer alan Karakoçaktepe’nin de tarih öncesi bir yerleşim alanı olduğu, araştırmacılar tarafından ileri sürülmektedir. Vize ve yakın çevresinde pek çok antik yerleşim merkezinin varlığı bilinmektedir.

Tümülüsler

Tümülüs, en basit tanımı ile içerisinde mezar bulunan ve insanlar tarafından oluşturulmuş küçük yığma tepeciklerdir. Kırklareli il sınırları dahilinde şu ana kadar 92 adet tümülüs tescil edilerek koruma altına alınmıştır. Ancak muhtelif dönemlerde yapılan yüzey araştırmalarında, bu sayının küçük boyutlu Tümülüslerle beraber 200’den fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Kırklareli tümülüslerinin Tunç Çağı’nın sonlarından (M.Ö. 14.-13. yy.), M.S. 3. yüzyılın başlarına kadar geniş bir zaman sürecinde yapımlarının devam ettiği, yapılan kazılarla tespit edilmiştir.

Babaeski, Demirköy, Kofçaz ve Pınarhisar ilçe sınırları içerisinde çok sayıda tümülüs bulunmaktadır.

Doğu Trakya’da tümülüslerin en yoğun olarak bulunduğu bölge, Vize ve yakın çevresidir. Yapılan tespitlerde Vize ve bağlı köylerde, 40’ın üzerinde tümülüs sayılmaktadır.

Merkez

Eriklice Tümülüsü, Bedre Tümülüsü, Çifte Tümülüsler (2 adet), Kermedenler Yolu Tümülüsü, Üsküp Tümülüsü, Dokuzhöyük Tümülüsleri (8 adet)

Babaeski

Höyüktepe Tümülüsü, Yukarı Tümülüs, Aşağı Tümülüs, Demirkapı Tümülüsü, Çeşme Tümülüsü

Demirköy

Beş Tümülüsler, Sivrililer Tümülüsleri

Kofçaz

Devletliagaç Tümülüsü

Lüleburgaz

Kepirtepe Tümülüsü, Ahmetbey Tümülüsü, Umurca Tümülüsleri (4 adet), Eskibağlar Tümülüsü, Nişantaşı Tümülüsü, Ayvalı Tek Tümülüs, Sakızköy Büyük Tümülüs, Sakızköy Küçük Tümülüs

Pehlivanköy

İkiztepe Tümülüsleri (2 adet)

Pınarhisar

Haydarbaba Tümülüsü, Bağlar Tümülüsü, Pınaryolu Tümülüsleri (3 adet), İslambeyli Tümülüsü

Vize

Kıyıköy Vezirtepe Tümülüsü, Antepe Tümülüsü, Kadıköy Tümülüsü, Kanaltepeler Tümülüsü, Katırcı Tümülüsü, Kocatepe Tümülüsü, Çakıllı Tümülüsü, Okçular Tümülüsü, Akıncılar Tümülüsü, Çavuşköy Tümülüsü, Kocatepe Tümülüsü, Kaynarca Tümülüsü, Yarıktepe Tümülüsü, Üçtepe Tümülüsü I, Üçtepe

²² Ayrıntılı bilgi için bkz: <http://www.cumhuriyet.com.tr/?hn=1668>

²⁹ Kaynak, Kırklareli Valiliği: <http://www.kirklareli.gov.tr/kultur.asp?id=18&ad=Kırklareli Müzesi>

Tümülüsü II, Üçtepe Tümülüsü III, A Tümülüsü, B Tümülüsü, Bağlartepesi Tümülüsü, Alibaba Tümülüsü, Yusuf Çavuş Tümülüsü, Buzağıdere Tümülüsü, Vize Tümülüsü, Müsellim Tümülüsü, Develitepe Tümülüsü, A Tümülüsü, Kovantepe Tümülüsü, Adsız Tümülüsü, Pomak Hasan Tümülüsü, Hasbuğalı Tümülüsü, Tugay içindeki Tümülüsü, Tepe Çayırı Tümülüsü, Varlıktepe Tümülüsü, Ömertepesi Tümülüsü, Çiftliktepe Tümülüsü, Reco Tepe Tümülüsü, Kıyıköy Tümülüsü I, Kıyıköy Tümülüsü I, Kıyıköy Tümülüsü.

Menhirler

Megalitik (büyük taş), dikili anıtsal mezar taşlarıdır. Kırklareli ve yakın çevresinde çok sayıda görülen menhirlerin esas kullanım süreci Erken Demir Çağı'dır. Yükseklikleri ortalama 3 metreye varan dikit örnekleri Kırklareli Merkez, Erikler, Değirmencik, Ahmetçe köyleri ile Lüleburgaz İlçesi'nde görülmektedir.

Dolmenler

Trakya'da çok sayıda görülen tümülüslerin erken safhası olarak kabul edilen dolmenler, genel olarak Kırklareli'nin kuzey-kuzeybatı dağ yamaçlarında ve bu yamaçlara yakın ova eteklerinde sıralanmıştır. Bölgede kapaklı veya kapaklıkaya olarak da anılan dolmenler, yekpare yassı iri taşlardan, basit oda şeklinde yapılmış anıt mezarlardır. Şu ana kadar yapılan araştırmalarda Edirne'nin Lalapaşa ilçesi merkez olmak üzere, bir hat halinde Kırklareli'nin Demirköy ilçesi yakınlarına kadar ulaştığı tespit edilen dolmenlerin, Erken Demir Çağı (M.Ö. 1300-800) sürecinde kullanım gördüğü anlaşılmaktadır. Bu anıtsal yapılardan bir bölümü kısmen sağlam olarak Kofçaz, Dereköy, Kadıköy, Kula, Geçitağzı, Kapaklı ve Düzorman yakınlarında bulunmaktadır.

Demirköy İlçesinde dolmenlerin de bulunacağı tahmin edilmektedir.

Kofçaz İlçesi sınırları içerisinde de çok sayıda dolmen bulunmaktadır.

Dini Yapılar

Merkez

Kadı Camii: Kırklareli merkezinde Ahmet Mithat İlkokulu karşısında bulunmaktadır. Emin Ali Çelebi tarafından 1577 (H.985) yılında yaptırılmış olan cami, halen kullanılmakta olup, kare planlıdır. Daha önceden yakınında bulunan bir mahkemeden dolayı Kadı Camii denilmektedir. Bir diğer adı da Emin Ali Çelebi Camii olan yapının duvar bünyesi, üç cephede düzgün yonu köfeki kaplamadır. Alt sıra pencerelerinin söveleri ve mihrabı, çok iyi bir işçilikle köfeki taşından yapılmıştır. Hafifletme kemerlerinde köfekiye hakedilmiş kabartma dilimli ve kemer sivrisine yakın rozetler, caminin tek tezyinat özelliğidir. Tavan ve çatı ahşap olup, dört mahyalı ve üzeri alaturka kiremit örtülüdür. Minaresi camiye bitişik olup, çok köşeli kütüklüdür. Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından 2007 yılında restorasyonu yaptırılmıştır.

Beyazıt Camii: Kırklareli merkezinde Hatice Hatun Mahallesi'nde bulunmaktadır. İlk inşaat tarihi 16. yüzyıldır. İkinci inşaat, 1593-1594 (H.1002) tarihinde Güllabi Ahmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Halen ibadete açık olup, kare planlıdır. Duvarların dış yüzleri alternatif

tuğla sıkıştırımlı köfeki ve tuğla hatıl sıralıdır. İç tezyinatı ve çatısı ahşaptan, dört mahyalı, üzeri alaturka kiremit örtülüdür. Minare kaideden itibaren köfeki örgülüdür.

Karakaş Camii: Yeni Hükümet semtinde bulunan cami, 1628 (H.1110) tarihinde Karakaş Hacı Mehmet Bey tarafından yaptırılmıştır. Halen ibadete açık olan cami kare planlı, moloz taş, ahşap çatılı bir yapıdır. Eski caminin minaresi, kesme muntazam köfeki, tek şerefeli ve külahı kurşunludur. Yeni bina betonarmedir, minaresi kütüğe kadar yıkılmış, yeniden yapılmıştır. Sonradan ek bir son cemaat kısmı ilave edilmiştir. Çatısının üzeri marsilya kiremitleri ile örtülüdür.

Hızırbey Camii (Büyük Camii): Kırklareli merkezinde, çarşı içindedir. 1383 (H.785) yılında Köse Mihalzade Hızır Bey tarafından yaptırılmış, kare planlı bir yapıdır. Duvarların dış yüzleri, kubbe kasnağı ve minaresi düzgün yonu köfeki kaplamadır. Son cemaat kısmı ve avlu duvarı sonradan ilavedir. Minaresi kesme taş ve tek şerefeli, kütük kare ve külah kurşunludur. Büyük Camii olarak da bilinen yapı ibadete açıktır.

Kapan Camii: Yeni Belediye binasının yanında bulunmaktadır. 1640 (H.1050) yılında Karaca İbrahim Bey tarafından yaptırılmıştır. Diğer adı Karaca İbrahim Bey Camii olan yapı, halen ibadete açıktır. Bina esasen kare planlı olup, eski Müftülük binası sonradan ilave edilmiştir. Duvarların dış yüzü düzgün yonu köfeki kaplama ve taş dizileri arası tuğla hatılıdır. Çatısı dört mahyalı olup, ahşap üzerine marsilya kiremit kaplıdır. Minaresi muntazam kesme taş örgülü, tek şerefeli ve külah kesme taşlıdır.

Üsküpdere Camii: Merkez İlçe'ye bağlı Üsküpdere Köyü'nde bulunmaktadır. 1904 yılında yaptırılan cami, dikdörtgen mekânlıdır. Kadınlar mahfili ve son cemaat yeri bulunmaktadır. Tavanı ahşaptan olup, dört cephede sivri kemerli pencereleri bulunmakta ve minaresi tek şerefelidir.

Namazgah: Şehrin kuzeyinde bulunan bu mekan, 1930 yılına kadar mezarlık ve namazgah olarak kullanılmıştır. Halen çamlık ve park olarak faaliyette bulunmaktadır. Namazgah ve mezarlık iken mihraplı, ezan okunacak yeri bulunan ve bayram namazlarında kalabalık bir cemaati alabilen bir mekandı. Şimdi mesire yeri olarak kullanılmakta ve içinde kimliği meçhul bir yatır bulunmaktadır.

Kilise: Merkez İlçe'ye bağlı İnce Beldesi, Koyunbaba Köyü'nde bulunmakta ve kısmen sağlam durumdadır. Düzgün yonu kesme taş kaplama olup, köşe taşları çerçevevi olarak işlenmiştir. Çatı kısmı çökmüş haldedir.

Babaeski

Cedid Ali Paşa Camii: Köprü başında, asfalt üzerinde bulunmaktadır. 1555 (H.962) yılında Cedid Ali Paşa tarafından Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Halen cami olarak kullanılmakta olan bu yapı, 1832'de esaslı bir tamir görmüştür. Dört satırlık Türkçe inşa kitabesi ile on satırlık amir kitabesi mevcuttur. Kare bir plan üzerine kesme köfeki taşı kullanılarak yapılmış, üzeri kurşun kaplı büyük bir kubbe ile örtülmüştür. Birinin çatısı ahşap olmak üzere, birbirine ekleme yapılmış iki son cemaat yeri vardır. Tek şerefeli minaresi Balkan Harbi'nde (1912) Bulgarlar tarafından yıkılmış ise de sonradan tekrar yapılmıştır. Cami, Edirne'deki Selimiye Camii'nin küçük bir modelidir.

Fatih (Eski) Camii: Asfalt üzerinde tarihi çeşmenin arkasında bulunmaktadır. 1467 (H.871) tarihinde yapılmış ve halen ibadet amacıyla kullanılmaktadır. Moloz taş, dört duvardan ibaret olan bu caminin, son cemaat kısmı ahşap, üzeri kiremit örtülüdür. Minaresi yıkılmış olup, sonradan şerefeden yukarıya ahşap olarak yapılmıştır. İç kapı üzerinde taşa hakedilen iki satırlık bir inşa kitabesi mevcuttur.

Lüleburgaz

Sokullu Camii: Halen ibadete açıktır. Müezzin mahfili, mihrap, minber ve şadırvan mermerdendir. Çatısı ahşap, saçakları dilimlidir. Tek şerefeli minaresi yeniden yapılmıştır.

²² Ayrıntılı bilgi için bkz: <http://www.cumhuriyet.com.tr/?hn=1668>

²⁹ Kaynak, Kırklareli Valiliği: <http://www.kirklareli.gov.tr/kultur.asp?id=18&ad=Kırklareli Müzesi>

Kadı Ali Camii: Lüleburgaz Eski Cami Sokakta bulunmakta, kare planlı, tek minareli bir yapıdır. Halen ibadete açıktır.

Pınarhisar

Hundi Hatun Camii (Cami-i Kebir): Cami-i Kebir Mahallesi'nde bulunan, 15. yüzyıla ait bir yapıdır. Sağlam ve ibadete açıktır. Önceleri kare planlı iken, sonradan cemaat mahalli kapatılarak dikdörtgen bir görünüm kazanmıştır. Duvarlar tamamen kesme taştan yapılmıştır. İhata duvarlarında büyük blokların görülmesi, evvelce kubbe olduğu fikrini kuvvetlendirmektedir. Mihrap, minber ve vaiz kürsüsü ahşaptandır.

Sadıkça Camii: Pınarhisar-İstanbul yolu üzerinde olan, 14. yüzyıla ait yapı ibadete açıktır. Kare plan üzerine, yarı ahşap bir yapıdır.

Erenler Camii: Pınarhisar Erenler Köyü'nde bulunmaktadır.

Kaynarca Kilise Kalıntısı: Pınarhisar Kaynarca Kasabası'nda, tahrip edilmiş durumda bir kilise kalıntısı bulunmaktadır.

Kaynarca Kaya Manastırı: Kaynarca Kasabası'nda, Bizans dönemine ait, kayaya oyulmuş, iki girişi bulunan manastır, halen depo olarak kullanılmaktadır. İçeride apsis, oturma setleri ve mumluk yerleri mevcuttur. Duvarlar harçla süslenmiştir.

Vize

Küçük Ayasofya (Gazi Süleyman Paşa Camii) Klisesi: Kale Mahallesi'nde iç ve dış surlar arasındadır. 6. yüzyılda Jüstinyen döneminde yapılmış, 14.yüzyılın ikinci yarısında cami olarak düzenlenmiştir. Günümüzde kullanılmamaktadır. Kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Üç apsisi bulunmakta olup, kubbesi on altı köşeli tanbur üzerine oturtulmuştur. Yapı, kubbeyi tutan 1.30, 1.40 cm çapında ayaklar ve bunların yanında (arasında) bulunan sütunlarla üç bölüme ayrılmıştır. Mermer olan bu sütunların başlıkları korinth stildedir. Sütunlar gibi halihazırda mevcut olmayan mozaikler, şekil itibarıyla Ayasofya ile St. İrene arasındaki kazıda bulunanlarla benzeşmektedir. Asıl binaya narteksten, tamamen Bizans stilindeki üç mermer söveli kapı ile girilmekteydi. Bir zamanlar kırık yazılar ve kadın heykellerinin yer aldığı bina, taş ve tuğladan inşa edilmiştir. Kubbe çapraz ve beşik tonozludur. Mihrap sonradan beton ilavedir. Minberi bulunmamaktadır. Binada tamamen kilise havası hakimdir. Yapı, muhtelif defalar değişikliklere maruz kalmıştır. Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından 2007 yılında restorasyonu yaptırılmıştır.

Bu kilise hem mimarisi hem de Hıristiyanlar için sahip olduğu kutsal değeri ile bölgenin turizm alanında tanıtılmasında ön plana çıkarılabilir. Ayrıca, kilise ile ilgili birçok anlatı ve efsane mevcuttur. Turizm açısından bunların da tanıtım faaliyetleri içerisine dâhil edilmesi bölgeye olan ilgiyi arttırmak için önemli bir avantajdır.

Hasan Bey Camii: Kale Mahallesi'nde, İlçe jandarma binasının karşısındadır. 14. yüzyılın sonlarında havra olarak kullanılmakta iken, Gelibolulu Hasan Bey adında bir zat camiye dönüştürmüştür. Minaresiz olduğundan, ayrıca şekil itibarıyla de adeta bir türbeyi anımsatmaktadır. Kare plan üzerine kalın duvar, iri kesme muntazam taş kaplama olup, kubbesi sekiz köşe tanbur üzerine oturtulmuştur. Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından 2007 yılında restorasyonu yaptırılmıştır.

Sadri Bey Camii: Kale Mahallesi'nde, 16. yüzyıla ait bir yapıdır. Ayakta üç duvar ve kemeri kalmıştır. Yanındaki çeşme de aynı yüzyıla aittir. Muntazam kesme köfeki taşından yapılmıştır. Cami avlusundaki şadırvan, Bizans başlıklı taşlarla süslüdür. Camiye bitişik olarak yine 16. yüzyıldan kalma bir hamam vardır. Geniş, fakat harap bir soyunma mahalli ve kurnasız harap bir sıcaklığı kalmıştır.

Kıyıköy Camii: Kıyıköy kasabasının girişinde bulunmaktadır. Geç Osmanlı dönemine ait olan yapı, kiliseden camiye dönüştürülmüş ve halen faal durumdadır.

Vize Mağara Manastırları: Vize Asmakaya Mevkii'nde, Bizans Dönemi eserleridir. Bir takım sıralı doğal mağaralardan yararlanarak, taş ustalarının şekillendirmesiyle meydana gelmiştir. Yakın çevresinde yine benzer özellikler taşıyan kaya mezarların varlığı da göze çarpmaktadır. Manastırın bir kısmı, hayvan ağılı olarak kullanılmaktadır.

Aya Nikola Manastırı: Kıyıköy Kasabası, Papuçdere yolu üzerinde güney yamaçta, kasabaya 700 metre mesafededir. Bizans Dönemi (6-9. yy) kaya manastırlarının en iyi örneklerindedir. Zemin katta kilise, daha aşağıda ayazma, üstte keşişlere mahsus bölümler bulunmaktadır. Kayalara oyularak meydana getirilmiş kademe halinde hücreler vardır. Kuzey tarafta merdivenle ayazmaya inilmektedir. Kilisenin doğusunda ikinci bir giriş daha bulunmaktadır. 19. yüzyılda Rumlar tarafından kaya galerilerinin önü ahşap bir girişle tamamlanmış, ancak bu bölüm daha sonra ortadan kaldırılmıştır.

Asmakayalar Mağara Manastırı: 9.yy Bizans dönemine tarihlenen yapılar topluluğu, bölgenin karstik yapısı içerisinde yer alan doğal mağaraların insan eliyle düzenlenmesiyle oluşturulmuştur. Vize Asmakayalar mevkiinde yer alan mağara manastırı şapel, mezar şapeli, keşiş hücreleri, tek nefli bir kiliseden oluşan bir yapılar topluluğudur. Ne yazık ki insan eliyle önemli tahribata uğratılmıştır.

Çeşmeler

Merkez

Kayalık Çeşmesi: Karacaibrahim Mahallesi'nde bulunmaktadır. 19. yüzyılın ikinci yarısında yapılmıştır. Halen faal olup, suyu boldur. Haznesi arkada, kare planlı köfeki iri kesme taşlardan yapılmıştır. Yalağı bulunan, sivri kemerli ve tek cephele bir meydan çeşmesidir.

Büyük Cami Çeşmesi: Büyük Caminin Cumhuriyet Meydanı'na bakan tarafındadır. 19. yüzyılın sonlarına doğru yapılan çeşme, çoğu zaman Alman Çeşmesi olarak da anılır. Neo-Klasik stilde, mermer kaplama, kare planlı ve basık sivri kemerlidir. Daha önce çarşı ortasında iken dört cephesi olan çeşme, şimdi üç cephelidir. Aynaları kendinden kemerli, üzeri tablalı ve saçaklıdır.

Gerdanlı Çeşme: Tırnova Caddesi'nde Acem Geçidi Sokak'ta bulunmaktadır. 19. yüzyıl sonuna ait bu yapı, haznesi ile beraber kare plan üzerine inşa edilmiş, tamamen köfeki taştan yapılmıştır. Ön ve sağ cephesi basık sivri kemerli, diğer yüzleri düz olan, ikiyüzlü yüksekçe bir meydan çeşmesidir.

Kocahıdır Çeşmesi: Eski İstanbul yolu üzerinde bulunmaktadır. 19.yüzyılın ikinci yarısına ait olan yapı kare planlı ve haznesi arkadadır. Basık sivri kemerli, tek yüzlü ve saçaklıdır. Her tarafı çimento harçla sıvandığı için duvar bünyesi belli değildir.

Kayyumoğlu Çeşmesi: Eski İstanbul yolunda bulunmakta olup, 1768 (H.1182) yılında yapılmıştır. İlk inşa ve onarım kitabeleri mevcuttur. Haznesiyle beraber kare planlı, yuvarlak kemerli, tek yüzlü bir çeşmedir. Üzeri beşikörtülü, tamamen köfeki taştan yapılmış bir meydan çeşmesidir.

²⁹ Kaynak, Kırklareli Valiliği: <http://www.kirklareli.gov.tr/kultur.asp?id=18&ad=Kırklareli Müzesi>

Kapan Çeşmesi: Yeni Belediye Binası yanında, Kapan Camii'nin önündedir. 1771 (H.1185) tarihinde yapılmış olan çeşmenin altı beyit halinde Osmanlı Türkçesi'yle yazılmış inşa kitabesi bulunmaktadır. Kare planlı olan çeşme, sonradan mermer, çimento ve mozaikle onarıldığı için orijinalliğini kaybetmiştir.

Boyacı Çeşmesi: Namazgâh Caddesi'nde bulunan çeşme, 1771 (H.1185) yılında yapılmıştır. Faal olan çeşmenin diğer adı Kolancı'dır. Kare planda ve haznesiyle birlikte inşa olmuştur. Taş bir meydan çeşmesi olup, sonradan çimento ile sıvandığı için orijinalliğini tamamen kaybetmiştir.

Karaumbey Çeşmesi: Karaumur Caddesi'nde bulunmakta olup, 1844 (H.1260) yılında yapılmıştır. Daha önceden dört cepheli iken, şimdi iki cepheli bir görünümde olan çeşmenin arka cephesinden Gerdanlı suyu akmaktadır. Haznesiyle kare planlıdır. Yapı bünyesi köfeki taşından olup, yuvarlak kemerli bir meydan çeşmesidir.

Söğütlü Çeşmesi: Söğütçük semtinde olup, 19. yüzyılın ikinci yarısında yapılmıştır. Önceden çukur çeşme stilinde, toprak seviyesinden birkaç basamak alttaydı. Kare planlı, çimento harçlıdır. İki yüzündeki büyük gözlerden devamlı bol su akmaktadır.

Kadı Çeşmesi: Kadı Camii karşısında bulunan çeşme, 1568-69 (H.976) yıllarında yaptırılmıştır. Kare planlı olup, her tarafı köfeki taşıyla kaplanmıştır. Klasik, basık sivri kemerli, tek yüzlü bir meydan çeşmesidir. Saçak silmesinden sonra yapılan ilave ile üzeri yükseltilmiş olduğundan, tonozlu küçük kubbesi görülmez.

Paşa Çeşmesi: Kurupaşa Çeşme Sokakta bulunmaktadır. Yapım tarihi bilinmeyen çeşme, haznesi ile birlikte inşa edilmiştir. Basık sivri kemerli, tek yüzlü bir çeşmedir. Çimento ile onarılmaya çalışıldığı için orijinalliği bozulmuştur.

Hapishane Çeşmesi: 19. yüzyılın ikinci yarısında yapılan çeşme, eski cezaevinin dış köşesinde bulunmaktadır. Haznesi ile birlikte kare plan üzerine, köfeki taşından inşa edilmiştir. Yuvarlak kemerli, iki yüzlü bir meydan çeşmesidir. Ayna taşı yerine kemer içlerine, taşa kendinden ayna yerleri yapılmıştır. Çeşmeye bitişik durumdaki eski hapishane binası sonradan yapılmıştır.

Babaeski

Dördüzlü (Dört Yüzlü) Çeşme: Asfalt üzerinde, hamam karşısında bulunmaktadır. 17. yy yapısıdır. Şehir suyu akıtmakta olan çeşmenin kitabesi Bulgar istilasında kazanmıştır. Kesme köfeki taştan, dört cepheli ve kubbeli bir meydan çeşmesidir. Halen tek yüzü faal olup, Edirne'nin klasik çeşmeleri tipindedir.

Belediye Çeşmesi: Kare kaide üzerine prizma şeklinde olup, 3,5 m. yüksekliğinde, üzeri kubbe gibi köfeki taşı ile yapılmış, dört cepheli bir meydan çeşmesidir.

Lüleburgaz

Çarşı (Orta) Çeşmesi: Cedit Müslüm Bey Mahallesi, Turgut Bey Caddesi'nde, 1667 (H.1078) yılında yapılmış olan çeşme, 4. Mehmet (Avcı) Çeşmesi olarak da bilinmektedir. Halen sağlam ve faal olup, cephe aynasında talik yazı ile beş mısıralık ilk inşa kitabesi bulunur. Dört köşe ve dört cepheli olup, her yüzü kare şeklinde bir meydan çeşmesidir. Üzeri kubbe ile örtülü, duvarlar kesme köfeki taşındandır.

Zafer Çeşmesi: Balkan Harbi'nden sonra Bulgar işgalinden kurtuluşun anısına dikilen Zafer Çeşmesi, önceleri kasıtlı olarak yıktırılmış ise de tekrardan aslına uygun olarak restore ettirilmiştir. Köfeki kesme taştan, köşeli bir sütun görünümündedir.

Pınarhisar

Çukur Çeşme: Beylik Mahallesi'nde İstanbul yolu üzerindedir. 16. yüzyılda yapılmıştır. 9 merdivenle inilen çeşme, kemerli tek cepheli ve yalaklıdır.

Balıkçı Çeşme: Beylik Mahallesi'nde İstanbul yolu üzerinde, 16. yüzyıl yapısı bir çeşmedir. Yanında hayvan sulamaya mahsus geniş yalakları olan çeşme klasik yapıdadır.

Vize

Cemilzade Mahmut Ağa Çeşmesi: Hamam Caddesi, Kale Mahallesi'nde bulunmakta olup, 16. yüzyıl yapısıdır. Çeşme üzeri ufak kubbelidir. Kare planlı, iki oluklu ve yalaklı meydan çeşmesidir. 1838 yılında tamir görmüş, muntazam kesme köfeki taşlardan yapılmıştır.

Ferhat Bey Çeşmesi: Mimar Sinan Mahallesi, Hamam Sokak'ta bulunan çeşme ilk olarak 16. yy'da Ferhat Bey tarafından yaptırılmıştır. Çeşmenin kitabesi Kırklareli Müzesi'ndedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restorasyon projeleri kapsamına alınmış olup, Anıtlar Yüksek Kurulu'nun onayından sonra restorasyon çalışmalarına başlanacaktır.

Sultan Çeşmesi: Bulaca Mahallesi, Asmakaya yolu üzerindedir. 1770 (H.1184) tarihinde yapılmıştır. Cephesinde altı satırlık Osmanlıca kitabesi vardır. Mermerden sivri kemerli, üç yalaklıdır. Suyu devamlı akmaktadır.

Hamamlar

Merkez

Hızırbey Hamamı (Çifte Hamam): Kırklareli merkezinde, Cumhuriyet Meydanı'nda bulunmaktadır. 1383 (H.785) yılında yaptırılmıştır.

Babaeski

Babaeski Fatih Hamamı: Hükümet binası yanında, asfalt üzerindedir. Halen faal durumdaki yapı, tek klasik tip, kargir camekanlıdır. Üstü çatı, dış kısmı çimento ile sıvanmış ve yapı tarzı belli değildir. Kurnalar ile döşeme mermerden olup, orijinaldir.

Lüleburgaz

Sokullu Hamamı: Halen özel şahıslar tarafından amacı dışında işletilen yapı, Türk klasik hamamlar tipinde çifte hamamıdır. Üstü kubbelidir, etrafında faal durumda 11 adet dükkân vardır.

Vize

Vize Hamamı: Vize Kale Mahallesi, Hamam Caddesi'ndedir. Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemi özellikleri taşıyan hamam, yakın zamanlara kadar kullanılmaktaydı. Kadınlar kısmı saman deposu olarak kullanılan hamamın, erkekler kısmı sağlamdır. Aynı bölgede yıkık, harabe durumda bir hamam kalıntısı daha vardır.

Liman Hamamı: Kıyıköy Kabasası'nda, Geç Osmanlı Dönemi yapısıdır. Güney surları altında yıkılmış, kullanılmaz vaziyettedir.

Köprüler

²⁹ Kaynak, Kırklareli Valiliği: <http://www.kirklareli.gov.tr/kultur.asp?id=18&ad=Kırklareli Müzesi>

Merkez

İnce Köprüsü: Merkez İlçe'ye bağlı İnce Kasabası girişinde yer almaktadır. 1891 yılından önce, askeri amaçla ahşap olarak yapılmıştır. Uzunluğu yaklaşık olarak 150 metre olan köprü, 1940 yılında bugünkü şekliyle yeniden yapılmıştır.

Babaeski

Babaeski Köprüsü: 1633 (H.1043) yılında 4. Murat devrinde yapılmıştır. Muntazam kesme taş kaplı, kargir bir köprüdür. Nehir taşıdığı zaman zedelenmemesi için, 6 kemerli köprünün kemer aralarında büyük delikler bulunmaktadır. Nöbet hücreleri birer dantel gibi taş işlemedir. Kuzeydeki nöbet hücresi aslına uygun olarak yeniden yapılmıştır.

Alpullu (Sinanlı) Köprüsü: 16. yy ortalarında Sokullu Dönemi'nde yapılmıştır. Mimar Sinan'ın en muhteşem abide köprüsüdür. Sivri kemerlidir. Koca Sinan, bu büyük kemeri teşkil eden 76 cm'lik çevre taşlarını da tek taş olarak kullanmıştır. Bu genişlikte kemer taşına hiçbir köprüde rastlanmaz. Bu taşların boyları 2,5 metreyi bulmaktadır. Korniş profili aynı olup, korkuluk taşı ile dış yüzleri birleştirilmiştir.

Lüleburgaz

Sokullu Mehmet Paşa Köprüsü: Lüleburgaz girişinde, İstanbul-Edirne asfaltı üzerinde bulunmakta olup, 1569 (H.977) yılında yaptırılmıştır. Çevre taşları ince, menba tarafındaki orta ayak detayları sağlamdır. Mansap tarafında, muntazam on iki köşeli bir planın yarısı üzerine resmedilen piramitten oluşan kısım, Lüleburgaz tarafında olan ayakta ilk şeklini muhafaza etmektedir. Diğeri ise sonradan ehil olmayan ustalarca, piramit yerine koni şeklinde yapılmıştır.

Küçük Köprü: Atatürk İlkokulu civarındadır. 1569 (H.977) tarihinde Sokullu Mehmet Paşa tarafından Mimar Koca Sinan'a yaptırılmıştır. Sağlam, tek gözlü, klasik tipte bir köprü olup, genişliği dört metredir.

Antik Tiyatro

Vize

Vize Antik Tiyatrosu: Tiyatro Çömlektepe'nin Güney eteğinde yer almaktadır. Bölgede bilinen tek Roma Dönemi tiyatrosu olma özelliğini taşımaktadır. M.S. 2. yy'la tarihlenen Geç Roma Dönemi eseri yapının oturma kademeleri, bunların arasındaki yollar, sahne binası ve orkestra bölümleri günümüze ulaşabilmiştir. Burada elde edilen çok değerli heykeltıraşlık eserleri Kırklareli Müzesi'nde sergilenmektedir.

Kırklareli Müzesi Başkanlığı'nda Trakya Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nün katılımıyla 1995, 1996 ve 1997 yıllarında üç yıl süreyle devam eden Vize İlçesi'nde tiyatro kazısı sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Tiyatro ortalama 4 bin seyirci kapasitesine sahip olup oturma ve yürüme basamakları tamamen mermerdir. Tiyatro alanından 1995 yılı kazı çalışmaları sırasında büyük boyutta bir kadın heykeli, 1996 yılı kazı

çalışmalarında ise 4 adet sahne rölyefi bulunmuştur.

Tiyatronun mevcut mermer oturma yerlerinin ortaya çıkarılarak, sahnedeki dolgunun kaldırılması ve çatlayan mermer blokların onarılarak, restorasyon çalışmalarına geçilmesi gerekmektedir. Bu işlemlerin yapılması için de kazı alanındaki hafriyat alanını sınırlayan bir veya iki özel mülkiyetin kamulaştırılması ile yol vb. gibi bazı sorunların giderilmesi halinde anılan yer bir ören yeri haline getirilerek Kırklareli turizmine kazandırılacaktır.

Külliyeye

Lüleburgaz

Lüleburgaz Tavil Mehmet Paşa (Sokollu) Menzil Külliyesi: Külliye'nin banisi dua kubbesinde kervansaray

geçişini sağlayan kapının üzerinde yazdığı üzere Tavil Mehmet Paşa, dönemin sultanı ise Sultan Selim (2. Selim) Han'dır. 1569 yılında yapıldığını yine kervansaray kitabesinden öğrenilebilir. Dua kubbesinden cami-medrese bölümüne geçilen kapı üzerindeki ikinci kitabe yazılanlar da bu bilgileri doğrulamaktadır.

Sokullu Külliyesi'ne dair risaleler, mimari ve üslup özellikleri bize Mimar Sinan ve Hassa Ocağı mimarlarının külliye'nin yapımında çalıştıklarını işaret etmektedir. Mimar Sinan'ın Selimiye'de dehaya ulaşmış ona ustalık unvanını kazandıracak o müthiş eserinden önce yaptığı önemli eserler arasında yer almaktadır.

Lüleburgaz Sokullu Külliyesi iki ana eksenli olarak değerlendirilebilir. Birinci eksen doğu-batı doğrultusunda uzanan "Arasta Eksenidir". Bu eksen kuzeydeki dini ve medrese yapılar bütünü, kervansarayın ait yapılar bütününden ayırır. Doğu yönünden gelen kervan yolu sağlı sollu çarşıların olduğu arasta yolundan geçerek Lüleburgaz deresi üzerindeki Taşköprü yönüne doğru uzanıp gitmektedir. Arastanın orta yerinde bulunan dua kubbesi kuzeyde ve güneydeki yapılar bütünü birleştirmektedir. Bu dua kubbesi günümüzde dahi külliye'nin en baskın parçaları arasında dimdik ayakta durmaktadır.

Külliyeye ait ikinci eksen ise güneydeki sıbyan mektebinden başlayıp, cami mihrabı, cami ve medresenin ortak kullandığı avludaki şadırvan ile dua kubbesi ekseninde güney-kuzey doğrultusunda uzanan mihrap (kible) eksenidir.

Hamam, arasta, tuvaletler, sıbyan mektebi, suyuolları, kaldırımlar gibi diğer bütünleyici yapılar ise külliye etrafında yaşam alanlarının, mahallelerin geliştiğini, ticaret hayatının ve sosyal hayatın canlılığının gözetildiğini ortaya koyar.

İnşasında çoklu malzeme kullanımı, süslemelerdeki detaylar külliye'nin azametine layık örneklerdir. Taş ana

²⁹ Kaynak, Kırklareli Valiliği: <http://www.kirklareli.gov.tr/kultur.asp?id=18&ad=Kırklareli Müzesi>

malzemedir. Köfteki ve mermer taş malzemeye, tuğla, moloz, alçı, demir, kurşun, ahşap ve vitray malzemeler eşlik eder. Her bir malzeme işlevsel olduğu kadar estetik yönüyle de dikkat çekmektedir.

Süslemeler daha ziyade cami binasında yoğunlaşmaktadır. Cami ve medresenin ortak kullandığı avluda bulunan şadırvan ise, 2. Mahmut döneminde eklendiği anlaşılan Barok üsluplu etekli çatısı, kalem işleri ve Sultan Mahmut tuğrası ile çok özel bir yere sahiptir.

Türbe, Yatır, Anıt ve Mezarlıklar

Merkez

Eski Mezarlık: İkizdere, Aşağıpınar yolu üzerindedir. Buradaki mezarların büyük çoğunluğu yeni mezarlık alanına nakledilmiş olup, sadece kuzeybatı kısmında kalan ve en eski mezarların bulunduğu bölüm tescil edilerek koruma altına alınmıştır.

Yatırlar: Mahya Baba, Balaban Baba, Sancaktar Baba (yeri park olmuştur), Hamza Baba (camii yanında bulunmakta), Baba Pınarı, Karahıdır, Kocahıdır, Helva Baba, Arapşah Baba (Karacaibrahim Mahallesi'nde), Gül Baba (Paşa Camii Batısında), Namazgah Baba, Ali bin Hızırbey (kitabesi bulunmakta, mermer baş taşında "El merhum el mağruf, Es-Said, Eş-Şehid, Ali bin Hızır, Tarih Fi Şehr-i Muharrem, sene 987" ibaresi bulunmaktadır.) adıyla anılan muhtelif yatırlar mevcuttur.

Niğdeli Ethem Onbaşı Anıtı: Taş Tabya önünde bulunmaktadır. Balkan Harbinde kahramanlık göstermiş olan Ethem Onbaşı'nın anısına, 1969 yılında yaptırılmıştır.

Karahıdır Anıtı: Varna Savaşında, düşman kralının başını keserek, savaşın Türkler lehine sonuçlanmasını sağlayan Karahıdır anısına, Mutasarrıf İbrahim Süreyya tarafından 1914 yılında yaptırılmıştır.

Kofçaz

Gül Baba Yatırı: Ahmetler Köyü mezarlığı yanında, hakim bir tepe üzerindedir. Her yıl geleneksel olarak kurban kesilmekte ve pek çok kişi bu kurban geleneğine iştirak etmektedir.

Topçu Baba Yatırı: Topçular Köyü Mezarlığı içerisinde. Gül Baba geleneksel kurban töreni gibi, her yıl geleneksel olarak Topçu Baba Kurbanı da yapılmakta ve pek çok kişi iştirak etmektedir. Ayrıca Topçular Köyü'nde Kanlıkaya Babası, Erenler Bayırı Babası ve Ahmet Baba Türbesi; Kocatarla Köyü'nde Deliklikaya ziyaret yeri; Tatlıpınar Köyü'nde Kalfa Baba Yatırı; Malkoçlar Köyü'nde Höyük Baba Yatırı; Ahmetler Köyü'nde ise Kızıl Deli Yatırı, Kara Baba Yatırı, Yağmurlu Baba Yatırı ve Kuru Baba Yatırı bulunmaktadır.

Lüleburgaz

Zindan Baba Türbesi: Hükümet binası yanında yer almaktadır. Sağlam durumda bulunan Zindan Baba Türbesi, Bursa tipi türbeleri anımsatmakta ise de esas mahiyeti tam olarak bilinmemektedir. Tuğla ve köfeki taşından yapılmıştır. Daha önceden binanın üzerinde tahtadan bir saat kulesi bulunmakla birlikte, sonradan yıkılmıştır. İçindeki mezar, Bulgar ve Yunan askerleri tarafından tahrip edilmiştir. Üç katlı olan binaya kuzeydoğu cephesindeki küçük bir kapıdan girilmektedir. Dikdörtgen prizma şeklinde yükselen kulenin üstünde silindir şeklinde bir karnak yer alır. Her katta, kare tabanlı tek bir hacim bulunur. Yapının bodrum katında, beşik tonoz örtülü 3.70x3.90 metre boyutlarındaki türbe kısmı yer almaktadır.

Pınarhisar

Binbir Oklu Ahmet Bey Türbesi: Erenler Köyü girişinde bulunmaktadır.14. yüzyılın ikinci yarısında yapılmış, sekiz köşeli, her cephesinde sivri kemerleri bulunan, kapı büyüklüğünde yedi penceresi olan bir yapıdır.

Duvarlar kalın, muntazam kesme köfeki taş kaplamadır. Kubbe sekiz köşeli tambur üzerine oturtulmuştur. Orijinalinde kurşun kaplı iken, halen çimento sıvalıdır. 14. yüzyıla ait olan içindeki yapı, 16. yüzyılın mimari karakterini taşımaktadır.

Sivil Mimari Örnekleri

Merkez

Arasta (Bedesten): Kırklareli Merkezi'nde, Hızırbey Hamamı'na bitişik inşa edilmiştir. 1383 (H.785) yılında ticari amaçla yapılmıştır.

Vakıf Dükkanları: Kırklareli Merkezi'nde, Hızırbey Hamamı yakınında Karaumur Caddesi'nde yer almakta olup, 17 – 18. yy. yapısı olduğu tahmin edilmektedir.

Şaraphane: Namazgâh Caddesi'nde yer almakta, duvarları sağlam, ancak çatı kısmı yıkık bir binadır. Esas işlevi hakkında kesin bilgi bulunmamakla beraber, plan itibarıyla dini bir yapıdan ziyade, işyeri görünümü hâkimdir.

Eski Kırklareli Evleri (Binalar): Şehrin muhtelif yerlerinde bulunan mimari örnekler, çoğunlukla 19. ve 20. yy. başlarına ait yapılardır. Bir kısmı, Neo-Klasik stilde Rum ustalar tarafından yapılmış ve halen mesken veya idari yapı olarak kullanılmaktadır.

Tarihi Yayla Mahallesi: Bu mahalle eski Türk, Rum ve Yahudi evlerinin bir arada olduğu bir yerleşim merkezidir. Koruma alanı olarak ilan edildiği için evlere hiçbir şekilde müdahale edilmesi mümkün değildir. Bölge sakinleri ve turizmciler koruma alanı ilan edilen evlere bir çivi dahi çakmanın yasak olduğunu, bu sebeple evleri göz göre göre kaderine terk edildiğini; bu alanda acilen yenileme çalışmalarına başlanması gerektiğini ve bu tarihi dokunun turizme kazandırılması için adım beklediklerini ifade etmekte. Son yıllarda çeşitli kurumlar ve şahıslar aracılığıyla mahallede bulunan evlerin büyük bölümünde restorasyon çalışmalarının başlatıldığını, ilerlemenin yavaş devam etse de umut verici olduğunu ifade etmeden geçmemek gerekir.

İlçe ve Köylerdeki Halk Mimarisi Örnekleri

Bölge, 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı, 1912-13 Balkan Harbi ve 1920-22 yılları arasında Yunan işgalini yaşamıştır. Bu savaşlarda Balkanlarda kaybedilen topraklardan gelen Türkler, bu savaşlar sonunda Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları içinde kalan topraklardaki eski Bulgar ve Yunanlıların kaldıkları köylere yerleştirilmişler, Bulgar ve Yunanlılar da Bulgaristan ve Yunanistan'a dönerek Türklerin boşaltmış oldukları köylere yerleşmişlerdir. 1924-1928 yılları arasındaki bu karşılıklı mübadeleden başka, 1935-38 yılları arasında, 1950, 1968 ve 1989 yıllarındaki toplu göçlerde Kırklareli köylerine Bulgaristan köylerinden pek çok göçmen gelip yerleşmiştir.

Bu göçler sırasında gelen göçmenlerin arasında pek çok yapı ustaları bulunmakta, bunlar beraberinde sanatını da getirmiş ve geldiğinde gördükleri pek çok köy yapılarıyla da karşılaşmışlardır. Kırklareli köylerindeki "Gâvur Evi" diye tabir edilen, göçler öncesinde Bulgar ve Yunanlıların yaptıkları köy mimari yapıları da bulunmaktadır.

Ülkemizin diğer yerlerinde olduğu gibi Kırklareli'ndeki köy halk mimari yapıları da bölgenin iklimine, sosyo-ekonomik yapısına, geleneğine ve bölgenin yapı malzemesi ile bölge insanının günlük yaşantısına göre şekillenmiştir.

²⁹ Kaynak, Kırklareli Valiliği: <http://www.kirklareli.gov.tr/kultur.asp?id=18&ad=Kırklareli Müzesi>

Kırklareli'nde Merkez İlçe'ye bağlı 7 ilçe dışında 181 köy, 15 belde olmak üzere toplam 196 yerleşim yeri bulunmakta ve bunların birbirlerinden uzaklıkları 5 ilâ 10 km civarındadır. Köy yerleşim yeri olarak akarsu kenarları seçilmiş ve köyler derli toplu bir görünümündedir. Tarım ve hayvancılıkla uğraşan köy halkının uğraşısına uygun olarak evin etrafında, ürettiği tahılı saklaması için ambarı, yetiştirdiği hayvanını barındırması ve beslemesi için ahır ve samanlığı yer almaktadır. Kırkların sert geçmesi nedeniyle evlerin giriş kapıları güneye bakmakta, kuzey duvarları genellikle dışarı sağır olmaktadır. Evler; kışın sert geçtiği ormanlık bölgelerde yüksekçe bir taş temelin üzerinde tek katlı, diğer yerlerde zeminden yüksek olmayan bir temel üzerinde yine tek katlı, Cumhuriyet döneminden önce Rum ve Bulgarların kaldığı köylerde de, yöre halkı tarafından "Gâvur Evi" diye tabir edilen 2 katlı olarak düzenlenmiştir. Evler genellikle 3 ilâ 4 odalıdır.

Askeri Mimari Örnekleri

Seyfioğlu Tabyaları: Kırklareli Merkez'ine 3 km. uzaklıkta, şehrin kuzeydoğu kısmında bulunan Seyfioğlu Tabyası 1877 yılında, Balkan Savaşları sırasında savunma amaçlı olarak yapılmıştır. Kesme köfeki taşından yapılmış olan tabyalar ayrı bölümler halinde dikdörtgen ve U planlıdır. Tabyaların üzeri top atışlarını engellemek amacı ile yüksek toprak dolgu ile örtülmüştür. Tabyanın içeriye dönük kısımlarında yuvarlak kemerli ve dikdörtgen söveli pencereler bulunmaktadır. Tabyanın cepheleri kuzeye yönelik olup, etrafı hendeklerle çevrilmiştir.

Kaleler

Merkez

Yoğuntaş (Polos) Kalesi: Kırklareli'nin Yoğuntaş Köyü'nde bulunmaktadır. Oldukça harap durumdaki kalenin Helenistik dönemden önce, yani II. Philip (Flip) zamanında, M.Ö. 4. yy ortalarında yapıldığı ileri sürülmektedir.

Koyva Kalesi: Merkez İlçe'ye bağlı Kuzulu Köyü yakınlarında olup, M.S. 3-4. yy'da yapıldığı tahmin edilmektedir. Oldukça harap durumdadır. Çok az temel kalıntısına ve galerilere tesadüf edilmektedir. Bu yapının kale olmaktan ziyade, bir gözetleme kulesi olma ihtimali yüksektir. Kalıntıların 500 metre güney istikametinde, yaklaşık olarak aynı dönemlere tarihlenen mağara manastırları bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilen kaleler dışında tahrip edilmiş veya kısmen korunabilmiş kale ve kule kalıntılarının sayısı bir hayli fazladır. Bunlardan bir bölümü; Eriklice Kalesi, Demircihalil Kalesi (2 adet), Karakoç Keçi Kale, Erikler Has Kale, Düzorman Köyü Kalesi, Koruköy Kalesi, Dereköy Kale Kaynakları Kalesi, Yündolan Kalesi (2 adet), Üsküp Asarcık Kalesi, Çukurpınar (Sazara) Kalesi, Armağan Kalesi, Armutveren Kalesi, Beypınar Kalebayırı Kalesi'dir.

Demirköy

Yapılan az sayıdaki yüzey araştırmalarında, Demirköy civarında bir takım kale ve gözetleme kulelerinin bulunduğu görülmüştür. Bunlardan bir kısmı; Hamdibey Köyü Tepebaşı Kalesi, Gökyaka Köyü Kılıçtepe Kalesi, Sislioba Kaletepe Kalesi ve Sivrililer Kalesi'dir.

Kofçaz

Kofçaz yakınlarında önemli oranda tahrip edilmiş olmakla birlikte, çok sayıda

kale kalıntısı bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri; Kocayazı Kalebayırı Kalesi, Ahmetler Kalesi, Aşağı ve Yukarı Kanara Kaleleri'dir.

Lüleburgaz

Lüleburgaz Kale Surları: Edirne-Lüleburgaz karayolu üzerinde, şehrin girişinde yer almaktadır. Çoğunlukla tahrip edilmiş olmakla birlikte, ayakta bulunan kısmı üç metreye varan yükseklikte ve 50 metreyi aşan iki ayrı blok halinde günümüze ulaşabilmiştir. Roma temelleri üzerine inşa edilmiş, Erken Bizans dönemi yapısı olan bu kalıntılar taş, tuğla örgülü duvar sistemine sahiptir.

Pınarhisar

Pınarhisar Kalesi: Bizans dönemine ait kalenin, İlçe'nin muhtelif yerlerindeki kalıntıları hala ayakta. Kasaba içinde üç burç temeli ve birçok duvar izlerine ulaşmak mümkündür. Yuvarlak burçlar birer metre ara ile tuğla hatlı takviyelidir. Bazen kesme taş da göze çarpmaktadır. Genel olarak dondurulmuş moloz taşlarla kaplama yapılmıştır.

Ayrıca Pınarhisar İlçesi'ne bağlı bazı köylerde de kale kalıntıları görülmektedir. Bunlardan bazıları, Çayırdere Köyü Çayırköy Kalesi, Evciler Köyü Manastır Tepe ve Mahya Tepe Kaleleri, Yeniceköy Kalesi ve Erenler Hisarcık Tepe Kaleleri'dir.

Vize

Vize Kalesi: Kale Mahallesi'nde şehrin kuzey ve batısını kuşatmaktadır. İlk inşasının M.Ö. 72-76 yıllarında olduğu tahmin edilmektedir. Daha sonra Bizans Dönemi'nde (527-565 yıllarında) Jüstinyen tarafından tekrar ihya edilmiştir. Muntazam kesme iri taşların üst üste yerleştirilmesi ve aralarının sağlam bir harçla bağlanması suretiyle yapılmıştır. Bu eski surlar yumuşak sarımtırak taş bloklardan yapılmıştır. Kaplama taşlar gerisinde dolma inşaat vardır. Temeldeki iri kitleler 50x80 ile 100x150 cm arasındadır. Şehrin kuzeyindeki sur bedenlerinde muntazam kesilmiş mavimtrak taşlar da kullanılmıştır. Bu yapının, Geç Bizans Dönemi'nde (Paleologlar Devri) yeniden yapıldığı anlaşılmaktadır. Kale, iç ve dış kale olmak üzere iki kısımdan meydana gelmiştir. Yüksek burç ile güneybatısındaki dere kenarında bulunan hâkim burcun yapımına 12. yüzyıl sonu Commenler devrinde başlanmış, Paleologlar zamanında tamamlanmıştır. Halen eski Vize şehri surlarının batı ve güney kısımları ayakta. Batı tarafındaki surlar üzerinde birkaç burç, bunların önünde su yollarını korumak üzere yapılan bir burç daha vardır. Güney surları 3-4 metre yüksekliğine kadar korunabilmiş büyük taş bloklarla yapılmıştır. Surlar bazı yerlerde kaybolmakta ve bazı yerlerde binaların altında görülmektedir. Güneyde beşgen, kuzeyde dörtgen iki burç daha vardır ki yüksekliği altı metreyi bulmaktadır. Yapı şekilleri birbirinin aynı olup, kapı uzunluğu dört metredir.

Kıyıköy Kalesi: Kıyıköy Kasabası'nı önemli oranda kuşatan, Bizans Dönemi'ne (6. yy) ait, Jüstinyen devrinde yapılmış bir kaledir. 9 ve 10. yüzyıllarda tamir gördüğü üzerindeki harçtan anlaşılmaktadır. Kale, güneyde Kazandere, kuzeyde ise Pabuçdere arasında denize doğru uzanan bir yamaçta kurulmuştur. Kalenin batı cephesi düz araziye inmektedir. Doğu cephesi ise zemine kadar tahrip edilmiştir. Yıkılmayan yerlerinden surların kesme muntazam taşlarla kaplı, içinin moloz dolgu olduğu anlaşılmaktadır. Bu bölümde duvar kalınlığı 2.20 metre, yükseklik ise 2.50 metre dolayında korunmuştur. İkinci kapının yanındaki surların yüksekliği 5 metreyi bulur. İkinci burç bugün mevcut değildir. Buradaki surlar 6 metreye kadar yükselmektedir. Güney surlarının güneyinde gizli kapısı olup, kaleden bu kapıya 180 basamak merdivenle inilir. Saray kapısı bugüne kadar iyi korunmuştur. Tuğla üzerine kesme blok taş kaplamadır. Üçüncü burçtan altıncı burca kadar 13 metre genişliğinde bir müdafaa hendeği vardır. Vize kapısı, taş ve tuğla hatıllarla örülmüş, Kültür Bakanlığı İstanbul Rölöve Müdürlüğü tarafından 1991 yılında restore edilmiştir. Bunların

²⁹ Kaynak, Kırklareli Valiliği: <http://www.kirklareli.gov.tr/kultur.asp?id=18&ad=Kırklareli Müzesi>

yanında Vize'ye bağlı bazı köylerde de birtakım kale ve kule kalıntıları bulunmaktadır. Bu kalıntılardan şimdilik tespit edilebilenler Akpınar Köyü'nde dört kule kalıntısı, Hamidiye Köyü'nde kale kalıntısı, Kızılağaç Çingene Kalesi ve Pazarlı yakınlarında kale-kule kalıntılarıdır.

Diğer Somut Kültür Varlıkları

Babaeski

Alpullu Şeker Fabrikası Kompleksi: Babaeski Alpullu Kasabası'nda, Alpullu Tren İstasyonu yanında yer almaktadır. 26.11.1926 tarihinde üretime başlayan fabrika ile birlikte tüm sosyal tesisler, kentsel tarihi sit alanı olarak koruma altına alınmıştır.

Demirköy

Demirköy Fatih Top Dökümhanesi: Demirköy Fatih Dökümhanesi, ilçenin güneydoğu istikametinde ve ilçeye 3.800 metre mesafede bulunmaktadır. Toplam 10.000 metrekare kapalı alan ihtiva ettiği bilinen tarihi kompleksin döneminin bölgedeki en modern işletmesi olduğu varsayılmaktadır. Fatih Dönemi ve daha öncesinde yöredeki zengin demir yatakları göz önünde tutularak, buraya demir döküm merkezi kurulmuştur. Fatih'in, İstanbul'un fethinde burada dökülen top güllerini kullandığı bilinmektedir. İlçenin ismi de buradan gelmektedir.

Dönemin en ileri teknolojisiyle döküm yapılan, Demirköy Tophane-i Amiriye İşletmeleri olarak anılan dökümhanede, 15. yüzyıl ortalarından 19. yüzyıl sonlarına kadar aralıksız üretim yapılmıştır.

Dökümhanede, büyük ve küçük olmak üzere iki dökümhane bulunmaktadır. Büyük dökümhaneye 230 metre mesafede bulunan küçük dökümhanede iki ergitme fırını bulunmaktadır.

Daha önce kapsamlı bir işletme olduğu anlaşılan Dökümhâne'nin, II. Mahmud (M.1808-1839) döneminde esaslı bir biçimde ihya edildiği anlaşılmaktadır.

Dökümhanenin restorasyonuna 2001 yılından başlanılmış olup çalışma halen devam edilmektedir.

İğneada Liman Feneri (Fransız Feneri): Demirköy İğneada Limanköy yakınlarındadır. 1866'da Fransızlar tarafından yapılan İğneada Feneri, yıllardır bölgeye gelen gemileri karşılamaktadır. İşletmesi 3 nesildir aynı aile tarafından yapılan fener, orijinalliği bozulmadan turizme kazandırılması gereken nadide bir kültür varlığıdır. Lüleburgaz

Kemerli Dükkânlar: Bu muazzam eserin bir kısmı yıkılmış, yok olmuştur. Halen 36 galeriden oluşan bu dükkânların bir kısmı depo olarak kullanılmaktadır. Kemerler büyük kesme taşlarla yapılmış, içi tuğla tonozludur. Cami kapısı ile kervansaray kapısı arasında ise büyük kurşunlu bir kubbe yer almaktadır.

Su Yolları ve Kanallar: Büyükkarıştıran Kasabası yakınlarında bulunmaktadır. 1569 (H.977) yılında 2. Selim'in emri ile Sokullu Mehmet Paşa tarafından, Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Halen iki kule (su terazisi) kısmen ayakta. Birinci yol; eski mezarlık, cami ve kervansaraydan geçerek eski camiye geldikten sonra, köprüde son bulmaktadır. Diğeri ise yukarıdan gelerek birinci ile birleşmektedir. Normal bir insanın rahatça geçebileceği bu yolların bir kısmı yıkılmış ise de bir kısmından şehir kanalı olarak faydalanılmaktadır.

Vize

İmarethane: Muhtemelen 16. yüzyıl Osmanlı Dönemi yapısıdır. Oldukça bakımsız ve bazı duvarları yıkılmak üzere olan bina kare planlı, düzgün yonu köfeki taşı kaplamadır. Halen harap durumda olan yapı, kubbe örtülüdür.

Kervansaray-Han-Bedesten: Vize Kale Mahallesi'nde, İç Kale Mevkii'ndedir. 14. yüzyılın ikinci yarısına ait olan yapı, kubbeleri yıkılmış, harap bir vaziyettedir. Duvarlar tuğla ve moloz taş karışımı ile örülüdür. İçi, üç bölmeden oluşmakta, kemerler yer yer sağlam vaziyettedir.

²⁹ Kaynak, Kırklareli Valiliği: <http://www.kirklareli.gov.tr/kultur.asp?id=18&ad=Kırklareli Müzesi>

yanında Vize'ye bağlı bazı köylerde de birtakım kale ve kule kalıntıları bulunmaktadır. Bu kalıntılardan şimdilik tespit edilebilenler Akpınar Köyü'nde dört kule kalıntısı, Hamidiye Köyü'nde kale kalıntısı, Kızılağaç Çingene Kalesi ve Pazarlı yakınlarında kale-kule kalıntılarıdır.

Diğer Somut Kültür Varlıkları

Babaeski

Alpullu Şeker Fabrikası Kompleksi: Babaeski Alpullu Kasabası'nda, Alpullu Tren İstasyonu yanında yer almaktadır. 26.11.1926 tarihinde üretime başlayan fabrika ile birlikte tüm sosyal tesisler, kentsel tarihi sit alanı olarak koruma altına alınmıştır.

Demirköy

Demirköy Fatih Top Dökümhanesi: Demirköy Fatih Dökümhanesi, ilçenin güneydoğu istikametinde ve ilçeye 3.800 metre mesafede bulunmaktadır. Toplam 10.000 metrekare kapalı alan ihtiva ettiği bilinen tarihi kompleksin döneminin bölgedeki en modern işletmesi olduğu varsayılmaktadır. Fatih Dönemi ve daha öncesinde yöredeki zengin demir yatakları göz önünde tutularak, buraya demir döküm merkezi kurulmuştur. Fatih'in, İstanbul'un fethinde burada dökülen top güllerini kullandığı bilinmektedir. İlçenin ismi de buradan gelmektedir.

EDİRNE

Ören Yerleri ve Arkeolojik Değerler

Edirne ören yerleri ve arkeolojik değerler açısından oldukça zengin bir ildir. Edirne'de 119 arkeolojik sit alanı, 1 kentsel sit alanı, 2 tarihi kentsel sit alanı, 1 tane de arkeolojik ve kentsel sit alanı bulunmaktadır. Şehir merkezinde Eski Edirne Kalesi kalıntıları ve Makedonya (saat) Kulesi'nin içinde yer aldığı kentsel arkeoloji parkı bulunmaktadır. Kentsel arkeoloji parkının yanı sıra Enez (Ainos) Antik Kenti ve tarihi geçmişi Paleolitik Çağa kadar uzanan Megalitik Anıtlar (Dolmenler, Menhirler ve Tümülüsler) dikkat çekmektedir.

Kentsel Arkeoloji Parkı

Edirne Kent Merkezi'nde eski Edirne Kalesi kalıntılarının ve Makedonya Kulesi'nin bulunduğu alandır. Arkeolog Şahin Yıldırım başkanlığında 2002 ve 2003 yıllarında yapılan kazı çalışmaları sonrası elde edilen Bizans ve Osmanlı dönemlerine ait önemli bulguların sergilenmesi amacıyla çevre düzenlemesi yapılarak oluşturulmuştur. Kentsel Arkeoloji Parkı, genellikle kale kalıntılarını ve Makedonya (saat) Kulesi'ni görmeye gelen terli ve yabancı turistlerce ziyaret edilmektedir.

Edirne Kalesi ve Surları

Edirne Kaleiçi'nde bulunan Edirne Kalesi'ni Roma İmparatoru Hadrianus (117-138) yaptırmıştır. Bizans İmparatoru I. Iustinianus (527-565) döneminde onarılmış ve birçok kısmı yeniden yapılmıştır.

XIX. yüzyıla kadar çeşitli onarımlar geçiren bu kale 360.000 m²'lik geniş bir alanı kaplıyordu. Kale blok taşlardan oluşmuş dikdörtgen planlı idi. Kalenin her köşesine silindirik, kesme taştan birer kule eklenmiştir. Bugün bu kulelerden bir tanesi ayakta olup, yakın tarihlere kadar saat kulesi olarak kullanılmıştır. Kulelerden diğerleri Osmanlı döneminde hapisane olarak kullanılmıştır. Bu kuleler Kafes Kapı, Germe Kapı Kulesi ve Zindan Altı Kulesi isimleri ile tanınıyordu. Evliya Çelebi saat kulesi olarak kullanılan kuleden Makedon Kulesi olarak söz etmektedir. Ayrıca bu kulelerin arasında on ikişer burcun bulunduğu bilinmektedir. Kalenin 9 giriş kapısı olup, çevresi hendeklerle çevrili idi. Bu kapılara Kule Kapısı, Topkapısı, Yerli Kapı, Kapı Kapısı, Uğrun Kapı, Manyes Kapı, tavuk Kapı, İstanbul Kapısı, Orta Kapısı isimleri verilmişti. Bu plan tipi Roma Ordugâhları'nın (Castrum) plan düzenine uygun olduğu görülmektedir.

Edirne Kalesi Osmanlı Dönemi'nde önemini yitirmiş ve 1866-1870 yıllarından itibaren Vali Hurşit Mehmet Paşa tarafından şehir içerisinde hastane, hükümet binası, kışla ve okul yapılması için taşlarından yararlanılmıştır. Bu nedenle de kale yıkılmıştır.

Edirne Belediyesi 2005 yılında ayakta kalan burcun çevresindeki ahşap dükkânları yol açmak nedeni ile yıktırılmış, bu yıkım çalışmaları sırasında kalenin blok taşlardan olan temelleri ortaya çıkarılmıştır. Edirne Müzesi'nin burada yaptığı kazı çalışmalarında oldukça büyük ölçüde birbiri üzerine oturtulmuş bloklardan oluşan kalenin 3-3,5 metre yüksekliğe kadar ulaşan burçlar arasındaki sur duvarları ile burç kaideleri ortaya çıkarılmıştır. Bu konudaki çalışmalar sürmektedir. Ayrıca Edirne Sultan Oteli'nin bahçesinde de bu kalenin surlarına ait kesme köfeki taşından bir sur duvarı 5-6 metre yüksekliğe kadar ayakta durmaktadır.

Makedonya (Saat) Kulesi

Edirne Kalesi'nin dört büyük burcundan Üç Şerefeli Camii'nin yakınındaki "Makedonya Kulesi" adı verilen burç üzerine inşa edilerek "Yangın Kulesi", "Saatli Kule", "Memleket Saati" gibi isimlerle anılan kule, Vali Hacı İzzet Paşa tarafından 1884'de ahşap olarak yaptırılmıştır.

Bir süre sonra yangında harap olan Saat Kulesi, 1894'de bu defa taş ve tuğladan yeniden inşa edilmiştir. Sekizgen bir plan üzerindeki kulenin yüksekliği 48 metredir. Kulenin planı Edirne Belediye Mühendisi Avadis Efendi tarafından düzenlenerek, Mart 1303'de (1887) inşaatına başlanmış ve Aralık 1309'da (1893) bitirilmiştir.

Edirne Saat Kulesi, Osmanlı Saat kuleleri içinde Neo klasik mimarisi ile dikkati çekmiştir. Kulenin saati, 1926 yılında Mustafa Şem-i Pak tarafından yenilenmiştir; fakat 1953 yılında kule depremde hasar görmüştür. Kültür Bakanlığı tarafından 1990'lı yıllarda restore ettirilmiştir.

Enez Antik Kenti

Meriç (Herbos) Nehri'nin denize döküldüğü yerde kurulu olan Ainos (Enez) adı ilk kez Homeros'un ünlü eseri İlyada Destanı'nda adı geçmiştir. Antik çağda önemli bir liman olan Ainos, M.Ö. 6. yy'ın sonlarında Pers egemenliği altında kalmıştır. Salamis Savaşı'ndan sonra Atik-Delos Deniz Birliği'ne katılarak en parlak günlerini yaşayan yerleşme, daha sonra Makedonya, Ptolemyos, Roma, Bizans yönetimine girmiştir. Has Yunus Bey tarafından 1456 yılında Osmanlı topraklarına katılan kent, kalenin bulunduğu Akropol'de kurulmuş, yerleşim alanıysa Meriç'e bakan dik yamaçlarda sona ermektedir. Ainos Antik Kenti'ndeki kazılar 1971 yılında Prof. Dr. Arif Erzen başkanlığında yapılmaya başlanmıştır. Günümüzde çalışmalar Prof. Dr. Sait Başaran gözetiminde 60-80 kişilik ekip ile ayrı ayrı yerlerde yürütülmektedir.

Başaran'ın 2006-2007 Edirne Ainos Kazısı'na ait yayımladığı bilgilere göre bölgede bilinen en eski yerleşmenin Enez Kenti'nin kenarında yer alan Hoca Çeşme Höyüğü'nde olduğu anlaşılmaktadır. Neolitik Çağa (M. Ö. 6500) ait olan bu yerleşmeden ele geçen kalıntılar, Hoca Çeşme yerleşmesindeki Anadolu ile Balkanlar arasında yapılan ticari ve kültürel ilişkiyi ortaya çıkarmaktadır. Akropolde (bugünkü Ortaçağ kalesi)

²⁹ Kaynak, Kırklareli Valiliği: <http://www.kirklareli.gov.tr/kultur.asp?id=18&ad=Kırklareli Müzesi>

yapılan kazılarda, özellikle yerli kaya işlenerek oluşturulan mekânların içinde, M.Ö. 4000 yılına ait keramik kalıntılarının bulunmuş olması, burada Kalkolitik Çağ'dan itibaren yerleşimin olduğunu göstermektedir. Yapılan kazılar sonucu bugünkü kent merkezinde ve çevresinde de önemli kültürel kalıntılar bulunmuştur. Erken Roma Dönemi'ne ait caddeler, su ve kanalizasyon sistemleri, tabanı mozaiklerle kaplı zengin evler, mezarlar, günümüze kadar ayakta kalan Tümülüsler, şapel ve kiliseler, Ainos'un kuruluşundan itibaren zengin bir kent olduğunu gözler önüne sermektedir.

Yerleşme içerisinde yapılar Antik dönemde inşa edilen kale etrafında bulunmaktadır. Son bulgulara göre kale Bizans Dönemi'nde de zaman zaman bakım ve onarım görmüştür. M.S VI. yüzyılda Iustinianus'un kaleyi onardığı kaynaklarda geçmektedir.

Ana girişi kuzeyde olan kale, doğu-batı doğrultusunda uzanmakta, güneyinde sur duvarı ile birleşmektedir. Denize bakan tarafta iki tane çok köşeli kulesi vardır. Bunlardan sağdaki yıkıldığından günümüze ulaşmamıştır. Batıdan uzanan sur duvarı ise içeriye doğru bir eğim yaparak güneyden gelen duvarla birleşmektedir. Böylece kalenin bu bölümü yarım kubbe biçiminde olup, Meriç Nehri'nden gelecek tehlikelere karşı savunmayı güçlendirmektedir. Kuzey-doğu köşesindeki köşeli kule batı yönünde yine köşeli bir yarım kubbe ile çıkıntı yapmaktadır.

XII. yüzyılda onarılan kalenin yapı malzemesini kesme taş, tuğla ve antik mimari parçalar meydana getirmiştir. Kaledeki antik mimari parçalar bugün Enez'in ev ve bahçelerinde görülmektedir.

Kalenin içerisinde Enez'in simgesi özelliğini taşıyan Enez Ayasofyası, mozaik döşemeli küçük bir kilise ve bir de şapel olarak kullanılmış bir mağara vardır. Burada bulunan Pan ve dans eden su perilerini tasvir eden bir kabartma Edirne Müzesi'ne götürülmüştür. Kalenin anıtsal giriş kapısı yanındaki duvarda da beyaz mermerden bir Trak süvarisinin tasviri vardır. Ayrıca kale içerisindeki sivri Osmanlı kemeri de yapının Türkler tarafından kullanıldığına işaret etmektedir.

Enez Kalesi'nin bulunduğu tepe, yerleşim alanının bir bakıma akropolüdür. Bu bölüm surlarla çevrilmiştir. Giriş kapısı şehre yönelik olup, yuvarlak kemerli oldukça görkemlidir. Kesme taş ve tuğladan yapılan sur duvarlarında yer yer moloz taşlar da kullanılmıştır. Surların giriş kapısının kenarında mermer üzerine Trak süvarilerini gösteren bir kabartma yerleştirilmiştir. Enez'de yapılmakta olan kazılarda şehrin dış noktalarında da sur duvarlarına ait izler ortaya çıkarılmıştır. Bu da gösteriyor ki Enez'in çevresi Bizans döneminde yapılmış surlarla kuşatılmıştır. Kalenin bulunduğu tepe iç kale özelliğini taşımaktadır.

Enez, kültür ve ekolojik turizm açısından da eşsiz fırsatlar barındırmaktadır. Tarih öncesine ulaşan geçmişinin izleri, Trak, Ainos, Roma ve Osmanlı eserleri ve arkeolojik alanlarıyla Enez, tarih ve kültür meraklıları için adeta bir hazinedir. Başta Gala Gölü Milli Parkı olmak üzere, Iğün gölleri, Enez Limanı, Hisarlı Dağı, Tuz Gölü, Çavuşköy Barajı, anıt çınar ağaçları ve manastır vadisiyle, kuş gözlemcileri ve doğa severlere keşif duygusunu doyasya yaşayabilecekleri farklı heyecanlar sunar.

Ancak bölge, kazıların yer yer devam etmesi ve koruma altına alınmış olmasına rağmen bakımsızlıktan ve ilgisizlikten turizm amacıyla etkin kullanılmaktan uzaktır. Birçok yapı bölgede oturan yerli halk tarafından yıkılmış, tahrip edilmiş ve orijinalliğini kaybetmekle karşı karşıya kalmış durumdadır. Bazı yapıların yaşayanlar tarafından hala kullanılıyor olması, zaman zaman trajikomik durumların yaşanmasına da neden olmaktadır. Örneğin, kale taşlarının bahçe duvarı yapımında kullanılması veya eski Rum evlerine plastik pencere takılması gibi...

Dolmenler

Bir mezar odasının çeperlerini oluşturan dikey taşların desteklediği bir ya da daha fazla blok taşın oluşturduğu tarih öncesi yapısıdır.

İlk demir çağında, M.Ö. 1200 yıllarında Kuzey Balkanlar'dan Trakya'ya göç eden bir topluluğa ait mezar anıtlardır. İri taşlardan yapılan bu tür mezar anıtlarına Batı Avrupa'dan Asya içlerine kadar çeşitli bölgelerde rastlanmaktadır. Özellikle Lalapaşa çevresinde bu çağa ait çok sayıda dolmen ve menhir (dikilitaş) bulunmaktadır. Lalapaşa Kapaklısı mezarı çevreleyen taşlı tepe, giriş bölümü, ön oda içinde mezar ve ölü armağanları ile ana oda olmak üzere dört bölümden oluşur.

Lalapaşa Merkezi dışında Süleymandanişment, Vaysal, Büyünlü, Hacılar ve Doğanköy yakınlarında çok miktarda ve geniş bir alana yayılmış olarak dolmenler bulunmaktadır. Halk arasında Kapaklıkaya ve Perikızı gibi isimlerle anılmaktadırlar. Büyünlü Köyü çevresindeki dolmenler dördü bir arada, ikisi bunların doğusunda olmak üzere altı tanedir. Kaba taşlardan yapılan bu dolmenlerin yönleri kuzeye ve batıya doğrudur. Güneye bakan taş duvarların yere yakın kesimlerinde menfezleri vardır. Dördü bir arada bulunan dolmenler 12 metrelik dairesel bir tümsek üzerindedir.

Trakya Domenleri ilk olarak 1888 yılında Skorpil Kardeşler'in yayını ile dünyaya duyurulmuştur. 20. yy'ın başlarında ise Bulgar bilim adamları İvan Velkov ve Vasil Miklav yaptıkları çalışmalar sonucunda Bulgaristan, Edirne ve Kırklareli'nde çok sayıda dolmen tespit etmiş ve bunları belgelemiştir.

1960 yılına kadar Türkiye'de konu hakkında hiçbir çalışma yapılmamıştır. Aynı zamanda Edirne doğumlu olan ünlü Türk arkeolog ve antropolog Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu'nun 1964-1968 yılları arasında yaptığı çalışmalarda bölgede 19 dolmen ve birçok menhir tespit edilmiştir.

Neolitik Çağ'dan, Maden Çağının başlangıcına kadar olan döneme ait olan bölgedeki dolmenlerin benzerlerine Türkiye'de sadece Kars çevresinde rastlanmaktadır. Bölgedeki Dolmenleri ve Menhirleri Edirne-Lalapaşa-Büyünlü arasındaki normal vasıftaki yollardan yararlanarak görmek mümkündür.

Bölgedeki dolmenler Megalitik dönemin ilgi çeken eserleri arasında bulunmaktadır. Dolmenler arkeolojik açıdan önemli yapılardır. Tarih, arkeoloji ve özel ilgi turizmine dair taşıdığı potansiyellerin değerlendirilmesi amacıyla çeşitli planlama çalışmaları yürütülmektedir.

Menhirler

Menhirler toprak üstü yükseklikleri dört metreyi geçen büyük taşlardır. Bunlar tek ya da gruplar halinde olabilecekleri gibi, bazen dolmenlerin, bazen de mezar tepelerinin çevresinde yerleştirilmişlerdir. Yerel olarak bunların şehir mezarları olduğu inancından dolayı günümüzde çoğu kez İslam mezarlıklarının içinde kalmış ve diğer mezar taşlarıyla karışmışlardır. Bu dikilitaşlar üzerinde hala ayrıntılı bit çalışma yapılmamıştır, ancak bunların bazılarının belirli doğrultular üzerinde diziler oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

Menhirler, Trakya'nın yanı sıra Fransa ve İngiltere'de de bulunmaktadır. Büyüklükleri sebebiyle de canlıymışlar gibi halk masallarına konu olmuşlardır. İlgili efsanelerde menhirler, doğarlar, büyürler, dans ederler ve ağlarlar. Bazı menhirler tarihi bir hatırayı sonsuzlaştırırlar. Menhirler toprak sınırını belirlemek için de kullanılmış olabilirler. Menhirlerin dikilme sebeplerine en uygun açıklama ise, bunların ilkel idoller, yani dini semboller olduklarıdır. Genel olarak yalnız duran menhirler, bazen bir çizgi üzerinde dikilmiş de olabilirler. Daire S şeklinde dizilmiş olanlar, belki dini anıtlar veya kurban sunaklarıydı. Kromlek denilen bu dizilerin yönleri yıldızlara göre olduğu için, güneş tapınağı da olabilirler.

Menhirlere genellikle dolmenlerin dağılım alanları içerisinde rastlanmaktadır. Bunlardan en tanınanı Lalapaşa'nın Çömlekpınar 2 km güneyinde bulunan Kırkköy menhir grubudur. Bu bölge tarih ve arkeoloji meraklıları, yakın çevre üniversitelerinin öğretim elemanları ve öğrencileri tarafından ziyaret edilen yerler arasındadır.

²⁹ Kaynak, Kırklareli Valiliği: <http://www.kirklareli.gov.tr/kultur.asp?id=18&ad=Kırklareli Müzesi>

Tümülüsler

Tümüslerin ilk yapılış nedeni mezar amaçlıdır. Tümüsler Trak topluluklarının seçkin sınıflarının üyelerini temsil eden mezarlıklardır. Ölen kişilerin zenginliklerini korumak amaçlı yapılardır.

Tümülüslerle yerleşim yerleri civarında rastlanması oldukça doğaldır. Bu yapılar, genelde civara hâkim tepeler ve sırtlar üzerinde bulunmakta ve bu suretle sahiplerinin zenginlik ve gücünü ilan etmektedir.

Trakya'da 2-3 bin civarında tümülüs olduğu bilinmektedir. Edirne-Lalapaşa yolu üzerinde Hıdırağa Köyü'nün çıkışında ve Küçük Döllük Köyü'nün girişinde birer tane tümülüs vardır. Bunların dışında Lalapaşa-Ortakçı yolu üzerinde Dokuz Tepeler mevkiinde dokuz tane tümülüs yer almaktadır.

2005 yılında Çölekakpınar Köyü yakınında bulunan tümülüslerde biri açılmış, içinden bir mezar odası ve tarihi birçok eser çıkarılmıştır. Çıkarılan eserler bugün Edirne'de sergilenmektedir.

Bölgede bulunan dolmen, menhir ve Tümülüslerin olduğu yerlerde arkeoloji turizmi amacıyla rotalar çıkartılabilir. Bu rotalar üzerinde ıslah çalışmaları yapıldıktan sonra, bölgeye ilgi gösteren turistler için tur aktiviteleri düzenlenebilir. Bu amaçla bölgenin arkeolojik değerlerinin öncelikle tur operatörü ve organizatörlere; dolayısıyla tüm turizm camiasına tanıtılması gerekmektedir.

Saraylar

Yeni Saray (Saray-ı Cedit)

Sultan II. Murad tarafından Tunca'nın batısında, 3 milyon metrekare alan üzerine inşaatına başlanan Saray, II. Murad'ın 1451'de ölümünden sonra oğlu Fatih Sultan Mehmed tarafından Mimar Şahabeddin'e yaptırılarak tamamlanmış ve 425 yıl süreyle tipik bir Osmanlı sarayı olarak hizmette kullanılmıştır.

Etrafı kalın ve yüksek duvarlarla çevrili olan Saray, 5 ana meydan ve bu meydan içinde bulunan yapılardan oluşmaktadır.

Edirne sarayının en ihtişamlı yapısı Cihannüma Kasrı'dır. Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan Cihannüma Kasrı'nın yedi katlı yapıldığı ve en üst katında sekiz köşeli bir odanın olduğu ve ortasında bir havuzun bulunduğu tarihi belgelerde yazılmaktadır.

Cihannüma Kasrı'nın arka tarafında, tonozlu bir bodrum üzerinde dikdörtgen bir planda su mahzeni bulunduğu, terazilerden gelen suların binanın yukarısındaki depolarda toplanıp oradan altı bölümle dağıtıldığını gene tarihi belgelerden öğrenilmektedir.

Çeşitli dönemlerde Osmanlı padişahlarından Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim, I. Ahmed, IV. Mehmed, II. Ahmed, II. Mustafa, III. Süleyman'ın gidip kaldığı ve 19. yüzyıla kadar kullanılmış olan Edirne Sarayı'nda 117 oda, 21 divanhane, 18 hamam, 8 mescit, 17 büyük kapı, 13 koğuş, 4 kiler, 5 mutfak ve 17 kasır bulunmaktaydı.

Edirne Sarayı'ndaki ilk büyük yıkım ise 22 Ağustos 1829'da Rusların kente girip, şehri terk ettikleri tarih olan 14 Eylül 1829'a kadar geçen süre içinde olmuştur.

Edirne Sarayı'ndan geriye kalanlar ise, 1878'de Rusların Edirne'yi işgal edeceği haberi üzerine sarayın yakınında bulunan cephanelik Rusların eline geçmesin diye Vali Cemil Paşa'nın emriyle ateşlenmiş ve 3-4 gün süren patlama sesleri ile büyük tehlike içinde kalan Edirne kentinin 425 yıllık sarayı ortadan kalkmıştır.

Bu gün ise Edirne Sarayı'ndan günümüze ancak sarayda bulunan birkaç birimin yıkıntıları gelebilmiştir.

Eski Saray (Saray-ı Atik)

Bilindiği kadarıyla, Edirne'nin fethinden dört yıl sonra Sutan I. Murad tarafından o zaman ki şehrin (Kaleiçi'nin) bir kilometre kuzey doğusunda, kuzey ve doğu vadilerine hâkim bir tepede şimdi Sarı bayır veya Muradiye bayırı denilen yerde sarayın inşasına başlanılmış ve 1365 (H.767) yılında saray inşaatı tamamlanmıştır.

Saray-ı Atik ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden başka Osmanlı ve yabancı kaynaklarda hiç bir bilgiye rastlanmadığı gibi, Saray-ı Atik'in ne olduğuna dair de en ufak bir bilgi bulunmamaktadır.

Saray-ı Atik'in arsası bir süre sonra zengin bir kişi olan Sıdika Hanım'a geçmiş, o da bir askeri okulun inşası için arsayı bağışlamıştır. Günümüzde burada bir askeri kışla bulunmaktadır.

Bazı araştırmacılar, söz konusu yerde bulunan Fatih Sultan Mehmet'in doğduğu ve sütannesi Ümmügülsüm Taya Hatun'un yaşadığı rivayet edilen Taş Odaların da eski sarayın bir parçası olduğu kabul etmektedir. Taş odalar 2006 yılında restore edilerek butik otel yapılmış, yanında saray çay bahçesi yapılarak kente bir rekreasyon alanı kazandırılmıştır. Selimiye Külliyesi ile Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi arasında bulunan mekân, konumu nedeniyle kente gelen turistlerin dinlenme ve konaklama yerleri arasındadır.

Camiler

Selimiye Camii

Bu bölümde Selimiye Camii'ne özel bir bölüm açmak, ayrıntılı bir anlatım sergilemek gerekmektedir. Camii tüm özellikleri dikkate alındığında harikulade ve dünya çapında bir kültür ve tarih hazinesidir. Selimiye ile ilgili o kadar çok anlatı, o kadar çok özellik sayılabilir ki, bunlar sayfalarca yer kaplar, ancak bu şaheseri en iyi şekilde anlatmak adına, çeşitli kaynaklardan elde edilen derlemeler en ince ayrıntısı dikkate alınarak irdelenmiştir.

Beş asra yaklaşan geçmişiyle zamana meydan okuyan, dimdik ayakta duran heybetiyle insanı kendine hayran bırakan, teknik özelliklerindeki üstünlük ve ayrıcalıklarla Osmanlı mimarisini göklere çıkaran, şehir silüetindeki hâkimiyetini açıkça belli eden ihtişamıyla herkesi büyüleyen Selimiye, Osmanlı Saltanatı'nın Edirne'ye en büyük armağanı olarak kubbesinden minarelerine, süslemelerinden akustiğine kadar eşsiz bir değerdir.

Mimar Sinan'ın 80 yaşında yarattığı ve 'ustalık eserim' diye nitelediği yapıt olan Selimiye Camii, Osmanlı-Türk mimarlık tarihinin olduğu kadar, dünya mimarlık tarihinin de başyapıtları arasında gösterilmektedir. Ayçiçeklerinin yüzünü güneşe çevirdiği, buğday başaklarının altın sarısı ile bütünleştiği bu uçsuz bucaksız coğrafyanın neresinden bakarsanız bakın ihtişamlı yapısıyla karşınızdadır ve sizi selamlar. İstanbul yönünden, Kapıkule'den, Süloğlu'ndan ve hatta Sırsındığı taraflarından Edirne'ye girenlere ilk o merhaba der.

²⁹ Kaynak, Kırklareli Valiliği: <http://www.kirklareli.gov.tr/kultur.asp?id=18&ad=Kırklareli Müzesi>

Selimiye Camii'nin inşasına başlandığı tarih kesin olarak bilinmemektedir. Ancak Selimiye Camii kapısı üzerinde bulunan cami kitabesinde, inşasına 1568 (H.976) yılında başlandığı kaydedilmiştir.

Cami inşaatının başlangıç döneminde Edirne kadısına Divan'dan gönderilen 20 Haziran 1568 tarihli emirde, cami inşaatı nedeniyle fiyatları arttıran kereste tüccarlarının, fiyatlarını kontrol etmesi istenilmiştir. Bu belge ile birlikte Selimiye Camii'nin, 20 Haziran 1568 tarihinden sonraki yaz aylarından birinde temel kazısının başlamış olabileceği düşünülebilir.

Selimiye Camii'nin yapı malzemeleri Edirne ve civarından sağlanmıştır. Camiye malzeme sağlamakla görevli Hassa Emmini Halil'in verdiği bilgilere dayanılarak, Enez'de bazı direklerin ve Fere'deki bir renkli taş ocağı ürünlerinin gönderilmesi için Divan'dan, ilgili kadılıklara emirler gönderilmiştir. Bütün bu çalışmaların 1568 sonbaharında da sürdüğü bu belgelerden anlaşılmaktadır.

Kesme taştan yapılan caminin iç bölümü 1.620 metre kare olup, cami toplamda ise 2.475 metre karelik bir alanı kaplamaktadır. Külliyesi ile birlikte 22.202 metre kareye ulaşmaktadır. Alan itibarıyla mimarlık tarihinde en geniş mekâna kurulmuş yapılardan biridir.

Cami yerden yüksekliği 43.28 metre olan bir kubbeye sahiptir. Kubbe, genişliği 6 metre olan kemerlerle birbirine bağlanan 8 büyük pencereye oturur. Köşelerde 4, mihrap yerinde ise yarım kubbe merkezi kubbeyi destekler.

Önünde 18 kubbe ve 16 sütunla çevrili revak bulunmaktadır. Orada mermerden zarif bir şadırvan vardır. Son cemaat yeri, kalın yuvarlak altı üzerine 5 kubbelidir. Mermer işlemeli giriş kapısının üzerindeki kubbe yivli, diğerleri düzdür.

Caminin 3.80 metre çapında, 70.89 metre yüksekliğinde üçer şerefeli dört zarif minaresi vardır. Giriş yönündekilerde şerefelere tek yolla, diğer ikisinde ise üç şerefeye ayrı ayrı yollardan çıkılmaktadır.

Avusturyalı ünlü sanat tarihçisi Ernst Diez Selimiye için, 'Selimiye, mekân, büyüklük, yükseklik, topluluk ve ışık etkisi bakımından yeryüzündeki bütün yapılardan üstündür.' der. Ayrıca ünlü alman Mimar Prof. Hans Koepf, San Pietro Kilisesi'nden daha üstün tuttuğu Selimiye'yi, dünya mimarisinin doruk nokta yapıtı olarak sınıflamak istediğini kaydeder. Doğan Kuban ise Selimiye'yi sanayi öncesi mimarisinin, tek kubbeli mekân gelişiminde ulaşılan en son nokta olarak niteler.

Selimiye'de mimari gibi diğer Osmanlı sanatları da gelişmenin en yüksek noktalarına varmıştır. Mermerden yapılmış minber, işçiliğindeki incelik, yükseklik, büyüklük ve güzellik bakımından bu grubun diğer şaheserlerini gölgede bırakır. Mihrap tarafında duvarlar, minberin arkası ve külahı ile camideki bütün alt kat pencerelerin alınlıkları parlak, cazip bir çini dekor ile kaplanmıştır. Mihrap duvarındaki büyük çini panoların renk ve kompozisyonlar, bunlara Osmanlı ve dünya çiniliğinin şaheserleri arasında özel bir yer vermektedir. Bu çinilerin üst kısmında lâcivert zemin üzerine iri beyaz harflerle sureler yazılıdır.

Mihrap kısmının sol tarafında Hünkâr Mahfli göz alıcı zengin çinilerle hemen dikkati çeker. Burada sonradan kesilip yerlerine konmuş gibi görünen meyve vermiş iki elma ağacı bütün Osmanlı çinilerinde tek orijinal dekor olarak karşımıza çıkmaktadır. Elma fidanının kökü karanfil, lâle ve sümbüllerle zenginleştirilmiştir. Bahar açmış erik fidanı da birkaç defa tekrarlanarak Hünkâr mahfilinde taze bir bahar havası estirilmiştir. Hünkâr Mahfli'nin bütün duvarlarını yarıya kadar kaplayan bu çiniler kalite itibarıyla mihrap kısmı çinilerinden yüksek fakat kompozisyon ve abidevi büyüklük bakımından onlardan daha sade ve mütevazıdır.

Selimiye Edirne için inanç turizminin merkezidir. Her yıl Anadolu'dan ve dünyanın çeşitli yerlerinden binlerce insan Selimiye'yi görmeye gelir. Selimiye, her ne sebeple olursa olsun Edirne'ye uğrayanların kesinlikle görmek için can attıkları bir eserdir. Bu bağlamda, inanç turizminin gelişimi için Selimiye'nin orijinal dokusunun çevresiyle birlikte korunması ve gerekirse ıslah edilmesi oldukça önemli hale gelmektedir. Ayrıca, Mimar Sinan'ın ustalığı ön plana çıkartılarak Edirne'de Selimiye başta olmak üzere bir Mimar Sinan Eserleri turu, önemli bir inanç turizmi güzergâhı olarak sunulabilir.

Edirne'de Mimar Sinan tarafından inşa edildiği bildirilen yirmiye yakın eser bulunmaktadır. Ancak bunlardan

bazıları çeşitli dönemlerde dış etkiler sebebiyle yıkılmış, yok olmuştur. Ancak günümüze ulaşan eserler görülmeye değer nitelikler barındırmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: Selimiye Camii, Taşlık Camii, Defterdar Mustafa Paşa Camii, Şeyh Çelebi Camii, Selimiye Medresesi ve Dar-ül Kurra, Yahya Bey Mescidi yakınında bulunan su haznesi ve kemerler, Rüstem Paşa Hanı, Ali Paşa Çarşısı, Sokullu Hamamı, Adalet Kasrı, Suyolları, Kanuni Köprüsü, Rüstem Paşa Sarayı (yıkılıp yok olmuştur), Sokullu Mehmet Paşa Sarayı (yıkılıp yok olmuştur), Ferhat Paşa Sarayı (yıkılıp yok olmuştur), Sinan Paşa Sarayı (yıkılmış yok olmuştur), Mehmet Paşa Camii (Havsa'da), Mehmet Paşa Kervansarayı (Havsa'da), Mehmet Paşa Hamamı (Havsa'da), Mehmet Paşa İmaretleri (Havsa'da, yıkılmış yok olmuştur), Hüsrev Kethüda Kervansarayı (İpsala'da, yıkılmış yok olmuştur).

Eski Cami (Cami-i Atik - Ulu Cami)

Edirne'de Osmanlılar'dan günümüze ulaşmış en eski anıtsal yapıdır. 15. yüzyılda yapılmış cüsseli camilerin en önemlisidir. Edirne'de zamanımıza ulaşmış ilk orijinal abidevi yapı olarak da bilinir. Bu aynı zamanda devletin büyümesinin de simgesidir. 1403'te Sultan I. Süleyman tarafından yapımına başlanmış, Çelebi Sultan Mehmet zamanında 1414'te bitirilmiştir. Mimarı Konyalı Hacı Alaaddin, kalfası Ömer İbn İbrahim'dir. İç mekânda yalnızca dört paye oluşu yapıya ferah bir görünüm verir. Bu özelliğiyle Osmanlı mimarisinde mekânın birleştirilmesi yönünden yeni bir aşamayı oluşturur. Paye ve duvarlarda yer alan iri ak yazılar ve Barok Süsleme, mekân etkisini zayıflatır. Camide süsleme yönünden en önemli bölüm minberdir.

Kapı üzerindeki yazıtta Çelebi Sultan Mehmet'in adı vardır. Doğu ve batı yüzeylerindeki geçme yıldızlar ve Rumiler ilginçtir. 5 kemerli son cemaat yeri ve biri tek öbürü iki şerefeli, iki minaresi vardır. Cami, 1748'de yangından, 1752'de depremde zarar görmüştür. 1754'te Sultan I. Mahmut Dönemi'nde, 1924 ve 1934'te onarılmıştır.

II. Murat döneminde Edirne'ye gelen ve Camiye girerek vaaz verdiği Söylenen Hacı Bayram Veli'nin anısına duyulan saygı nedeniyle vaaz kürsüsü imamlarca kullanılmaz.

Ayrıca Kabe'den getirildiği rivayet edilen ve mihrabın sağında bulunan Kabe Taşı, özel bir ziyaret noktasıdır. Bu taşın önünde iki rekat namaz kılanların duaları kabul edilir şeklinde bir inanç yaygındır. Eski Cami Edirne'de duaların kabul edildiği dört yerden biri olarak bilinir.

Üç Şerefeli Cami

1443-1447 arasında, Sultan II. Murat yaptırmıştır. Cami, Osmanlı Sanatı'nda erken ile klasik dönem üslubu arasında yer alır. Burada ilk kez uygulanan bir planla karşılaşılmaktadır. 24 metre çapındaki büyük merkezi kubbe, ikisi paye, dördü duvar payesi olmak üzere altı dayanağa oturur. Yanlarda daha küçük ikişer kubbe ile örtülü kare bölümler vardır. Yapı, bir yenilik olarak, enine dikdörtgen bir yapıdır.

Böylece enine gelişen mekâna ulaşılma istenmiştir. Bu planı Mimar Sinan İstanbul camilerinde daha gelişmiş biçimiyle uygulamıştır. Ayrıca, Osmanlı Mimarisi'nde revaklı avlu ilk kez bu camide kullanılmıştır. Avlunun dört köşelerine minareler yerleştirilmiştir. Üç Şerefeli Cami, bu özellikleriyle sonraki camilere öncü olan anıtsal bir yapıdır. Basamaklı üç kapıdan girilen avlunun sütunları, serpantinli breş, granit ve mermerdendir. Avlu pencerelerinden ikisinin alınlıkları çini süslemedir. Lacivert ve ak renkli çiniler, bitkisel kıvrık dal bordürü ile çevrilidir. Burada Sultan II. Murad'ın adı geçmektedir. Revak kubbelerindeki özgün kalem işleri, Osmanlı Camileri'ndeki en eski örneklerdir. Camiye adını veren üç şerefeli anıtsal minare, 67.62 metre yüksekliğindedir. Her şerefeye ayrı yollardan çıkılması ilginçtir. Minare gölgesi kırmızı kaştan zikzaklar ve ak karelerle devinim kazanmıştır. Kaidesinde Bursa Kemerli sağır nişler vardır.

Osmanlı Mimarisi'nde yeni bir çıkış açan bu cami bazı özellikleriyle, ilklerin de sahibi durumundadır.

Örneğin; Üç Şerefeli, Selçuklu Mimarisi'ndeki çok kubbeli dönemden tek kubbeli döneme geçişin ilk denemelerindendir.

Bu cami Osmanlı Mimari Tarihi'nin ilk büyük revaklı avlusuna sahiptir. Bu avlu da, Osmanlı Mimarisi'nin bu konudaki ilk denemesidir. 1438 yılında yapımına başlanan cami 1447 tarihinde bitirilmiştir ve yapanlar için;

²⁹ Kaynak, Kırklareli Valiliği: <http://www.kirklareli.gov.tr/kultur.asp?id=18&ad=Kırklareli Müzesi>

“Mimarı Muslihittin, ustası Şahabettin’dir.” diyen kaynaklar vardır. Dört minaresinin biri üç, biri iki, ikisi birer şerefeli olup; baklavalı, şişhaneli, çubuklu ve burmalı motif üsluplarıyla bezenmiştir.

Camiye adını veren üç şerefeli minare, Selimiye yapılarına kadar minarelerin en büyüğü kabul edilirdi. Kûlahıyla birlikte 76 m. olup, merdivenindeki toplam basamak sayısı 203’tür.

Şerefelerine üç ayrı yoldan çıkılır.

Bu tarzıyla bir ilktir ve birinci merdiven bir ile üçüncü şerefeye, ikinci merdiven ikinci ile üçüncüsüne, üçüncü merdiven ise; doğrudan üçüncü şerefeye götürür.

Muradiye Camii

Muradiye’de saray içine egemen bir tepeye Sultan II. Murat yaptırmıştır. Yazıtında tarih yoktur. Vakfiyesine ve kaynaklara dayanarak 1436’da yapıldığı sanılmaktadır.

Mimarı bilinmemektedir. Yan mekânlı (zaviyeli) camilerin en güzel örneğidir. Ama mekân, arka iki kubbeli mekân ve son cemaat yeri, avlusunda da şadırvan vardır. Cami, dış görünüşünün yalınlığına karşın, iç süslemesi yönünden XV. yy Osmanlı Sanatı’nın en önemli yapıtlarındandır. Mihrap ve duvarları kaplayan çiniler, Türk çini sanatının en güzel örneklerindedir. Mihrap önü Kubbeli mekânın duvarları doğacı çiçek motifleri ile işlenmiş altıgen mavi, ak çini levhalarla, bunların arası da firuze renkli düz üçgen levhalarla kaplıdır.

Çini mihraptaki kabartma levhalar, geometrik yıldız, rumi, hayati ve palmetlerden oluşan zengin motiflerle bezenmiştir. Buradaki renkli sır ve “sıraltı tekniği” başarılı bir biçimde kullanmıştır.

Aynalıktaki pano, rumili kıvrık dallar arasında iki dize kufi ve biri aynalı iki dize nesih yazı ile süslüdür. Çinilerde sarı egemendir; rumi motif çokça kullanılmıştır. Ayrıca, rozet, şakayık ve karanfil de görülür.

Sultan II. Murat’ın caminin solunda yaptırdığı büyük imaret, Mevlevi Tekkesi ve Semahane günümüze ulaşmamıştır.

Camide, çiniden başka, orta kubbeleri birbirine bağlayan kemerde, duvarlarının üst bölümlerinde ve örtü düzeninde zengin kalem işleri vardır. Minberi ahşaptır.

Çiniden yapılmış mihrabı ile kanatlardaki duvar çinileri nadir ve Nefis Osmanlı Eserleri olarak nitelenir. Çiniler altıgendir.

Minarenin önce yeşil çinilerle kaplı olduğu bilinir. Bu çiniler 1752 depremi sonrasındaki onarımda sökülmüşlerdir. Cami ve minare 1953 depreminde de önemli ölçüde zarar görmüş ve onarılmıştır.

II. Beyazıt Camii ve Külliyesi

Tunca Nehri kıyısında bulunan külliye Edirne’nin en önemli yapılarından bir tanesidir. Külliye’nin 1484-1488 yılları arasında sultan II. Beyazıt tarafından Mimar Hayreddin’e yaptırıldığı rivayet edilmektedir. Külliye başlı başına bir sosyal alan ve kamusal hizmet kompleksi olarak inşa edilmiştir. Buradaki temel amaç dönemin Edirne’sini büyük bir hastaneye kavuşturmak olarak kabul edilmektedir.

Külliye cami, tıp medresesi, darüşşifa yani günümüzün hastane ve tıp fakültesi, imaret (mutfak, yemekhane, erzak depoları), hamam, han ve misafir ağırlama konakları, köprü, un değirmeni, su deposu, sübyan mektebi, mehterhane, muvakkithane (saat ve zaman belirleme merkezi ve mumhane gibi sosyal, kültürel ve dini alanları içeren bir külliye bulunmaktadır. Bölge geniş alana yayılmış, yüze yakın kubbeyle örtülü etkileyici bir tarihi yapıya ev sahipliği yapmaktadır.

Külliye son dönemde, Trakya Üniversitesi’ne devredilmiş ve üniversite tarafından düzenlenerek Kültür Bakanlığı’nın ve Ruh Hastaları Readaptasyon Derneği’nin de katkılarıyla müzeye dönüştürülmüştür. Sağlık

Müzesi adıyla anılan söz konusu oluşum; Avrupa’da geçtiğimiz yıllarda “Yılın Müzesi” ödülünü almış olup, yabancılar tarafından en çok ziyaret edilen tarihi mekân haline gelmiştir.

Edirne bir asra yakın Osmanlı İmparatorluğu’na başkentlik yapmış olması sebebiyle çeşitli dönemlerde büyüklü küçüklü birçok caminin inşa edildiği önemli bir il olmuştur. Başta ayrıntılı verilen dört caminin yanı sıra ilde Osmanlılar Dönemi’de inşa edilmiş camiler aşağıda kısa kısa verilmiştir.

Ayşekadın Camii

Çelebi Sultan Mehmed’in kızı Ayşe Hatun tarafından 1469’da yaptırılmıştır. Tek kubbeli küçük bir camidir.

Sitti Sultan Camii

Saray bahçesinde (saray içinde) bir bölüm ayrılarak 1482 yılında Fatih Sultan Mehmet’in eşi Sitti Hatun tarafından yaptırılmıştır. Sultan Camii adı ile de anılır. Caminin yanında sonraları Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Sarayı yaptırılmıştır. Tek kubbe ve bir minaresiyle kurulan camide dinlendirici bir hava vardır.

Kadı Bedreddin Camii

Tek kubbeli olarak 1530’da yaptırılmış olan cami, 1752’deki büyük depremde çok zarar görmüş ve kubbesi yıkılmıştır. Yapılan onarımda üstü çatı ile örtülmüştür. 1953 depreminden sonra da ahşap çatı yerine kubbe yapılmış ve son cemaat yeri kubbeleri tamamlanmıştır.

Süleymaniye Camii

Kanuni Sultan Süleyman’ın vezirlerinden Süleyman Paşa tarafından 1548’de yaptırılmıştır. Tunca nehri kıyısındaki Bostanpazarı semtinde, bir Minareli, tek kubbeli bir camidir. Üç kubbeli son cemaat yeri ile minaresi yıkıktır.

Süle Çelebi Camii

Hacı Süle isminde bir zat tarafından 1560’da yaptırılmıştır. Kubbesinin depremde yıkılması üzerine ahşap bir çatı ile örtülmüştür.

Defterdar Mustafa Paşa Camii

Kanuni Sultan Süleyman’ın ve Sultan II. Selim’in Defterdar’ı olan Mustafa Paşa tarafından Mimar Sinan’a yaptırılmıştır. 1752 Depreminde çöken kubbe, ahşap bir çatı ile örtülmüş, 1953 depreminden sonra da yeniden kubbeli hale getirilmiştir. Bu onarım sırasında üç kubbeli cemaat yeri eklenmiştir.

Hızır (Hıdır) Ağa Camii

Selimiye’nin doğusunda bulunan ve bu camiye en yakın küçük camilerden olan Hıdır Ağa Camii 16. yüzyıl (bazı kitaplarda 15. yüzyıl) yapısıdır.

1877-78 Osmanlı - Rus Savaşı döneminde önemli derecede hasar görmüştür. Cami 1886, 1894, 1971 ve 1975 yıllarında onarılmıştır. Günümüzde ibadete açıktır.

²⁹ Kaynak, Kırklareli Valiliği: <http://www.kirklareli.gov.tr/kultur.asp?id=18&ad=Kırklareli Müzesi>

EDİRNE CAMİLER

Beylerbeyi Camii

Tek ve yarım kubbeden oluşan bu cami, içinde çok ilginç Türk-İslam mezar taşı örneklerinin bulunduğu bir mezarlığa sahip olup, günümüzde de ibadete açıktır.

Hükümet Konağı'ndan saray içine giden caddenin sağındadır. 1429'da, Sultan II. Murad Dönemi'nde, Rumeli Beylerbeyi Sinaneddin Yusuf Paşa yaptırmıştır. Yan mekânlı, çokgen planlı tek kubbeli bir yapıdır. Sivri kemerli mermer taçkapı ilginçtir. İçte büyük kemerin alt yüzünde rumi ve hatayi motifli kalem işi süslemeler göze çarpar. Son yıllarda yeniden yapılcasına onarılmıştır.

Caminin karşısında Sinaneddin Yusuf Paşa için yapıldığı sanılan yıkık durumda bir türbe vardır. Sekizgen planlı taş yapıda sırlı tuğla dolgular tek süs öğeleridir.

Mezarlık ortasında bulunan türbe önemli ölçüde tahrip edilmiştir. Halk arasında bu türbenin İncili Çavuş'a ait olduğu inancı yaygındır.

Gazimihal Camii

Tunca Nehri'nin ve Gazi Mihal Beylerbeyi köprüsünün sağındadır. Mermer kapı üzerindeki yazıtta, 1422'de Mihal Bey'in yaptırdığı bildirilmektedir. Yan mekânlı (zaviyeli) camiler planındadır. Kesme taştan yapının önünde ağır payeli, beş bölümlü bir son cemaat yeri vardır. Tek kubbeli, tek minarelidir. Alçı mihrabındaki yıldızlar ve geometrik bölmelerden oluşan süsleme özgündür. Ancak, mihrabın alt bölümü su basması yüzünden oldukça bozulmuştur. Caminin kible yönünde Gazi Mihal Bey'in mezarı bulunmaktadır.

Mezit Bey (Yeşilce) Camii

1440/41'de Sancakbeyi Mezit Bey yaptırmıştır. Yan mekânlı (zaviyeli) camilerdendir. 1752 depreminden sonraki onarımda, minber eklenerek camiye dönüştürülmüştür. 1889'da yeniden onarılmıştır. Özgün mimarisi yeşil çinilerle kaplı olduğundan Yeşilce adını almıştır. Küfeki taşından Mihrabın üst bölümünde kabartma frizi (bordürü) vardır. Yine bu bölüm de kalem işi süsleme izleri de görülür.

Darülhadis Camii

Set yolunun demiryolu köprüsü yakınından sola dönünce görülebilen Dar-ül Hadis Camii; Sultan II. Murat döneminde medrese olarak 1434 yılında yapılmış sultan eserlerindedir.

Hz. Muhammet'in Edirne'de II. Murat'a rüyasındayken yapımı için emir verdiği söylenir. Bu nedenle duaların

kabul gördüğü yerlerden biri olarak bilinmektedir.

Sonradan camiye dönüştürülen Dar-ül Hadis'in yarısı 1913 yılındaki Bulgar İşgali döneminde isabet eden top mermileri nedeniyle yıkılmış, onarılmaktayken Birinci Dünya Savaşı'nda petrol ve benzin deposu olarak kullanılmıştır. Son yıllarda onarılan ve çevre düzenlemesi yapılan cami ibadete açıktır.

Evliya Kasım Paşa Camii

Aynı isimle anılan mahallede Tunca Nehri kıyısındadır.

Fatih Sultan Mehmet ve Sultan II. Beyazıt Dönemleri'nde Rumeli Beylerbeyi olan ve daha sonraları baş vezirlik yapan Kasım Paşa tarafından 1478 yılında yaptırılmıştır. Cami tek kubbeli olup tek minarelidir. Cemaatin alınmasını sağlamak için nehre 14 basamak taş merdiven yapılmışsa da günümüzde sadece 2 basamak bulunmaktadır.

Evliya Kasım Paşa'nın mezarı da caminin kabristanındadır.

Şahmelek (Paşa) Camii

Gazi Mihal Köprüsü'nün Edirne yönündedir. 1429'da yapılmıştır. Mahalle mescidi olup, kesme taştan, tek kubbeli bir yapıdır. Taç kapıdaki taş işçilik ilginçtir. İçten duvarlar rumi bordürlü altıgen çini panolarla kaplıdır. Yer yer çinili alçı mihrap, sekizgen geçmeler, geometrelik bordürler ve rumi motiflerle süslüdür.

Bu caminin yerinde önceleri bir medresenin bulunduğu ve ünlü hukukçulardan Molla Hüsrev'in burada müderrislik yaptığı bilinir. Camiyi Musa Çelebi'nin Veziriazamı Kör Şah Melek Paşa yaptırmıştır. Minaresi Balkan Savaşı'nda yıkılmış olup, yeniden yapılmıştır.

Fatih Camii (Enez Ayasofyası - Enez)

Bizans döneminden kalan yapı, oldukça büyüktür. Köşe duvarlı, haç planlı kilise grubundandır.

Yapı, Osmanlı Dönemi'nde güneydeki kola mihrap ve minber yerleştirilerek camiye dönüştürülmüştür. Uzunlamasına gelişmiş haç planı ile Orta Bizans, dış yüzeydeki tuğla süslemeleriyle de Geç Bizans Dönemi özellikleri göstermesi bakımından ilginçtir. Cami günümüzde yıkılmış durumdadır.

Sokullu Külliyesi (Kasım Paşa Külliyesi - Havsa)

Havsa İlçesinde, Edirne yolundadır. 1576-1577'de Sokullu Mehmet Paşa'nın oğlu Kasım Paşa adına Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Külliye; iki kervansaray, cami, medrese, imaret, çifte hamam, tekke, köprü ve arastadan

²⁹ Kaynak, Kırklareli Valiliği: <http://www.kirklareli.gov.tr/kultur.asp?id=18&ad=Kırklareli Müzesi>

oluşuyordu. Günümüzde yalnızca cami, hamam, cami avlusuna dayalı ve ne olduğu anlaşılamayan ocaklı-nişli bir duvar, arastanın ortasında cami ile kervansarayı bağlayan dua kubbesi ve külliye daha sonra eklenmiş çeşme görülmektedir.

Kirazlı (Hadım Şahabettin Paşa) Mescidi

1436 yılında Hadım Şahabettin Paşa tarafından yaptırılmış, ahşap çatılı, tek minareli mescittir. Halk arasında Kirazlı Camii olarak anılır. Şimdiki minaresi orijinali değildir. Şahabettin Paşa; Sultan II. Murat'ın Rumeli Beylerbeyleri'nden biri olarak bilinir. Sarı Cami (Sofu Beyazıt Camii) Halk arasında genellikle Sarı Cami olarak anılan bu cami Küçükpazar Senti'nde ibadete açık tek camidir ve yöre cenazeleri bu camiden kaldırılır. Padişah I. Mehmet'in (Çelebi Sultan Mehmet) Hocası Sofu Beyazıt tarafından yaptırılmıştır. Öncelikle bir zaviye olarak yapıldığı sonradan camiye çevrildiğini yazan kaynaklar da bulunmaktadır. Zaman içinde çeşitli yangınlar geçirmiş ve buna bağlı olarak ta değişikliklere uğramıştır. İki sıra tuğla ve aralarında moloz taşı ile yapılan minaresi bu haliyle Osmanlı Mimarisi'nin güzel örneklerinden sayılır. 14 basamaklı ve meşe ağacından yapıma merdiveni ahşap yapısıyla döneminin ilginç özelliklerini sergiler.

Şeyh Şücaettin Camii Kalıntısı

Tunca Nehri boyunca Tunca (Ekmekçizade) Köprüsü yönünde, set yolundan gidildiğinde doğu tarafında, yalnızca minare kalıntısı bulunan Şeyh Şücaettin Camii'nin yer aldığı alan görülür. Sultan II. Murat'ın ünlü şeyhlerinden ve tarihçilerin Ebülhayrat adını verdikleri Şüca'nın da bahçesinde gömülü bulunduğu camii bir mescit ve zaviye olarak yaptırılmıştır. 1535 yılında Kanuni Sultan Süleyman'ın buyruğu ile camiye dönüştürülen yapı 1751 depreminde yıkılmış ve üstündeki kurşun ve malzemeler satılarak yeniden yapılmıştır." Edirne, birçok camiye ev sahipliği yapmanın yanı sıra imparatorluğu kozmopolit demografik yapısı ve onun öncesinde bölgede farklı toplumların hüküm sürmüş olması sebebiyle Hıristiyan ve Musevilere de ev sahipliği yapmıştır. Dolayısıyla Edirne'de kilise ve havralara, her ne kadar zaman içinde birçoğu yıkılıp kaybolmuş olsa da, rastlamak hala mümkündür. Zaman içinde mübadele ve göçler sebebiyle bölgedeki gayrimüslim nüfusun azalmasına rağmen, Bulgaristan ve Yunanistan'dan gününbirlik gelen ziyaretçilere hizmet vermesi için Bulgaristan ile yapılan bir anlaşmayla Kültür Bakanlığı Aziz Sweti George ve Sveti Kostantin-Elena kiliselerini restore ettirmiştir.

Kiliseler

Aziz Sweti George (Bulgar-Ortodoks) Kilisesi

Kilise Edirne'de yaşayan Ortodoks-Bulgar cemaati mensupları tarafından 1880 yılında yaptırılmıştır. Kıyık Senti'nde bulunan kilise, 1889 yılında Slav Bulgarcası yazıları ile dekore edilmiş, ancak uzun göçler, savaşlar ve anlaşmazlıklar sebebiyle uzun yıllar kapalı kalmıştır. Bulgaristan'ın finans desteği ile Mayıs 2004 yılında restore edilip açılan kilise orijinal tablolar ve yazılar bulunmaktadır. Bu sebeple Edirne'ye gelen turistlerin ilgisini çekmektedir.

Sweti Kostantin-Elena (Bulgar-Ortodoks) Kilisesi

Kilise zamanında bölgede yaşayan Ortodoks Bulgar cemaati tarafından I. Kostantin ve annesi Helena anısına 1869 yılında yaptırılmıştır. Uzun süre kullanılmayan kilise, 2008 yılında Bulgaristan hükümeti desteğiyle restore edilmiş ve hizmete açılmıştır.

İtalyan (Katolik) Kilisesi

Edirne Kaleiçi semtinde Gazi Paşa Caddesi üzerinde bulunan kilise, 19. yüzyılın ortalarında bölgede yaşayan Katolik azınlık ve Fransız aileler için İtalyan Konsolosluğu tarafından yapılmıştır. Bu yüzden halk arasında İtalyan Kilisesi olarak bilinmektedir. Kesin yapım tarihi bilinmemektedir.

Giriş kapısı mermerden yuvarlak kemerli olup üzerinde Latince bir kitabe bulunmaktadır. 2006 yılında Edirne Valiliği tarafından onararak İstiklal İÖO'na tahsis edilen kilise, bölgeye gelen turistleri ilgisini çekmektedir. Kilisenin orijinal işlevine döndürülmesi ve turizme kazandırılması faydalı olabilir.

Enez Kiliseleri

Enez İlçesi'nde de kilise kalıntıları bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi Enez Ayasofyası'dır. Enez Kalesi içinde 12. yy'da Bizans Dönemi'nde yaptırılan kilise, Enez'in Osmanlılar tarafından fethedilmesinin ardından camiye çevrilmiş ve bu tarihten itibaren Fatih Camii olarak anılmaya başlamıştır. Uzun yıllar cami olarak kullanılan yapı Balkan Savaşları'nda yıkılmıştır. Restorasyon çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca Ayasofya'nın giriş kapısı önünde tek nefli kaba işçilikle yapılmış bir kilise kalıntısına daha rastlanmıştır.

Bunun yanı sıra Enez Kalesi'nde Hagios Gregorios Neokaserias Şapeli kalıntısı bulunmaktadır.

Uzunköprü (Aziz Louis) Rum Ortodoks Kilisesi

Bizans Dönemi'nde kaldığı tahmin edilen Aziz Louis Kilisesi Uzunköprü İlçe Merkezi'nde bulunmaktadır. Günümüzde atıl durumda olup, 2010 yılında başlaması planlanan restorasyon çalışması sonunda kültür evi ve müze yapılarak inanç turizmi kapsamında değerlendirilmesi planlanmaktadır.

Merkez Havra

Edirne, Osmanlı toprakları içerisinde Selanik'ten sonra Yahudi toplumun en kalabalık olduğu ikinci yerleşim yeridir. Bölgede bu toplumun ihtiyaçlarını karşılamak üzere onlarca havra ve sinagog bulunmaktaydı. Ancak II. Abdülhamit döneminde çıkan bir yangında bu ibadet merkezlerinin çoğu zarar görmüştür. Yahudi cemaati de bu durumu telafi etmek adına, padişahın tüm bu küçük sinagoglar yerine büyük bir havra yaptırmak için izin almışlardır. 1906 yılında Fransız Mimar Depre'ye 600 erkek ve 300 kadın kapasiteli bir büyük havra yaptırılmıştır. Ancak zaman içinde savaş ve göçler sonucunda atıl durumda kalan Havra, 1995 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Sonrasında Türkiye'deki Yahudi cemaati tarafından satın alınan havra binası, restore edilip, takriben 2012 yılında hizmete açılmayı beklemektedir.

Bahailik ve Edirne

İnanç turizmi açısından Edirne'yi başka destinasyonlara göre bir adım öne çıkaran diğer bir unsur da ilin Bahailik Dini için kutsal mekânlardan birisi olmasıdır. Bilindiği üzere, Bahailik ilk kez 19. yüzyılda İran'da ortaya çıkmış, oradan dünyanın çeşitli bölgelerine yayılmıştır. Dünya genelinde 5 milyona yakın mensubu olduğu sanılan bu dini anlayışın kurucusu ve kendisini peygamber ilan eden Mirza Hüseyin Ali 1863 yılında sürgün olarak geldiği Edirne'de beş yıl boyunca yaşamıştır. İlde kaldığı süre içinde çeşitli evlerde yaşayan Mirza Hüseyin, ilde kaldığı süre içerisinde dünyanın önde gelen devlet ve siyaset adamlarına mektuplar yazmış, dini öğretileri çerçevesinde öğütler vermiştir. Bu açıdan Edirne Bahailer açısından kutsal bir mekân olarak kabul edilmekte, Mirza Hüseyin'in yaşadığı evlerden birisi olan Beyaz Ev de Bahailer tarafından ziyaretçi akınına uğramaktadır. Ev Bahailer için kutsal bir mekândır ve burada ibadet etmek için sadece Bahai olanlar içeriye kabul edilir. Türkiye'de yaklaşık olarak 10 bin Bahai olduğu sanılmaktadır. Bu Bahailerin büyük bölümünün her yıl Edirne'ye geldikleri ve kutsal yer olarak kabul ettikleri evi ziyaret ettikleri bilinmektedir. Yetkililer evin yıllık ortalama ziyaretçi sayısının 18 bin civarında olduğunu; Bahailiğin merkezi kabul edilen İsrail'deki Hayfa Şehri'nde beş yılda bir düzenlenen kongre zamanında Edirne'ye ziyaretçi akını yaşandığını, yaklaşık olarak 40 bin kişinin ile geldiğini ve bu dönemde Edirne'de otellerde boş yer kalmadığını ifade etmektedirler.

Edirne'de Bahailik dinine ait bu evin yanı sıra Bahailerin defnedildiği bir mezarlık ve bahçe (İzzet Ağa Bahçesi) bulunmaktadır. Bu yönleriyle Bahailer, Edirne inanç turizminin önemli bir unsurudur.

Müzeler

Edirne Müzesi (Arkeoloji ve Etnografya Müzesi)

Edirne Müzesi, 1925 yılında Atatürk'ün emriyle Selimiye Camii külliyesinde yer alan Dar-ül Kurra Medresesi'nde Dr. Rifat Osman Tasyavizade, Arif Dağdeviren ve Necmi İlge tarafından kurulmuştur. Edirne'de kurulan bu ilk müzeye Edirne Arkeoloji Müzesi denilmekle birlikte, müzede arkeolojik eserlerin yanı sıra değerli etnografik eserler ve mezar taşları da yer almaktadır. Osmanlı Devleti'nin yaklaşık 85 yıl başkentliğini yapan Edirne'de saray, halk sanatlarını etkilemiş ve etnografya açısından zenginlik kazandırmıştır. Bu sebeple etnografik zenginliğin sergilenmesi amacıyla ikinci bir müzeye ihtiyaç duyulmuştur. Etnografya Müzesi altında ikinci

bir bölüm yine Selimiye Camii avlusu içinde diğer medrese olan Dar-ül Tedris Medresesi'nde, Edirne'nin kurtuluşunun 13. yılında (25 Kasım 1936) açılmıştır.

Bu müze için Milli Eğitim Bakanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü mali destek sağlamış, ayrıca Ankara Etnografya Müzesi ve Topkapı Sarayı Müzesi'nden bazı değerli eserlerle takviye edilmiştir. Ancak 2. Dünya Savaşı yıllarında şehir müzelerindeki eserlerin birçoğu savaş tehdidi nedeniyle İstanbul ve Anadolu'da yer alan diğer müzelere gönderilmiştir. Savaşın ardından elde kalanlar bir süre yalnızca Dar-ül Tedris Medresesi'nde sergilenmiştir. Bununla birlikte satın alma, bağış ve kazılardan gelen eserlerle müzede bulunan eserlerin sayısı artmış ve Edirne'de yeni bir müze binasına ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Bunun üzerine 1966 yılında yatırım programına alınan yeni müze binası, 1971 yılında tamamlanmıştır. Dar-ül Tedris Medresesi'nde sergilenen eserler 13 Haziran 1971 yılında "Arkeoloji ve Etnografya Müzesi" adı ile açılan yeni müzeye taşınmıştır. Dar-ül Tedris Medresesi binası ise yeni oluşturulan Türk İslam Eserleri Müzesi'ne tahsis edilmiştir.

Günümüzde Edirne ilindeki en büyük turistik çekiciliklerden olan Selimiye Camii ve Külliyesi'nin hemen güneyinde modern binasında hizmet veren Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi iki bölümden oluşmaktadır. Arkeoloji seksiyonu; fosiller, sikkeler, taş eserler, metal eserler, kemik eserler, pişmiş toprak eserler şeklinde sınıflandırılmış altı bölümden oluşmaktadır. Ayrıca arkeoloji seksiyonunda Edirne çevresinde arkeolojik kazılar sonucu elde edilen paleontolojik bulgular ile Prehistorik, Roma ve Bizans Dönemleri'ne ait yazıtlar, mimari elemanlar, toprak kaplar, steller ve heykeller sergilenmektedir.

Etnografya seksiyonu ise cam, metal, ahşap ve tekstil eserler şeklinde dört bölümden oluşmaktadır. Çoğunluğu Erken Osmanlı Dönemi Kültürü'nü yansıtan eserler olmak üzere; Osmanlı ev eşyaları, sikkeler, halılar, kilimler, kıyafetler ve ahşap Edirnekâri eşyalardan oluşmaktadır. Müze ziyaretçi kayıtları incelendiğinde Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nin genellikle yerli ziyaretçi ve turistler tarafından ziyaret edildiği dikkat çekmektedir. Toplam ziyaretçi sayısının 2009 yılında 13.695 olduğu müze, çoğunlukla yerli ziyaretçiler tarafından ziyaret edilmektedir. Yabancı ziyaretçi sayısı oldukça düşük bir orana sahip olup (% 1,6), 2009 yılında müzeyi sadece 222 yabancı turist ziyaret etmiştir. İstatistiklerde yer alan yerli ziyaretçi sayısı da tam anlamıyla yerli turist ve günübirlikçileri yansıtmamaktadır. Çünkü ilgili rakam içerisinde müzeler haftasında müzeleri ziyaret eden ilköğretim okulu öğrencileri ve Edirne'de yaşayan halk da dahil edilmiştir. Nitekim arazi uygulamaları esnasında da müzenin kente gelen turistler ve günübirlikçiler tarafından Selimiye Külliyesi'nde yer alan diğer bir müze olan Vakıf Müzesi'ne oranla çok daha az ziyaret edildiği tespit edilmiştir. Turistler ve günübirlikçilerle yapılan mülakatlarda müzenin varlığından pek haberdar olmadıkları, külliye yakınlık ve ücretsiz olması nedeniyle Selimiye Vakıf Müzesi'ni tercih ettikleri anlaşılmıştır.

Türk İslam Eserleri Müzesi

Türk İslam Eserleri Müzesi, Selimiye Külliyesi kapsamında yer alan Dar-ül Tedris Medresesinde 1971 yılında yeniden düzenlenmiştir. Müzede, pehlivan eşyaları, Tekke eşyaları, işleme ve levha ürünler, silahlar, Osmanlı

Kırkpınar

çini ve seramikleri, saraydan kalan mutfak eşyaları, ahşap eşyalar sergileniyor.

Avlu: Artık yok olmuş olan XV. yy mezarlıklarından toplanarak müzeye getirilen mezar taşı örnekleri sergilenmektedir. Ayrıca az sayıda örneği kalan yeniçeri mezar taşı örnekleri de, mezar taşı koleksiyonu içinde yer alır. Balkan Harbi'nde kullanılan yemek arabaları ile top ve güller de bahçede sergilenmektedir

Galeri: Edirne'deki cami, hamam, çeşme vb. yapılara ait yazıtlar, tamir kitabeleri, Bab'üs Saade kapısı üzerinde yer alan arma ile 19. yüzyıl sonuna ait Edirne evlerinin ahşap tavan göbekleri vardır.

Tekke Eşyaları Odası: Bu salonda tekkelerin kapatılmasıyla halk evlerine verilen çeşitli eşyalar sergilenmektedir. Duvarlarda ise çeşitli tekkelerden (Kadiri, Gülşeni, Rufai, Halveti, Celveti, Bayrami, Sadi, Nakşibendi, Sümbüli, Melami ve Mevlevi) gelen el yazması kevhaların en eskisi XVI. yüzyılda yaşamış ünlü hattat Şeyh Hamdullah'a aittir.

Niş vitrinlerinde ise Edirne Muradiye Mevlevihanesi'nin fotoğrafları, son şeyhi Ahmet Selahattin Efendi'nin seccadesi, ayrıca pazarıcı maşası, mevlevi sikkesi ve teşbihleri, başka vitrinlerde kudümler, çalpareler, ney, rebab, keskül, şifa tasları, teberler, zikir teşbihleri (binlik, beşyüzlük, doksan dokuzluk), zincirli topuzlar, XVII - XIX. yüzyıllara ait el yazması Kur'an-ı Kerimler, dua kitapları, murakka, Kur'an sureleri vardır.

Kapının karşısında Beyazıt Külliyesine ait oyma, kakma ve geçme teknikleri ile yapılmış görkemli iki kapı kanadı ile aynı külliyenin mumhanesinde yapılmış çok iri mumlar sergilenmektedir.

Kırkpınar Odası: Efsaneye göre Rumeli kuşatması sırasında güreş tutan yiğitlerden kırkının güreşerek ölmelerinin anısına her yıl yapılan Kırkpınar Güreşleri'nin ünlü güreşçileriyle "Türk gibi kuvvetli" deyimini dünyaya duyuran başpehlivanların fotoğrafları bu odada sergilenmektedir. Ayrıca Kırkpınar ağası giysileriyle güreşçi eşyaları da vardır.

Ağaç İşleri Odası: XVIII. yüzyıla ait yazı ve para çekmeceleri, Edirne kari yüklük, çeyiz sandıkları, sedef kakmalı yazı masası, geçme tekniğinde yapılmış şamdan altı sergilenmektedir.

Çorap Odası: Prof. Dr. Özden Vural tarafından müzeye bağışlanmış olan Anadolu'nun çeşitli yörelerinden toplanmış yün çoraplar sergilenmektedir. Üzerlerindeki çeşitli figürlerle birçok mesaj iletilmektedir.

Mutfak Eşyaları Odası: Duvarda çeşitli aplikler, nazarlık için kullanılan geyik boynuzları, Edirne Sarayı'nın mutfak eşyalarından mangallar, imbikler, büyük tencereler, kömürlükler, semaver, feberler, tavalar, oklavalar, karafilden zemzemlik ve kahve takımları sergilenmektedir.

Cam Eşyaları Odası: XVIII. yüzyıla ait kristal sürahiler, çeşm-i bülbüller, kristal şerbet bardakları, şamdanlar, sedef kakmalı misafir odası takımı. Edirneli hanımların kanaviçe tekniğinde kozadan yapılmış resimlikleri vardır.

Porselen ve Keramik Odası: XVIII. yüzyılın sonunda XIX. yüzyılın başına ait Çanakale keramikleri ve testileri,

erken Osmanlı devri keramikleri, XV, XVI ve XVII yüzyıllara ait Osmanlı devri keramikleri, XVIII. ve XIX. yüzyıllara ait ağızlık, lüleler, porselen aşure sürahileri, şerbet bardakları, kapaklı porselen sahanlık ve şerbet peşkirleri sergilenmektedir.

Ölçü Aletleri Odası: Edirne niş vitrinlerde çeşitli mum makasları, şamdanlar, fenerler, ateş körükleri, havanlar, sebil tasları, sahanlar, çeşitli kaşıklar, ayrıca vitrinde el kantarları, astronomiyle ilgili yükselti tahtaları, kum saati, okka ve arşınlar sergilenmektedir.

Balkan Harbi Odası: Balkan Harbi anısına hazırlanan bu odada Balkan Harbinde Edirne Müdafisi Şükrü Paşa'nın fotoğrafları, savaşta kullanılan kanlı sancak, Edirnelilerin savaş sırasında yedikleri süpürge tohumundan yapılmış ekme ve çeşitli alaylara ait sancaklar bulunmaktadır.

Silah Odası: Duvarlarda XVII. yüzyıla ait çelik üzerine altın kaplama tezyinatlı kolçaklar, kılıçlar, arbaletler (ok atıcı), oklar, ok kandilleri; vitrinlerde miğfer, altın kakmalı XVIII. yüzyıla ait kudümler, kılıçlar, kamalar, XVII. ve XVIII. yüzyıllara ait tezhipli yaylarla oklar vardır. Köşelerde ayakta yeniçeri mankenleri bulunmaktadır.

Sarayıçi Odası: 1973 yılında Edirne Sarayı kazısından çıkan Edirne Sarayı'na ait XVII. yüzyıl duvar çinileri parçaları ile XVI. yüzyıla ait seramik tabaklar vardır. Bu tabakların içinde en önemlisi başka bir örneği Fransa'da Louvre Müzesi'nde bulunan elinde kargı tutan yeniçeri figürlü XVIII. yüzyıla ait Kütahya işi tabaktır. Ayrıca XVIII. yüzyıl Kütahya çinileri ve Edirne Sarayı'na ait gravürler de sergilenmektedir.

İşleme ve Levhalar Odası: Duvarlarda kıl testeresiyle oyulmuş ağaçtan ve fildişi 19.yy'a ait levhalar, atlas üzerine ipekle işlenmiş levhalar, al kumaş üzerine aplike edilmiş pul koleksiyonları, vitrinler içersinde, yazı işlemeli peşkir, çevre ve örtüler vardır. Nişanlıya gönderilen bu peşkir ve çerçeveler bir tür sessiz anlaşma aracıdır, mektup görevi yaparlar, çevrelerine beyitler işlenmiştir. Ayrıca 19. yüzyıla tarihlenen, İstanbul'da bir kurulun önünde içten fırça sokularak yazılmış cam sürahi de bulunmaktadır. Bunun içinde boncuklu küçük bir rahle ve Kur'an-ı Kerim vardır.

Selimiye Vakıf Müzesi

Selimiye Külliyesi içerisinde bulunan ve ziyaretçiler tarafında ücretsiz ziyaret edilebilen müzede, bölgede bulunan cami ve mescitlerden elde edilen çini, lüle, hat levhalar, Kur'an-ı Kerimler, şamdanlar, hilyeler, usturlaplar, rahleler ve değişik objeler bulunmaktadır.

Müze, kentin en çok ziyaret edilen yeri olan Selimiye Külliyesi içerisinde olması sebebiyle yerli turist ve günöbirlikçilerin rağbet gösterdikleri bir müzedir. Ancak müze ücretsiz ziyaret edildiği için gelenlerin sayısı tutulmamıştır.

Sağlık Müzesi

Edirne kent merkezinde Yeni İmaret Senti'nde bulunmaktadır. Yapımına Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nde başlanıp, 1488 yılında II. Beyazıt Dönemi'nde tamamlanmıştır. Osmanlı Devleti'nde temel tıp bilimlerinin öğretildiği bir üniversite konumundaydı. Darüşşifa (hastanesi) ise bu öğrencilerin uygulama yaptıkları yerd. II. Beyazıt Külliyesi'nin sağlık müzesi yapılması çalışmaları Trakya Üniversitesi'nin kültürel miras ve korumacılık alanında gerçekleştirdiği projelerden biridir. Bu projeye Osmanlı Devleti'nin ikinci başkenti olan Edirne'nin önemli bir eserinin yok olması önlenmiş ve kentin turizm hayatına önemli bir marka kazandırılmıştır. Bu tarihi yapı 1984 yılında Trakya Üniversitesi'ne devredilmiş ve bir restorasyon süreci sonrasında eğitim alanları olarak kullanılmaya başlanmıştır. Külliyenin müze yapım çalışmaları 1993 yılından itibaren başlamış, 1997 yılında ise müze hizmete girmiştir. Kısa sürede geliştirilen müze Türkiye'nin bu şekilde düzenlenmiş tek sağlık müzesidir. Müzede hekimliğin gelişmesi ve değişik sağlık hizmetleri hakkında geniş bilgiler içeren bölümler bulunmaktadır. Dünyanın en prestijli müzecilik ödülleri olan Avrupa Konseyi Müze Ödülü'nü 2004 yılında alarak önemli bir tanıtım fırsatı yakalayan müze, 2005 yılında ise Hırvatistan'ın

Dubrovnik Kenti'nde yapılan 'Dünya Ödüllü Müzeler Buluşması'nda' en iyi ikinci sunum, 2008 yılında ise Almanya'nın Köln Kenti'nde en iyi sunum ödülünü alarak ülkemizin ve kültürümüzün tanıtımına büyük bir katkı sağlamıştır. Ayrıca müze, Avrupa Kültür Mirası Birliği tarafından Mükemmellik Kulübü'ne kabul edilmiştir. Ziyaretçi sayısının 2009 yılında toplam 132.825'i bulduğu müze, Edirne'de Selimiye Camii'nin ardından en çok ziyaret edilen ikinci mekândır.

Çağdaş Resim ve Heykel Müzesi

Müze, 2002 tarihinde Beyazıt Külliyesi'nde çağdaş ressam ve heykeltıraşların eserlerinin sergilenmesi amacıyla açılmış ve Trakya Üniversitesi bünyesinde faaliyet göstermektedir. Müze, 150'ye yakın esere ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca müzede çeşitli sergi ve organizasyonlar da yapılmaktadır.

Balkan Savaşları Müzesi

Balkan Savaşı sırasında Edirne'yi kahramanca savunan Şükrü Paşa ve Balkan Savaşı şehitleri anısına, savunma mevzilerinden biri olan Kıyık Tabya'da inşa edilmiştir. Kentin en yüksek yerinde bulunan Kıyık Tabya'da, 28 Kasım 2000 tarihinde açılan Balkan Savaşı Müzesi, 14 bölüm ve 23 bonetten oluşmaktadır. Edirne halkı tarafından Türk Silahlı Kuvvetleri'ne bağışlanan silah, belge ve mühimmatın sergilendiği 4 adet sergi vitrini, 2 top, 1 adet yemek dağıtım arabası, harita, resim, bilgi notlarının bulunduğu 118 pano, 28 konu mankeni ve seslendirme sistemiyle dönemin atmosferi canlandırılmaktadır.

Lozan Anıtı Müzesi

Trakya Üniversitesi, Edirne Valiliği, Edirne Belediye Başkanlığı, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi ve İnönü Vakfı'nın işbirliği ile rektörlük binasının da içinde yer aldığı, Karaağaç Mahallesi'ndeki, tarihi tren istasyonu alanında kurulmuştur.

Lozan'da elde edilen diplomatik zaferi ve dünya barışını simgeleyen anıtın yanındaki müzede, Karaağaç'ı Türkiye'ye geri kazandıran bu tarihi antlaşmanın anlam ve önemini gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla Lozan Konferansı ve Lozan'ın mimarı İsmet İnönü ile ilgili belge, fotoğraf ve kitaplar sergilenmektedir.

Saros Körfezi Sualtı Tarih Müzesi

Edirne İl Özel İdaresi, Enez, İpsala, Keşan Belediyeleri'nin oluşturduğu Edirne Saros Turizm ve Altyapı Hizmet Birliği (ESTAB) tarafından yaptırılan Saros Yapay Resif Projesi kapsamında yer alacak olan müzenin bölgedeki turizm potansiyeline önemli bir katkı sağlaması hedeflenmektedir. Müze, Keşan İlçesi'ne bağlı Erikli Beldesi kıyılarında kurulmaya devam etmektedir.

Sualtı turizmini canlandırmak, sualtı canlılarını korumak ve deniz kirliliğini önlemek de müzenin kurucularının hedefleri arasındadır. Proje ile birlikte ayrıca 12 hafta olarak gerçekleşen dalış sürecinin 7 aya çıkarılması da hedeflenmektedir.

Sualtı Tarih Müzesi'nde bir adet deniz yıldızı biçiminde kapalı, iki adet de açık müze alanı yer alacak. Buralarda Çanakkale Savaşları heykellerle, panolarla, figürlerle ve resimlerle tasvir edilecektir. Sualtında "Dur Yolcu" yazısı da yer alacaktır. Çanakkale Savaşları'nın simgesi olmuş, Seyit Onbaşı, Anzak askerleri, toplar, Anzak askerini sırtında taşıyan Türk askeri, Nusrat mayın gemisi, Mesudiye zırhlısı sualtında yeniden canlandırılacaktır. İki adet hurda savaş gemisi ve bir adet de C47 türü bir hurda savaş uçağı batırılacak;

uçak batığının koltuklarında milli kahramanların ya da cumhurbaşkanlarının oturur biçimde heykelleri konulacaktır. Proje için gönüllü çalışan heykeltıraşlar Cengiz Kantık, Kalpten Dönmez ve Selmani Faris, bugüne kadar üç adet 170'lik Alman bombardıman topları, mermiler ve iki adet asker heykelini tamamladıklarını ve suya batırdıklarını söylemektedir.

Tarihi Köprüler

Gazi Mihal Köprüsü

Osmanlı Dönemi'nde Tunca nehri üzerinde kurulmuş ilk köprüdür. Bizans Tekfuru iken Müslüman olarak Osmanlı tebaasına katılarak akıncı beyliği görevini üstlenen, Mihaloğulları ailesinden Gazi Mihal Bey tarafından 1420 (H.823) yılında, kentin kuzeybatısında, bugünkü Kapıkule-Bulgaristan'a giden yolda Tunca nehri üzerinde inşa ettirilmiştir.

Bizans döneminde aynı yerde Mikhael Palaiologos tarafından yaptırılan bir köprünü olduğu bilinmekte, Gazi Mihal Beyin köprüyü yeniden yapılcasına inşa ettirdiği tarihi kaynaklarda geçmektedir. Bu köprü Edirne'nin fethinden sonra Tunca üzerine yapılan ilk kâgir köprüdür. 125 metre uzunluğunda 5.50 metre genişliğinde dokuz sivri kemerli köprüyü 1544 (H.951)'te Kanuni Sultan Süleyman'ın onarttığını belirten kitabesi vardır.

II. Beyazıt Köprüsü

II. Bayezit Köprüsü, Bayezit Camii'nin Tunca Nehri'ne yansıyan görüntüsünü karelemek isteyenlere eşsiz bir fırsat sunar. Sultan Bayezit Köprüsü, yakın çevrede yaşayanların camiye gelmesini kolaylaştırmak ve bu cemaat sayısını artırmak amacıyla H.983/M.1488 yılında II. Beyazıt Külliyesi ile birlikte Sultan II. Beyazıt tarafından Mimar Hayrettin'e yaptırılmıştır.

II. Beyazıt Köprüsü, Edirne ile II. Beyazıt Külliyesi'ni bağlayan köprülerin ikincisidir. Uzaktan bakınca tek bir köprü hissi veren Köprü ve hemen bitişiğindeki Yalnızgöz Köprüsü, aslında birbirlerinin tamamlayıcısıdır. II. Beyazıt Köprüsü'nün boyu 78, eni 6 metredir. 5 sivri kemeri vardır. Kemer açıklıkları ortalama 3, orta ayakları ise 7 metre kadardır. Kesme taştan yapılmış olan köprü, 6 büyük kemerli olup, kemer formu sivridir. Yanlarda 2 tahlili gözü de bulunmaktadır. Korkulukları zarif, manzarası hoş, çevresi bahçelerle çevrilidir.

Meriç Köprüsü

Sultan II. Mahmut döneminde, Meriç nehrinde Edirne/Karaağaç yolu üzerinde, 1833 yılında temelleri atılan, 1842 yılında yapımına başlanan köprü, Sultan Abdülmecit Dönemi'nde 1847 yılında tamamlanarak hizmete açılmıştır.

Sultan II. Mahmud 1837 (H.1253)'de Edirne'yi ikinci ziyaretinde köprü'nün kagir hale getirilmesini emretmiştir. Oğlu Sultan Mecid zamanında inşaata devam edilmiş ve 1847 (H:1263)'de tamamlanmıştır. Köprü'nün inşasında Demirtaş Kasrı'nın kagir malzemesi kullanılmıştır. Köprüde kullanılan taşlar, bölgeye yakın Arnavutköy dolaylarından ve eski harabelerden getirilmiştir.

Köprü ortasında tümü mermerle yapılmış bir tarih köşkü vardır. 263 metre uzunluğunda, 7 metre genişliğinde, 13 ayak üzerinde 12 sivri kemerli bir taş köprü olup yanlara doğru eğilidir. Köprü ayakları içinde boşaltma gözleri vardır. Boşaltma gözlerinde karşılıklı ejder figürleri selyaranlar üçgen şekildedir. Menba tarafında Edirne yönündeki birinci boşaltma gözünün kemerinin üzerinde kemere sarılmış kabartma şeklinde karşılıklı ejder figürleri, sol tarafında ayın içinde altı köşeli yıldız kabartması ve 12 hayvanlı takvim bulunmaktadır.

Karşılıklı ejderler çok eski bir Türk geleneği olup, benzeri Selçuklular döneminde yapılmış (Kayseri-Sivas) yolu üzerinde Sultan Hanın köşk ve mescidi kemerinde, Karatay Han ve Susuz Han'da mukarnas frizleri

arasında vardır.

Boşaltma kemerinde yer alan kabartmanın, evrensel simge karakteri ile kozmik düzen imgesini zenginleştirmesidir. Vücutları kıvrımlı iki ejderin kemerin iki yanında kilit taşına doğru hareketleriyle, ortadan başlan karşı karşıya gelmektedir. Burada ejder, kötülüklerden koruyan tılsım ve su unsuru olarak bereket getirici anlamındadır.

On iki hayvanlı Türk Takvimi ile ilgili olarak ejder yılında çok yağmur yağdığı, o yıl bereket ve bolluk getirmesinden ileri gelir.

Tunca Köprüsü

Edirne Kent Merkezi'ni Karaağaç Semtine bağlayan ilk köprü olarak bilinmektedir. Asıl adı Ekmekçizade Ahmed Paşa Köprüsü olan Tunca Köprüsü'nün bir kısmı seller nedeniyle tahrip olmuştur. Tahrip olan kısımların restorasyonu ne yazık ki orijinal haline bağlı kalınsız onarılmıştır.

Devrin Defterdarı Ekmekçizade (Ekmekçioğlu) Ahmet Paşa tarafından Sedefkar Mehmet Ağa'ya yaptırılmış ve Sultan I. Ahmet'e takdim edilmiştir. 1607 tarihinde başlayan köprünün inşaatı 1615 de bitirilmiştir.

Kâgir olarak inşa ettirilmiştir. Tunca yatağının yükselmesinden dolayı bazı gözler toprak ile dolmuş, bazıları da suyun dışında kalmıştır.

Köprü, Tunca Nehri üzerinde son köprüdür. Edirne ile Karaağaç semtini birbirine bağlayan iki önemli köprüden birincisidir.

Saraçhane Köprüsü

Kentin kuzeybatısında Tunca Nehri üzerinde Saraçhane yakınlarında kurulmuş olan bu köprü, II. Murat ve Fatih Sultan Mehmet Devirleri'nin meşhur vezirlerinden, Filibe'de camii imareti ve kervansarayı, Edirne'de camileri olan Hadım Şehabeddin Paşa tarafından 1451 yılında yaptırılmıştır. İlk yapıldığı dönemde sekiz gözlü olup, on kemerlidir.

120 metre uzunluğunda, 5 metre genişliğindedir. 11 ayak, 12 kemerli, taştan köprünün iki yanındaki kemeri toprak altında kalmıştır. Kemer formu sivridir. Selyaranları üçgen prizma şeklindedir. Mihrap biçiminde çok güzel bir tarih köşkü (kitabe köşkü) vardır. Bunun karşısında kademeli konsolu oturan mermer parmaklıklı ve korkuluklu bir balkon vardır. İçinde oturmak için taştan sediri de bulunmaktadır.

Kula Şahin Paşa, Beylerbeyi Sinan Paşa H.840'da öldükten sonra Beylerbeyi olan Hadım Şahabeddin Paşa köprüyü 10 kemer üzerine inşa ettirmiş ve ordu yolu üzerinde bulunması nedeniyle bir de tarih köşkü yapmıştır. Halk arasında kanatlarında Selçuk mimari örnekleri gibi kabartma bir horoz olması nedeniyle köprü Horozlu Köprü diye de anılır.

Yalnızgöz Köprüsü

Sultan II. Selim tarafından, Mimar Sinan Bayezid Külliyesi yakınında Tunca Nehri üzerinde, ihtiyaç üzerine 1567 (H.975) tarihinde yaptırılmıştır. Mimar Sinan'ın eşsiz güzellikteki eserlerinden biridir.

Yalnız Göz Köprüsü ile Bayezid Köprüsü arasında kalan arazi, su taşkınları sırasında geçilmez hale geldiğinden 1611'de buradaki zemin yükseltilmiş ve suların akış hızını sağlamak için çok kemerli üçüncü bir geçit eklenmiştir.

Yalnızgöz Köprüsü'nün kemer açıklığı 6.60 m'dir. Eklenen üçüncü bölümün doğusunda (Hanım Saraylı Bahçesi) adı verilen bir tenezzüh (gezinti) yeri vardı. Şöhreti uzun yıllar süren (Hoş-İlhan) kadın, II. Selim'in yakınları arasında yer almış ve bahçeyi kasırlar ve selsebiller ile süsletmiştir. Sultan II. Osman zamanında ise burayı Hadaka-i Hassa'ya (saray bahçesi) ekleterek bağışlamıştır.

Fatih Köprüsü

Fatih Sultan Mehmet Han tarafından 1452 yılında, Tunca nehri üzerinde Adalet kasrı yakınında, muhtemelen 1451 yılında yapımına başlanan Saray-ı Cedid için yaptırmıştır.

Köprü Tunca Nehri üzerinde, Adalet Kasrı ile Balkan Şehitliği arasında yer almaktadır. Sarayın 1844'de cephanelik olarak kullanılmasından dolayı köprüye Cephanelik Köprüsü denilmeye başlanmıştır. 1878 savaşı ve Edirne Sarayı'nın yanmasından sonra süvari kışlarına yakınlığı nedeniyle Süvari Köprüsü de denilmiştir. Edirne Sarayının ma'mur ve meskun bulunduğu zamanlarda ise Hasbahçe Köprüsü diye anılırdı. Hasbahçe Tavuk Ormanının sağ sahilinde Demirkapı'ya ve oradan da saraya bağlanan tamamen kesme taştan yapılmış üçgözlü bir köprüdür.

Tamamı kesme taştan inşa edilmiş bir köprüdür. Ortada büyük, yanlarda daha küçük olmak üzere üç gözlüdür. Köprünün boyu 34,20 m. dıştan 4,40 m'dir. Kemerleri hafif sivridir. Büyük gözünün sağ ve solunda birer boşaltma (tahliye) gözü ve altlarında sel yaranları vardır.

Uzunköprü

II. Murat'ın, Ergene Nehri üzerine 1426 - 1444 yılları arasında Mimar Müslihiddin'e yaptırdığı Uzun Köprü; 1.392 metre uzunluğunda, yer yer 6.80 - 6.90 metre genişliğinde ve 174 gözlü inşa edilmiştir.

Anadolu'daki en büyük köprü olan eser, II. Abdülhamid Dönemi'ndeki onarım sırasında üzerinden alınarak Gazi Mahmut Bey Çeşmesi üzerine yerleştirilen, kartuş içine alınmış iki satır sülüs hatla işlenmiş kitabesine göre 1444 (H.847) yılında tamamlanmıştır. Ayrıca inşa kitabesinin yanındaki bir satırlık yazıtta köprünün 174 göz olduğu belirtilmiştir.

Köprüde tamamen kesme köfeki taşı kullanılmıştır. Araştırmacılar bu taşların, Ergene'nin ötesindeki Eskiköy, Kuleliburgaz, Taşçıarnavut, Kestanbolu ve Süleymaniye köylerindeki ocaklardan elde edildiğini yazmaktadır.

Yıldırım Beyazıt Köprüsü

Yıldırım Beyazıt Camisi'ne ve eski imarete yakınlığı nedeniyle Yıldırım Köprüsü olarak anılır. Fetihden önce aynı yerde bir köprünün olduğu söylenir. Köprünün kesin yapım tarihi bilinmemekle birlikte, kitabesinden 1544 yılında Kanuni Dönemi'nde onarım gördüğü anlaşılmaktadır.

Kanuni Köprüsü

Kanuni Sultan Süleyman tarafından, 1553-1554 (H.961) yılları arasında Edirne Sarayı'nda Tunca nehri üzerinde, Mimar Sinan'a yaptırılmıştır.

Köprü muntazam köşe planlı, başlık kısmı piramit biçimli, orta ayak seviyesine kadar dolu olan bir kitle halinde çıkmakta, ince korniş ve çok az bir eğimle son bulmaktadır. Kitabesi yoktur. Dört gözlüdür. Boyu 60 metre, genişliği ise 5 metredir, çıkıkları ise 9.75 metredir. Köprü yolunun genişliği ise 4,5 metredir.

Köprü, düzgün köşe planlıdır. Başlık kısmı piramit şeklindedir. Orta ayak korniş seviyesine kadar dolu kitle halinde çıkmaktadır. Köprü gözleri orta ayağın sağ ve solunda yer almakta ve eşit görünüş yaratmaktadır. Ayaklarda boşaltma gözleri yoktur. İki, üç ve dördüncü ayaklarda üçgen prizma biçimli selyaranları vardır.

1902 yılındaki selden iki kemeri sakatlanmış ve onarılmıştır. Son onarımı 1990'da yapılmıştır.

Medreseler

Dar'ül Hadis Medresesi

Edirne'de Tunca Nehri kıyısında, demiryolu köprüsünün yanında bulunan Darül Hadis Medresesini Sultan III. Murat 1435'de yaptırmıştır. Sonraki yıllarda bu medreseye bir minare eklenerek camiye dönüştürülmüştür. Bu minare Balkan Savaşı sırasında, 1913'de medresenin üç kubbesi ile birlikte yıkılmıştır.

Medrese kesme taştan yapılmış, avlusunun ortasına da sonraki dönemlerde bir şadırvan eklenmiştir.

Selimiye Medresesi Darülkurra

Mimar Sinan, Selimiye Camisi'nin etrafına iki medrese ile altına da bir çarşı yapmıştı. Selimiye yapı topluluğunun bir bölümünü oluşturan bu medrese kible duvarının solunda bulunmaktadır.

Mimar Sinan yapı topluluğunun avlusundaki bu yapıları camiye gölgelememesi için gözden uzak tutmuştur. Bununla beraber son derece güzel bir işçiliği olan medrese kesme köfeki taşından kare planlı olarak yapılmıştır. Avludan dikdörtgen söveli bir kapıdan içerisine girilen medrese avlusunu çepeçevre bir revak çevirmektedir. Yuvarlak kemerlerin birbirine bağladığı sütunların iki yönünde medrese hücreleri sıralanmıştır. Girişin solunda ise kare planlı, üzeri kubbeli bir darülkurra yerleştirilmiştir. Burada üzeri kubbeli on iki hücre bulunmaktadır. Hücrelerin her birinin içerisinde ocaklar ve nişler bulunmaktadır.

Darül Tedris Medresesi

Edirne Selimiye Camisi'nin bir bölümünü oluşturan Darül Tedris Medresesi caminin arka avlusundadır. Sultan II. Selim tarafından cami ile birlikte Mimar Sinan'a yaptırılmıştır.

Avludan gösterişli dikdörtgen söveli bir kapıdan medrese avlusuna girilmektedir.

Kare planlı avlunun çevresinde yuvarlak sütunların birbirine bağlandığı revaklar ve bunların arkasında da avlunun iki yönüne on üç küçük medrese odası sıralanmıştır. Kare planlı bu hücrelerin üzerleri kubbelele örtülüdür. Odaların içerisinde niş ve ocaklar bulunmaktadır.

Edirne Müzesi kurulduğu sırada bu medreseden yararlanılmıştır. Günümüzde Türk İslam Eserleri Müzesi işlevini sürdürmektedir.

Saatli Medrese

Edirne, Üç Şerefeli Cami'nin ve Peykler Medresesi'nin yanında bulunan Saatli Medrese Sultan II. Murat zamanında 1437-1447 yıllarında yapılmıştır.

Avlulu medreseler gurubundan olan medresenin çevresinde medrese hücreleri sıralanmıştır.

Yıldırım Medresesi

Yıldırım Beyazıt'ın cami ile birlikte yaptırmış olduğu medrese XV. yüzyılın başlarına tarihlendirilmektedir. Medresenin plan düzeni daha geliştirilerek Bursa Yeşil Medresede uygulanmıştır.

Giriş kapısından dikdörtgen planlı bir avluya girilmektedir. Bu avlunun çevresini üç yönlü kubbeli revaklar çevirmiştir. Yuvarlak kemerlerle birbirine bağlanan bu revakların arkasında tonozlu odalar yer almıştır. Girişin karşısında kare planlı kubbeli dersane bir kemerle avluya açılmaktadır. Bu medrese de Selçuklu ve Beylikler Devri medreselerinin bir bakıma Osmanlı medrese mimarisine uyarlanması olarak düşünülmektedir.

Sultan II. Beyazıt Medresesi

Sultan II. Beyazıt'ın (1447-1512) 1484-1488 yıllarında Akkirman Savaşı'nın ganimetleri ile yaptırdığı Beyazıt Külliyesinin bir bölümü olan Sultan II. Beyazıt Tıp Medresesi Edirne Tunca Nehri yanındadır.

Dikdörtgen planlı medresenin revaklı avlusunun çevresinde 18 oda, girişin karşısına gelen yerde de büyük kubbeli, dışarı taşkın bir dersanesi bulunmaktadır. Kesme taş yapılan medresenin duvarlarında tuğla frizler bulunmaktadır. İki uzun kenarda kubbe ile örtülü yedişer hücre bulunmaktadır. Medrese duvarları iki sıra halinde pencerelerle aydınlatılmıştır. Bunlardan alt sıradakiler dikdörtgen, üst sıradakiler de yuvarlak alçı şebekelidir.

Kervansaray, Hanlar ve Çarşılar

Rüstempaşa Kervansarayı

Rüstempaşa Kervansarayı, Kanunî Süleyman'ın ünlü sadrazamı Rüstem Paşa tarafından 1561 yılında Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Kervansaray iki bölümden oluşur, birinci bölüm büyük avlunun bulunduğu yer Büyük Han, ikinci bölüm Küçük Han ya da Deve Hanı olarak adlandırılır. Ön cephesinde 21 dükkân ve 102 oda bulunur.

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda, büyük avluda altı şadırvan üstü mescit olan ve Köşk Mescit diye adlandırılan bina yıkılmıştır.

Büyük Han bölümünün ikinci katında alttan ısıtılmalı tipik Türk Hamamı yapılmış, devrin özelliğine uygun çinilerle kaplanmıştır.

Rüstempaşa Kervansarayı, 1972 yılında restore edilerek otel haline getirilmiş ve başarılı görülen bu restorasyonla 1980 Ağa Han Mimarlık Ödülü'nü almıştır."

Enez Kervansarayı

Trakya'nın güneybatısında, Meriç Nehri deltasının doğusunda eski bir yerleşim yeri olan Enez'in plajı olarak bilinen, takriben Enez'e 7 kilometre uzaklıkta ve Gümrük denilen yerdedir.

Ege adaları ile Trakya arasındaki ticarete bir değişim merkezi olarak rol oynamış olan Enez'in liman şehri olarak tarihi süre içinde gelişmesini sürdürürken, Gümrük adıyla bilinen yerdeki bu sahil kervansarayı, Osmanlı Devri'nde yoğunlaşan ticari hayatın değişim merkezi olarak inşa edilmiş olmalıdır. İşte devrinin

bütün özelliklerini taşıyan bu yapı, XVI. yüzyıl Osmanlı Mimarisi'nde inşa edilmiş diğer sahil kervansarayları içinde önemli bir yere sahip olduğunu vurgulayan örnektir.

Yapıya ait herhangi bir kitabe mevcut değildir. Yapı kıyıya dik olarak uzun dikdörtgen şeklindeki plân konumu ve semasıyla (bir bütün içinde ard arda mekânların sıralanması) kervansaray mimarisinde tek örnek olarak görülmek istenirse de, bölgenin diğer kervansarayları ile ana hatları ve malzeme benzerliğiyle, çok kullanılan bir şemanın, ihtiyaca cevap verecek ölçüde uygulanmış olduğu bir örnek olmaktadır.

Doğu-batı doğrultusunda kıyıya dik olarak inşa edilmiştir. Dik konumu denizden gelecek saldırılara karşı korunmasını sağlamak düşüncesi ile doğmuş olabilir. Denize dik konumlu uzun bir dikdörtgen olup, kervansarayın dar cephesi dıştan dışa 10,60 metre, uzun cephesi ise 106.75 m ölçüsündedir. Bugün yer yer ağaçlı bir tarla içinde kalmış olan yapı, uzaktan ince uzun bir siluet halinde görülmekte, fakat yaklaştıkça hacim olarak belirlemektedir.

Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı

Ekmekçizâde Ahmet Paşa Kervansarayı, Ayşe Kadın Hanı olarak da bilinir. Yancıkçı Şahin Mahallesi'nde İstanbul Yolu Caddesi'nde Ayşekadın Sempti'nde bulunmaktadır.

Ekmekçizâde Ahmet Paşa tarafından 1609 (H.1018) tarihinde Sedefkar Mehmed Ağa ile Edirneli Mimar Hacı Şaban Ağa'ya yaptırılıp Sultan Ahmed'e hediye edilmiştir.

İki şadırvanı ve tabhanesi bulunan büyük bir kervansaraydır. Bunlardan başka dört büyük ahır, birçok odalar, cadde üzerinde taş yapı dükkânlar ve iki ahır arasında büyük bir havuz ve üzerinde kusursuz bir kemeri vardır.

Yapımın bitişine Edirneli Mehmet Kisbî Çelebi tarafından yazılıp mermer levha ile kapısı üstüne asılı tarih yazısı bulunmaktadır.

2008 yılında AB Sınır Ötesi İşbirliği fonuyla Edirne Valiliği tarafında restore ettirilmiş ve hale hazırda kültür, kongre ve sergi alanı olarak kullanılmaktadır.

Deveci Han

Yapı iki katlı olup, Osmanlı Hanları'nın erken örneklerinden biridir. Yapıda kesme taş ve tuğla kullanılmıştır. Üst katında 31 odası bulunmaktadır. İnşa yılı olarak, yapının özelliğine dayanılarak 15. yy ilk yarısında yapıldığı tahmin edilmektedir.

Vali Rüstem paşa zamanında (1846) yapı tamir edilerek cezaevine dönüştürülmüştür. 1946 yılına kadar cezaevi olarak kullanılmıştır.

Vali Hacı İzzet Paşa (1891-1892) zamanında esaslı bir tamirat görmüş ve hapishaneye ek olarak revir ve 4 oda daha eklenmiştir. Yapının güney cephesinde Mustafa Razi tarafından yazılmış bir kitabe bulunmaktadır. Günümüzde restore edilerek Kültür Merkezi olarak kullanılan yapıda Edirneli ressam Hayri Çizel ve Edirne'de görev yapan Hasan Rıza Sergi salonları ile atölyeler ve üst katlarda idari odalar bulunmaktadır. Ayrıca yapı İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından ana hizmet binası olarak kullanılmaktadır.

Taş Han

Şehir merkezinde, Hükümet Caddesi'nde, Üç Şerefeli Camii'nin karşısında, Sokullu Hamamı'nın güney bitişiğinde yer alan bu yapı, 16. yüzyılın II. yarısında Sokullu Mehmet Paşa tarafından Mimar Sinan'a

yaptırılmıştır.

Yapım tarihi Sokullu Hamamı ile aynı zamana rastlamaktadır. Han, 1965 yıllarına kadar onarım görmemiş ve büyük bir kısmı yıkılmıştır. Horozlu Bayırı Caddesinde bugün üst kısmı, yıkılmış olan saat kulesinin karşısındaki han girişi ve girişin sol tarafı beden duvarları ayakta kalabilmiştir. 1967-1969 yılları arasında, ayakta kalabilen bu kısımda yıkılarak hanın tamamı, anıtlar kurulu kararıyla restorasyon projesi çizilip yeniden yapılmıştır.

Alt katta dükkan sıraları, üst katta da han odaları bulunmaktadır. Han girişi eski yerinde Horozlu Bayırı Caddesi içindedir. Dükkan cepheleri kesme taş üzerine tuğla kemerlerle geçilmiştir; Üst yapıda bir sıra taş ve iki sıra tuğla derzli olarak örülmüştür. Dikdörtgen pencere kenarları kesme taş sövelerle geçilmiştir. Pencereler tuğla örgüler arasında üç sıra kesme taşla birbirine bağlanmıştır. Beden duvarları kirpi saçakla son bulmaktadır. L planlı hanın iç kısmında üst kattaki odalara çıkan merdiven han girişinin sağında yer almaktadır. Dış cephe boyunca sıralanmış odaların her birinde birer ocak bulunmaktadır.

Ali Paşa Çarşısı

Kanuni Sultan Süleyman'ın son dönemlerinde Hersekli Semiz Ali Paşa tarafından 1569 yılında Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Edirne'de altın ve gümüş gibi kıymetli eşya satan dükkânları bir çatı altına toplamak amacıyla yapılmış ve ilerleyen yıllarda çeşitli amaçlar için kullanılmıştır.

Koridor şeklinde 300 metre olarak inşa edilen çarşı yaklaşık olarak 130 dükkâna ev sahipliği yapmaktadır. Çarşının altı adet kapısı bulunmaktadır. Dış duvarları kesme taşla örülü olan çarşı, üst kısımlardan tuğlalarla desteklenmiş ve beyaz taşlarla örülü kemerlerle örülü beşik tonozla örtülüdür.

Günümüzde halen kullanılan çarşı 1997 yılında aslına uygun olarak restore edildikten sonra kullanıma açılmıştır.

Selimiye Arasta Çarşısı

Üçüncü Murat'ın Selimiye Camii'ne gelir olmak üzere Mimar Davud'a, Selimiye Camisi'nin sağ tarafındaki yamacına yaptırmış olduğu çarşı 73 kemerli olup, boyu 225 metredir. İçinde 120 dükkân barındıran çarşının 4 kapısı bulunur.

Önceleri bu çarşının üstü kurşunla örtülüyümüştü. Yapılan bir tamirde Arasta'nın üstünden kurşunları alınıp yerlerine kiremit konmuş ve satılan kurşunların parası yapının tamirine harcanmıştır.

Son Balkan Savaşı'nda düşman mermileri ile iki yerinden yıkılan Edirne'nin bu güzel ve tarihi çarşısı, restore edilerek günümüzde gezilip görülmesi gereken yerlerden biri olmuştur. Bedesten

Çelebi Sultan Mehmet tarafından Eski Cami'ye gelir sağlamak amacıyla yaptırılmıştır. Bedestenin kesin inşa kitabesi olmamakla birlikte, 1418 yılında mimar Alaaddin tarafından inşa edildiği araştırmacılar tarafından ileri sürülmektedir. Osmanlı Dönemi'nin ilk çarşılarından biridir.

41m x 78m boyutlarında dikdörtgen biçiminde bir yapıdır. Dört cephesinde 54 dükkân bulunmaktadır, basık sivri tonozla örtülü dükkânların alın kemeri hizasından geçen ahşap bir saçak bütün yapıyı dolandır.

Her cephenin ortasında bir tane olmak üzere, dört büyük kapısı vardır. İç mekândaki dört yüzde, 36 tane hücre(bölüm) bulunmaktadır. İç mekân yaklaşık 20 metre x 56 metre boyutlarındadır. Hücreler beşik tonozla örtülüdür.

İç mekânın uzunlamasına eksenini üzerinde altı tane dikdörtgen kesitli ayak yer alır. Bu ayaklara ve beden

duvarlarına basan kemerlerin üstüne iki sıra halinde yaklaşık 6,5 metre çapında 14 kubbe oturur. Her kubbe hizasında bir tane olmak üzere pencerelere açılarak iç mekân aydınlatılmıştır.

Duvarlarda ve ayaklarda taş ve tuğla, kemer ve tonozlar tuğla ile örtülmüş çatı kurşunla örtülmüştür.

Hamamlar

Tahtakale Hamamı

Edirne, Tahtakale Mahallesi'nde, Saraçlar Caddesi'nde ve Ali Paşa Çarşısı'nın karşısında bulunan Tahtakale Hamamını Sultan II. Murat, Darülhadis Camisi'ne vakıf olarak 1434- 1435'de yaptırmıştır.

Günümüze oldukça iyi bir durumda gelen bu hamam aynı zamanda Edirne'nin en büyük hamamıdır. Camekanlı kâğır çifte hamam plan düzeninde yapılan hamamın erkekler bölümü kadınlar bölümüne göre daha büyüktür. Yapı tekniği olarak duvarları üç sıra tuğla ve bir sıra taş dizisinden yapılmıştır.

Mezit Bey Hamamı

Edirne, Eski Cami'nin batısında olan Mezit Bey Hamamını Eflak'ta Macar Hunyadi Janos ile yapılan savaşta şehit düşen Mezit Bey yaptırmıştır. O.Nuri Peremeci bu hamamın yapılış tarihi olarak 1441-1442 tarihini ileri sürmüştür. Ancak Mezit Bey'in 1442'de şehit olduğunu göz önüne alındığında hamamın bundan biraz daha önce yapıldığı düşünülebilir.

Kesme taş ve tuğladan tek hamam olarak yapılan hamam soyunmalık, soğukluk ve sıcaklık bölümlerinden meydana gelmiş olup üzeri kubbe ile örtülmüştür. Hamamın yamuk plan düzenindeki camekan bölümünün çevresine ahşap sütunlu bir sundurma eklenmiştir. Buradan geçilen soğukluk çapraz tonoz örtülü olup, sıcaklığın çevresine kurnalı bölümler sıralanmıştır. Sıcaklıkta kare planlı, üzeri kubbeli iki halvet kısmı bulunmaktadır. Hamamın dışına da külhan yerleştirilmiştir.

Sokullu Hamamı

Edirne'nin merkezinde, Üç Şerefeli Cami'nin karşısında bulunan Sokullu Hamamı'nı, Sokullu Mehmet Paşa Mimar Sinan'a yaptırmıştır. XVI. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen hamam, Osmanlı Mimarisi'nin en güzel eserlerinden birisidir. Çifte hamam plan düzenindedir. Sonraki yıllarda bu hamamın yanına yapılan Taş Han ona bitleştirilmiştir.

Hamamın kadınlar ve erkeklere ait bölümlerinin girişleri ayrı ayrı yerlerdedir. Hamamın doğu yönündeki sivri kemerli sütunlu görkemli bir girişle erkekler bölümünden soğukluk bölümüne girilmektedir. Bu bölümün çift kanatlı giriş kapısının üzerindeki yay kemerin içerisinde biri ters diğeri düz olmak üzere renkli taşlardan palmet motifleri yerleştirilmiştir. Ancak daha önce burada var olan kitabe günümüze gelememiştir.

1960'lı yıllarda sarayıçine giden yolu genişletmek ve burada bir meydan yapılmak amacıyla hanın yıkılmasına girişilmiş, ancak çalışmalar durdurulmuştur. Bununla beraber hanın ve hamamın cephe görünümleri kısmen yıkılmış ve bugün garip bir hamam görünümü ortaya çıkmıştır.

Saray Hamamı

Edirne'nin en eski hamamlarından Saray Hamamı, Selimiye Camisi'nin kuzey doğusunda bulunmaktadır. XV.yüzyıla tarihlendirilen bu hamamın Sultan I.Murat döneminde yapıldığı sanılmaktadır. Bununla beraber hamamın tarihi tartışmalı olup bu konuda kesin bir yargıya varılamamıştır. Hamam Saray-ı Atik'in (Eski Saray)

bir bölümünü oluşturmaktadır. Sonraki dönemlerde halka açılmış, Selimiye Camisi'nin yapılmasından sonra da hamamın geliri camiye vakfedilmiştir.

Çifte hamam plan düzeninde yapılan hamam kesme taş ve tuğladan son derece özenli bir işçilikle yapılmıştır. Kadınlar ve erkekler kısımlarının üzeri kubbelerle örtülmüştür. Duvar kalıntılarından ve kubbe eteklerindeki izlerden hamamın yapıldığı ilk devirlerde son derece güzel malakari süslü olduğu anlaşılmaktadır.

Balkan Savaşı sırasında yıkılmış ve günümüze harap bir durumda gelmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmektedir.

Beylerbeyi Hamamı

Edirne'de Saraçhane Köprüsü ile Beylerbeyi Camisi'nin karşısında olan Beylerbeyi Hamamını Sultan I.Murat Döneminde Beylerbeyi Yusuf Paşa yaptırmıştır. Yusuf Paşa burada cami, imaret, türbenin yanı sıra bu hamamı da yaptırmıştır. XV. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen hamamın, caminin yapım tarihi olan 1429 ile eş zamanda yapıldığı sanılmaktadır.

Beylerbeyi Hamamı kesme taş ve tuğladan yapılmıştır. Uzun süre yapı topluluğu harap bir durumda kalmış, sonradan cami restore edilmiştir. Bugün hamam yarı yıkık durumdadır.

Gazi Mihal Bey Hamamı

Edirne-Kapıkule yolu üzerinde Gazi Mihal Bey Camisi'nin yanındadır. Gazi Mihal Bey tarafından 1422'de çifte hamam olarak yaptırılmıştır.

İbrahim Paşa Hamamı

EdirneAraplarMahallesi'nde bir tepenin yamacında bulunan bu hamam İbrahim Paşa tarafından yaptırılmıştır. İbrahim Paşa'nın kişiliği ve ne zaman yaşadığı konusunda kaynaklarda bir bilgiye rastlanmamıştır. Tahtalı Hamamı

Edirne Karanfiloğlu Mahallesi'nde bulunan bu hamam Fatih Sultan Mehmet ve Sultan II. Beyazıt'ın sadrazamlarından Koca İshak Paşa tarafından 1483'te yaptırılmıştır.

Hamam girişi ahşap camekanlıdır. Günümüze gelemeyen, dikdörtgen planlı bu hamamın yalnızca duvar kalıntıları bulunmaktadır. Bunlara dayanarak hamamın taş ve tuğladan yapıldığı anlaşılmaktadır. Sıcaklık hamamın ortasında olup diğer bölümler onun etrafında şekillenmiştir.

Alaca Hamamı

Edirne, Üç Şerefeli Cami'nin batısında bulunan Alaca Hamam'ın kitabesinden Sultan II. Murat tarafından 1440- 1441'de yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Günümüzde harap bir halde olan bu hamamın Arapça kitabesi Edirne Müzesi'ndedir.

Osmanlı Mimarisi'nde çifte hamam plan düzeninde yapılmış olan hamamın soyunmalık bölümünün temelleri günümüze gelebilmiştir. Buna dayanılarak bu bölümün ahşap olduğu sanılmaktadır.

Kum Kasrı Hamamı

Edirne Sarayı'nda, Saray-ı Cedid'in hamamlarından birisidir. Sultan II. Murad veya Fatih Sultan Mehmet

Dönemi'nde yapıldığı sanılmaktadır.

Moloz taş ve tuğladan yapılmış, ılık, sıcaklık ve halvet bölümlerinden oluşmaktadır. Üst örtüsünde sıcaklık ve halveti ayrı ayrı kubbeler örtmektedir. Soğukluk kısmı üç küçük kubbe ile örtülüdür. Sıcaklık merkezi bir kubbe ile örtülüdür. Bu kubbeler Türk üçgenleri vasıtası ile duvarlar üzerine oturtulmuştur. Giriş kısmı yuvarlak kemerli ve dışarı doğru çıkıntılıdır.

Yapı günümüzde restore edilip kültür turizm hizmetine kazandırılmıştır.

Diğer Tarihi ve Kültürel Değer Taşıyan Varlıklar (İmaretler, Çeşmeler, Tabyalar, Şehitlikler, Diğer Binalar)

Edirne eski Osmanlı Başkenti olması sebebiyle birçok tarihi yapı ve imarete ev sahipliği yapmaktadır. Osmanlılar bir asra yakın imparatorluğa başkentlik yapan bu güzel şehri baştanbaşa donatmışlar, şehrin her köşesini ayrı bir mimari eserle adeta ödüllendirmişlerdir. Bu sebeple şehirde tarihi ve kültürel değer taşıyan onlarca farklı eser bulunmaktadır. Bu eserlerin bazıları da şu şekilde sıralanabilir:

Yıldırım Bayezid İmaret (Eski İmaret), Gazi Mihal Bey İmaret (Orta İmaret), Muradiye İmaret (Mevlevihane İmaret), Mezit Bey İmaret (Yeşilce), Balaban Paşa İmaret, İbrahim Paşa İmaret, Evliya Kasım Paşa İmaret, Seyitler İmaret, (Fazlullah Paşa), Sultan II. Bayezid İmaret, Şair Hayali Çeşmesi, Abdurrahman bin Seyyid Ali Türbesi Çeşmesi, Yusuf Hoca İlköğretim Okulu Önündeki Çeşme, Ayşekadın Camii Çeşmesi, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Çeşmesi, Papazoğlu Çeşmesi, Sultan Selim Çeşmesi kalıntıları, Atlar Çeşmesi, Orta Bayır Çeşmesi, Hatip Çeşmesi, Yahya Bey Çeşmesi, Necmi Bey Çeşmesi, Hacılar Ezanı Çeşmesi, Sinan Ağa Çeşmesi, Yelli Burgaz Çeşmesi, Ayşe Kadın Camii Yanında Hacı Müslim Çeşmesi, Meşalecibaşı Çeşmesi, Hıdırlık Tabya, Kartaltepe Tabya, Maraş Tabya, Karaağaç Tabya, Ayvazoğlu Tabya, Karagöz Tabya, Kazanova Tabya, Arnavutköy Tabya, Ayvazbaba Tabya, Yıldız Tabya, Kestanelik Tabya, Cevizlik Tabya, K.taş Tabya, B.taş.Tabya, Kemer Tabya, Aynalı Tabya, Toprak Tabya, Başhöyük Tabya, Doğancı Tabya, Eski Tabya, Topyolu Tabya, Kavkas Tabya, Yassı Tepe Tabya, Bağlarbaşı Tabya, Abdurrahman Ağa Tabya, Arda Tabya, Kıyık Tabya, Bosnaköy Tabya, Muhiddintepe Tabya, Sabuncu Bağları Şehitliği, Mezartepe Şehitliği, Beşşehitler, Yassı Tepe Şehitliği, Kartaltepe Şehitliği, Sultan Selim Camii Şehitliği, Küçük Döllük Şehitlik Anıtı, Arnavutköy Şehitliği, Geçkinli Şehit Anıtı, Süvari Yüzbaşı Reşit Bey Şehitliği, İbrahim Akıncı Abidesi, Hasköy Şehitliği Anıtı, Üç Şehitler Anıtı, Edirne Belediye Binası, Edirne Sanat Okulu Binası, Edirne Karaağaç Gar Binası.

TEKİRDAĞ

Tarihi Hora Feneri

Tekirdağ'ın Şarköy ilçesine bağlı Hoşköy Beldesi'nde bulunan fener, "1861 yılında Sultan Abdülmecit Dönemi'nde Trakya'nın Marmara ve Karadeniz kıyıları boyunca Fransızlara yaptırılmış deniz fenerlerinden birisidir. Birçok filme ve diziye ev sahipliği yapmış fener, denizin hemen kıyısından yükselen bir tepe üzerinde kurulmuştur. 20 metre yüksekliğinde tamamen metalden ve kaynak kullanılmaksızın civataların tutturulmasıyla yapılmış fenerin, deniz seviyesine kadar (yaklaşık 20 metre) temeli olduğu rivayet edilmektedir. Döneminde gaz lambasıyla aydınlatan fener, şimdi elektrik enerjisiyle çalıştırılmaktadır. Kendi etrafında 20 saniyede dönen ve her dönüşte 4 defa çakan fener, ışığını 96 kristalli bir aynadan çoğaltılarak almaktadır.

Hora Feneri'nin bir diğer özelliği aynı İğneada'daki Limanköy Feneri'nde (Fransız Feneri) olduğu gibi, aynı dönemde, Fransızlarca yapılmış olması ve tuhaf bir rastlantıdır ki 4 kuşaktır ikisinin de aynı ailelerin fertlerince çalıştırılmış olmasıdır. Daha önce fenerde yaşayan aileler, elektriğin fenerlere gelmesiyle şimdi sadece kontrol için buraya gelmekte, belde merkezlerinde yaşamaktadırlar.

TEKİRDAĞ
Hora Feneri

Tümülüsler

Tümülüslere Tekirdağ İli'nde oldukça sık rastlanmaktadır. Başlıcaları Merkez: Karaevli Harekat Tepe, Naip, Işıklar, Kaşıkçı, Hacıköy; Çorlu: Sarılar, Çeşmeli; Marmaraereğlisi: Aytepe; Hayrabolu: Kabahöyük, Delibedir, Hacılı, Kadriye; Malkara: Kermeyan, Gözsüz, Müstecep, Kavakçeşme ve Muratlı: İnanlı tümülüsleridir. Bunlardan Naip, Karaevli Harekat Tepe, Hayrabolu Hacılı Tümülüslerinde kazılar yapılmıştır.

Naip Tümülüsü

Naip Köyü'nün çanakçı ovasında doğal bir sırt üzerinde yaklaşık 17 metre yüksekliğinde 90 metre çapında bir tümülüstür. 1984 yılında kazısı yapılmıştır. Tümülüsün içinde bir dramos, dramostan sonra merdivenle ulaşılan bir mezar odası bulunmaktadır. Mezar odasında mermerden bir ölü yatağı, bir ziyafet masası, iki adet sehpa bulunmaktadır. Küçük buluntular arasında gümüş kaseler, gümüş kepçe, gümüş süzgeç, bronz kandil, bronz kandil ayağı, bronz kalkan, bronz at koşumları, altın düğmeler yer almaktadır. Gömülen kişinin mezar yatağı üzerindeki kemikleri bulunamadığından kişinin kimliği konusunda buluntular üzerindeki araştırmalar sonuç vermemiştir. Mezar M.Ö. 350 yılına tarihlenmektedir

Karaevli Harekat Tepe Tümülüsü

Tümülüsün orijinal yüksekliği 22 metre olup çapı 97 metre kadardır. Tümülüste yapılan kazı sonucunda Trak Odyris Kabilesi krallarından Kersepleptes'e ait olduğu düşünülen sandık mezar buluntularıyla birlikte ele geçmiştir. Buluntular arasında altın kaplama boncuklarla süslü erguvani renk kraliyet elbisesi, meşe dalı şeklinde kraliyet tacı, sarmaşık dalı şeklinde Diyonizos Rahipliği tacı, bir kraliyet yüzüğü, ayaklarında sandaletleriyle ele geçmiştir.

Hayrabolu Hacılı Köyü Tümülüsü

9,5 metre yüksekliğinde olup çapı 60 metre kadardır. Yapılan kazı sonucunda kremasyon mezar tipi ortaya çıkmış olup, ölü yakıldığı yerde gömülmüştür. Mezar çukurunun önünde ziyafetlerin yapıldığı ve atının yakıldığı yuvarlak bir çukur daha tümülüsün tabanında bulunmuştur. Gömülen kişi mezarda bulunan kılıç, mızrak ve kalkanından anlaşıldığı kadarıyla Roma I. yüzyılda Traklı bir komutandır.

Antik Kentler

Rhaidestos, Bizanthe

Trakya'da Tarih öncesi dönemlere ait arkeolojik araştırmalar, 1970'li yıllardan sonra İstanbul Üniversitesi Prehistorya Ana Bilim Dalı öğretim üyelerinden Prof. Dr. Mehmet Özdoğan başkanlığında başlamış, 1990'dan sonra yine M. Özdoğan başkanlığındaki ekip ve Tekirdağ Müzesi, Trakya'da Tarih öncesi dönemlere ait kazı ve araştırmalarını sürdürmüşlerdir. Yapılan bu araştırmalar sonucunda Tekirdağ'da ilk yerleşimin M.Ö. 3000'lerde olduğu anlaşılmıştır.

Trakya'da Paleolitik Çağa ait yerleşme yeri olarak İstanbul yakınlarındaki Yarımburgaz Mağarası ve Trakya'nın Karadeniz kıyısında açık yerleşme yeri olarak Ağaçalı Bölgesi bilinmektedir. Tekirdağ Müzesi Müdürlüğü'nün son yaptığı araştırmalarda Saray İlçesi'nde Ergene ve Galata derelerinin oluşturduğu Güneşkaya ve Güngörmez Vadileri'nde mağaralar tespit edilmiştir. Bu mağaraların üst kesiminde M.Ö. 5000-3000 yıllarına tarihlenen çanak çömlek parçaları bulunmuştur. Tekirdağ sahil şeridinde yapılan kazı ve araştırmalarda Neolitik (M.Ö. 8000-5000), Kalkolitik (M.Ö. 5000-3000) ve İlk Tunç Çağına ait yerleşmeler bulunmuştur.

İlk Tunç çağında, Trakya'da Marmara Denizi sahil kesimi boyunca yerleşmelerin uzandığı, son yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır. İstanbul ile Gelibolu Yarımadası arasında İlk Tunç Çağı'nın başlangıcında oldukça yoğun yerleşmeler vardır. Gelibolu Yarımadası'nda bu yerleşmeler daha da yoğundur. Troya'nın birinci katıyla çağdaş olan bu yerleşmeler M.Ö. 3000-2700 yılları arasına tarihlendirilmiştir. Tekirdağ Müzesi'nin İstanbul Üniversitesi Prehistorya Ana Bilim Dalı ile ortaklaşa olarak yaptığı Menekşe Çatağı kazılarında bu dönem kalıntılarına oldukça yoğun olarak rastlanmıştır."

Heraion Teikhos

İstanbul- Tekirdağ karayolu üzerinde, Tekirdağ'a 10 km uzaklıkta bulunan Heraion Teikhos, bir Trak antik yerleşimidir. Kazı çalışmaları 2000 yılından itibaren sürdürülmektedir. Yüzey araştırmaları ve kazı çalışmaları kentin M.Ö. 2000'den itibaren, M.S. 13. yüzyılın sonuna kadar kesintisiz iskân edildiğini göstermiştir.

Heraion Teikhos kazılarında bulunan taş el baltaları, el yapımı pişmiş toprak kaplar vb. buluntular, Tunç ve Demir Devri buluntularıdır. Höyük şeklindeki yerleşimin Akropolü'nde sürdürülen kazı çalışmaları, M.Ö. 6. yüzyıldan, M.S. 1. yüzyıla kadar kültür katlarının gün ışığına çıkmasını sağlamıştır.

M.Ö. 8. yüzyılda Samos (Sisam) adasından çok sayıda kolonistin şehre yerleştiği bilinmektedir. Samos'un en önemli tanrıçası olan Hera'nın kutsanması ve şehrin adının Heraion Teikhos (Hera'nın duvarları) adını alması da, muhtemelen bu dönemde olmuştur. Yerleşimde ele geçen sapan taşları ise M.Ö. 6. yüzyıldaki Pers istilası döneminden kalma silahlardır.

Siyah ve kırmızı figürlü kaplar, Kerch Vazoları ise M.Ö. 5. ve 4. yüzyıllarda Yunanistan ve bilhassa Attika Yarımadası ile olan ilişkileri belgelemektedir. Tunçtan ok uçları, damgalı ampora kulpları ve Helen sikkeleri de, şehrin bir liman kenti olarak klasik ve Helenistik Devirlerde, Yunanistan ve Ege adalarıyla olan ticari ilişkilerini belgelemektedir.

Herakleia Bazilikası

Bugün Marmara Ereğlisi İlçesi ile özdeş olan Perinthos M.S. 286 yılında Herakleia adını almıştır. Antik kentin girişinde, Kalekapı Mevkii'nde 1992 yılında yapılan sondaj kazısında mimari yapı elamanlarına rastlanması üzerine, Tekirdağ Müze Müdürlüğüne gerçekleştirilen arkeolojik kazılar neticesinde bu alanda erken Bizans Dönemi bazilikalarına güzel bir örnek teşkil eden Perinthos-Herakleia Bazilikası ortaya çıkartılmıştır.

M.S. 5. yüzyılın sonlarında yapılmış olduğu belirlenen bazilika, 6. yüzyıl sonlarındaki Avar ve Bulgar saldırıları sırasında hasara uğrayıp, ağır bir yangın sonucu yıkılmıştır. Yıkıldıktan sonra uzun süre mezarlık olarak kullanılmıştır.

Yaklaşık 1300 m²'lik bir alana yayılan bazilikanın beden duvarlarında yapı malzemesi olarak yeşil kumtaşı kullanılmış, aralarda hatıl olarak beşer sıra tuğla işlenmiştir. Yapının giriş kısmı batıdan olup, mermer plakalarla döşeli olan avluya açılmaktadır. Avludan basamaklı bir geçişle nartekse oradan da çift kanatlı beş kapı ile naosa ulaşılmaktadır.

Azilikanın ana mekanı mermer, yan nefler ve narteksin tabanı mozaik döşelidir. Mozaikteki tessaralar renkli olup, hayvan ve bitkisel motiflerin çeşitliliğinin yanı sıra geometrik desenlerle dikkat çekicidir. Kuzey nefde yangın tabakasından ele geçen fresk parçaları ile yıkılan bir duvarın üzerinde bulunan cam mozaiklerden binanın yan duvarlarının mozaik, tavanının ise fresklerle bezeli olduğu bilgisine varılmıştır.

Müzeler

Tekirdağ Müzesi

Tekirdağ Müzesi, 1967 yılında bugün Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün bulunduğu binada hizmete girmiş, 1977 yılına kadar küçük bir teşhir salonunda hizmetini sürdürmüştür. Bugünkü müze binası 1927 yılında Vali Konağı olarak inşa edilmiştir. 1977 yılında İl Özel İdaresi'nce Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tahsis edilen ilk Cumhuriyet dönemi yapılarından olan kâgir yapı, daha sonra aslına uygun restore edilerek müze haline getirilmiştir. Tekirdağ bölgesinde bulunmuş olan tarih öncesi çağlardan günümüze kadar gelen toplam 14.726 adet eser bulunmakta olup, bunlardan 1.066 adedi sergilenmektedir.

Taş Eserler Salonu: Perinthos (Marmara Ereğlisi), Heraion (Karaevlialtı), Byzante (Barbaros), Apri (Kermeyan) ve Tekirdağ'ın diğer ilçe sınırları içindeki ören yerlerinde bulunmuş steller, adak stelleri, heykeller, heykelciklerden oluşan taş eserler ile, Naip Tümülüsü Odası aynı boyutlarda hazırlanan cam bir oda içinde tüm buluntuları ile sergilenmektedir.

Arkeolojik Küçük Eserler Salonu: Tarih öncesi çağlardan Bizans dönemine kadar olan süre içinde yapılmış olan eserlerden pişmiş toprak Ana Tanrıça kabı, günlük kullanım kapları, krater ve amphoralar, madeni heykelcikler, kaplar, mızrak uçları, ok uçları, fibulalar, cam ve taş takılar, koku şişeleri, süs eşyaları ile madeni paralar sergilenmektedir.

Etnografya Salonu: Osmanlı ve yakın dönemlerde kullanılan pişmiş toprak sırlı kaplar, ateşli ve kesici silahlar, gümüş takılar, Tekirdağ yöresi kadın ve erkek kıyafetleri, hamam takımları, el işlemleri sergilenmektedir. Karacaklavuz dokumaları ile eski Tekirdağ Yatak Odası teşhiri bu bölümde yer alır.

Açık Teşhir: Müzenin beş teraslı geniş bahçesinde Tekirdağ çevresinde bulunan Hellenistik, Roma, Bizans ve Osmanlı Dönemleri'ne ait mimari parçalar, lahitler, mezar taşları, yazıtlar, sütunlar, heykeller, mil taşları ve kabartmalar teşhir edilmektedir.

Müzedede 9822 adet sikke, 3046 adet arkeolojik eser ve 1858 adet etnografik eser olmak üzere toplam 14726 adet eser mevcuttur.

Rakoczi Müzesi

Macar prensi II. Ferenc Rakoczi'nin Tekirdağ'a 1720 yılında gelip ölüm tarihi olan 1735'e kadar içinde 15 yıl oturduğu dönemde Osmanlı Mimarisi özelliklerini taşıyan bir Türk evidir. Macar Hükümeti tarafından 1932 yılında bir Macar Mimarına aslına uygun onartılarak müze haline getirilmiştir. Girişindeki Türkçe ve Macarca kitabede binanın ne zaman ve ne maksatla restore edildiği yazılmaktadır. İkinci kattaki büyük bir odada Macar istiklâl mücadelesi kahramanının yağlı boya bir tablosu ile muhtelif eşyaları ve tarafından yapılan tahta oymalarının kopyaları teşhir edilmektedir.

Namık Kemal Evi

Tekirdağ Namık Kemal Evi, Orta Cami Mahallesi'nde, Namık Kemal Derneği, İl Özel İdaresi, Tekirdağ Eğitim Vakfı, Tekirdağ Belediyesi, Vakıflar, Okullar, Belediyeler, Gönüllü Kuruluşlar ve tüm halkımızın desteği ile inşa edilmiştir. 21 Aralık 1992'de temeli merasimle atılan bina, 21 Aralık 1993'te hizmete girmiştir.

19. yüzyıl Osmanlı Mimarisi tarzında üç kat olarak inşa edilen bina aslına sadık kalınarak yapılmıştır. Etrafında geniş bir bahçe duvarı vardır. Binanın dışı ve altı odası ahşap malzeme ile kaplanmıştır. Namık Kemal Caddesi'ne bakan bahçe duvarı tarafında büyük bir portal kapı ile bahçeye girilmektedir. Bahçede Açık hava sahnesi ve seyirlik alan bulunmaktadır. Bodrum katının bahçeye açılan kapısından bodruma girildiğinde büyük panolarla donatılmış sergi salonu göze çarpar. Burada çeşitli sergiler açılmaktadır.

Aker ve Kutman Şarap Müzeleri (Şarköy)

Türkiye'nin en kaliteli üzümlerinin yetiştiği ve şarabın başkenti olarak anılan Şarköy Mürefte'de iki adet şarap müzesi mevcuttur. Şarap üreticisi özel firmalara ait bu müzelerde şarabın bölgedeki tarihi yolculuğunu görmek mümkündür. Ayrıca müzede üzümlü şarap yolculuğuna hazırlayan geçmişin kollu el presleri, tahta presler, elle çevrilen salkım ayırma makineleri, küfeler, kantarlar, üzümün ayakla çiğnendiği ağaç çifitler, mantar presleri, fıçılar, şarap şişeleri, üzerinde İnhisar (Tekel) İdaresi yazan şişeler, Romalılar döneminden kalma, denizden çıkmış, şarap amforaları görmek mümkündür. Müzenin duvarlarına yansımış, elektriğin olmadığı dönemde, bağdan üzümün at, katır, eşek sırtında küfelerle şarap mağazalarına gelişini gösteren sararmış fotoğraflar, yağlı boya tablolar, yazılı belgeler vardır. Her iki müzeye de yurtiçi ve yurtdışından pek çok ziyaretçi gelmektedir.

Her iki müzenin de bölgeye gelen yerli ve yabancı turistler için önemli bir uğrak yeri olduğu bilinmektedir.

Şarköy, yetiştirdiği üzümleri ve üretilen özel şaraplarıyla şarap turizmi için Bölgenin gelecek vadeden bir destinasyonu olarak öne çıkmaktadır. Bu özelliklerinin yanı sıra şarap müzelerinin de iyi tanıtıldığı zaman bölgeye gelen nitelikli turist sayısında önemli bir artışa sağlayacağı ve cazibe merkezi olacağı düşünülebilir.

Malkara Eğitim ve Kültür Vakfı Müzesi

Malkara Eğitim ve Kültür Vakfı tarafından kurulan müze, Kasım 1992 yılında hizmete açılmıştır. Müzede ilçenin arkeolojik ve etnografik eserleri sergilenmektedir. Bir arkeoloğun görevli olduğu müze, saat 09.00-17.30 saatleri arasında ziyarete açıktır. Kültür sarayı bünyesinde yer alan müzenin teşhir salonu ve deposunda, arkeoloji ve etnografya ana başlıkları adı altında 1837 adet eser bulunmaktadır.

Tekirdağ Hükümet Konağı

Tekirdağ Hükümet Konağı, Tekirdağ'ın önemli tarihi ve kültürel yapılarından birisidir. Binanın ön kısmı; Hicri 1328 (1912-1913) de Mutasarrıf Selanikli Hüsnü Bey tarafından yaptırılmıştır. Arka kısmı ve önündeki beton bahçe 1934 yılında Vali Haşim İşcan tarafından yaptırılmıştır. Bina'nın arka bahçesi ile arka kısımdaki 3 kat ilavesi 1946 yılında Vali Ferit Nomer tarafından yaptırılmıştır.

Camiler ve Külliye

Rüstem Paşa Külliyesi

Bugün külliyenin camii, hamamı, bedesteni, medresesi ve kitaplığı ayakta. Vaktiyle kervansaray ve imareti olduğu da söylenmektedir. Fakat bugün camii ve bedesteni en iyi durumda olan yapılarıdır.

Rüstem Paşa Camii

Camii, Ertuğrul Mahallesi'ndedir. 1553 tarihli camii Kanuni Sultan Süleyman'ın Damadı Rüstem Paşa yaptırmıştır. Camii avlusuna yalın bir kapıdan girilir. Avludaki mermer şadırvan, kurşun kaplı beşgen çatıyla örtülüdür. Kuzeydeki çift devaklı son cemaat yeri, ana mekânda yanlara doğru taşar. Dış son cemaat yeri ahşap çatı, iç son cemaat yeri ortada haç tonoz, yanlarda ikişer kubbe ile örtülüdür. Taç kapı dikdörtgen

bordürlü ve mukarnaslıdır. Yapı kitabesi büyük bir pano içerisinde mukarnasların altında, onarım kitabesi (1841) ise sağdaki mihrabiye'nin üstündedir. Kare planlı ana mekân kubbeyle örtülüdür. Kubbeye geçiş tromplardır. Köşelerdeki taşıyıcı payelere oturmaktadır. Taşıyıcı ayakların arasındaki sivri kemerli nişlerle kare plana devinim kazandırılmıştır. Kubbe kasnağı dıştan da payandalarla desteklenmiştir. Kubbedeki alçı kabartma çiçek ve çelenkler dışında bezeme yoktur. Yalın bir yapıdır. Mukarnaslı mihrap dikdörtgen silmelidir. Mermer minberin yan aynalık ve korkulukları geometrik motiftir. Camii ana mekân duvarları ile kubbe kasnağındaki pencerelerle aydınlık bir görünüm kazanmıştır. Kuzey batıdaki çokgen gövdeli tek şerefeli minarenin kemerli girişi taç kapının sağındadır.

Medrese: Camiinin otuz metre doğusundadır. 1880'de harap olunca üzerine ahşap bir okul kurulmuştur. Rüştiye ve idadi olarak kullanılan bu yapı Cumhuriyet İlkokulu olarak kullanılmıştır. (Bugün sadece temel ve duvar kalıntıları görülmektedir.)

Kitaplık: Camii ve medrese arasındadır. Kare planlı kubbeli bir yapıdır. Binaya ocak ve baca eklenerek sonraları aşhane olarak kullanılmıştır. Söz konusu kitaplık restore edilerek kullanımı elverişli hale getirilmiştir.

Hamam: Medresenin hemen yanındadır. İlk şekli ile kubbeli bir yapı olan hamamın üzeri ahşap bir çatı ile örtülüdür. Kadınlar ve erkekler kısmı olmak üzere bir çifte hamam şeklindeki yapıdan geriye, sadece taş ve tuğla duvarlardan bir kısmı kalmıştır.

Bedesten: Caminin 200 metre batısındadır. Altı kubbeli dikdörtgen planlı bir yapıdır. Kubbeler sekizgen kasnaklara oturur. Bedestenin dört tarafta birer kapısı vardır. Kapı kemerleri dıştan yuvarlak, içten sivri kemerlidir. Taş ve tuğla karışımından inşa edilmiş olan yapının uzun cephelerinde üçer, kısa cephelerinde ikişer pencere açılmıştır. Bedestenin kubbeleri birbirine geniş kemerlerle bağlı olan iki büyük fil ayağıyla taşınır. Kubbe geçişleri pendentiflerle sağlanmıştır. Son yıllarda onarılmış olan yapı külliyenin cami ile birlikte sağlam olarak görülebilen bir kısmıdır.

Rüstem Paşa Çarşısı: Ayrıca camiinin doğusunda son olarak yeni bir çarşı yapılmıştır. Yeri Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait olan bu çarşı toplam 49 dükkândan ibaret olup inşaatına 1986 yılında Vali Dr. Süleyman Oğuz zamanında İl Özel İdaresi'nce başlatılmış, 1988 yılında da tamamlanmıştır. Külliyenin dönem özelliklerini yansıtan mimariye sahiptir.

Eski Camii

Ertuğrul mahallesindedir. Yapım kitabesi yoktur. İlk yapı yanmıştır. Kaynaklardan bu yapının 1830'da Zahir Nazırı Tekirdağlı Ahmet Ağa tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Cami önündeki sekizgen şadırvan perde motifleriyle bezelidir. Motiflerin üstündeki yazı kuşağı her yüzde ikişer pano içindedir. 1836'da yapıldığı anlaşılan şadırvan, ahşap çatıyla; uzun dikdörtgen planlı iki katlı son cemaat yeri düz çatı ile örtülüdür. Sundurmalı taç kapıdan ana mekâna girilir. Dikdörtgen planlı ana mekânın üç yanı kadınlar mahveli ile çevrilidir. Üst kat mahvelinin ortasında dairesel çıkıntı biçiminde müezzin mahfili yer alır. Altıgen mihrap nişi istiridye motiftir. Alınlığı kıvrık dal ve çiçek motifleriyle bezemiştir. Mihrap nişi istiridye motiftir. Bu niş ana mekândan ayrı dikdörtgen bir bölme içindedir; sağında minber, solunda vaaz kürsüsü bulunmaktadır. Minber ve kapı üstündeki motiflerden başka bezeme yoktur.

Orta Camii

Kapıdaki kitabeden bugünkü yapının eski camiinin yerine yaptırıldığı yazmaktadır.1854-1855 yılların da Kürkçü Sinan Ağa tarafından yaptırılmıştır. Hükümet Caddesindedir. Duvarlar moloz taştır.

Hasan Efendi Camii

Hasan Efendi Caddesi'ndedir. 1627 yılında yaptırılmıştır. Hasan Efendi'nin mezarı yanındadır. Taş minaresinin

şerefeden yukarısı depremde yıkılmıştır.

Yusuf Ağa Camii

Muratlı Caddesi üzerinde, orijinalde kendisi ve minaresi ahşap bir camii iken sonradan gördüğü onarımla bugünkü halini almıştır.

İncik İmaret Camii

XV. yüzyılda (1498-1499) Antalya Mirlivası Hüseyin Bey (Paşa) tarafından yaptırılan Tekirdağ'daki en eski camilerden biridir. Beş kubbeli son cemaat yeri ile büyük bir kubbenin örttüğü kare mekândan oluşur. Cami ters T planlıdır. Camiinin batı tarafında Antalya Mirlivası Hüseyin Bey'in türbesi bulunmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restorasyonu yapılan türbe ile cami hizmete girmiştir.

Ayaz Paşa Camii

Saray İlçesi'ndedir. 1539'da Sadrazam Ayaz Paşa yaptırmıştır. Kubbeye örtülü, son cemaat yeri ile ana mekândan oluşan kesme taş duvar örgülü küçük bir yapıdır. Ana mekân kubbeye örtülüdür. İnce silindirik gövdeli minare tek şerefelidir.

Gazi Süleyman Paşa Camii

Malkara İlçesi Camiatik Mahallesi'nde şehitlik abidesinin kuzey batısında yer alır. Bizanslılar zamanında kilise olduğu, Osmanlıların Malkara'yı zaptı sırasında mescite çevrilmiş olduğu söylenmektedir.(1365) Batı kapısı üzerindeki kitabeye göre de Yıldırım Beyazıt (1389-1402) tarafından Gazi Süleyman Paşa adına camiye çevrildiği anlaşılmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'ndeki kaydına göre 1365 tarihinde yapılmıştır. 1.151 m² alan üzerine 284 m² alan kaplayan caminin cemaat kapasitesi 600 kişidir. Cami 1306 hicri, 1888/89 miladı yılında Sultan Abdülhamit'in emriyle büyük bir onarım geçirmiştir. Bu onarıma ait kitabe kuzey taç kapısının üzerinde yer alır. Daha sonra bazı ilaveler yapılarak bugünkü haline getirilmiştir. Halen mevcut olan minaresi daha sonra inşa edilmiştir.

Hacerzade İbrahim Bey Camii

Malkara İlçesi 14 Kasım Caddesi'nde Hüseyin Köse İlköğretim Okulu'nun yanında yer alır. 1406 tarihinde Hacerzade İbrahim Bey tarafından yaptırılmıştır. Yapının mimarı belli değildir. Bu cami Balkan Savaşı'nda ve depremlerde büyük hasara uğramıştır. Cami restore edilmiş, eski durumuna çok yakın hale getirilmiş ve 15 Ekim 1971 tarihinde ibadete açılmıştır. Yapı tamamen düzgün kesme taş malzemedden cephesinde mermer malzeme de kullanılmak suretiyle tek kubbeli mescit planında yapılmıştır. Minare; yapının kuzeybatı köşesinde yer alır. Şerefe altına kadar olan kısmı orijinaldir. Şerefe ve üst kısmı 1970 yılında tamir görmüştür. Sekizgen minare kaidesinin üç yüzü duvar içinde kalmış olup, beş yüzü dışarıdan görülebilmektedir. Her yüzde Bursa kemeri tabir edilen sepetkulpu kemer süs unsuru olarak kullanılmıştır. Oluklu bir gövde üzerinde mukarnas altlıklara sahip şerefe ve üzerinde de bodur bir petek kısmı, külâh, madeni alan yükselir.

Gazi Ömer Bey Camii

Malkara İlçesi Gazibey Mahallesinde hâl binalarının kuzeyinde yer alır. Mora Fatihi Turhan Bey'in oğlu olan Gazi Ömer Bey tarafından 1493/94 yılında yaptırılmıştır. Adına yapılan külliyyeden bugün sadece cami ve türbe ayaktadır. Mescid, kervansaray ve dükkânlar kalmamıştır. Cami, bir buçuk metre kalınlığında, 13 metre boyunda, tamamen düzgün kesme taş malzemedden, bütün mekânın tek kubbe altında toplandığı merkezi planlı bir yapıdır. Son cemaat yerini üç kubbe örtmüştür. Yapının minaresi, batı yönünde yer alır. Şerefeye kadar olan kısım orijinal, şerefeden yukarısı yakın zamanlarda onarım görmüştür. Bu cami Osmanlıların Rumeli'de yaptıkları camilerin en eskilerindedir.

Ulu Cami (Güzelce Hasan Bey Camii)

II. Beyazıt'ın damadı Güzelce Hasan Bey tarafından 1500 yılında Hayrabolu'nda yaptırılmıştır. Osmanlı Mimarisi'nin örneklerinden olup 10,29 metre çapında merkezi bir kubbe ile yanlarında 4,55 metre çaplarında 4 küçük kubbe ile örtülmüştür. Cami 1877 yılında kendi vakfı tarafından tamir edilmiştir. Balkan Harbi öncesi meydana gelen deprem ve 1920 deki depremle hasar görmüş, 1947 yılındaki onarıma kadar ibadete kapalı kalmıştır.

Paşa Camisi

1409 yılında çelebi Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır. 1875 yılında da onarım görmüştür.

Ömer Efendi Camisi

1504 –1505 yıllarında yarı kagir olarak yaptırılmıştır. 1872'de ise ahşap olarak onarım görmüştür.

Çarşı Camisi

Hasip Bey Camii olarak da bilinir. 1686-1687 yıllarında Kethüdazade Çorumlu Mustafa Bey yaptırmaya başlamış Mehmet Hasip Bey tarafından yarı kagir olarak tamamlanmıştır.

Süleymaniye Camii

Çorlu'nun merkezinde bulunan cami Kanuni Sultan Süleyman tarafından 1521 yılında yaptırılmıştır. Kare bir plan üzerine yapılan caminin malzemesi kesme taştır. Külliye olarak yapıldığı cami ile birlikte imarethanesi, medresesi ve hamamdan oluştuğu kaynaklarda belirtilen yapılardan sadece camii ayaktadır.

Fatih Camii

Tekirdağ'da ki en eski yapılardandır. Çorlu ilçesinde olup Fatih Sultan Mehmet'in Süt Annesi Daye Hatun tarafından 1453 yılında yaptırılmıştır.

Cami-i Kebir

Şarköy'de bulunan ve Gazi Süleyman Paşa tarafından 1325-1330 tarihleri arasında yaptırılmıştır. Trakya'da Osmanlılar tarafından yapılan ilk camidir. 13 Aralık 1983 tarihinde yanmış ancak daha sonra onarılarak yeniden ibadete açılmıştır.

Anıtlar

Kurtuluş Anıtı

Zamanın Vilayet Yazı İşleri Müdürü Niyazi Tayyip Bey tarafından yapılan anıt, şehrin düşman işgalinden kurtuluşunun ve Ulu Önder Atatürk'e minnettarlığını belirtmek amacıyla Hükümet Konağı'nın önündeki havuzun başına dikilmiş, sonra harf devrimi nedeniyle önce Gazhane'de ki taşlar arasına sonra Rüstem Paşa Camii'nin avlusuna kaldırılmıştır. Son olarak Müze Müdürlüğü'nce korunma altına alınmıştır.

Hürriyet Abidesi

Hürriyetin ilânı nedeniyle yapılmış bir anıt çeşmedir. Eski belediye binası bahçesindedir.

Şehitler Anıt Çeşmesi

Şehrin Türkler tarafından fethi sırasında şehit düşenlerin anısına, 1949 yılında belediye tarafından yaptırılmış Anıt-çeşme olup arkasında kabir mevcuttur. Namık Kemal Anıtı

Vatan şairi Namık Kemal'in doğduğu evin yıkılması üzerine, doğum yerini simgeleyen anıttır.1908 yılında Edirne –Tekfurdağ'ı Millet Vekili Mehmet Şeref Aykut tarafından yaptırılmıştır.

Atatürk Heykeli

Hükümet Konağı'nın önüne dikilmiş mermer bir heykeldir. Atatürk'ü gerçek ölçülerinde başı açık, redingotlu ve normal duruşlu göstermektedir. Heykeltıraş Kenan Ali'nin eseridir. Yüzü güneye dönüktür. Yine mermer olan kaidesinde Gençliğe Hitabesi bulunmaktadır.

Namık Kemal Heykeli

Tekirdağ'da doğan, vatan, ulus, özgürlük, insanlık gibi yüksek kavramlara kendini adayan Namık Kemal'in heykeli eski belediye başkanlarından Şevket Cicioğlu'nun döneminde Cicioğlu'nun da gayretleriyle heykeltıraş Nusret Suman'a yaptırılmıştır.

Harf İnkılabı Anıtı

Cumhuriyetimizin 50. Yılında 26 Ekim 1973 tarihinde açılmıştır. Başöğretmen Atatürk'ün harf devrimini ve Tekirdağ'a bu amaçla gelişlerini sembolize etmektedir. Atatürk Bulvarı'nda bulunmaktadır.

Şehit Öğretmenler Anıtı

Terör örgütleri tarafından şehit edilen öğretmenlerin anısına 1998 yılında dikilen bir anıt olup Tekirdağ'a İstanbul yönünden girişte sağda yeşil alan üzerinde bulunmaktadır. Anıt yüzeyinde ellerinde meşâle bulunan kadın ve erkek öğretmen ile şehit öğretmenlerin isimleri yer almaktadır.

Çeşmeler

Meydan Şadırvanı

Tekirdağ il merkezinde, Muratlı Caddesi ile Kolordu Caddesi arasında bulunan bu çeşme Rüstem Paşa Hamamı'nın önünden 1948 yılında buraya nakledilmiştir.

Çeşme dikdörtgen mermer bir duvar içerisinde beyaz mermerden sütun şeklindedir. Kitabesinden Ahmet Bey adına Çağalızade tarafından h.1103 (1691) yılında yaptırılmıştır.

Sahil Şadırvanı

Tekirdağ Merkez'de İskele Caddesi ile Londra asfaltı arasındaki yeşil alanda bulunan bu çeşme daha önce Havra yönünde iken, buradan sökülmüş bugünkü yerine yerleştirilmiştir. Kitabesinden öğrenildiğine göre çeşme hicri1273 (1856) yılında yapılmıştır.

Hacı Çeşmesi

Tekirdağ Merkezi Aydoğdu Mahallesi, Hacı Çeşme Sokak ile Çarıkçızade Sokak ortasında bulunmaktadır.

Kitabesinden öğrenildiğine göre Hacı Haseki Ağa tarafından h.1133 (1720) tarihinde yaptırılmıştır.

Şehitler Anıt Çeşmesi

Tekirdağ Merkezi'nde Tekirdağ'ın fethi sırasında şehit düşenler anısına Tekirdağ Belediyesi tarafından 1949 yılında yaptırılmıştır. Aynı zamanda bir anıt olan bu çeşmenin arkasında da şehitlere ait bir mezarlık bulunmaktadır.

Tavanlı Çeşme

Tekirdağ Merkezi'nde, Eski Cami Mahallesi Hastane Bayırı'nda bulunan bu çeşmeyi kitabesinden öğrenildiğine göre Mehmet Ağa isimli bir kişi tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Kitabesinden yapım tarihi okunamamıştır.

Çeşme kesme taştan dikdörtgen biçimde yapılmıştır. Çeşmenin üzerini dışarıya çıkıntılı bir saçak çevirmektedir. Cephesinde üçgen şekilli bir niş, bunun içerisinde de kitabe ve musluk bulunmaktadır. Önüne büyük ölçüde bir yalak taşı yerleştirilmiştir. Çeşme çeşitli zamanlarda yapılan onarımlar nedeniyle özelliğinden tamamen uzaklaşmıştır.

Çengelliköy Meydan Çeşmesi

Tekirdağ Çengelliköy Meydanı'nda bulunan bu çeşme, kitabesinden öğrenildiğine göre Selamizade Ali Efendi tarafından 1776-1777 yıllarında yaptırılmıştır.

Çeşme moloz taştan yapılmış, üzeri düz bir silme ile sınırlandırılmıştır. Ayna taşı ve yalaktan meydana gelen çeşmenin üzerinde kitabesi bulunmaktadır. Ancak bu kitabenin bazı yerleri okunamamıştır.

Barbaros Çeşmesi

Tekirdağ, Barbaros'a giden yol üzerinde bulunan bu çeşme kitabesinden öğrenildiğine göre; Tüfengçizade Hacı İbiş Ağa tarafından Kerbela'da şehit olan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in ruhu için yapılmıştır.

Çeşme mermer ve devşirme parçalardan dikdörtgen plan düzeninde yapılmıştır. Niş içerisindeki sivri kemerli ayna kısmı oldukça derindir. Nişin üst kısmına yakın yerlerde sağ ve solda bir vazodan çıkan çiçek motifleri görülmektedir.

Kaleler

Çorlu Kalesi

Tekirdağ'ın Çorlu İlçesi'nin kuzeybatısında bulunan kaleden günümüze sadece bazı kalıntılar gelebilmiştir. Kalenin yapım tarihi kesinlik kazanamamış ancak kalıntılarında Bizans dönemine, VI. yüzyıla ait olduğu sanılmaktadır.

Kalenin doğu ve batısı derin ve kuru dere yatakları ile çevrilidir. Kesme taş temeller üzerine moloz taş ve tuğladan duvarları örülmüştür. Kalıntılarında tam planını çıkarmak mümkün olamamıştır. Bununla beraber sur duvarlarının yuvarlak kulelerle desteklendiği görülmektedir.

Karacahalil Kalesi

Tekirdağ ili Malkara ilçesi Karacahalil Köyü'nde bulunan kalenin yapım tarihi bilinmemektedir. Osmanlı döneminde yıkılan bu kalenin taşlar çevre köylerdeki evlerin yapımında kullanılmıştır. Kalenin Traklar zamanında yapıldığı, Bizans Dönemi'nde de kullanıldığı sanılmaktadır. Kaleden günümüze herhangi bir kalıntı gelememiştir.

Bolavazt Kalesi

Tekirdağ ,li Malkara ilçesi Yenidibek Köyü'nde bulunan bu kalenin yapım tarihi kesinlik kazanamamıştır. Bizans Dönemi'nde kullanılan kale Osmanlı Dönemi'nde yıkılmıştır. Kale yöreye hâkim yüksek bir tepe üzerinde savunma amaçlı olarak kurulmuştur.

Günümüze gelebilen duvar kalıntılarından kesme ve moloz taştan yapıldığı, kulelerle de desteklendiği sanılmaktadır.

Tekirdağ'da Malkara ilçesi Çimendere, Gözsüz köyleri ve Beşiktepe'de; Marmara Ereğlisi'nde bazı kale kalıntıları bulunmakta olup, yörede yeterli araştırma yapılmadığından bu kalelerin ne zaman yapıldığı konusunda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Germeyan Kalesi

Tekirdağ'ın Marmara İlçesi'nde Kermeyan Köyü'nde bulunan Kermeyan Kalesi'nin yapım tarihi kesinlik kazanamamakla beraber M.S. 50 yılında Roma İmparatoru Cladius tarafından burada kurulan bir şehri korumak amacı ile yapıldığı sanılmaktadır. Bizans döneminde de Balkanlardan gelecek akınlara karşı önlem olarak kullanılmıştır. Kalenin ne zaman yıkıldığı bilinmemektedir. Ancak bir deprem sonucu ortadan kalktığı veya Osmanlılar tarafından yıkıldığı sanılmaktadır.

Günümüze gelebilen kalıntılarından oldukça geniş bir alana yayıldığı ve duvarlarının Keşan taşları ile örüldüğü anlaşılmaktadır.

Elmalı Kalesi

Tekirdağ'ın Malkara İlçesi Elmalı Köyü'nde bulunan bu kaleden günümüze sadece sur kalıntıları gelebilmiştir. Yapım tarihi kesinlik kazanamayan kalenin Bizans Dönemi'nde kullanıldığı sanılmaktadır. Osmanlılar Dönemi'nde yıkılmıştır.

Köprüler

İncik Köprüsü

Tekirdağ İl Merkezi'nde, İncik Bucağı'nda bulunan bu köprünün yapım tarihi bilinmemektedir. Bunu belirten bir kitabesi de günümüze gelememiştir. Yapı üslubundan XVII. yüzyılda yapıldığı sanılmaktadır.

Köprü kesme ve moloz taştan yapılmıştır. Ortada yuvarlak kemerli bir gözü bulunmaktadır. İki ucu toprak dolgusu altında kalmıştır. Burada da birer gözü bulunduğu sanılmaktadır.

Kırgöz Köprüsü

Tekirdağ'ın Çorlu İlçesi'nde bulunan bu köprünün Romalılar Dönemi'nden kaldığı ileri sürülmektedir. XV.

yüzyılda Osmanlılar tarafından onarılmış ve yenilenmiştir. Köprü kesme taştan, yuvarlak kemerlidir.

Mustafa Paşa Köprüsü

Tekirdağ Çorlu-Lüleburgaz yolunda, Çorlu Suyu (Mustafa Paşa Suyu) üzerinde bulunan bu köprü ismini üzerinde bulunduğu sudan almıştır. Yapım tarihini belirten bir kitabe günümüze gelemediğinden banisi ve mimarı bilinmemektedir.

Köprü düzgün kesme taştan, beş yuvarlak gözlü olarak yapılmıştır. Uzunluğu 58 metredir. Memba tarafında ayaklarının üzerinde üçgen selyaranlar bulunmaktadır. Bu selyaranlar yukarıdaki hafifletme gözüne kadar yükselmektedir. Hafifletme gözü olmayan yerlerdeki selyaranlar da aynı yüksekliktedir. Köprü üzerinde iki adet hafifletme gözü vardır. Köprünün korniş taşı orta gözünde bulunuyorsa da diğer gözlerde devam etmediği görülmektedir. Korniş taşının üzerindeki korkuluklar farklılıklar gösterdiğinden orijinal olmadıkları anlaşılmaktadır. Baba taşları da orijinal olmayıp korkuluklarla aynı dönemde yapıldığı sanılmaktadır.

Ergene I Köprüsü

Tekirdağ'ın Çorlu İlçesi'nde, Ergene Nehri üzerinde bulunan bu köprünün kitabesi günümüze gelemediğinden yapım tarihi ve banisi bilinmemektedir. Bununla beraber yapı üslubundan XVI. yüzyılda Mimar Sinan tarafından yapıldığı sanılmaktadır. Köprü kesme taştan üç gözlüdür. Gözler sivri kemerlidir. Günümüzde iyi bir durumdadır.

Ergene II Köprüsü

Tekirdağ'ın Çorlu İlçesi'nde Ergene Nehri üzerindeki bu köprünsün kitabesi günümüze gelememiştir. Bununla beraber yapı üslubundan Mimar Sinan döneminde, XVI. Yüzyılda yapıldığı sanılmaktadır. Köprü kesme taştan beş gözlü olarak yapılmıştır. Gözler yuvarlak kemerlidir. Kemerlerin üzerinde bir korniş köprüyü boydan boya kat etmiş, üzerine de korkuluk yerleştirilmiştir. Köprünün ayaklarında selyaranlar, üzerlerinde de tahliye gözleri bulunmaktadır. Köprü günümüzde iyi durumda olup, halen kullanılmaktadır.

Hacılar Köprüsü

Tekirdağ'ın Hayrabolu İlçesi'nde Hayrabolu Deresi üzerinde bulunan bu köprüyü Atullah isimli bir kişi 1800'lü yıllarda yaptırmıştır. Bu köprü sonraki yıllarda yıkılmış, 1861 yılında yeniden yapılmıştır. İlk köprünün kitabesi günümüze gelememiştir.

Köprü kesme taştan altı gözlü olarak yapılmıştır. Gözler yuvarlak kemerlidir. Köprü ayaklarında üçgen selyaranlar ve tahliye gözleri bulunmaktadır. Köprü günümüzde de kullanılmaktadır.

Yörgüç Köprüsü

Tekirdağ'ın Hayrabolu İlçesi Yörgüç Köyü'nde bulunan bu köprünün kitabesi günümüze gelemediğinden yapım tarihi ve banisi bilinmemektedir. Yanında bulunan köyden ötürü Yörgüç Köprüsü ismi ile tanınmıştır. Büyük olasılıkla Mimar Sinan Dönemi'nde, XVI. yüzyılda yapılmıştır.

Köprü kesme taştan, yuvarlak üç gözlüdür. Bunlardan orta göz daha yüksek ve büyüktür. Bu nedenle de köprü iki yöne meyillidir. Günümüzde iyi bir durumdadır.

Tekirdağ'da bu köprüler dışında Malkara'da Yenice Köprüsü, Merkez'de Naip I ve Naip II köprüleri ile Muratlı'da Muratlı Köprüsü bulunmaktadır."

2) Soyut Kültürel Varlıklar (Folklor Dansları ve Diğer Performans Sanatları/Gelenekleri, Yerel/Etnik Müzikler, Festivaller ve Şenlikler, Sözlü Gelenekler, Masallar, Dini ve Diğer Spritüel (ruhani) Gelenekler vb.)

KIRKLARELİ

Atasözleri

Kırklareli’nde söylenen 808 adet atasözü derlenmiştir. Bu atasözlerinden bir kısmı ülke genelinde de muhakkak bilinmekte ve söylenmektedir. Kırklareli’nde yeri geldiğinde söylenen yöresel atasözlerinden küçük bir kısmına şöyle örnek verilebilir:

Bağda izin olsun, yemeye yüzün olsun.
Eşeğin canı yanarsa yarış atını geçer.
Harman yel ile düğün el ile yapılır.
Harman döven öküzün ağzı bağlanmaz.
Düşene yol gösteren çok olur.

Deyimler

Bilindiği üzere deyimler, kendi anlamından biraz daha farklı anlam taşıyan, kalıplaşmış kelime veya kelime gruplarıdır. Kırklareli’nde derlenmiş deyimlerden bazıları şunlardır:

Devede kulak kadar kalmak.
Yaş yere bastık.
Saçını süpürge yapmak.
Yüreğim ağzıma geldi.

Bilmeceler

Uzun kış gecelerinde, aile toplantılarında söylenip ortamı neşelendiren, insanı düşünmeye sevk eden halk edebiyatı ürünlerinden birisi de bilmecelerdir. Kırklareli’nde halk arasında söylenen bilmecelerden bazıları şunlardır:

Ağaç üstünde kara şopar. (Cevap: zeytin)
Karşıdan baktım pek çok
Yanına vardım hiç yok. (Cevap: sis)
Öte leylim beri leylim
Bir ayağının üstünde duran leylim. (Cevap: kapı)

Maniler

Kırklareli’nde maniler henüz televizyon ve modern ulaşım araçlarının hizmetimize girmediği, 1960– 70’li yıllardan önceleri uzun kış gecelerinde evlerde düzenlenen gecelerde, kiraz eğlencelerinde genç kızlar ve erkekler tarafından söylenmekte idi. Ayrıca hasat zamanında bir kişinin komşularını mısır soymak,

gündöndü çekirdeği çıkarmak, koyun yapağı kırmak ve yıkamak için yardıma çağırdığında akşam ev sahibi tarafından verilen yemekten sonra da maniler söylenerek eğlenilmekte idi. Bölgede (özellikle Merkez İlçeye bağlı Erikler Köyü) Hıdrellezde geceden gül ağacının dibine bir çömlek konmakta, bu çömleğe genç kızlar ve kadınlar tarafından düğme, yüzük, küpe gibi kendilerine ait bir süs eşyası atılmakta ve çömlek su ile doldurulmaktadır. Süs eşyası çömleğe atılırken de niyet tutulmaktadır. Niyet çömleği de denilen bu çömleğin ağzı kapatılır ve hıdrellez sabahı çömlek açılarak küçük bir çocuğa çömleğe akşamdan atılan genç kız ve kadınlara ait süs eşyaları birer birer çektirilir. Çömlekten çıkan bir süs eşyasına karşılık mani bilen genç kız ve kadınlardan birisi de mani okur. Okunan mani, çömlekten çekilen süs eşyası kime ait ise ona söylenmiş olur. Her maniden sonra gülüşmeler ve çeşitli yorumlar yapılarak o kişiye takılmalar olur. Ayrıca düğünlerde de genç kızlar tarafından karşılıklı olarak darbuka, tef gibi müzik aletleri çalınarak da mani söylenmektedir. Kırklareli’nde yaygın olarak söylenen pek çok maniden örnek olarak birkaç mani aşağıda belirtilmektedir:

Al eline kalemi
Yaz başına geleni
Bize mi verdi Allah?
Bu ayrılık derdini.

Elbise alayım mı?
Fiyonk bağlatayım mı?
Karşı köyden yar sevip
Seni ağlatayım mı?

Kırklareli İnece
Katma kumu kirece
Sanma seni unuttum
Rüyamdasın her gece.

Ninniler

Ninniler, annelerin çocuklarını uyutmak için söyledikleri türkülerdir. Kırklareli ve çevresinde söylenen ninnilere bir örnek:

Dandini dandini danalı kuzu
Elleri ayakları kınalı kuzu
Asmaya kurdum salıncak
Eline de verdim oyuncak
Yine de uyumadı gitti
Şu küçücük yumurcak
Eee eee ee şimdi
Bir eşek buldum ben şimdi
Sahibi geldi ee şimdi
O o o kuşu
Nerelerde su kuşu
Çalılıkta yuvası
Mamacık getir babası
Dandini dandini dastana
Danalar girmiş bostana
Kov bostancı dananı
Yemesin bizim bostanı
Eh ee ee Allah
Uykucuklar ver Allah

Türküler

Yöreyle ait pek çok türkü mevcuttur. Sevgiyi, acıyı, gurbeti ve özlemi konu edinmiş türküler olduğu gibi, geçmişte Osmanlı sınırları içinde olup da 1877-78 Osmanlı Rus Savaşı ile kaybedilen topraklar ile ilgili de pek çok türkü söylenmektedir. Türkülerin bir kısmı balkan göçmenleri ile yurda gelmişken, bir kısmı da yerli halk tarafından üretilmiş ve yaşatılmıştır.

Bunlardan birkaç örneği şu şekilde paylaşmak mümkündür:

1- Ağlama Kız Gelin

Hasan Öztürk tarafından Kırklareli İli Pınarhisar İlçesi Poyralı Köy kızlarından derlenmiş ve okunmuştur. Türkünün sözleri şöyledir.

Ağlama kız gelin ağlama
Dökme telini pulunu
Ağlama kız gelin ağlama
Dökme telini pulunu,

Oluyor kız gelin oluyor
Başına kına boya konuyor.
Anası garip anası
Gümüştan sim kaynanası,

Ağlama kız gelin ağlama
Dökme telini pulunu
Ağlama kız gelin ağlama
Dökme telini pulunu.

Atladı gitti ye eşiği
Sofrada kaldı ya kaşığı
Gelinin arabası bellidir
İçinde gelin tellidir.
Ağlama kız gelin ağlama
Dökme telini pulunu
Ağlama kız gelin ağlama
Dökme telini pulunu.

2- Ah Selanik

Muzaffer Sarısözen tarafından 16 Temmuz 1947 tarihinde, Kasap Tahsin'den, Vize'de derlenmiştir.

3- Akça Köyün Bağları

Muzaffer Sarısözen tarafından 09 Ağustos 1947 tarihinde Arife Timur'dan derlenmiştir.

4- Bahçelerde Biberiye

TRT müzik dairesi THM repertuarında kayıtlı olan türkü, Aşık Ali Tamburacı tarafından derlenmiş ve Nida Tüfekçi tarafından notaya alınmıştır. Türkünün sözleri şöyledir:

Bahçelerde biberiye
Şişe dolu anberiyeye
Sen benimsin gel beriyeye.

Aman aman aman balabancı
Sol yanında vardır sancı
Aman makidonlu makidonlu
Güzellerin içinde pek şanlı.

Bahçelerde olur marul
Sular akar harıl harıl
İnce belden sıkı sarıl.

Aman aman balabancı
Sol yanımda vardır sancı
Aman makidonlu makidonlu
Güzellerin içinde pek şanlı.

Bahçelerde olur haşhaş
Rakı içtim oldum serhoş
Ela gözler olur bir hoş.

Aman aman balabancı
Sol yanımda vardır sancı
Aman makidonlu makidonlu
Güzellerin içinde pek şanlı.

5- Kaynana Türkü

Zekeriya Kurtulmuş tarafından Nisan 2000 tarihinde Çeşmeköy'de Çeşmeköylü Sezai Çetin ile Çayırılı Köyü'nden Abdi Özütaş'tan (Aralık 2001 tarihinde hayatını kaybetmiştir.) derlenmiş olup ses ve müzik kaydı mevcuttur.

Kaynana dövülür mü?
Kaynana dövülür mü?
Kaynanasını döven de gelin hanım
Mahallede övünür mü?
Kaynanasını döven de gelin hanım
Mahallede övünür mü?

Kaynana darıldı
Kaynana darıldı
Ne darılırsın mari kaynana
Oğlun bana sarıldı
Ne darılırsın mari kaynana
Oğlun bana sarıldı.

Kara tavuk kaçıyor
Kanadını açıyor
Kaynanasını döven de gelin hanım
Mahalleden kaçıyor.
Kaynanasını döven de gelin hanım
Mahalleden kaçıyor.

Gelenek, Görenek ve İnançlar

Bazı gelenek, görenek ve inançlar şu şekilde sıralanabilir:

-Hamile kadın ekşi yerse erkek, tatlı yerse çocuğu doğuracağına inanılır.

-Hamile kadının haberi olmadan başı üzerine bir tutam tuz bırakılır. Kadın eğer eli ile ağzına dokunursa kız, burnuna dokunursa erkek çocuk doğuracağına inanılır.

- Hamile kadının karnı sivri olursa erkek, yassı olursa kız çocuğu doğuracağına inanılır.

-1970’li yıllara kadar çocuğun ismini ev içerisinde bulunan büyükler belirler ve 3 ilâ 7 güne kadar yine evdeki büyükler (erkek) tarafından kucağa alınan çocuğa dua okunur ve kulağına üç kere ismi söylenerek isim verme tamamlanırdı.

- Çocuk 6 aylık olunca (kız ise) eline kına yakılır. İlk defa ayakta durmaya başlayıp, ilk adımını attığı zaman ‘tay çöreği’ veya ‘adım çöreği’ ismi altında bir kutlama yapılır. Bu kutlamada, içinde birkaç tanesinde demir para bulunan bir tepsi lokma veya kurabiye pişirilir. Çocuğun ayaklarına kurdele bağlanıp, boş bir yere çıkılarak, mahallenin ufak çocukları toplanır ve belirli bir mesafeden çocuğa doğru koşuturulur. Yarışı kazanan çocuğa para veya hediye verilir. İlk kez ayakta duran çocuğun ayaklarındaki kurdele kestirilir. Bundan sonra yapılan lokma veya kurabiyeler, orada toplananlara dağıtılır. İçinde para bulunan lokma veya kurabiye kime düştüyse o çocuğa uygun bir hediye alır (Babaeski İlçesi Karahalil Kasabası).

- Sünnet yaşı genellikle 5 ila 12 yaş arasında olduğundan, çocuğun okulu olmadığı yaz aylarında sünnet düğünü yapılır. Sünnet olacak olan çocuğa “Sünnet Çocuğu” denir. Sünnet elbisesi en az 1 hafta öncesinden alınır, yatağı renkli tülbent ve kâğıtlarla, ışıklarla süslenir.

Düğünler süre ve uygulamalar bakımından, şehir ve köylere göre bazı farklılıklar göstermektedir. Bunun sebebi 1877 - 78 Osmanlı - Rus Savaşı, 1912 - 13 Balkan Savaşı, 1924’lerdeki mübadele ile 1935-1938, 1950, 1960, 1974 ve 1989 yıllarında, yine Balkan Devletleri’nden gelen göçmen grupları arasındaki kültürel farklılıklardır. Bu göçlerle Kırklareli’nin değişik yerlerine yerleşen insanlar, beraberlerinde birçok adetlerini de getirmişlerdir. Yeni gelen göçmenler, kendilerinden önce gelen insanların kültürleriyle karşılaşmış ve onlarla kaynaşarak ortak bir kültür oluşturmuştur. Ancak bu ortak kültür, Kırklareli’nin değişik bölgelerinde farklı uygulamalar şeklinde görülür. Bu nedenle İl’deki düğün adetleri yer yer farklı gösterebilmektedir.

- Düğün telaşı en az bir hafta öncesinden başlar ve genellikle Cumartesi-Pazar günü olan düğünlerde, Perşembe günü kızın çeyizi alınır. Bu arada yengeler sandığın üzerine oturur ve ‘Sandık kalkmıyor’ diyerek, oğlan tarafından hediye istenir. Alınan çeyiz oğlan evine götürülür ve Cuma gününün akşamı kına gecesi yapılır. Oğlan tarafı eğer aynı köyden ise kız evine o gece kına getirir. Yengelerinden biri, gelinin eline kına koyar ve giderler. Daha sonra bu kına gelinin ellerine ve ayaklarına annesi, babası sağ olan bir yengesi tarafından yakılır. Gelinin yüzüne renkli bir krep örtülür. Bir darbuka eşliğinde türkü söylenir. Bu türküler gelinin evden ayrılışının, gurbete veya başka bir köye gidişinin öyküsüdür. Gelin de bu türkülerle içlenir ve ağlar.

Bu tören sırasında söylenen gelin ağılatma türküsü şöyledir.

Vurun gelinin kinasını
Ayledin garip anasını
Ağlama gelin ağlama
Gel bizi yoldan eyleme.

Gelin atladı eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Gitti ya evlirimin yaraşığı
Şen ol dayler şen ol dayler.

Gelin puşisi tellidir
İçinde gelin bellidir
Ağlama gelin ağlama
Gel bizi yoldan eyleme.

Dağdan keserler meşeyi
Hani ya da bu gelinin döşeği
Ağlama gelin ağlama
Gel bizi yoldan eyleme.

Dağdan keserler gürgeni
Hani ya da bu gelinin yorganı
Ağlama gelin ağlama
Gel bizi yoldan eyleme.

Dağdan keserler fıstığı
Hani ya da bu gelinin yastığı
Ağlama gelin ağlama
Gel bizi yoldan eyleme.

Hıdrellez Kutlamaları

Kırklareli’nde Hıdrellez kışın sonu yazın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Özellikle köylerde, halk takvimine göre yıl iki bölüm olarak kabul edilmektedir. 5 Mayıs’ı 6 Mayıs’a bağlayan gece ateş yakılıp üzerinden atlanılmaktadır. Bununla, yıl içinde kazanılmış olumsuz ve kötü olan her şeyin yok olacağına inanılmaktadır. Bu ateşte hasırlar yakılmakta, böylece bit, pire ve günahlardan da arınıldığına inanılır. Eski yıllarda, Hıdrelleze bir hafta kala hazırlıklar başlamaktaydı. Evlerde temizlik yapılır ve Hıdrellez pikniği için yiyecekler önceden hazırlanırdı.

Bu kutlamalar ve eğlenceler 1990 yılında, Mayıs ayının güneşli bir hafta sonunda (genellikle ikinci haftadan itibaren) Kırklareli Belediyesi’nin organize ettiği “Karagöz Kültür, Sanat ve Kakava Şenlikleri” ismiyle, Şeytandere’de kutlanmaya başlamış, 2000 yılında Şeytandere etkinlik bölgesinin inşaat artıklarıyla doldurulması sonucunda 2000 – 2006 yılları arasında Vilayet Meydanında yapılmış, nihayet 2007 yılından itibaren de İstasyon altında devam etmiştir. “Karagöz Kültür, Sanat ve Kakava Şenlikleri”, günümüzde festivale dönüşmüştür.

Babaeski İlçesi’ne 20 km mesafedeki Yeniköy’de Hıdrellez’e 40 gün kala “Kırklar” adıyla kutlama yapılır. Salıncaklarda sallanılır, yumurtalar boyanır. “Kırklar, manda gölde mırklar” sözleriyle hayvanların ilk kez çimene çıkması gerektiği vurgulanır. Hıdrellezde akşamdan ateş yakılıp üzerinden atlanılır. Hıdrellez sabahı erkenden kalkılıp evlere söğüt dalı asılır. Söğüt dalının evlere asılmasının, vücudun herhangi bir yerine bağlanmasının sağlık getireceğine inanılmaktadır.

Hayvanlarla İlgili İnanışlar

- Kargalar havada bağıarak uçarlarsa havanın bozacağına inanılır.
- Bir evde çok karınca çıkarsa, o evde bolluk olacağına inanılır.

- Horoz ikindi vakti kapıya doğru öterse misafir geleceğine inanılır.(Karahalil)
- Karıncalar toprak üstüne fazla sayıda çıkarsa, yağmur yağacağına inanılır. (İnece)
- Köpek uluması iyiye yorumlanmaz.
- Rüyada at görmenin ölüm getireceğine inanılır (Çengelli)

Bitkilerle İlgili İnanışlar

- Meyve ağaçları çiçeklerini döktükten sonra ikinciye çiçek açarsa kışın çok çetin geçeceğine inanılır.
- Yağmur yağarken ve gök gürlerken ceviz ve karaağacın altında durmak iyi değildir.

Bir Takım Halk Hekimliği Örnekleri

Her yerde olduğu gibi Kırklareli’nde de tıbbın insana ulaşamadığı veya şehirden ve doktordan uzak köylerde yaşayan insanların başına gelen çeşitli rahatsızlıklar karşısında zaman içerisinde geliştirmiş olduğu bazı tedavi yöntemleri vardır. Bu tedavi yöntemlerine ve kullanılan ilaçlara “koca karı” ilaçları denilmektedir. Koca karı ilaçları çeşitli bitkilerden hayvansal ürünlerden ve dini dualarla yapılan telkin yöntemlerinden oluşmaktadır.

Örneğin:

- Bağırsak kurdunu yok etmek için 7 ila 10 gün boyunca çiğ kabak çekirdeği yenir.
- Baş ağrısına karşılık incecik dilim dilim kesilen patates bir tülbent ile alına ve şakaklara bağlanır.
- Bronşite karşılık karaturpun içi oyulur. İçine bal konularak bir gece bekletilir. Ertesi gün hazırlanan bu bal bronşitli olan kişiye yedirilir.
- Gözde kanlanmaya karşılık yumurtanın akı yağsız pişirilir. Bir tülbent ile kanlanan göze bağlanır.
- Karın ağrısına karşı kekik otu kaynatılıp içine yumuşak peynir şekeri ilave edilerek içilir. Yine karın ağrısına karşılık çiçeği açmış papatyanın göbeğindeki sarı kısım kaynatılıp içilir.
- Kulak ağrısına karşılık ateşte sendirilen pırasanın suyu sıkılır bu sudan birkaç damla ağrıyan kulağa damlatılır.
- Nazara karşı kurşun döküp dua okunmaktadır. Kırklareli’nin hemen hemen bütün köylerinde, ilçelerinde ve il merkezinde nazara karşı dua okuyup kurşun döken yaşlı insanları bulmak mümkündür.
- Parmak su toplarsa parmağa iğne, diken batıp su toplarsa su toplanan yere sardunya yaprağı bağlanır. Sardunya bulunmazsa lokum bağlanıp 1 gece bekletilir.
- Sırt ağrısına karşılık yanmakta olan gaz lambasının gazı ile sırt ovulur.
- Sinizüte karşılık acı kavun suyu genize çekilir. Acı kavun bölgede bol miktarda bulunmaktadır.

Çocuk Oyunları

Çocuk oyunlarının ve oyuncaklarının özellikleri yaşanan çevre ile paralellik sağlamaktadır. Kırsal kesim ile şehir ve kasaba merkezlerindeki oyun ve oyuncaklar da birbirinden farklılık göstermektedir. Çocuk

etrafında gördüklerini taklit eder, oyunlarını çevresinde gördükleriyle zenginleştirir.

Kırklareli yöresinde toplam 73 adet çocuk oyunu tespit edilmiştir. Örnek olarak “Aç Kapıyı Bezirgan Başı, Beş Taş (Aşık) Oyunu, Çelik”, “Çember Döndürme, Çubukla Çamur Atma, Deve Oyunu, Domuzcuk, Evcilik Oyunu, İp Atlama, İp Çekmece, İstop, Kartal-Karga Oyunu, Kaydırak, Körebe, Mendil Kapmaca, Misket (bilye, zımsık), Ortada Sıçan, Tombili (Tumburlens), Topaç (Toka) Çevirme, Yağ Satarım Bal Satarım, Yakan Topu” sayılabilir.

Halk Oyunları

Ortaya çıkışı insanlık tarihiyle paralellik sağlayan halk oyunları, zamanla değişime uğramakta, oynayan kişilerce yeni figürler eklenebilmektedir. Kırklareli yöresi halk oyunlarını; Balkanlardan gelip yöreye yerleşen göçmenlerin getirdikleri ile buraya geldiklerinde karşılaştıkları insanların oynadıkları oyunların karışımı oluşturmaktadır.

Kırklareli yöresi halk oyunları bayramlarda, evlenme düğünlerinde, asker düğünlerinde, özel günlerde ve her türlü törenlerde oynanır.

Kırklareli yöresi halk oyunları, genellikle iki davul iki zurna ile oynanmakta olup, birinci zurna melodiyi söylerken ikinci zurna da dem tutar. Oyunlar genellikle ağır başlayıp hızlı biter. Kollar bağlı olarak oynanan oyunlar ve karşılıklı oynanan oyunlar vardır. Kırklareli karşılaşması çiftlerin karşılıklı oynadıkları bir oyundur. Hora denilen ikinci bir oyun da el ele, kol kola, omuz omuza toplu olarak oynanan bir oyun olup yöremizde yaygın olarak oynanmaktadır. Yöremizde oynanan diğer bir oyun gurubu da kabadayı oyunudur. Davul-zurna eşliğinde erkekler tarafından oynanır. Yavaş başlayıp çok hızlı biter. Hora ve kabadayı oyunlarında oyunu yönlendiren ekip başıdır.

2000’li yıllarda Kırklareli yöresinde oynanan halk oyunlarından yaygın olan bazılarını şu şekilde belirtebiliriz: Alay Beyi, Ali Paşa, Arzu İli Kamber, Boymisa, Dere Boyu, Drama Karşılması... Örneğin Drama Karşılması ismini ortaya çıktığı Batı Trakya’daki Drama Şehri’nden almış olup sözleri şöyledir:

Yukarı mahalle çeşmeleri
Akar akar süzülür,
Sana bu şarkılar Esmam
Gazinoda düzülür.

Yukarı mahalle çeşmeleri
Değirmen döndürür,
Senin o bakışların Esmam
Beni öldürür aman aman.

Geleneksel Topçu Baba Törenleri

Geleneksel Topçu Baba Kurbanı etkinliklerinin yapıldığı yer, Kırklareli ilinin Kofçaz İlçesi’ne bağlı Topçular Köyü’nde bulunan Topçu Baba Türbesi’nin bulunduğu koruluktur. Burası Kırklareli Merkez İlçeye 45 km uzaklıkta olup, 150 kişilik bir nüfusa sahiptir. Asıl adının Şeyh Mahmut olduğu sanılan Topçu Babanın 14. yy sonu 15. yy başında yaşadığı rivayet edilmektedir.

Türbesinin bulunduğu yerde her yıl yapılan geleneksel Topçu Baba Kurban törenlerine, Anadolu’nun, Trakya’nın çeşitli yerlerinden insanlar gelmekte ve törene iştirak etmektedirler. Etkinliklerde 150 kişilik Topçular Köyü yaklaşık 5000’e yakın misafiri ağırlamaktadır.

Bu etkinlik önceleri Pazartesi günleri yapılmakta iken, zamanla misafir sayısının artması, insanların resmi yerlerde çalışıyor olmaları sebepleriyle etkinliğe gelinmesinde düşülen sıkıntı nedeniyle 1997 yılından itibaren Haziran ayının ikinci Cumartesi günü yapılmaya başlanmıştır.

Geleneksel Gül Baba Törenleri

Gül Baba Kofçaz ilçesi, Ahmetler Köyü'nde bulunmaktadır. Gül Baba törenleri için her yıl çevre illerden ve Anadolu'nun dört bir yanından binlerce insan Kofçaz'a akın etmektedir. Törenlerde kurbanlar kesilir, yemekler pişirilir ve gelen misafirler bölgede güzel bir gün geçirsinler diye yöre halkı tarafından oldukça çok hoş misafir edilir.

Söz konusu Topçu Baba ve Gül Baba törenleri Alevi-Bektaşî vatandaşlarımızın bir araya geldikleri törenler olarak bilinmektedir. Bölgede günübirlik turizm faaliyeti olarak değerlendirilebilecek bu törenler, bölgenin turizm potansiyelinin daha verimli şekilde kullanılması ve tanıtılması için fırsat olabilir. Törenler daha da geliştirilerek binlerce insanın akın ettiği, daha uzun süren ve programlı şenliklere dönüştürülebilir.

Bocuk Gecesi

Burada özellikle üzerinde durulması geren ve yok olmaya yüz tutmuş bir adet de bocuk gecesidir. Korku öğeleri kullanılarak kış aylarında bocuk gecesi olarak anılan ritüel, üç ili de kapsan ve Balkanlara özgü bir takım özellikler taşımaktadır. Konu turizm amaçlı kullanıma oldukça uygundur; yeniden canlandırılıp yaşatılmaya başlandığında turistlerin ilgisini kolayca çekebilecek bir nitelik taşımaktadır.

Mevsimlerin devinimi insan topluluklarının davranış şekillerini, tabiata dair korkularını, kaygılarını ya da ümitlerini besleyen bir öge olagelmıştır. Çoğu zaman bunun üzerine bir kültür inşa etmişler, çeşitli ritüellerle, kutlamalarla bunu sonraki kuşaklara aktarmışlardır.

Hıdırellez, Nevruz, Mart dokuzu gibi bahar kutlamaları; yağmur duası, bolluk bereket günleri, hasat, bağbozumu gibi diğer mevsimsel döngü içerisindeki kutlamalar ve şenlikler, yeşerdikleri veya taşındıkları kültürün öğeleriyle kaynaşarak günümüze değin aktarılmışlardır.

Balkanlarda yeşeren ve Trakya'ya taşınan "Bocuk gecesi" de, mevsimsel döngüye dair unutulmaya yüz tutmuş böylesi bir gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gelenek hemen hemen aynı tarihlerde Bulgaristan'da büyük bir coşkuyla kutlanan Kukerler Korku Festivali'ne benzerlik göstermesiyle, bölgenin ortak kültürünün bir ürünü olduğunu belli eder. Kukerler Festivali'nde de korku öğesi olarak hayvan postuna bürünmüş insanları, korkutucu kıyafetleri, çevresindekileri korkutmak için kostümlere eklenen hayvan çanları, ziller, boncuklar gibi ses öğelerini görürüz. Bu yönüyle Bocuk Gecesi'ndeki korku öğeleriyle benzerlikler taşımaktadır.

Bocuk gecesinde, her evde kabak pişirilir. İnanişâ göre, bocuk karısı, kabak pişen eve gelip, kötülük yapmazmış. Kabağın yanı sıra mutlaka akıtma yapılır. Bocuk gecesine aile halkı, komşular ve akrabalar katılır. Gece kabak, akıtma, mısır, armut, ayva, keten helvası, kar helvası, çekirdek, nohut, peksimet, börek, un helvası vb. gibi ne varsa yenir. Bocuk gecesi eğlenceleri, geleneksel toplantılar gibi yapılır. Masallar anlatılır, bilmece sorulur, maniler, türküler söylenir. Darbuka, tef eşliğinde halk oyunları oynanır. Kızlar kılık değiştirerek, seyirlik oyunlar çıkarırlar.

Bocuk gecesinde ritüel nitelikli çeşitli inanmalar ve âdetler vardır. Bunlar yöreden yöreye farklılık göstermektedir.

Örneğin Edirne'nin Keşan ilçesine bağlı Çamlıca beldesinde Bocuk gecesi en diri haliyle kutlanmaktadır.

2012 Ocak ayında, Çamlıca belediyesi eliyle düzenlenen kurumsal bir organizasyonla Bocuk Gecesi 8. defa kutlanmıştır. Üstelik bu kutlamanın UNESCO eliyle "İnsanlığın Somut Olmayan Kültür Mirası" çerçevesinde yeniden ayağa kaldırılması da zaman zaman gündeme gelmektedir.

Tekirdağ'a bağlı Ortacaköy'de Bocuk Gecesi, gece yarısından sonra yüzlerini nişastayla boyayıp çarşafıya sarınıp mezardan çıkmış ölü kılığına giren yöre sakinleri, evleri dolaşarak Bocuk Anası (Karısı) geliyor diyerek komşularını korkuturlar. Yine Ortacaköy'de bir kadının karnı tencere karasıyla boyanıp yüz çizilir. Kadın eline bir kasnak alarak yukarı kaldırır. Kadının üzerine beyaz bir çarşaf sarılır. Karnından aşağıya bir oklava konur, ceket giydirilir. Görünüm korkunç bir hale gelir. Bu kadın, sokak sokak gezdirilir. Yaşlılar Bocuk gecisini bir yılın geleceği olarak değerlendirirler.

Bocuk gecesi toplantıları son yıllarda pek yapılmamaktadır. Bocuk gecesinde Bocuk Karısı'nın hayvanların sütünü, yumurtasını keseceği ya da bollaştıracağı inancı çok zayıflamıştır. Kaynak kişiler Bocuk gecesi inanmalarını günümüzde "kocakarı meselesi" olarak nitelendirmektedirler. Ama yine da önlemler alınır, mutlaka kabak pişirilir, akıtma yapılır. Sebebi sorulduğunda "âdettir" denilmektedir. Gençler çarşafıya bürünerek komşularını Bocuk Karısı geliyor diye korkuturlar.

Mahya Tepe Kano Şenliği

Bölgenin kültür ve doğa kazanımlarını eko turizmin olanaklarıyla buluşturmayı amaçlayan Istranca Eko Turizm Derneği'nin ilk faaliyeti olarak nitelendirilebileceğimiz "Mahya Tepe Kano Şenliği", Istrancalar'ın zirvesi Mahya Tepe'nin en doyumsuz manzarasına ev sahipliği yapan Pınarhisar'ın Evciler Köyü göletinde 7-8 Mayıs 2011 tarihlerinde hayat bulmuştur.

Pınarhisar Kaymakamlığı, Pınarhisar Belediyesi, Pınarhisar Meslek Yüksekokulu ve Zirve Dağcılık ve Doğa Sporları Kulübü Tekirdağ Şubesi tarafından organize edilen şenlikte kamplı kano şenliği, Istrancalar'daki rotalarda doğa yürüyüşü, film gösterimi, söyleşi (Bölgenin flora ve faunası, tarihi ve kültürel değerleri hakkında), kamp ateşi, yarışmalar ve ikramlardan oluşan dopdolmuş bir program icra edilmiştir.

Resmi basın bildirisinde şenliğin yapılaş amacı şu şekilde anlatılmaktadır: "7-8 Mayıs Kano Şenliği Ülkemiz ekonomisinde oldukça önemli bir boyuta sahip olan turizmin, yöremizin kalkınmasında da önemli dinamizm yaratacağını düşünerek organize edilmiş bir aktivitedir. Kano şenliğimiz bizlerin yörede yürütmeye çalıştığı diğer eko turizmle ilgi faaliyetleri ve projelerimizi tanıtma ve paylaşma imkânı sağlayacaktır. Yüksek okulumuzun üç ayrı turizm tabanlı programının (Turizm otel işletmeciliği, Turizm seyahat Hizmetleri ve İkrâm hizmetleri) eko turizmle ilgili konferans, panel ve yöre halkına, eko turizm tür ve çeşit ve yöntemleri hakkında eğitim, kurs ve brifingler verilmesi ve diğer yerel mutfak kültürü araştırma çalışmalarını, Istranca Ekoturizm Derneğimizin yöremizin orman alanları içerisinde Doğa Yürüyüşü Parkurları oluşturma, ilçe merkezinde turizm tanıtım ve satış ofisi kurma, Harita-pusula kullanılarak doğada hedef bulma spor dalı konusundaki çabalarını paylaşmak istiyoruz.

Yöremizin zengin coğrafyasının doğal potansiyelinin eko turizm açısından büyük bir şans olduğunu biliyoruz. Eko turizm, genellikle küçük gruplar halinde, ailelerin işlettiği küçük tesislerde, geleneksel mimarinin ve yerel kaynakların kullanımını hedef almaktadır. Misafirler doğal güzellikler içinde bisiklete binmek, dağa çıkmak, at binmek, yüzmek, balık tutmak ve doğada yürümek gibi aktivitelerde bulunuyorlar. Buna göre, doğada yapılan tüm turizm çeşitleri, eko turizmin kapsamına girmektedir. Eko turizmin iki önemli kriterinden biri olan, "doğal çevrenin sürdürülebilirliği" ilkesine, doğa turlarında sıkı sıkıya uyulmalıdır. Eko turizm kaynağında bulunan yerel kuruluşların, yerel halkın, hizmet ve ürün sunucularının bir araya gelerek oluşturacakları bir yönetimsel organizasyon, plan ve program konusudur.

Kano Şenliğimizin hedefinde bu faaliyeti gelecek yıllarda gelişerek sürdürmek ve uluslararası boyutlara taşımak vardır.

Evciler köyündeki kano şenliğimizde kamp malzemesi olmayan katılımcılarımız için izci evinde 18 bay-18 bayan katılımcıyı ağırlayacağımız iki ayrı ranzalı yataklardan oluşan yatakhane Şenlikler boyunca hizmete açık olacaktır. Şenliklerde Belediyemizin kano projesinden alınmış 16 adet durgunsu kanosu, can yeleşti, kürek, 1 adet zodiak bot-dıştan takma motoru ve seyyar iskele hazır olacaktır. Şenlikler boyunca Pınarhisar Meslek Yüksekokulu İkrâm Hizmetleri Programı öğrencilerinin hazırladığı yiyecek ve içecekler stantlarında

yer alacaktır. Poyralı Köyü standında yerel dokumalar sergilenecek Selçuk Aslan ve İbrahim ERGİN'in rehberliğinde bisiklet turları ve doğa yürüyüşleri düzenlenecektir. Cumartesi gecesi kamp alanında Hedonutopia müzik grubu konseri ve diğer üniversite grupları yer alacaktır. Mahya Tepe'nin eteklerindeki Pınarhisar/Evciler köyündeki bu ilk buluşmada tüm doğaseverlerle birlikte olmayı diliyoruz."

Diğer Festival ve Şenlikler

Kırklareli Üniversitesi Turizm Fakültesi kaynaklarında yer alan İle özgü daha önce bahsi geçmemiş diğer festival ve şenlikler şu şekilde sıralanabilir:

Açık Hava Halk Konseri At Yarışları ve Yağlı Pehlivan Güreşleri:

Yeri : Babaeski-Sinanlı Kasabası
Kutlama Tarihi : Haziran ayının ikinci hafta sonu
Süresi : 1 gün
Sinanlı Köyü, civarındaki en eski Türk ve Müslüman köylerindedir. Burada her yıl Haziran ayında yağlı pehlivan güreşleri ile at yarışları ve buna ek olarak konserler yapılmaktadır.

Babaeski Tarım Festivali:

Yeri : Babaeski Merkez
Kutlama Tarihi : Ağustos ayının ilk haftası
Süresi : 1 gün
1971 yılında o günün Belediye Başkanı Gündüz Onat'ın girişimleriyle belediyenin önderliğinde ilçede bulunan; tarım ve eğitim kuruluşları, esnaf temsilcilerinin katılımları ile gerçekleşen çalışmalar sonunda; belediyenin himayesinde "Karpuz Festivali" ismiyle yapılması kararlaştırılan etkinlik 36 yıldır aralıksız yapılmaktadır.

Bolca Nine Adak Ziyaretleri:

Yeri : Babaeski-Mutlu Köyü
Kutlama Tarihi : 6 Mayıs
Süresi : Kasım ayına kadar
Kırklareli'nin Babaeski ilçesine bağlı Mutlu köyündeki Bolca Nine Türbesi, Hıdrellez şenliklerinin ilk haftasında yaklaşık 30 bin kişiye ev sahipliği yapmaktadır. Bu da bölgenin turizmi açısından önemli bir girdi sağlamaktadır.

Çilek Festivali:

Yeri : Demirköy
Kutlama Tarihi : Temmuz'un ilk haftası
Süresi : 1 hafta
Kırklareli'nin Demirköy ilçesinde geleneksel olarak her yıl Çilek Festivali düzenlenmektedir. Yetiştirilen ürünler dışarıdan gelen misafirlere ikram edilir, festival çeşitli aktivitelerle renklendirilir.

Karaağaç Bahar Şenlikleri:

Yeri : Karaağaç
Kutlama Tarihi : Mayıs ayının üçüncü haftası
Süresi : 1 hafta
Hıdrellez Günleri'ne tekabül eden bu şenlikler, yerel kişi ve kuruluşların büyük destek ve inancı ile her yıl kutlanmaktadır.

Karagöz Kültür, Sanat ve Kakava Festivali:

Yeri : Merkez İlçe
Kutlama Tarihi : Mayıs ayının ikinci haftası
Süresi : 7 gün
Kakava Roman kültürüne air bir bayram olarak biline gelmiştir. İsminin "kahkaha" ve "neşeden" ileri geldiği söylenir. Üç yıldan beri, 7 Mayıs'tan sonra gelen ilk Pazar günü kutlanmaktadır. Kırklareli merkez ve Lüleburgaz ve Demirköy ilçelerinde yaygındır. Kakava 16. yüzyıldan bu yana kutlanan bir halk bayramıdır. 1990 yılından beri kutlanan "Kakava Şenlikleri" ne Karagöz'ün dâhil edilmesi 1982'de araştırmacı-yazar Nafiz Karaçam'ın Kırklareli Belediyesi'ne müracaatıyla olmuştur. Karaçam, Karagöz'ün Vize'nin Kışlacık Köyü'nde yaşadığını iddia ederek sahip çıkılması için bu şenlikler günümüze kadar devam etmiştir. 1990 yılından beri büyük bir coşku ile kutlanmaktadır.

Karahalil Yağlı Pehlivan Güreşleri:

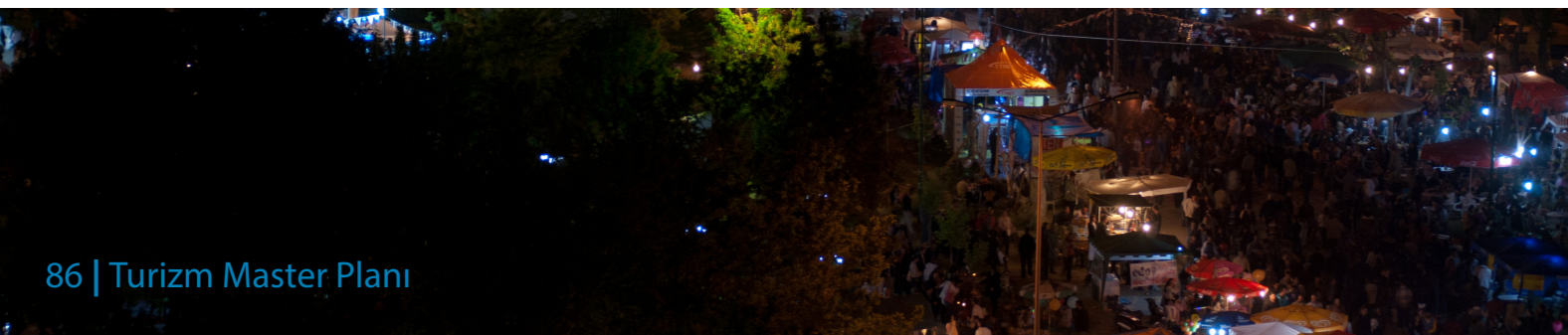
Yeri : Karahalil
Kutlama Tarihi : 06 Mayıs
Süresi : 1 gün
Karahalil Köyü'nde de yağlı pehlivan güreşleri her yıl 6 Mayıs günleri büyük coşku ile kutlanmaktadır.

Vize Tarih ve Kültür Festivali:

Yeri : Vize
Kutlama Tarihi : 29,30,31 Temmuz ve 1 Ağustos
Süresi : 4 gün
İstanbul'a 1,5 saat mesafede henüz tam keşfedilmemiş bir hazine olan Vize tarihi kültürü ve doğasıyla turizmin Trakya'daki altın kentidir. Tarihte değişik isimlerle anılan kent, Bizye, Bizya, Bida, Biza, Vissa, Vizilli ve son olarak da Vize olarak bilinmektedir. Bizye olarak geçen bu ilk Vize adı Trak krallarından Byzas'ın ismine ithafen verilmiştir. Bu kadar zengin ve geniş bir tarih dokusu bulunan Vize'de 2005 yılından itibaren gerçekleştirilen Tarih ve Kültür Festivali 4 günlük bir süre zarfında çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır.

Sucuk Festivali:

Yeri : Lüleburgaz-Hamitabat
Kutlama Tarihi : 28-30 Mayıs
Süresi : 2 gün
Kırklareli'nin Lüleburgaz ilçesinde 2007 yılından beri kutlana gelen festival, sucuk üretimini hızlandırma ve ilçeyi tanıtmaya amacıyla gerçekleştirilmede öncü rol oynamaktadır.

Kültür, Müzik ve Bahar Şenliği:

Yeri : Lüleburgaz-Evrensekiz Kasabası
Kutlama Tarihi : Haziran ayının ilk hafta sonu
Süresi : 2 gün

Evrensekiz Kasabası, Marmara Bölgesi'nin Ergene bölümünde yer alır. İdari bakımdan Kırklareli'nin Lüleburgaz ilçesine bağlıdır. Kasabada her yıl geleneksel olarak kültür-müzik-bahar üçlemesini kapsayan şenlikler düzenlenmektedir.

Kültür ve Müzik Şenliği:

Yeri : Babaeski-Alpullu Kasabası
Kutlama Tarihi : Haziran ayının üçüncü hafta sonu
Süresi : 3 gün

Alpullu'da 2004'ten itibaren düzenli olarak yapılan Kültür ve Müzik Şenliği'ne binlerce kişilik katılım sağlanmaktadır. Festivalin amacı, Alpullu Beldesi'nin kültürel değerlerini göz önüne çıkarmak, belde esnafına ve ticari hayatına katkı sağlamak, halk arasında sosyal barış ve kaynaşmayı sağlamaktır.

Kürklü Kanatlı Hayvanlar Festivali:

Yeri : Kırklareli-Lüleburgaz
Kutlama Tarihi : 29-30 Mayıs
Süresi : 2 gün

Her yılın Mayıs ayı sonunda gerçekleştirilen festival iki gün sürmekte ve hayvan severleri bir araya toplamaktadır. Festivalde genel amaç güvercin yetiştiriciliğine dikkat çekmek ve bu hobinin özellikleri hakkında halkı bilgilendirmektir.

Mehmet Başaran Kültür ve Sanat Etkinlikleri:

Yeri : Lüleburgaz
Kutlama Tarihi : 8-15 Nisan
Süresi : 1 hafta

Mehmet Başaran, 1926 yılında Lüleburgaz Ceylanköy'de doğan şair, edebiyatçı ve aydın olarak ilçe tarihinde yer edinmiş bir isimdir. Onun bu kültür yoğunluğunun bekasını devam ettirmek amacı ile her yıl geleneksel olarak 8-15 Nisan tarihlerinde kutlamalar yapılmaktadır. Bu etkinliğe binlerce sanatsever ilgi göstermektedir.

Pehlivanköy Sonbahar Hayvan ve Emtia Panayırı:

Yeri : Pehlivanköy İlçesi
Kutlama Tarihi : Eylül ayının üçüncü hafta sonu
Süresi : 5 gün

1911 yılından beri Pehlivanköy'de sürdürülen bir gelenek olan bu panayır, eski görkemli günlerinde olmasa da çevre ilçelerden ziyaretçilerin ilgisini çekmeye devam etmektedir. Panayırda hayvan alım satımı, çeşitli gösteriler ve eğlendirici aktiviteler yer almaktadır.

Yöresel Kıyafetler

Köylerde kadınlar tarafından özellikle 50 yaş ve üstündekilerde çarşaf, ferace denilen siyah renkli giysiler dışarıda, renkli basmalardan yapılan şalvar, bluz, ayaklara koyun yapağından örülme çetrik-çorap, başlarına da eşarp ya da beyaz bezden oluşan başörtüler de içeride kullanılır. Erkekler genelde hazır olarak aldıkları ceket ve pantolon giyerler. Başlarında da kasket denilen şapka kullanırlar. Yaşlı olanlar sıcak tutsun diye kışları şayak (aba) pantolon giyerler.

Gençlerle ihtiyarlar arasında giyimde büyük değişiklikler vardır. İhtiyar kadınlar ferace, orta yaş kadınları çarşaf, gençler ise gayet modern giyinirler. Genç kızlar saçlarını örtmezler. Bu durum ilk zamanlar ihtiyarlar tarafından çok yadırganmasına rağmen bugün bu durum hoş karşılanmaktadır. Genç erkekler de gayet modern giyinip başlarında şapka kullanmazlar.

Yöresel Mutfak

Yöre mutfağının kaynağını tarım ürünleri, büyük ve küçükbaş hayvancılık ile deniz ürünleri oluşturmaktadır. Yörede ekilen ve yöre mutfağına besin olarak giren tarım ürünleri şunlardır. Buğday, ay çiçek, şeker pancarı, çekirdeklik kabak, patates, mısır, kuru fasulye, arpa, üzüm, karpuz, kavun, domates, biber, meyve olarak şeftali, erik, ceviz, kayısı, elma, ayva, dut, çilek yetiştirilmektedir. Hayvancılık olarak inek, koyun, keçi, manda, kümes hayvanlarından da tavuk, ördek, hindi, kısmen de kaz bakılmaktadır. Kırklareli'nin Karadeniz'le kıyısı olan Demirköy ve Vize ilçelerine bağlı İğneada, Kırıkköy, Beğendik, Limanköy'de yaşayan halkın geçim kaynağının önemli bir kısmı balıkçılık olup, buralarda avlanıp Kırklareli'nin diğer bölgelerine gönderilen balıklar da; kalkan, tekir, barbun, mezgıt, hamsi, istavrit, palamut, çinekop, sarıkanat lüfer, kofana, yayın balıklarıdır. Ayrıca ilde mevcut akarsularda yaşayan ve avlanıp yöre mutfağına giren balıklar da şunlardır. Göletlerde aynalı sazan ve İsrail sazanı, derelerde ise; kara sazan, kızılkanat, miryana, gümüş balığı ve alabalıktır.

Yörede hayvansal ürün olarak; hayvan kesimiyle elde edilen et, hayvandan elde edilen süt ile yoğurt, peynir, ekşimik, kümes hayvanlarından da yine et ve yumurta elde edilmekte, elde edilen bu ürünlerden yöre insanının becerisine ve mutfak kültürüne göre değişik yiyecekler yapılmaktadır.

İlde yapılan çeşitli yemeklerden yöresel isimle anılanlardan bazıları şunlardır:

Çorbalar: İşkembeden yapılan değirmendere, hamurdan yapılan umaç çorbası, sığır etinin kaynatılmış suyundan yapılan hoşmel, papara, yağlı çorbalar, özel olarak hazırlanmış ve içinde birçok katkı maddesi bulunan tarhanadan yapılan tarhana çorbasıdır.

Sebze yemekleri: Yoğurtlu labadadan yapılan borani, unla pişirilen labadadan yapılan toğga, korda sendirilmiş patlıcan ve biberden yapılan manca, turşu lahanadan yapılan kapuska yemekleridir.

Et yemekleri: Özellikle düğünlerde çok yaygın olarak yapılan yahni, çeşitli sebze katkılı papaz yahnisi (sarımsak dişlere ayrıştırılmadan bütün olarak konur), et haşlama, tas kebabı, hidrellez kuzusu da denilen kuzu kapama, ciğerden yapılan ciğer yani ile ciğer tava yemekleridir.

Kümes hayvanlarından yapılan yemekler: Lahana turşusu ve pirinç ilave edilerek yapılan kalle yemeği, un ile yapılan tavuk bulamacı, pirinç katkılı tavuk kapama ve hindi kapama.

Balık yemekleri: Kalkan balığı, tekir, barbun, mezgit, hamsi, istavrit ve Eylül ayı sonuna kadar yağlanmadan önce palamut balığı tavada yağda kızartılarak yenir. Boylarına göre ismi değişen çinekop, sarıkanat lüfer, kofana yağlı balık olduklarından, Eylül ayından sonra palamut balığı da yağlanmaya başladığından ızgarası yapılmaktadır. Gerek tatlı su balıkları gerekse Karadeniz'den tutulan balıkların hepsi korda yapılmaktadır. Karadeniz'de tutulan palamut ve torik balıklarının lakerdası, kefalın pilakisi zevkle yenen balık yemeklerimizdendir. Hamsi balığının tavada yağda kızartması yapıldığı gibi fırında buğulaması da yaygın olarak yapılmaktadır.

Av hayvanlarından yapılan yemekler: Göç hayvanları yolu üzerinde bulunan ilde tavşan, bıldırcın, üveyik, ördek, keklik gibi av hayvanları bulunmakta ve bunların bir kısmı avcılar tarafından avlanmaktadır.

EDİRNE

Yöresel Mutfak

Genel olarak Edirne mutfağı, karakteristik yapısı itibarıyla tarımsal ekonomik yapı, coğrafi bölgelere göre çeşitlilik, ailelerin soysa-ekonomik yapılarına göre farklılık, tarihte birlikte yaşama zorunluluğundan doğan başka kültürlerden etkileşim, dinsel yapı ve normlar ve beslenme alışkanlıklarında cinsiyet farklılaşmaları ile yoğrulup biçim almıştır.

Edirne mutfağının da bu özelliklerinin içinde fazlalıkla Balkan Ülkeleri mutfağı ile etkileşimleri bulunmakta olup, ancak daha çok etkilediği yönünde örnekler çoğunluktadır.

Mamzana, tarhana, satır kebabı, elbasan tava, Rumeli Beğendisi, ciğer sarması, tava ciğeri, akıtma, badem ezmesi, lokma, gaziler helvası, deva-i misk, Edirne'nin özgün yemek ve tatlılarının başlıcalarıdır. Ayrıca ısırgan yemeği, borani, değişik türde bir peynir tatlısı olan belmus, mısır unundan imal edilen kaçamak, süte peynir eklenmesiyle yapılan akça katık ve hardaliye de özgün beslenme öğeleri arasında yer alır.

Edirne Ciğeri Edirne'ye has lezzetler arasında en meşhur olanlarından birisidir. Örneğin 2010 Kurban Bayramı'nda 4 gün boyunca yaklaşık 40 binden fazla turist ili ziyaret etti ve 4 tona yakın Edirne Ciğeri tüketti. Bu tip yoğun dönemlerde Edirne esnafında ciğer bereketi yaşanmakta ve ciğerciler adeta gelen ziyaretçilere ciğer yetiştirmekte güçlük çekmektedir.

Edirne ciğerinin dillere destan lezzeti hem yapılışındaki incelik hem de bölgenin oksijeni bol doğal meralarında otlayan hayvanlarından kaynaklanmaktadır. Bir kaynağa göre ciğerin yapılışı şu şekilde tarif edilebilir. "Ciğerin zarları soyulup ince dilimler halinde damarları temizlenerek doğranacak. Bol su ile yıkadıktan sonra büyük delikli süzgece koyup suyunun süzülmesi sağlanacak. Altı düz bir kap içine serilen un üzerine ciğerler konulup iyice karıştırılacak. Parçalar ikişer üçer kızgın yağ bulunan tavaya atılıp bir iki dakika kadar kızartıldıktan sonra delikli kepe ile alınıp servis yapılacaktır.

Mamzana yapılışı da şu şekilde tarif edilmektedir. "Patlıcanları ve etli kırmızıbiberi ocak üzerinde közleyin. Közlenmiş patlıcan ve biberin kabuklarını soyarak beraberce ve ince ince kıyın. Sarımsağı kıyarak yoğurtla karıştırın. Yoğurtlu karışımı patlıcanlı biberle karıştırın. Bir tavada kırmızıbiberle zeytinyağını beraber ısıtın. Biberli yağı yoğurtlu patlıcanın üzerine gezdirin."

Veya badem ezmesi... Bu harika tatlının yapılışı da şu şekilde anlatılmıştır. "Badem içi çok az haşlandıktan sonra kabukları soyulur, kurutulduktan sonra mikserde toz haline getirilir. Şekerli su kaynatılarak çok koyu bir şerbet hazırlanır, soğutulur, bu şerbet badem tozu ile iyice karıştırılarak kalın bir hamur elde edilir. Bu hamur yoğurularak özleştirilir, oklava ile biraz kalın açılır ve değişik şekillerde kesilir. Kesilen şekerlemeler

bir tabağa dizilerek ikram edilir.”

Halk Müziği ve Halk Oyunları

Edirne, kendini çevreleyen toprakların müzik ve oyun kültüründen etkilenmiştir. Bu nedenle de kendine özgü bir renklilik gösterir. Oyunlar, genellikle bitişik ya da ayırık düzende oynanır. Ayırık düzende oynananlar karşılama, bitişik düzende oynananlar hora diye adlandırılır. Edirne Halk Müziğinde makamsal etkinin varlığı belirgindir. Türkü, semai, divan, koşma biçiminde sınıflandırılan ezgiler, genellikle inici düzendedir. Ezgiler doğal ve toplumsal olaylardan kaynaklanmıştır.

Edirne’de derlenmiş ünlü Türküler şunlardır: Edirne’nin Ardı Beyler, Çifte Kuburları Çaktım Almadı, Kırmızı Gül Albayler, Dut Fidanı Boyunca, Keten Gömlek Giyer Evlet, Seller Aldım Dermenemin Bendini, Kavak Kavaktan Uzundur, Püskül Pencereden Uçtu, Boyacının Hanları, Ahır Köyün Meşeleri, Tabağa Koyarlar Can Alim, Kaymağı Balı, Pınar Basının Gülleri, Alişimin Kaşları Kare, Edirne’nin Köprüsü, Çarsıdan Aldım Kestane, Viran Dayler...

Örneğin:

Ahır Köyün Meşeleri

Ahır köyün meşeleri
Dolu getir şişeleri
Aldın aldın alasıyla
Aliş vermez veresiye

Ahır köyün içdeleri
Dilber olur güzelleri
Aldın aldın alasıya
Aliş vermez veresiye

amucam oğlu amucam oğlu
amucam oğlu amucam oğlu
amucam oğlu amucam oğlu
amucam oğlu amucam oğlu

Geleneksel oyunlar, tarihsel ve doğal konum nedeniyle zengin ve renklidir. Bunlar, Trakya Bölgesi Halk Oyunları özelliğindedir. Tümü, devinim, renk, ezgi, biçim yönünden Anadolu oyunlarından ayrılır. Kasap Oyunu, Zigos, Debreli Hasan, Kazibe, Çamko, Mendil, Alaybeyi, Karşılama en çok oynanan oyunlardır. Çitme ve Dim ise, Edirne’ye özgü çocuk oyunlarıdır.

Maniler

Türk edebiyatının anonim öğeleri arasında bulunan ve içerikleriyle sözlü kültürün tüm zenginliklerini barındıran maniler, bazen tüm Anadolu ve Rumeli topraklarında dilden dile söylenir bazen de belirli bir yörenin sınırları içerisinde yerel öğelerin yansımalarını nesiller arasında transferini sağlar.

Edirne ili ve ilçelerinde de insan yaşantısına dair tüm durumları anlatan birçok mani bulunmaktadır. Bunlar arasında ayrılık, gelin, hasret, para, ramazan, sevda gibi çeşitli konularda söylenmiş maniler bulmak mümkündür.

Örneğin, hasret üzerine dillendirilen bir mani şöyledir:

A benim başı şallım
Dağları dolaşalım,
Ahrette kalmayalım
Dünyada kavuşalım.

Ah ettim ben derinden
Dağlar oynadı yerinden,
Nasıl ah etmeyeyim
Yâri aldılar benden.

Ak entarim asılsın
Elekleri basılsın,
Üç ay oldu görmedim
Kara gözlüm nasılsın.

Akşam günü aşıyor
Gözlerim kamaşıyor,
Yedi dağın ardında
Beni yârim anıyor.

Şiirler

Şairlerin Edirne için yazdıkları şiirlerin sayısı oldukça fazladır. Mühürlenmiş zamanın başkenti olan Edirne, şiirler de sadece kahramanlıklarıyla değil, nehirleri, köprüleri, çeşmeleri, şadırvanları, hanları, hamamları, konakları, camileri, tabyaları, bağları ve de başka başka güzelleriyle anlatılmıştır. Edirne’nin her yeri tarih kokar. Bu yüzden de şairlerin esin kaynağıdır.

Örneğin Mehmet Akif Ersoy’un “Edirne” şiirinin bir bölümü şu şekildedir:

Edirne kal’asıdır gördüğün hisar-ı mehib
Şu zirvesinde biten simsiyah ağaç da salib
Murad-ı evveli koynunda gezdiren tepeler
Nasıl rüku ediyor Ferdinand’a bak bu sefer
Bizim midir sanıyorsun şu yükselen bayrak?
Çeken Savof, Lala Şahin değil kuzum, iyi bak
Edirne! İşte o İslamın ahenin suru
Edirne! İşte o şarkın cebin-i mağruru
İkinci aşr-ı tealisi Al-i Osman’ın
Birinci mevki-i feyyazı belki dünyanın...

Geleneksel Giyim-Kuşam

Trakya ve Edirne halkının kendisine özgü bir kıyafeti ve giyim kültürü bulunmaktaydı. Öyle ki 1453 yılına kadar Osmanlı’ya başkentlik yapmış Edirne, İstanbul’un başkent olmasından sonra da bu önemini korumuş bu sayede Edirne halkı, sarayın da etkisi ile giyimine oldukça düşküdü. Edirne sarayı giyim ve kuşamda İstanbul saraylarını aratmayacak düzeydeydi ve şehir Osmanlı döneminin bir moda merkezi haline gelmişti.

Edirne’de kadınlar; şalvar ve entarinin üzerinde kuşak ve kemer kullanılırdı. Dokuma kumaşlardan yapılmış kemerler kullanıldığı gibi, madeni kemerler de bele takılırdı. Şalvarı bele bağlayan bütün kuşağa uçkur adı verilmektedir. Uçkur bağlandıktan sonra belden aşağı sarkıtılan uçkurun uçlarına, güzel işlemler yapılırdı. Şalvarın üzerine, Bürüncük adı verilen kumaştan yapılmış gömlekler giyilirdi. Bürüncük kumaşlar ipek ipliği ile pamuk ipliği de kullanılarak dokunmuştur.

Kadınlar, başlarına kenarları iğne oyası, mekik, tiğ ve boncuk oyaları ile süslenmiş grep veya yemeni bağlarlardı. Zengin hanımlarda başlarına iğne oyası ile süslenmiş hotoz tabir edilen serpuşu giyerlerdi.

Edirne kadınında mücevher giysiyi tamamlayan vazgeçilmez bir unsurdur. Edirne Sarayı'nda ve konaklarındaki kadınlar, zümrüt, yakut, elmas, akik, mercan, yeşim, inci gibi değerli taşları kullanırken, köylerde ise altın ve gümüş küpe, bilezik, gerdanlık, yüzük takıyorlardı. Köy kadınları altınları genellikle kurdele üzerine dizerek boyunlarına takmakta, nazarlık ve muska gibi süs özelliği taşıyan eşyalar da kullanmaktaydılar.

Osmanlılar Dönemi'nde Edirne'de yaşayan kadınlar, sokağa çıktıklarında koyu renkli ipek veya çuha kumaştan yapılmış ferace, yeldirme veya çarşaf giyerler; sadece gözleri açıkta kalacak şekilde yüzlerini tülle örterlerdi.

Kadınlar ayaklarına evde ve sokakta yün ve pamuktan yapılmış çoraplar giyerlerdi. Köylerde, elde beş şişe örülen köylü çorapları çeşitli renklerden yapılmış motiflerden oluşmaktaydı. Edirne sarayında ve varlıklı ailelerde, ayaklara mercan terlik, deriden yapılmış kısa ve uzun konçlu çizme, sedef kakmalı nalınlar giyilirdi. Halk arasında ise, keçe, çizme, çarık, dolak sade nalınlar ve yemeniler giyilmekteydi.

Erkekler ise ayaklarına tulumbacı yemeni veya ökçeli, altı kalın köseleli, çivili yemeni adı verilen arkaları basık ayakkabılar giyerlerdi. Burun kısmı sivri kesilen deriden yapılan, topuk ve yan kısımlarına ip geçirilerek ayak gibi şekil verilen çarık, köylü halk arasında giyilirdi. Çarık, Cumhuriyet Dönemi'nde de bir süre daha çobanlar tarafından keçeden yapılmış, kebe ile birlikte giyilmiştir.

Erkek giyiminde; bele kuşak takılarak, potur ve ağı şalvar giyilmiştir. Üzerine camadan, fermene, kolsuz camadan, kavuşturmalı yelek, mintan, salto giyilir, başı örtmek için fes kullanılırdı.

Saat köstekleri de kıyafeti tamamlayan unsurlardan birisidir. Edirne erkek kıyafetlerinde asmalı gümüş saat kösteği vardır. Bu köstekler iki çeşittir. Birisi tek ve kalın zincirdir, diğeri de 4-5 sıra gümüş zincirdir.

Festivaller ve Şenlikler

Edirne'nin her bölgesinde yılın değişik dönemlerinde çeşitli festival ve şenlikler düzenlenmektedir. Bu festivallerin geliştirilip, pazarlanmasıyla turistler için ilgi çekici hale getirilmesi, bölgenin turizm potansiyeline önemli katkılar yapabilir. Bu festivaller yapılış tarihleri, yöreleri ve adlarıyla birlikte şu şekilde sıralanabilir:

- Mart'ın üçüncü haftası Uzunköprü Belediyesi tarafından ilçe genelinde yapılan Atbaba Şenlikleri.
- Mart'ın son Pazar günü Uzunköprü'ye bağlı Kurtbey Beldesi'nde Kurtbey Belediyesi tarafından tertip edilen Kuş Gösterisi.
- Nisan'ın son haftasında yapılan ve Trakya Üniversitesi tarafından yapılan Sinan Sempozyumu.
- Mayıs'ın ilk haftası Edirne Belediyesi tarafından Sarayıçi alan ve Saraçlar Caddesi'nde yapılan Hıdırellez ve Kakava Festivali.
- İpsala'nın Aliço Pehlivan Köyü'nde Mayıs ayının ortalarına doğru düzenlenen Kel Aliço Pehlivan Yağlı Güreşleri ve Kültür etkinlikleri.
- Kurtbey ve Uzunköprü'de Mayıs ayının 2. ve 3. Pazar günlerinde gerçekleştirilen Dallık şenlikleri.
- Edirne Belediyesi tarafından düzenlenen geleneksek Kırkpınar Yağlı Güreşleri ve Kültür etkinlikleri. Bu etkinlik UNESCO tarafından "Somut Olmayan Kültür Mirası Listesine" alınmıştır.
- Son üç yıldır Ağustos ayında Keşan'da Saros Körfezi'ndeki Erikli sahilinde gerçekleştirilen Windsurf yarışları.
- Ağustos'un son haftasından Uzunköprü'de Uzunköprü Belediye Başkanlığı tarafından düzenlenen Yeniköy Kültür ve Yayla Şenlikleri.

Kırkpınar Yağlı Güreşleri

Edirne'nin kültür dokusu içerisinde bu yıl 651.si düzenlenecek olan Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin ayrı bir yeri vardır. Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali, temeli güreş olan ve geçmiş yüzyıllara uzanan bir dizi ritüelin birleşiminden oluşan geleneksel bir uygulamadır. Kırkpınar Yağlı Güreşleri XIV. Yüzyılda Rumeli'de (Batı Anadolu) doğup, günümüze kadar uzanan geçmişiyle dünyanın en eski güreş festivalidir.

Festival resmi törenleri üç günlük bir sürece yayılmıştır. Festivalin ana unsurlarından olan 'Kırkpınar Ağası'nın Edirne Belediye Başkanlığı önünde 40 takım davul zurna ekibiyle karşılanması ilk etkinliktir. Şehir içinde kortej yürüyüşleri, saygı duruşu ve kırkpınar marşı okunmasının ardından, 'Pehlivan Mezarlığı' ziyaret edilir. Aynı zamanda tüm kortej yürüyüşleri sırasında o yılın baş pehlivanına verilecek olan 'Altın Kemer' gezdirilir. Festival müslümanlar için kutsal kabul edilen cuma günü başlar. Cuma günü başlamasının nedeni festivale katılacak pehlivanlar için mevlüt okutma geleneğidir. Mevlüt, tarihsel önemi olan Selimiye Camii'nde okunur ve tüm pehlivanlar katılır. Daha sonra etkinlikler tarihi Sarayıçi Mevkii'ndeki Er Meydanı'nda pehlivanların güreşleri ile devam eder. Pehlivanlık geleneğinin bir uzantısı olarak yağlı güreşler, 'Er Meydanı' denilen alanda yapılır. Pehlivanların saha içinde zeytinyağı ile yağlanmaları ve 'peşrev' denilen yürüme ve selamlama biçimleri de Festivalin önemli ritüellerindedir. Güreşin başlangıcında 'cazgır'lar pehlivanları seyircilere tanıtır. Üçüncü günün sonunda güreşlerde birinci olan başpehlivan Kırkpınar Altın Kemerini kazanır ve festival biter.

Kırkpınar'ı herhangi bir güreş etkinliklerinden ayıran, yüzyıllardır geleneksel imajını koruyan kompleks bir kültürel yapıda olmasıdır. Türkiye'nin hemen her bölgesinden gelen katılımcıları buluşturan Kırkpınar Festivali toplumsal barış ve kaynaşmaya önemli bir destek vermektedir. Köklü bir kültürel geleneğin bireyler, gruplar ve topluluklar tarafından sürdürülmesi somut olmayan kültürel miras anlayışının yaygınlaşmasına bu açıdan da katkıda bulunacak bir özelliktir.

Kırkpınar içerdiği objeleriyle birlikte (kırmızı dipli mum, kispet, yerel geleneksel giysiler, peşgirler, zembil, zeytinyağı konulan ibrikler, meydan davulu ve zurnaları, altın kemer), ritüelleri (salavatlama ya da dualama geleneği, mevlüt geleneği, peşrev ritüeli, güreşçilerin yağlanma ritüeli), ve kültürel kimlikleri (pehlivan kimliği, Kırkpınar Ağası kimliği, cazgır kimliği) bir panayır niteliğindedir.

Festivalin ana temasını güreşler oluşturur, güreşlerin ana merkezinde ise 'pehlivan'lar bulunur. Pehlivanlar vücutlarına yağ sürerek güreşirler. Pehlivan karakteri, Türkler için önemli bir kültürel kimlik unsurudur. Cömertlik, dürüstlük, gelenek, adetlere uyma ve saygı gösterme gibi yaklaşımlarıyla toplum içerisinde örnek kimlik oluşturur. Bu kültürel kimliği pehlivanlar Kırkpınar Festivali aracılığı ile pehlivan olmak isteyen çocuk pehlivan adaylarına aktarırlar. Pehlivanlık geleneğinin bu şekilde süreklilik kazanması sağlanır. Bu uygulama yüzyıllardır aynı şekilde sürdürülmektedir. Her yaştan, kültürel gruptan ve bölgelerden insanların katıldığı Kırkpınar yağlı güreşleri festivali, bir dizi tören ve ritüellerle yürütülür ve Türkiye'de büyük bir coşkuyla izlenir.

Er Meydanı olarak tanımlanan Kırkpınar Yağlı Güreşleri; dil, din, ırk ayrımı gözetmeksizin her yaştan her bölgeden her kültürden insana açıktır ve bütün Türkiye halkı tarafından beğeni ile izlenir. Bu yönüyle humanist ve barışçıldır.

Kendine özgü ezgiler ve söze dayalı ürünleri (cazgırların söylediği dua ve kalıp sözler) ile somut olmayan kültürel miras alanında ne kadar yaratıcı olduğunu gösteren bir unsur olarak karşımıza çıkar. Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin yapıldığı alanda bir araya gelen yerli ve yabancı binlerce kişi ile yağlı güreşlere katılan pehlivanlar arasında diyalog kuran cazgırlar önemli bir misyonu üstlenirler. Sözlü kültür mirasın canlı birer taşıyıcısı olan cazgırlar, "dualama" denen edebi şiirsel sunumlarıyla farklı kültürlerden gelen insanlar arasında sıcak bir diyalogun kurulmasını sağlarlar.

Cazgırın duası:

Allah, Allah illallah
Hayırlar gele inşallah
İki yiğit çıkmış meydana
Birbirinden merdane
Pirimiz Hamza Pehlivan
Aslımız, neslimiz pehlivan...

Kırkpınar Yağlı Güreşler Festivali'nin yapıldığı yer aynı zamanda eğlence ve mutfak kültürünün de yaşatıldığı, kültürel alışverişin yaşandığı büyük bir panayırdır. Bu panayır havasıyla da toplumsal diyalogun geliştirilmesine katkı sunmaktadır.

Bu unsur yine geleneksel el sanatları alanında da yaratıcı olmuştur. Özel tekniklerle hazırlanan "kıspet" ve 'zembil' sadece yağlı güreşler için üretilmektedir. Bu nedenle geleneksel yöntemlerle üretilen kıspet ve zembil ustalığının yaşaması bu unsurun yaşamasına paralel sürdürülmektedir.

Efsaneye göre 1346 yılında Orhan Gazi'nin Rumeli'yi ele geçirmek için düzenlediği seferler sırasında, kardeşi Süleyman Paşa 40 askerle Bizanslılara ait Domuzhisar'ın üzerine yürür. Baskınla burasını ele geçirirler. Öteki hisarların da ele geçirilmesinden sonra, 40 kişilik öncü birlik geri dönerler ve şimdi Yunanistan'ın topraklarında kalan Samona'da mola verirler. 40 cengâver burada güreşe tutuşurlar. Saatlerce süren güreşlerde, adlarının Ali ile Selim olduğu rivayet edilen iki kardeşin bir türlü yenişemedikleri görülür.

Daha sonra bir Hidrellez Günü'nde, Edirne yakınlarındaki Ahıköy Çayırı'nda aynı çift yeniden güreşe tutuşurlar. Bütün bir gün güreşmelerine rağmen yine yenişemeyen kardeş pehlivanlar, gece boyunca da mum ve fener ışığında mücadelelerini sürdürmeye devam ederler. Ancak solukları kesilerek oldukları yerde can verirler.

Arkadaşları onları aynı yerdeki bir incir ağacının altına gömerek oradan ayrılırlar. Yıllar sonra ise aynı yere gittiklerinde iki pehlivanın mezarlarının bulunduğu yerde gür bir pınar görürler. Bundan sonra halk orada yatanların anısına o yöreye, "KIRKPINAR" adını verirler.

TEKİRDAĞ

Yöresel Mutfak

Tekirdağ ve ilçelerindeki yerleşik halk kozmopolit bir nitelik taşımaktadır. Kendi öz kültürlerinin öğelerini hala yaşatan bu çeşitli etnik grupların oluşturduğu kitlede Balkan Savaşı ve 1. Dünya Savaşları'ndan sonraki dönemlerde Balkanlar'dan bölgeye göçle gelen farklı etnik gruplar, Osmanlı'dan bugüne yerleşik olarak yörede yaşayanlar -bunların içinde Romanlar da bulunmaktadır- ve son dönemlerde İl'e göç eden insanlar bulunmaktadır. Dolayısıyla Tekirdağ'ın Mutfak Kültürü tüm bu etnik öğelerin katkısı ve etkisiyle oldukça zengin bir içeriğe sahiptir.

Gastronomi haritasında Tekirdağ'a değer katan ve Tekirdağ'dan değer alan en önemli şey şüphesiz kentin adına tescillenmiş köftesidir. Tekirdağ Köftesi lezzeti ve sunumuyla sadece Trakya'dan değil Türkiye'nin pek çok yerinden damak düşkünlerini yöreye çekmektedir.

Tekirdağ Köftesi'nin ününe karşılık, Keşan'ın kendine özleştirdiği "satır köfte" ile Tekirdağ'ın birçok yerinde rastlayabileceğiniz kasap köfte de yörede tadabileceğiniz lezzetlerin başında yer alır.

Tekirdağ'ın Gelibolu ve Çanakkale ile hep bir yarış halinde anılan bir diğer lezzeti ise peynir helvasıdır. Peynir helvası, peynir, irmik ve yumurtanın özenle bir araya getirilerek yapıldığı yöreye has güzel bir tatlıdır. İsteğe göre dondurma ile de servis edilebilir.

Hayrabolu'ya ait "Hayrabolu Tatlısı" ise yine malzemesinde peynire yer verilen şerbetli bir tatlı olup Tekirdağ mutfağına has geleneksel bir lezzettir.

Ayrıca bu lezzetlerin yanı sıra, Tekirdağ'da bölgeye özgü "bulama" adlı bir üzüm şırası, "umaç çorbası", "incir tatlısı", "çeneçarpan çorbası", "akıtma", "cizleme" ve "höşmelim" gibi yiyecekler bulmak mümkündür.

Şarköy lezzetli zeytin ve zeytinyağlarıyla bilinen bir ilçedir. Bölgede uzun zamandan bu yana zeytin yetiştirilmektedir. Bölgede üretilen zeytinyağı marka haline getirilip pazarlandığı taktirde, bu gelişimin turizm açısından da önemli faydaları olacaktır. 2010 verilerine göre Şarköy'de 3965 (ha) zeytinliğe sahiptir. Zeytin, Tekirdağ'da sadece Şarköy'de yetişmektedir. Ayrıca ilçeden zeytinin yanı sıra üzüm üretimi de dikkat çekici özellikle taşımaktadır. Şarköy'de 2926 (ha) bağ arazisi mevcuttur. Alanda üzüm ve zeytin üretimi orijinallik taşıdığı için, bölge kırsal turizm açısından son derece ilgi çekici olabilir. Öyle ki Ulusal Kırsal Kalkınma Planı'nda "yüksek kaliteli yöresel ürünlere giderek artan talep kırsal alanlara varlıklarını değere çevirme konusunda yeni fırsatlar sunmaktadır. Bu kapsamda, geliştirilecek yerel/bölgesel ürünler tarımsal ürünler ve tarımsal ürünlerin çeşitli şekillerde işlenmesiyle oluşturulabilecek gıda ürünleri, tıbbi ve aromatik ve süs bitkisi ürünleri, olabilecektir." denilmektedir.

Geleneksel Giyim-Kuşam

Bölgedeki kültürel öğeleri kadın ve erken kıyafetlerinde canlı bir şekilde görmek mümkündür. Tekirdağ Valiliği tarafından bastırılan "Yaşayan Tekirdağ" adlı eserde ilin geleneksel kıyafetleri şu şekilde sıralanmıştır.

Kadın kıyafetleri:

Grep: Buna yazma, çember, tülbent, şami, kıvrak, tartma ve vala da denir. Kare biçimindedir. Kenarları, iğne oyaları, boncuk oyaları, çeşitli motifler, tığ işi oyalı, şıkırdaklı kağıttan yapılmış oyalı, mekik oyalarıyla süslenir. Genellikle ipek cinsi kumaşlardan yapılır. Genellikle beyaz renklidir. Bazen desenli ve renkli de olur. Günümüzde de kullanılan bir başörtüdür.

Fistan: Buna mintan da denir. Bugünkü gömlek görevini yapar. Şalvarın üstüne giyilir. Şile bezinden, basmadan, divitinden yapılır, önü düğmelidir. İşlemeli veya işlemesizdir.

Cepken: Gömleğin üzerine giyilir. Yelek de denir. Saten ya da ipekten yapılır. Alıcı renklerle süslenir. Ön kısmı işlemeli olanları da vardır. Bazıları sırmalarla üslüdür.

Şalvar: Desenli ya da düz renkli olup ayağa giyilir. Yünlü dokuma kumaşlardan, desenli basmalardan, satenden yapılır. Genellikle büyük çiçekli kumaşlar seçilir. Paçaları dar, ağı mümkün olduğu kadar kısadır. Beli uçları işlenmiş uçkurlarla sıkılır.

Bindallı: Genellikle kadifeden yapılır. Hemen hemen ayaklara kadar uzundur. Üzeri simle işlidir. Genellikle düğün ve bayramlarda giyilir.

Kuşak: Buna uçkurda denir. Şalvarın beline geçirilir ve lastik görevini yapar, iki ucunda çeşitli işlemler vardır. Bel iyice sıkıldıktan sonra işlemleri görünecek şekilde yandan sarkıtılır.

Hırka: Pamuklu kumaştan yapılır. Mintanın üzerine giyilir.

Peşli: Beli kuşaklı olup, tüm bedeni örten, ayaklara kadar uzun entaridir (elbise).

Çetlik: Buna terlik de denir. Çeşitli motiflerle yünden örülür. Bazen yapaktan da örülür.

Ferace: Siyah düz kumaştan yapılır. Arkalığı bele kadar gelir. Bu arkalık arkadan başın üzerine atılır.

Şalta: Bele kadar, sıkı kollu, yakasız, önü iliksiz bir giysidir. Omuzdan kol ağzına kadar uzunlamasına iner. Etekleri kaytanlıdır.

Çarık: Genellikle manda derisinden yapılır. Ucu sivridir ve işle bağlıdır. Urgani denilen ayakkabılar da giyilir. Nalın veya takunya adı verilen tahtadan yapılan ayakkabılar da giyilir. Özel günlerde kalaş kundura adındaki ayakkabılar da giyilir.

Fıta: Kadınların iş yaparken giydikleri giysidir. Sık dokunmuş bir önlüktür. Hota da denir. Genellikle düğünlerde iş yaparken bu önlükler bağlanır.

Üçetek: Etekleri üç ayrı pile şeklinedir. Parça parça görüldüğü için bu ismi alır.

Erkek Kıyafetleri:

Çevre: Beyaz ve dört ucu işlenmiş kare şeklinedir. Uçları gergefle işlenir.

Yağlık: Bir tek ucu işlenmiş ve bezden yapılmıştır.

Gömlek: Beyaz Amerikan bezinden yapılır. Geniş kollu, uçları, yaka kenarları ve etekleri oyalanmıştır. Ceketin içine giyilir. Mintan da denir. Ketenden ve dokumadan da yapılır.

Cepken: Yelek biçiminde basmadan içi astarlı olarak yapılır. İçine pamuk doldurulur. Şalta adı da verilir. Ceketin içine giyilir. Sırmayla da işlenir. Kolları tek katlı ve işlemelidir. Önü çaprazlıdır.

Ceket: Şalvarın üstüne giyilir. Uzun kollu ve işlemelidir.

Potur: Çuhadan yapılmış, kaytanlı pantolondur. Yukarı kısmı geniş, paçalara doğru daralır. Genellikle siyah ve lacivert renktedir. Dokuma kumaşlardan yapılarak boyanır. Poturun uçkurluğuna uçkur geçirilir iki ucu yanlara sarkıtılır. Poturun dizden aşağı tarafları düğmelidir.

Uçkur: Patiskadan ya da yapağıdan dokunarak yapılır.

Kuşak: 2-3 metre boyunda genellikle kırmızı renktedir. Bele dolanır. 30-40 cm genişliğindedir.

Ayakkabılar: Deriden yapılır. Deri bir kaç kat üst üste getirilerek taban kısmı yapılır. Üst kısmı ise tek bir kat deriden yapılır. Bu ayakkabılar kış için kullanılır.

Çarık: Bir tek kat hayvan derisinden yapılır. İplerle ayağa sıkıca bağlanır. Genellikle yazın tarlaya giderken giyilir. Bunlardan başka mes ve çizme de giyilir.

Para kesesi: Meşinden ya da bezden yapılır. Ağzından bir ip geçirilerek büzülür. Meşinden olanların ise ağzına çitçit dikilir.

Mani ve Mani Söyleme Geleneği

Tekirdağ'da mani söyleme geleneği eskisi kadar olmasa da bütün canlılığıyla sürmektedir. Mani söyleme kadınlar arasında yaygındır. Tekirdağ'da manilerin söylendiği ortamlar; Kadınlar arası toplantılar, evlenme törenleri (kız görme, kız isteme, nişan, ana kınası, kız kınası, gelin hamamı, düğün töreni, gelin alayı, gelin paçası v.b.), sünnet törenleri (sünnet kınası, sünnet töreni...), yardımlaşma toplantıları (mısır çekme, bulgur çekme, yufka açma, düğün yemeği hazırlama, çapa yapma, sebze meyve toplama, hasat...), Hidrellez eğlenceleri, yağmur duası törenleri, bolluk bereket törenleri (cemale çıkma, saya gezme, çiğdem bayramı...) olarak sayılabilir.

Tekirdağ'da maniler bazen karşılıklı söylenir. Hidrellez evlenme törenleri toplantılarında manilerle atışan kızlara mendil, yazma gibi hediyeler verilir. Eski ramazan gecelerinde davul çalarak kapılarda maniler söyleyen davulcularla birlikte çocuklar da gezerlerdi. Ev sahibi davulcuya mendil, yağlık, havlu gibi hediyeler verirdi. Davulcunun arkasında gezen bir çocuk bu hediyeleri uzun bir sopaya bağlayarak davulcunun arkasında gezerdi.

Tekirdağ'da toplanan kadınlar mani söylerken niyet tutarlar. Bahtlarına okunan manileri, iyi, kötü diye yorumlarlar. Özellikle sevdalılar, asker eşleri, asker anaları, eşi, oğulları gurbette olanlar niyet tutarlar. Bahtlarına çıkan mani güzelse sevinirler, kötü çıkarsa üzümlü hayra yorarlar.

Tekirdağ'da mani söyleme geleneği, yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, belirli kuralları olan kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze ulaşmış bir gelenektir. Tekirdağ manilerinde Tekirdağ insanının düşünce yapısı, beğenisi, sevdaları, özlemleri, dertleri, ortak duygu ve davranışların yansıtılması, yörenin kültürüne ait gelenek ve göreneklerin izleri görülmektedir.

Örnek:

Elek elek içinde,
Elek tekne içinde,
Tekirdağ'ın kızları,
İpek yelek içinde.

Kaşıkçı minaresi,
Yanıyor idaresi,
Karabezirgan kızları,
Beş bin lira tanesi.

Postacı gelir gelmez,
Kapıyı zillendirir,
Benim de bir yârim var,
Dilsizi dillendirir.

Batıl İnançlar

Tekirdağ'da nazar ve nazar değmesiyle ilgili birçok batıl inanış bulmak mümkündür. Örneğin, Alaca, açık renkli, çakır, mavi ve yeşil gözlü insanların nazarı değdiğine; siyah ve kahverengi gözlülerin nazarının ise değmediğine inanılır. Başın ağrması, belin ağrması, midenin bulanması gözlerin sulanması, kirpiklerin nemlenmesi nazar belirtisidir. Bir kişi beğendiği birine, bir şeye "maşallah" demezse nazar değer. Nazardan korunmak için nazar boncuğu takılır. Güzel bir çocuğa, kıza nazar değmesin diye herkes üstünden bir iplik parçası alıp onun üzerine bırakır.

Hayvanlarla ilgili olarak da, baykuşun ötüşü uğursuzluk sayılır, damında öttüğü evden ölü çıktığına inanılır. Domuz diğer yörelerde de olduğu gibi kötülüğün ve pislüğün simgesi kabul edilmiştir. Burada İslam inancının etkisinin büyük olduğu bilinmelidir. Keçinin şeytan olduğu, beslemenin iyi sayılmadığına inanılır. Gece görülen kara kediye uğursuzluk anlamı yüklenirken; köpek ulumasında hoş bakılmaz. Ayrıca, öküz, koyun ve koç gibi hayvanlar hep iyi kavramıyla özdeşleştirilmiş ve hoş karşılanmıştır.

Prof. Dr. Erman Artun'un Tekirdağ ve ilçelerinde yaptığı araştırmalar neticesinde daha birçok batıl inanç olduğu ve halkın bazen bu inançları dikkate alarak karar verdiği bildirilmektedir. Örneğin, bina temelinde kurban kesip kan akıtmanın uğur getirdiğine inanılır. Geceleri tırnak kesilmez, dışarı kül dökülmez, sudan atlanmaz, dam altına oturulmaz... Bu inanışlar geçmişin çeşitli pratik tecrübelerinin sonuçları ve insanların hayal dünyaları birleştirilerek oluşturulmuş ve yüz yıllardan beri halkın kültürüne mal olmuş enteresan

inanişlardır.

Hidrellez Geleneği

Tekirdağ' da Hidrellez bahar bayramı niteliğinde kutlanan mevsimlik bir şölen halini alır. Çağlar boyu süregelip zengin kúltür değerlerinin olduğu Hidrellez, Tekirdağ' ın ilçeleri arasında çeşitli adlarla kutlanmaktadır. Bu Barbaros'ta Hızırilyas, Kumbağ' da Hızır günü, Çorlu'da Hızır bayramı gibi isimlerle anılmaktadır.

Hidrellez'in belirlenmiş bir tarihi vardır. Her yıl 6 Mayıs'ta kutlanılır. Kutlamalar Mayıs'ın on beşine kadar yapılabilir. Bu tarih kışın bitişi yazın başlangıcı olarak kabul edilir. Doğada değişiklikler takip edilir. Havalarda ısınmaya başlar. Ekilecek ürünler ekilir. Hidrellezin geldiği anlaşılır. Doğada şenlenme başlar. Her ne kadar doğadaki değişiklikler takip edilse de Hidrellez'in belli bir kutlama tarihi olan 6 Mayıs, eski takvime göre belirlenmiştir.

Bir inanişaya göre ise 6 Mayıs Hızır Peygamberin doğum tarihidir. Muratlı'da eskiden Hidrellez şenlikleri Mayıs ayının ilk Cuma'sı yapılmış. Bugün 6 Mayıs'tır. Karacakılavuz köyünde Hidrellez için 3 cemrenin düşmesi şartı aranır. (Yere, suya ve havaya) 6 Mayıs'ta doğanın kış uykusundan uyandığı var sayılır. Bademler, erikler, erguvanlar, akasyalar, akçabardaklar, mantarlar ve menekşelerin açması Hidrellez'in müjdecisidir.

Hidrellez beraberinde değişik batıl inanişları da yörenin kúltürünün bir parçası hali getirmiştir. Mesela Tekirdağ'ın bazı köylerinde Hidrellez gecesi bir gülfıdanının dibine dilekler adanır, dilekler şekillerle belirlenir. Ev istenirse topraktan, kiremitten ev; bebek istenirse bebek; para istenirse gül dibine gümüş para konur. Dileklerin gerçekleşmesi için Hidrellez uğuruna içtenlikle inanmak gerekir. İnanmayanların dilekleri gerçekleşmez. Hidrellez gecesi her evin kapısına yeşil otlar, özellikle ısırgan otu asılır. Bundan amaç hayvanların bol süt vermesidir. Diğer bir inanmaysa Hidrellez gecesi ısırgan asılan eve yapılan büyü tutmaz. Yapılan büyü bozulur.

Hidrellez günü hazırlıklar tamamlandıktan sonra Hidrellez yerine gidilir. Yerleşildikten sonra bir kız çocuğu ortaya oturtulur, başına kırmızı bir grep örtülür. Çömlek ortaya getirilir. Niyet çekme "martafal" âdetine başlanır. Çömleğin başına geçilerek toplanan simgeler tek tek çıkarılarak mani söylenir. Simgesi çıkan kıza söylenen mani onun talihidir. Hidrellez günü okunan manilerle evlenmeyen kızların başındaki kilidin açılacağına inanılır. Çömlek, niyet çekme (şans okuma) âdeti bittikten sonra bazı köylerde kırılır. Kırılan çömleğin başında toplu halde bolluk bereket duası yapılır. Bazı köylerde ise çömlek bir kuyuya atılır. Çömlek kuyuya atılırken toplu halde bolluk bereket duası yapılır. Buna benzer birçok inanişın hala süre geldiği kayıtlarda mevcuttur.

Hidrellez Günü yemekler yapılır (Yaprak sarması, kapama, oğlak çevirmesi, süt böreği, nohutlu ekmeğ, pilav, dolma, kurabiye, poğaça, peksimet, sütlü çorba, kavurma, yumurta, kırma, mısır, bulgur pidesi, bakla çorbası, süt paparası, gözleme, güveç, labada sarması, irmik helvası, baklava, büryan, peynir helvası, kalbur tekerlemesi, sütleç, keşkek...), koçlar kesilir, tüm ahali bir araya gelip o günü beraber geçirmeye özen gösterir. Herkes bir birine pişirdiği öğünlerden ikram eder ve bu bir şenlik halinde devam eder. O gün toplumun kaynaştığı bir ritüel halini alır. Bu da bölgede tertip edilecek herhangi bir turistik şenlik faaliyeti için çok uygun bir zemin yaratma imkânı sağlar. Bu yüzden, hidrellezin turistik amaçla yeniden canlandırılması konusunda projeler yazılabilir.

Festival ve Şenlikler

Tekirdağ Kiraz Festivali, ilk defa 1962'de "Kiraz Cümbüşü" adı altında kutlanmaya başlandı. 1964'te Kiraz Bayramı'na dönüştü. Daha sonraları Kiraz Festivali adı altında geleneksel hale getirilerek geniş bir çerçevede kúltür ve eğlence programları oluşturularak devam ede geldi. Kutlama Komitesi Başkanlığını Tekirdağ Belediye Başkanları üstlenerek, Haziran ayı içerisinde, genellikle ilk haftası olmak üzere, dört gün boyunca, kortejler, sergiler, gösteriler, fener alayları, gece konserleri, kiraz yarışmaları, yelken yarışmaları, güzellik yarışmaları, piknikler ve kapanış konserleri ile bitmektedir. Hafta boyunca özellikle şehirde iç turizm

açısından büyük hareketlenme yaşanmaktadır. Binlerce Tekirdağlı, şehrin sahiline ve eğlence yerlerine inerek festivali doyasıya yaşamaktadır.

Tekirdağ'da kutlanan festivaller şu şekilde sıralanabilir: Çerkezköy'de Haziran ayında düzenlenen Yağlı Güreş ve Sünnet Şöleni. Çorlu'da Mayıs ayının ilk haftası düzenlenen Dudulenge Şenlikleri. Yine Çorlu'da Ağustos'un son haftası yapılan Uluslararası Ceviz Festivali. Ağustos'un ilk iki haftasında Marmara Ereğlisi'nde düzenlenen Karpuz Festivali. Aynı tarihlerde yine Marmara Ereğlisi'nde düzenlenen Sünnet Şöleni. Ağustos'un ikinci haftasında Hayrabolu'da düzenlenen Ayçiçeği Festivali. Ağustos'un sonunda Eylül'ün başlarında Malkara'da düzenlenen Tarım ve Süt Ürünleri Festivali.

Ayrıca bu güncel festivallerin yanı sıra, kúltürel olarak Tekirdağ'ın halk yaşantısına etki etmiş, ancak zamanla etkinliği azalmış adetler, dolayısıyla önemli gece ve günler vardır. Bunlar Tekirdağ Valiliği'nin yayınlarından öğrenildiği kadarıyla şu şekilde ifade edilebilir: İlk olarak Sedenka geleneği dikkat çekmektedir. Artun'a göre Balkan Göçmenleri tarafından Tekirdağ'a getirilmiş bir adettir Sedenka. Köy kadınlarının kendilerine mahsus eğlencelerini içerir. Kaynaklara göre Sedenka üç şekilde yapılmaktadır. Birincisi konu komşunun toplandığı bir gecedir. Bir nevi yardımlaşmadır. Bulgur çekilir, pazı açılır, sohbet edilir. Kızlar darbuka çalıp şarkı söylerler. Özellikle kabak ve mısır yenilir. İkincisi söz kesimi için toplanıldığında kızın ailesinden söz alınır, damat adayına kızdan alınan mendil götürülür. Burada da kadınlar kendi arasında eğlenirler. Üçüncüsü ise harman zamanı yapılan sedenkadır. Ayçiçeği veya mısır dövülüp soyulurken toplanılır. Bir nevi yardımlaşma geleneği olarak algılanır, ancak burada da amaç eğlenmek ve bir araya gelmektir.

Karacakılavuz'da bir köylü bu geceyi şu şekilde anlatmaktadır: "Konu komşu, Sedenkaya gideriz, bir ev içi toplarız, iğdiriz (yün-eğirmek) öreriz, dikeriz, anlatırız (sohbet etmek). Yavuklu cama gelir, zenginse şeker getirir, fakirse çeker gider, patlak mısır patlatırız. Kabak pişirir, yeriz. Orada kendi kendimize cümbüş yaparız. Oyunlar oynarız. Mani, türkü söyleriz. Kızlar oyun çıkarırlar, oyunlar oynarız, bilmeceler sorarız. Yavuklularımıza patlak veririz."

Bir Bulgaristan göçmeni ise Bulgaristan Eskicuma'da yapılan sedenkaları şu şekilde anlatmaktadır: "Sedenka, Balkanlarda Türkler arasında çok yaygın olan bir toplantıdır. Eskicuma'da çeşitli sedenkalar yapılıyordu. Bunlar birincisi, gündöndü (ayçiçek) ufalamak, mısır soymak için bir evde gece toplanılır, ev sahibine yardım edilir. Ev sahibi süt mısırı pişirir, birlikte yeriz. İş bitmişse ertesi akşam kime gidileceği kararlaştırılır. İkincisi kış geceleri hasır dokumak için sedenkalar yapılır. Bir kısmı kızlar hasır dokur, diğerleri kendi işleriyle gelirler. Üçüncüsü eğlenmek amacıyla yapılan sedenkalarlardır. Herkes işini alır, belli bir evde toplanılır. Hem iş yaparlar, hem de maniler söylerler, şenlenirler. Birbirlerine deyiş (mani) atarlar."

KONAKLAMA

KIRKLARELİ

Aşağıda, Turizm Bakanlığı ve TUIK'ten elde edilen verilerin ışığında hazırlanan; Kırklareli ve İlçelerindeki yatak kapasitelerini inceleyen tablolar bulunmaktadır. Tablolarda en son 2010 yılına ait veriler yer almaktadır.

Konaklama İstatistikleri

Turizm İşletmesi Belgeli Konaklama Tesisi, Oda ve Yatak Sayısı:

	Turizm Belgeli Konaklama Tesisi					
	Turizm Yatırımı Belgeli			Turizm İşletmesi Belgeli		
	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
Kırklareli	2	198	400	1	89	178
Türkiye	877	114771	252984	2647	299621	629465

Yıllara Göre Turizm Belgeli Konaklama Tesisi, Oda ve Yatak Sayısı:

	Turizm Belgeli Konaklama Tesisi					
	Turizm Yatırımı Belgeli			Turizm İşletmesi Belgeli		
	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
2010	2	198	400	1	89	178
2009	2	198	400	3	161	328
2008	2	173	358	4	221	448
2007	1	101	210	5	263	532
2006	1	101	210	5	263	532
2005	1	101	210	5	263	532
2004	2	141	290	5	262	536
2003	2	61	122	5	262	536
2002	2	61	122	4	220	452
2001	2	61	126	5	280	562
2000	2	61	126	3	131	268
1999	2	61	126	2	136	278
1998	3	94	193	1	96	192
1997	5	229	473	2	54	112
1996	4	208	431	3	198	388

Belediye Belgeli Konaklama Tesisi, Oda ve Yatak Sayısı:

	Toplam			Otel			Motel		
	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
Kırklareli	33	642	1411	18	480	1008	1	15	35
Türkiye	7033	173632	395671	4534	132624	293808	308	6297	15045

	Pansiyon			Kamping		
	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
Kırklareli	14	147	368	-	-	-
Türkiye	2081	28063	67980	54	2425	6839

Kırklareli ve İlçelerinde Bulunan Otellerin Listesi ve Özellikleri:

Otelin Adı	Adresi	Sınıfı	Kapasitesi
Yaman Otel	Lüleburgaz	3 Yıldızlı Otel	184 Yatak
İğneada Resort Otel	İğneada-Demirköy	4 Yıldızlı Otel	252 Yatak
Grand Şampiyon Hersekli Otel	Merkez	2 Yıldızlı Otel	120 Yatak
Best Otel Bilgiç	Merkez	2 Yıldızlı Otel	62 Yatak
Akkuş Kaya Otel	Merkez	2 Yıldızlı Otel	82 Yatak
Ezgi Otel	Lüleburgaz	4 Yıldızlı Otel	210 Yatak
Arcadia Bağları-Bağ Ve Doğa Oteli	Lüleburgaz	Butik Otel	120 Yatak
Ninni Otel	Babaeski	1. Sınıf Otel	67 Yatak
Balkan Otel	Babaeski	3. Sınıf Otel	31 Yatak
Arisa Otel	Babaeski	2. Sınıf Otel	86 Yatak
Bahar Otel	Babaeski	2. Sınıf Otel	52 Yatak
Nur Pansiyon	İğneada	Pansiyon	35 Yatak
Deniz Pansiyon	İğneada	Pansiyon	8 Yatak
Karaca Pansiyon	İğneada	Pansiyon	29 Yatak
Gül Pansiyon	İğneada	Pansiyon	36 Yatak
Şentürk-1 Otel	Lüleburgaz	3. Sınıf Otel	60 Yatak
Şentürk-2 Otel	Lüleburgaz	3. Sınıf Otel	58 Yatak
Park Otel	Lüleburgaz	3. Sınıf Otel	70 Yatak
Sürücü Otel	Lüleburgaz	3. Sınıf Otel	80 Yatak
Taşkın Otel	Merkez	2. Sınıf Otel	80 Yatak
Karakaya Otel	Merkez	2. Sınıf Otel	37 Yatak
Akkul Otel	Merkez	2. Sınıf Otel	52 Yatak
Önder Otel	Pınarhisar	1. Sınıf Otel	44 Yatak
Trak Otel	Vize	1. Sınıf Otel	65 Yatak
Yaprak Pansiyon	Kıyıköy	3. Sınıf Otel	12 Yatak
Midye Pansiyon	Kıyıköy	3. Sınıf Otel	22 Yatak
Genç Otel	Kıyıköy	3. Sınıf Otel	40 Yatak
Akkuş Otel	İğneada	Apartment	75 Yatak
Türkoğlu Otel	Büyükkarıştıran	2. Sınıf Otel	84 Yatak
Engin Petrol	Evrensekiz	Motel	25 Yatak
Çağlar Otel	Lüleburgaz	4. Sınıf Otel	36 Yatak
Tutkum Hotel	Kıyıköy	3. Sınıf Otel	20 Yatak
Endorfına Hotel	Kıyıköy	3. Sınıf Otel	40 Yatak
Gündüz Motel	İğneada		46 Yatak
Demirköy Motel	Demirköy	1. Sınıf Motel	15 Yatak
Arda Otel	Lüleburgaz	1. Sınıf Otel	54 Yatak

Konaklama İstatistikleri

Turizm Belgeli Konaklama Tesisi, Oda ve Yatak Sayısı:

	Turizm Belgeli Konaklama Tesisi					
	Turizm Yatırımı Belgeli			Turizm İşletmesi Belgeli		
	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
Edirne	7	362	740	20	841	1638
Türkiye	877	114771	252984	2647	299621	629465

Yıllara Göre Turizm Belgeli Konaklama Tesisi, Oda ve Yatak Sayısı:

	Turizm Belgeli Konaklama Tesisi					
	Turizm Yatırımı Belgeli			Turizm İşletmesi Belgeli		
	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
2010	7	362	740	20	841	1638
2009	6	340	856	22	841	1671
2008	5	165	492	21	804	1602
2007	6	249	659	19	710	1420
2006	6	228	453	16	656	1314
2005	10	383	820	15	638	1274
2004	8	332	720	16	659	1317
2003	7	313	680	16	659	1317
2002	5	139	307	16	659	1321
2001	8	290	663	15	615	1247
2000	9	308	699	14	607	1231
1999	8	290	663	14	607	1231
1998	7	255	605	14	602	1220
1997	6	243	532	14	602	1220
1996	5	192	430	14	602	1220

Belediye Belgeli Konaklama Tesisi, Oda ve Yatak Sayısı:

	Toplam			Otel			Motel		
	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
Edirne	28	865	1784	23	692	1403	2	92	190
Türkiye	7033	173632	395671	4534	132624	293808	308	6297	15045

	Pansiyon			Kamping		
	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
Edirne	1	8	20	2	73	171
Türkiye	2081	28063	67980	54	2425	6839

Edirne ve İlçelerinde Bulunan Otellerin Listesi ve Özellikleri:

Otelin Adı	Adresi	Sınıfı	Kapasitesi
Şimşek Otel	Merkez	3 Yıldızlı Otel	120 Yatak
Çetin Otel	Keşan	3 Yıldızlı Otel	69 Yatak
Şapçı Prestij Otel	Keşan	3 Yıldızlı Otel	131 Yatak
Asaş Otel	İpsala	3 Yıldızlı Otel	120 Yatak
Saros Oteli	Keşan	3 Yıldızlı Otel	76 Yatak
Ara Otel	Havsa	3 Yıldızlı Otel	36 Yatak
Akefe Otel	Merkez	2 Yıldızlı Otel	40 Yatak
Balta Otel	Merkez	2 Yıldızlı Otel	155 Yatak
Park Otel	Merkez	2 Yıldızlı Otel	109 Yatak
Sultan Otel	Merkez	2 Yıldızlı Otel	129 Yatak
Şaban Açıkgöz Otel	Merkez	2 Yıldızlı Otel	74 Yatak
Açıkgöz Otel	Merkez	2 Yıldızlı Otel	58 Yatak
Ergene Otel	Uzunköprü	2 Yıldızlı Otel	84 Yatak
Erikli Otel	Keşan	2 Yıldızlı Otel	66 Yatak
Arsanlı Otel	Merkez	2 Yıldızlı Otel	88 Yatak
İşçimen Otel	Keşan	2 Yıldızlı Otel	84 Yatak
Dost Otel	Keşan	1 Yıldızlı Otel	22 Yatak
Selimiye Taş Odalar	Merkez	Özel Belgeli Otel	18 Yatak
Kervansaray Otel	Merkez	Özel Belgeli Otel	157 Yatak
Edirne Antik Otel	Merkez	Özel Belgeli Otel	16 Yatak
Saray Otel	Merkez	Otel	107 Yatak
Kent Otel	Merkez	Otel	55 Yatak
Tuna Otel	Merkez	Otel	42 Yatak
Göktaş Otel	Merkez	Otel	60 Yatak
Işık Otel	Merkez	Otel	76 Yatak
Ayvazoğlu Otel	Merkez	Otel	45 Yatak
Altunhan Otel	Merkez	Butik Otel	60 Yatak
Susesi Turistik Tesisleri	Merkez	Motel	76 Yatak
Aksaraylı Pansiyon	Merkez	Pansiyon	21 Yatak
Londra Kamping	Merkez	Kamping	126 Yatak
Ömür Kamping	Merkez	Kamping	104 Yatak
Ürek Otel	Keşan	Otel	150 Yatak
Çetin Otel	Keşan	Otel	116 Yatak
Ağadayı Otel	Keşan	Otel	108 Yatak
Ayhan Otel	Keşan	Otel	60 Yatak
Grant Kircasalih	Uzunköprü	Otel	32 Yatak
Dağlılar Otel	Uzunköprü	Otel	116 Yatak
Yıldız Otel	Uzunköprü	Otel	40 Yatak
Güneş Otel	Uzunköprü	Otel	85 Yatak
Ege Otel	Enez	Otel	32 Yatak
Murat Otel	Enez	Otel	30 Yatak
Sebat Otel	İpsala	Otel	60 Yatak
Türkay Otel	Havsa	Otel	44 Yatak
Trakya Üniversitesi Uygulama Oteli	Merkez	Uygulama Oteli	60 Yatak

TEKİRDAĞ

Konaklama İstatistikleri

Turizm Belgeli Konaklama Tesisi, Oda ve Yatak Sayısı:

Turizm Belgeli Konaklama Tesisi						
	Turizm Yatırımı Belgeli			Turizm İşletmesi Belgeli		
	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
Tekirdağ	6	400	779	13	656	1292
Türkiye	877	114771	252984	2647	299621	629465

Turizm Belgeli Konaklama Tesisi, Oda ve Yatak Sayısı:

Turizm Belgeli Konaklama Tesisi						
	Turizm Yatırımı Belgeli			Turizm İşletmesi Belgeli		
	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
2010	6	400	779	13	656	1292
2009	6	435	804	11	560	1105
2008	8	602	1209	9	429	870
2007	6	464	930	8	330	694
2006	3	214	437	8	330	694
2005	3	147	289	7	289	586
2004	1	56	120	11	477	942
2003	2	116	244	10	445	878
2002	4	328	677	11	521	1035
2001	5	547	1117	12	560	1090
2000	6	699	1421	13	576	1120
1999	4	420	857	14	663	1283
1998	5	508	1025	12	556	1058
1997	5	522	1051	9	411	762
1996	4	385	786	8	357	654

Belediye Belgeli Konaklama Tesisi, Oda ve Yatak Sayısı:

	Toplam			Otel			Motel		
	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
Tekirdağ	103	2505	5861	41	1261	2598	14	537	1273
Türkiye	7033	173632	395671	4534	132624	293808	308	6297	15045

	Pansiyon			Kamping		
	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
Tekirdağ	48	707	1990	-	-	-
Türkiye	2081	28063	67980	54	2425	6839

Tekirdağ ve İlçelerinde Bulunan Otellerin Listesi ve Özellikleri:

Otelin Adı	Adresi	Sınıfı	Kapasitesi
Golden Yat Hotel	Merkez	3 Yıldızlı Otel	92 Yatak
Yayoba Otel	Merkez	3 Yıldızlı Otel	108 Yatak
Otel Karaevli	Merkez	3 Yıldızlı Otel	40 Yatak
Sefa Oteli	Çorlu	3 Yıldızlı Otel	135 Yatak
Sefa 2 Oteli	Çorlu	3 Yıldızlı Otel	51 Yatak
Burç Best Oteli	Çorlu	2 Yıldızlı Otel	70 Yatak
Silverside Otel	Çorlu	5 Yıldızlı Otel	452 Yatak
Grand Eren Oteli	Çorlu	2 Yıldızlı Otel	64 Yatak
Gabralı Oteli	Çerkezköy	3 Yıldızlı Otel	103 Yatak
Güneşler Oteli	Çerkezköy	2 Yıldızlı Otel	142 Yatak
City Otel	Çerkezköy	3 Yıldızlı Otel	124 Yatak
Business Otel	Çerkezköy	4 Yıldızlı Otel	152 Yatak
Pasha Otel	Çerkezköy	3 Yıldızlı Otel	122 Yatak
Beyaz Balina Otel	Şarköy	2 Yıldızlı Otel	80 Yatak
Coşkun Otel	Şarköy	2 Yıldızlı Otel	82 Yatak
Tuna Palas Oteli	Merkez	Otel	45 Yatak
Ekmekçioğlu Oteli	Merkez	Otel	15 Yatak
Yaman Otel	Merkez	Otel	128 Yatak
Yener Otel	Merkez	Otel	84 Yatak
Alya Otel	Merkez	Otel	64 Yatak
Hacıoğlu Otel	Merkez	Otel	20 Yatak
Tekirdağ otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Uygulama Oteli	Merkez	Uygulama Oteli	96 Yatak
Cihan Motel	Şarköy	Pansiyon	50 Yatak
Saba Motel	Şarköy	Pansiyon	40 Yatak
Sohbet Motel	Şarköy	Pansiyon	100 Yatak
Elif Pansiyon	Şarköy	Pansiyon	70 Yatak
Esen Pansiyon	Şarköy	Pansiyon	26 Yatak
Sedef Pansiyon	Şarköy	Pansiyon	90 Yatak
Şahin Pansiyon	Şarköy	Pansiyon	24 Yatak
Seralp Pansiyon	Şarköy	Pansiyon	50 Yatak
Sedef Motel	Şarköy	Pansiyon	75 Yatak
Erken Motel	Şarköy	Pansiyon	76 Yatak
Damla Pansiyon	Şarköy	Pansiyon	55 Yatak
Sunal Pansiyon	Şarköy	Pansiyon	45 Yatak
Havuzlu Pansiyon	Şarköy	Pansiyon	45 Yatak
Yasemin Pansiyon	Şarköy	Pansiyon	18 Yatak
Ayvaz Pansiyon	Şarköy	Pansiyon	40 Yatak
Huzur Pansiyon	Şarköy	Pansiyon	20 Yatak
Yapıncak Motel	Şarköy	Pansiyon	40 Yatak
Durak Motel	Şarköy	Pansiyon	35 Yatak
Özgün Motel	Şarköy	Pansiyon	60 Yatak
Deniz Pansiyon	Şarköy	Pansiyon	28 Yatak
Pınar Pansiyon	Şarköy	Pansiyon	24 Yatak
Cihan Motel	Şarköy	Pansiyon	50 Yatak
Akay Otel	Çerkezköy	Pansiyon	80 Yatak

Arıcan Otel	Çerkezköy	Pansiyon	30 Yatak
Göre Oteli	Çerkezköy	Pansiyon	81 Yatak
Hotel Okay	Çerkezköy	Pansiyon	80 Yatak
Uygun Pansiyon	Çerkezköy	Pansiyon	113 Yatak
Akay Otel	Çerkezköy	Pansiyon	80 Yatak
Bormalı Otel	Çorlu	Pansiyon	24 Yatak
Öztürk Otel	Çorlu	Pansiyon	38 Yatak
Balkan Oteli	Çorlu	Pansiyon	37 Yatak
İnan Oteli	Çorlu	Pansiyon	43 Yatak
Palas Oteli	Çorlu	Pansiyon	16 Yatak
Çorlu Pansiyon	Çorlu	Pansiyon	14 Yatak
Başaran Pansiyon	Çorlu	Pansiyon	15 Yatak
Altıntaş Oteli	Çorlu	Pansiyon	24 Yatak
Ataman Oteli	Çorlu	Pansiyon	56 Yatak
Karadeniz Oteli	Çorlu	Pansiyon	24 Yatak
Karaca Otel	Çorlu	Pansiyon	40 Yatak
Onur Otel	Çorlu	Pansiyon	19 Yatak
Akça Otel	Çorlu	Pansiyon	40 Yatak
Yalçinkaya Otel	Çorlu	Pansiyon	27 Yatak
Elit Ote	Çorlu	Pansiyon	50 Yatak
Atlantis Otel	Çorlu	Pansiyon	15 Yatak
Çınar Otel	Çorlu	Pansiyon	24 Yatak
Emre Pansiyon	Çorlu	Pansiyon	11 Yatak
Park Otel	Çorlu	Pansiyon	13 Yatak
Burak Pansiyon	Çorlu	Pansiyon	16 Yatak
Üçler Pansiyon	Çorlu	Pansiyon	20 Yatak
Tokay Otel	Malkara	Pansiyon	35 Yatak
Eser Otel	Malkara	Pansiyon	36 Yatak
Güngör Otel	Malkara	Pansiyon	47 Yatak
Perinthos Otel	Marmara Ereğlisi	Pansiyon	116 Yatak
Kumsal Motel	Marmara Ereğlisi	Pansiyon	70 Yatak
Mavi Deniz Otel	Marmara Ereğlisi	Pansiyon	65 Yatak
Er De Ha Otel	Marmara Ereğlisi	Pansiyon	37 Yatak
Dede Motel	Marmara Ereğlisi	Pansiyon	66 Yatak
Dirik Pansiyon	Marmara Ereğlisi	Pansiyon	30 Yatak
Türktaş Pansiyon	Marmara Ereğlisi	Pansiyon	28 Yatak
Yıldız Apart Pansiyon	Marmara Ereğlisi	Pansiyon	36 Yatak
Çayır Pansiyon	Marmara Ereğlisi	Pansiyon	15 Yatak
Özden Pansiyon	Marmara Ereğlisi	Pansiyon	50 Yatak
Çınaraltı Pansiyon	Marmara Ereğlisi	Pansiyon	50 Yatak
Deniz Motel	Marmara Ereğlisi	Pansiyon	24 Yatak
Emek Otel	Saray	Pansiyon	50 Yatak
Sezen Otel	Saray	Pansiyon	75 Yatak
Elit Otel	Saray	Pansiyon	64 Yatak
Saray Otel	Saray	Pansiyon	34 Yatak

ALTYAPI

1) Ulaşım

KIRKLARELİ

Karayolu

Kırklareli’nde ulaşımın alt yapısına bakıldığında, ülkemizin de genel bir sorunu olan mutlak tercihin karayoluna dayandığı görülmektedir. İl içinde karayolunun toplam uzunluğu 646 kilometre olup, E 5 ve Edime- Kınalı Otoyolu, ana arterleri oluşturmaktadır. İstanbul-Edime bağlantısını sağlayan D-100 yolu ile Türkiye’nin Avrupa’ya bağlantısını sağlayan TEM otoyolu, Kırklareli’nin en önemli yollarıdır.

Kırklareli’nin Bazı İllere ve İlçelere Uzaklıkları:

Merkez	Uzaklık
Tekirdağ	118
İstanbul	210
Edirne	62
Çanakkale	234
Babaeski	35
Demirköy	72
Kofçaz	27
Lüleburgaz	58
Pehlivanköy	58
Vize	35

Demiryolu

Demiryolu taşımacılığı, Trakya'nın ikinci önemli ulaşım sistemidir. Büyükkarıştıran Türkgeldi'den il sınırlarına giren hat, Alpullu- Pehlivan köyü üzerinden Edirne'ye ulaşım ve Avrupa ile bağlantıyı sağlar. Alpullu'dan ayrılan bir hat da Kırklareli il merkezine bağlanır. Babaeski ve Lüleburgaz ilçeleri de altı kilometre dolayında birer servis hattı ile demiryolundan yararlanmaktadır. Demiryolunun il sınırları içindeki kısmı 110 kilometredir. Kırklareli'ndeki istasyonlarda toplam 115 personel görev yapmaktadır. Kırklareli'nde demiryolları daha çok askeri ve ticari nakliye amacıyla kullanılmaktadır. Yolcu taşımacılığında, karayollarına göre daha güvenilir ve ucuz olmasına rağmen, tercih edilmemektedir. Kırklareli demiryolu taşımacılığında orman ürünleri, buğday ve pancar ön sırayı almaktadır. Şark Demiryolları (Rumeli Hattı) Sultan Abdülaziz döneminde (1869-1877) döşenmiştir. Kırklareli- Alpullu ve İstanbul- Edirne kesimleri ise 1888'de bitirilerek işletmeye açılmıştır. İlde şehir içi raylı sistem ve nehir-göl taşımacılığı yapılmamaktadır.

EDİRNE

Karayolu

Edirne'nin Gelibolu Çanakkale üzerinden Ege Bölgesi ile İstanbul üzerinden Anadolu ile karayolu bağlantısı vardır. Ayrıca bölgeyi bekleyen yeni ulaşım projeleriyle bu bağlantılar daha da güçlenecektir. Trakya Bölgesi, yükselti farklılığının düşük olması sebebiyle karayolu ağının en gelişmiş olduğu bölgelerden birisidir.

İl dâhilindeki tüm köylerin yol sorunu tamamen çözümlenmiştir. Yolsuz köy bulunmamaktadır. Edirne'nin köy yolları ağı toplamı 2532 km'dir. Bunun 334 km'si asfalt 1184 km'si stabilize, 210 km'si tesviye, 804 km'si ham yoldur. Ayrıca 255 km devlet, 344 km il yolu mevcuttur. Yurdumuza giriş yapılan Kapıkule Hudut Kapısı'ndan İstanbul istikametine doğru Kapıkule Kırklareli güzergâhında 70 km otoyol, D-80 Karayolu'nda Kapıkule - Babaeski (Kuleli) hattında 70 km otoyol, Havsa - Gelibolu güzergâhında 100 km devlet yolu bulunmaktadır.

Edirne'nin Bazı Ülkeler, İllere ve İlçelere Uzaklıkları:

Merkez	Uzaklık
Bulgaristan	18
Yunanistan	13
Çanakkale	230
İstanbul	235
Tekirdağ	160
Enez	160
İpsala	110
Havsa	27
Keşan	112
Lalapaşa	27

Denizyolu

Mevcut durumda il genelinde deniz taşımacılığı kullanılmamakla beraber ilin güneyinde yer alan Enez ve Keşan İlçeleri'nin kıyıları boyunca yer yer balıkçı barınakları görülmektedir. İl'de 4 adet balıkçı barınağı bulunmaktadır. Bunlar Sultaniçe (Enez), Enez, İbrice (Keşan) ve Yaylaköy Balıkçı Barınakları'dır. DLH Genel Müdürlüğü tarafından Enez Sultaniçe ve Keşan Yaylaköy Balıkçı Barınakları'nda yat limanı inşaatına devam edilmektedir.

Ana mendirek boyu 200 m tali mendirek boyu 40 m olan İbrice Balıkçı Barınağı 25 balıkçı gemisi kapasitesine sahiptir. Ana mendirek boyu 580 m olan Sultaniçe Balıkçı Barınağı 100 balıkçı gemisi kapasitesine sahiptir. 125 balıkçı gemisi ve 2 adet 1.000 tonluk gemi kapasitesi ile en büyük kapasiteye sahip Enez Balıkçı Barınağı'nın ana mendirek boyu 845 m ve tali mendirek boyu 240 m'dir. 6. DLH Genel Müdürlüğü tarafından tarım sektöründen ayrılan ödenekle kurulmuş Enez Balıkçı Barınağı'nda su ürünleri kooperatifi bulunmakta ve 100 ortağa hizmet vermektedir. Edirne ÇDP çalışması bağlamında Enez İlçesi'ne verilen kimliğin (turizm) desteklenmesi amacı ile İlçe'nin güneybatısında yer alan balıkçı barınağı, Yat Limanı ve Deniz Sınır Kapısı olarak önerilmiştir. Bu öneri Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2025 yılı Vizyon çalışmasında da yer almaktadır. Bu yat limanı ile sınır ötesi ilişkilerin artırılması ve kıyı/deniz turizminin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Demiryolu

Edirne İli demiryolu taşıma sistemi, İstanbul-Tekirdağ-Kırklareli-Edirne aksı boyunca doğu batı yönünde uzanmaktadır. Demiryolu, Bulgaristan sınırında Kapıkule Sınır Kapısı'na (Edirne), Edirne Merkez yerleşmenin kuzeyinden geçerek ulaşmaktadır. Ayrıca demiryolu, Edirne İli'nin doğu sınırında Uzunköprü İlçesi'nde farklı bir kola ayrılıp; Uzunköprü yerleşik alanının kuzeyinden geçerek Eskiköy Sınır Kapısı'na (Uzunköprü) ulaşmaktadır.

Mevcut demiryolu dışında Avrupa Hızlı Tren Projesi'nin güzergâhı, mevcut demiryolu ile neredeyse paralel bir şekilde ilerlemektedir. Bu proje bağlamında Havsa ve Merkez İlçeleri olmak üzere 2 adet istasyon, Edirne İli sınırları içerisinde yer almaktadır.

1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı kapsamında ağırlıklı olarak yük taşımacılığında kullanılmak üzere Trakya Bölgesi'nin doğu batı aksında Sirkeci-Marmara Ereğlisi-Tekirdağ Merkez-Malkara-Keşan-İpsala boyunca uzanan bir demiryolu hattı önerilmiştir.

TEKİRDAĞ

Karayolu

Tekirdağ'da önemli ulaşım yolları denizyolu ve karayoludur. Kentteki önemli karayolları doğuda İstanbul-Tekirdağ, kuzeyde Muratlı-Tekirdağ, kuzeybatıda Hayrabolu-Tekirdağ, güneybatıda Çanakkale- Tekirdağ karayollarıdır. Sahil yolu olarak kullanılan İstanbul-Çanakkale karayolu şehirlerarası ana ulaşım aksını oluşturmakta olup, iki gidiş iki dönüş olmak üzere dört şeritten oluşmaktadır.

Tekirdağ'ın Bazı İllere ve İlçelere Uzaklıkları:

Merkez	Uzaklık
Kırklareli	118
İstanbul	132
Edirne	160
Çanakkale	375
Muratlı	24
Çorlu	37
Marmara Ereğlisi	44
Hayrabolu	52
Çerkezköy	61
Şarköy	86

Tekirdağ ulaşım kolaylığı açısından ülkemizin şanslı illerinden birisidir. Özellikle karayolu bakımından ilçelere ve diğer illere ulaşım kolaylıkla yapılmaktadır. Tekirdağ'ın yol durumu oldukça gelişmiştir. Yüzyıllardan beri kıyılardan geçit vermemiş Tekir Dağları Ganos Yarları 3 yıl oyularak açılmış İlin tüm köyleri yollara kavuşmuştur. Tekirdağ hudutları içerisinde Avrupa transit yolları ile birlikte 378 km devlet yolu vardır. İlin yolları uzunluğu 236 km'dir ve asfalt kaplanmıştır. 2009 yılı içerisinde Kınalı-İpsala arasındaki Karayolunda duble yol çalışmaları son aşamaya gelmiştir. Ayrıca Muratlı-Tekirdağ Merkez arasındaki duble yol çalışması da bitmek üzeredir.

Denizyolu

Tekirdağ'ın Marmara Denizi sahili yaklaşık 133 km'dir. Tekirdağ stratejik konumu itibarıyla doğal bir liman kentidir. Tarihi vesikalar incelendiğinde Tekirdağ'ın bu özelliği öne çıkmaktadır. Son dönemde liman kapasitesini arttıran Tekirdağ uluslararası bir lojistik merkez olma yolunda hızla ilerlemektedir. İlde şehir içi trafiğinde raylı sistem ve Nehir-Göl taşımacılığı yapılmamaktadır.

Demiryolu

İstanbul, Edirne Avrupa demiryolu il sınırları içinden geçer. Uzunluğu Çerkezköy İlçe sınırlarında 20 km. Muratlı İlçe sınırlarında 21 km. olmak üzere 62 km'dir. Yılda bir milyondan fazla yolcu bu demir yolundan yararlanır. İl sınırlarında Çerkezköy, Çorlu, Muratlı'dan İstanbul Sirkeci garı ile yurtdışı arasında sefer yapan yük ve yolcu trenleri geçmektedir.

Havayolu

Çorlu'da bir havalimanı bulunmaktadır. İç ve dış hat uçuşların özelliklerine uygun olarak inşa edilen hava limanından sınırlı seviyede yararlanılmaktadır. Günde tek sefer için iç hatlar uçuşuna açık olan Çorlu DHMİ, yurtdışı uçuşlara ise sadece kargo taşımacılığında açık bulunmaktadır. Bölgenin tek havalimanı olan Çorlu Havalimanı, bölgenin turizminin gelişimi açısından değerlendirilmesi gereken önemli bir avantaj teşkil etmektedir.

2) Su

Trakya Bölgesi; Meriç-Ergene Havzası 14.560 km²; Kuzey Marmara Havzası 4105 km² olmak üzere toplam alanı 18.665 km² olan iki alt havzadan oluşmaktadır. Bölge; 9461 milyon m³'ü yerüstü suyu, 392,7 milyon m³'ü yeraltı suyu, olmak üzere toplam yıllık 9853,7 milyon m³ su potansiyeline sahiptir. Bu suyun 7739,3 milyon m³'ü Edirne, 1231,4 milyon m³'ü Kırklareli, 883 milyon m³'ü ise Tekirdağ il sınırları içinde bulunmaktadır. Edirne ili su potansiyelinin 611 milyon m³'ü kendi havzasından, 5842 m³'ü yabancı havzadan (Meriç Nehri sınır girişi) ve 1158 milyon m³'ü Meriç'e Yunanistan kesiminden gelmektedir. Bölgenin yerüstü ve yeraltı su kaynakları karşılaştırıldığında Trakya Bölgesi'ndeki yıllık toplam su potansiyelinin %4'ünün yeraltı suyu, %96'sının ise yüzey suyu olduğu görülmektedir.

Sanayi ve modern tarımda, kimyasal gübre ve ilaç kullanımı, su kaynaklarını kirletmektedir. Özellikle sanayideki atık sular, yüksek oranda tuz ve ağır metalleri içermektedir. Aşırı gübre kullanımı ve atık suların arıtılmasındaki işlem yetersizliği sonucu ise su kaynaklarının hızla kirlenmesi ve geri dönüşü mümkün olmayan bir noktaya gelinmesi kaçınılmaz olacaktır.

Su Üretimi

Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'da mevcut baraj ve göletlerden yılda toplam 346,47 milyon m³ üretim yapılmaktadır. Bölgede üretilen bu suyun büyük bölümü sulama ve genel kullanım (Sanayi vb), bir kısmı ise içme suyu olarak tüketilmektedir. Üretilen 346,47 milyon m³'lük suyun %73'lük bölümü (253,99 milyon

m³'ü) Edirne, %20'lik bölümü (68,55 milyon m³'ü) Kırklareli illerinde bulunmaktadır. Geriye kalan %7'lik (23,93 milyon m³'ü) kısmı ise Tekirdağ'a aittir.

Trakya Bölgesi'nde Yerüstü Suyu Yıllık Üretimi ve İllere Göre Dağılımı:

	Yıllık Üretim (Milyon m ³)	Üretim (%)
Kırklareli	68,55	19,79
Edirne	253,99	73,31
Tekirdağ	23,93	6,91
Toplam	346,47	100,00

Demiryolu

Trakya Bölgesi'nde DSİ Tarafından Edirne Kırklareli ve Tekirdağ'da tahsis edilen yıllık içme ve kullanma suyu miktarı toplam 30,88 milyon m³ tür. Bu suyun 17,30 milyon m³'ü, Edirne, 10,75 milyon m³'ü, Kırklareli, 2,83 milyon m³ Tekirdağ'a aittir.

	Dep. Hacmi (x10 ⁶ m ³)
Kırklareli	10,75
Edirne	17,30
Tekirdağ	2,83
Toplam	30,88

Yeraltı Suları

Trakya Bölgesi'ni oluşturan üç ilde Tekirdağ başta olmak üzere Edirne ve Kırklareli'nde içme ve sulamadaki ihtiyacın önemli bir bölümü yeraltı sularından karşılanmaktadır. Özellikle Tekirdağ, içme suyu ihtiyacının tamamının yeraltı sularından karşılandığı ülkemizin tek ili olma özelliğini taşımaktadır.

Dolayısıyla, ilin içme suyu kaynakları, Çerkezköy ve Çorlu Organize Sanayi Bölgelerinin tehdidi altında bulunmaktadır. Tekirdağ ilinin içme suyu üretim kuyuları ve Çorlu-Çerkezköy Organize Sanayi Bölgelerinde yeraltı suyu çekimi gereğinden fazla yapılmaktadır. Bunun sonucunda yeraltı su seviyesi hızla düşmektedir. Bu durum, DSİ'nin açmış olduğu gözlem kuyularında yapılan ölçülerde ortaya çıkmaktadır.

Çorlu-Çerkezköy karayolu çevresinde 1973 yılından günümüze sanayi kuruluşlarının sayısı hızla artmış, buna bağlı olarak nüfusun çoğalması ile içme, kullanma, sulama ve sanayi suyu gereksinimi önemli boyutlara ulaşmıştır. Böylece bölgede önemli bir bölümü yasal izin almadan çok sayıda sondaj kuyusu açılmış ve bunlardan ihtiyacı karşılamak amacıyla denetim dışı pompaj yapılmıştır.

Su Kirliliği

Trakya Bölgesi'nde, kentsel yerleşme alanlarında kanalizasyon şebekesinin olmaması veya yetersiz olması, atık suların alıcı ortama deşarjı öncesi arıtılmaması, düzensiz kentleşme nedeniyle altyapı çalışmalarının sağlıklı gerçekleştirilememesi ve buna bağlı olarak atık su yönetimi yapılamaması sebebiyle evsel atık sular, yer altı suyunda ve yüzeysel sularda kirliliğe neden olmaktadır.

3) Isınma

Trakya Bölgesi hava kirliliği bakımından yer yer yüksek kirlilik oranlarına sahip yerleşim yerlerini bünyesinde barındırmaktadır. Örneğin Edirne 2008 İl Çevre Durum Raporuna göre Edirne hava kirliliği açısından 1. Derece kirliliği arasında yer almaktadır. Ayrıca sanayinin yoğun olarak kümelendiği Çorlu-Çerkezköy-Lüleburgaz aksında hava kirlilik oranları diğer yerleşim merkezlerine nazaran yüksek çıkmaktadır. Burada üretim tesislerinde kullanılan sıvı ve katı atıkları etkisi ve diğer kirlilik alanlarının (su ve toprak kirliliği gibi) hava kirliliği üzerindeki artırımları etkili olmaktadır.

Trakya Bölgesi'nde ısınmak amacıyla kömür odaklı bir tüketim söz konusudur. Yerleşim yerinin konumuna ve sosyo-ekonomik durumuna göre yakıt türünün odun, fuel oil ve elektrik olarak da değiştiği gözlenmektedir. Örneğin 2008 verilerine göre Edirne Merkez İlçe: 96.000 ton kömür, 12.000 ton odun, 2.000 ton fuel oil kullanılmıştır. Özellikle son yıllarda kaydedilen gelişmelerle birlikte üç ile de doğal gaz bağlantısı sağlanmıştır. İlerleyen süreçte doğal gaz kullanımının yaygınlaşacağı ve tüm yerleşim merkezlerinde kullanılabilirliği düşünülmektedir. Doğal kullanımıyla birlikte sanayi ve konutlarda kullanılan enerjinin havayı kirletmesinin önüne geçilmiş, bölge hava kirliliği probleminden orta ve uzun vadede kurtulmuştur. Ancak doğal gaz kullanımı şehir merkezlerinde tüm mahallere ulaşmadığı için soğuk kış aylarında kömür kullanımı sonucunda yer yer hava kirliliğine maruz kalındığı gözlenmektedir. Özellikle Tekirdağ Merkez'de kış gecelerinde kömüre bağlı hava kirliliği gözle görülür oranlara ulaşmaktadır.

4) Arıtma

2010 Yılı Atık Su Arıtma Tesis Durumu (1.000 m3/yıl):

	Kırklareli	Edirne	Tekirdağ
Toplam	Tesis Sayısı	1	2
	Kapasite	80	523
	Arıtılan Miktar	30	180
Fiziksel Arıtma	Tesis Sayısı	-	-
	Kapasite	-	-
	Arıtılan Miktar	-	-
Biyolojik Arıtma	Tesis Sayısı	1	1
	Kapasite	80	365
	Arıtılan Miktar	30	180
Doğal Arıtma	Tesis Sayısı	-	1
	Kapasite	-	158
	Arıtılan Miktar	-	0

Tekirdağ genelinde 6 adet atık su arıtma tesisi mevcuttur. Marmara Ereğlisi, Barbaros, Yenice, Kumbağ ve Yeniçiflik yerleşmelerinden çıkan evsel atık sular, arıtılarak, Marmara Denizi'nin belli noktalarından, Tekirdağ Merkez ve Şarköy yerleşmelerinden çıkan atık sular ise, derin deniz deşarjı yoluyla Marmara Denizi'ne boşaltılmaktadır.

Çerkezköy'de bulunan Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi Merkezi Arıtma Tesisi, bölgenin en büyük arıtma tesisi olup, yaklaşık 120 adet sanayi işletmesine hizmet vermektedir. Arıtma tesisi kapasitesi 40.000 m3/gündür.

Çorlu Organize Deri Sanayi Bölgesi'nde bulunan ortak arıtma tesisi 140 adet deri sanayi işletmesinin atık sularını arıtmaktadır. Yeni Deri ve Eski Deri olmak üzere 2 adet atık su arıtma tesisi olup, günde toplam 6500 m³ atık suyu Çorlu Deresi'ne deşarj etmektedir. Ancak bölgede yaşanan çevre sorunlarının en önemli nedeni işletmelerin büyük bir bölümünün arıtma tesisi olmasına rağmen bu tesislerin işletilmemesinden kaynaklanmaktadır. Tekirdağ il sınırları içerisinde Ergene Nehri ve kollarında yaşanmakta olan kirlilik temelde tekstil sanayinden kaynaklanmaktadır. Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi ikinci sırada yer alır. Tekstil sanayini, kâğıt, deri, gıda ve kimya (boya) sanayileri takip etmektedir.

Kırklareli il sınırları içerisinde su kirliliğine neden olan kaynaklar sanayi ve evsel nitelikli atık sular şeklinde sıralanabilir. Kırklareli Merkez, Lüleburgaz, Babaeski, Pınarhisar, Vize ve Pehlivanköy ilçe merkezleri ile diğer küçük yerleşim merkezlerinden kaynaklanan evsel nitelikli atık sular (%90 Kanalizasyon, %10 Fosseptik) da kollar vasıtasıyla Ergene Nehrine deşarj edilmektedir. Tekirdağ ilinde olduğu gibi Kırklareli ilinde de sanayi kuruluşlarından kaynaklanan kirletici yüklerinin Ergene nehri su kirliliğine etkisi en fazla tekstil sektörlerinden kaynaklanmaktadır. Kırklareli sahip olduğu düşüp kapasiteli tek atık su arıtma tesisi ile bu ihtiyacını gidermekten uzaktır.

Edirne'de 1 adet evsel atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. Sanayileşme, Tekirdağ ve Kırklareli illerine göre daha yavaştır. İlde, gıda sanayi ve tekstil sanayi önemli yer tutmaktadır. Sanayi tesislerinin üretimleri sonucu ortaya çıkan atık sular, en önemli iki akarsuyu olan Ergene ve Meriç Nehirleri'ne direkt ya da dolaylı olarak deşarj edilmektedir.

Zaman zaman Meriç Nehri yoluyla denizden beslenen Gala Gölü'nün suları (Gala Gölü Çıkışı İstasyonunda) elektriksel iletkenliği yüksek oldukça tuzlu su niteliğindedir. Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğindeki "Göller, göletler, bataklıklar ve baraj haznelerinin ötrifikasyon kontrolü sınır değerlerine bakıldığında askıdaki katı madde, azot ve fosfor değerlerinin bu sınırları aşmakta olduğu görülmektedir. Ayrıca göl çıkışında yapılan ölçümlerde kirlenmiş su standartlarına uyan kurşun saptanmıştır.

Gala Gölü sahip olduğu kuş türleri ve turizme uygun yapısıyla alternatif turizm türleri önemli bir destinasyon olarak görülmektedir. Ancak, Gala Gölü'nün atıkların arıtılmadan Meriç Nehri'ne salınması yoluyla kirlenmesi, buradaki doğal hayata ve dolayısıyla bölgenin turizm potansiyeline balta vurmaktadır.

5) Doğal Park veya Korunacak Park İlan Edilmiş Alanlar

Korunan alanlar, öncelikle biyolojik çeşitliliğin, doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilir korunmasını sağlamak amacıyla ayrılmış, çeşitli yönetim statüleri altında kendine özgü yasalar ve araçlarla yönetilen kara ve deniz parçalarıdır. Bu kapsamda Trakya Bölgesi'nde korunan alanlar milli park, tabiatı koruma alanı ve sulak alan koruma bölgeleri olarak yer almaktadır.

Trakya Bölgesi'nde Yasal Koruma Alanları:

Adı	Bulunduğu Yer	Alan (ha)
İğneada Longoz Ormanı Milli Parkı	Kırklareli ili - Demirköy ilçesi	3.155
Gala Gölü Milli Parkı	Edirne ili, Enez ve İpsala ilçeleri	6.090
Kasatura Körfezi Tabiatı Koruma Alanı	Kırklareli ili, Vize ilçesi, Kıyıköy köyü	329
Edirne-Meriç Deltası Sulak Alan Koruma Bölgesi	Edirne ili	7.000

Trakya Bölgesi'nde 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında 2 adet milli park bulunmaktadır:

İğneada Longoz Ormanı Milli Parkı: Kırklareli Demirköy ilçesi, sınırları içerisinde İğneada Longoz Ormanları'nı kapsayan 3155 ha'lık alan sahip olduğu doğal kaynak değeri ve barındırdığı kültürel yaşamı korumak, etkin ve fonksiyonel kullanımı sağlamak amacıyla 2007 tarihinde milli park olarak ilan edilmiştir. Ulusal ölçekte ve Avrupa ölçeğinde korunabilmiş en önemli subasar (longoz) ormanlarının yer aldığı İğneada bölgesi içerdiği farklı ekosistemleriyle yöredeki birçok hayvan türü için kaliteli ve farklı yaşam alanları oluşturmaktadır.

Gala Gölü Milli Parkı: Edirne'nin Enez ve İpsala ilçeleri sınırları içerisinde Meriç deltasının önemli bir kısmını oluşturan Küçük Gala Gölü ile Pamuklu Gölü'nü kapsayan 6090 ha'lık alan 2005 tarihin de Milli Park olarak ilan edilmiştir. Gala Gölü Milli Parkı, tatlı ve tuzlu su bataklıkları, geniş sazlıkları, tatlı su gölleri ve lagünleri ile başta su kuşları olmak üzere değişik türden ve oldukça zengin yaban hayatına ev sahipliği yapmaktadır.

Bölgede 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında 1 adet Tabiatı Koruma Alanı bulunmaktadır:

Kasatura Körfezi Tabiatı Koruma Alanı: Kırklareli'nin Vize ilçesi, Kıyıköy köyü sınırları içerisinde 329 ha'lık alan 1994 tarihinde Tabiatı Koruma Alanı olarak ilan edilmiştir.

Trakya Bölgesi'nin tek doğal Karaçam Meşceresi'ne sahip alanıdır. Karaçam, Macar Meşesi, Sapsız Meşe, Saçlı Meşe, Gürgen, Dişbudak, Kayın, Akçaağaç, İhlamur, Kızılağaç sahadaki başlıca ağaç türlerini oluşturmaktadır Alan başta karaca olmak üzere yaban domuzu, kurt, çakal, sansar, tilki, porsuk, tavşan gibi çeşitli hayvan türleri ve bitki türlerinin yaşadığı eşsiz bir tabiat parçası olma özelliğini göstermektedir. Akdeniz Foku'nun yaşamasına elverişli bir habitat durumundadır.

Trakya Bölgesi'nde Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği kapsamında 1 adet Sulak Alan Koruma Bölgesi bulunmaktadır:

Edirne-Meriç Deltası Sulak Alan Koruma Bölgesi: Edirne sınırları içinde 7000 ha'lık alan 2008 tarihinde Edirne-Meriç Deltası Sulak Alan Koruma Bölgesi olarak ilan edilmiştir. Meriç Deltası, Yunanistan-Türkiye sınırındaki geniş sazlıklar, mevsimsel bataklıklar, tatlı ve tuzlu göller ile tarım alanlarından oluşan ve ender bulunabilen bir sulak alan ekosistemidir. Deltada bulunan farklı sulakalan türleri su kuşları için önem taşımaktadır. Göller ve sulak alanlar, Avrupa'dan gelen ve göç sırasında geçiş yapan kuş türleri tarafından ekolojik koridor olarak kullanılmaktadır. Meriç Deltası sadece kuş türlerini barındırmakla kalmayıp diğer omurgalı omurgasız hayvanlar ve bitkiler içinde yaşam alanları oluşturan önemli bir biyolojik rezervdir.

HİZMETLER – OLANAKLAR

Yeme- İçme ve Eğlence Mekânları

Trakya Bölgesi'nde, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yeme içme ve eğlence tesisleri için belirlediği kriterleri sağlamış olan toplam 16 adet tesis bulunmaktadır. Bu sayı, Trakya'daki tesislerin tamamını temsil etmemekle birlikte, öne çıkan çekim odaklarını belirlemede bir gösterge olarak düşünülebilir. Söz konusu bu tesislerin de %81'i (13 adet) İşletme Belgeli iken, %19'u (3 adet) Yatırım Belgeli tesislerdir. Bu tesislerde kurulu toplam kapasite ise 3215 kişidir.

Yatırım ve İşletme Belgeli Yeme- İçme ve Eğlence Tesisleri:

		1.Sınıf Lokanta	2. Sınıf Lokanta	Günü-Birlik Tesis	Mola Noktası	Müstakil Eğlence Yerleri	Toplam	
İşletme Belgeli	Edirne	Adet		1		1	2	
		Kapasite		125		120	245	
	Kırklareli	Adet	3	2			5	
		Kapasite	630	170			800	
	Tekirdağ	Adet	4		2		6	
		Kapasite	1585		585		2170	
	Trakya	Adet	7	2	3		13	
		Kapasite	2215	170	710		3215	
Yatırım Belgeli	Edirne	Adet		1			1	
		Kapasite			248		248	
	Kırklareli	Adet	1		1		2	
		Kapasite	190		185		375	
	Tekirdağ	Adet						
		Kapasite						
	Trakya	Adet	1		2			3
		Kapasite	190		433			623

Trakya'da yer alan tesislerin illere göre dağılımı incelendiğinde; 1. Sınıf Lokantaların; Tekirdağ ili Çorlu ilçesi başta olmak üzere Çorlu ile Kırklareli'nin Lüleburgaz ilçelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Günübirlik tesislerde ise Tekirdağ Merkez ve Edirne Merkez'de yoğunluk görülmektedir. Yatırım Belgeli Tesislerin bulunduğu ilçelerdir, Kırklareli ilinde ise Yatırım Belgeli Tesis mevcut değildir. Ayrıca Trakya'da Edirne Merkez ilçede bir adet Bakanlık onaylı Eğlence Tesisleri mevcuttur.

Esasen, Bölgede bunların dışında bu hizmetleri sağlayabilecek kapasitede mekan ve aktivite alanlarının olduğu bilinmektedir, ancak raporda resmi ve kanıtlanmış verilerin kullanılması esas olduğu için kayıtlı ve resmi kaynaklarca onaylanmış bilgiler ışığında bir çıkarım yapılmaktadır. Yoksa Edirne gibi turizm konusunda marka olmaya aday bir kette 1. Veya 2. Sınıf bir restoranın olmadığı bilgisi güncel şartlar değerlendirildiğinde kabul edilemez bulunmaktadır.

Turizm açısından bir bölgenin alışveriş ve eğlence merkezlerinin varlığı ve kapasitesi çok önemli bir veri olarak kabul edilmektedir. Trakya Bölgesi alışveriş amacıyla bölgeye yut içinden ve yurt dışından turist çekme kapasitesine sahip bir bölgedir. Hem ülkenin Batıya açılan kapısı olması hem de gıda üretiminde önemli bir paya sahip olması sebebiyle Bölgeye Yunanistan ve Bulgaristan'dan alışveriş amaçlı günü birlik turist akınları gerçekleşmektedir. Kendi ülkelerine göre fiyatların cazip olması turistlerin günlük gıda ihtiyaçlarını buradan karşılamalarına neden olmaktadır. Bu ihtiyaçlara daha iyi cevap verebilmek amacıyla Turistler bölgedeki alışveriş merkezlerine yönlendirilebilir. Örneğin Tekirdağ'da ve Çorlu'da günü birlik turistlerin her türlü alışveriş ve eğlence ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri iki adet büyük alışveriş merkezi bulunmaktadır. İlerleyen yıllarda Edirne ve Kırklareli'ne de bu tür merkezlerin yapılmasının Turizm açısından getirileri üzerinde bir tavsiyede bulunulabilir.

Kültür ve Sanat Olanakları

Aşağıda Trakya Bölgesi'ne ait birçok kültür ve sanat verisinin en güncel hallerini içeren tablolar mevcut. Tablolardaki bilgiler TÜİK tarafından yayımlanan "2010 Kültür İstatistikleri" raporundan derlenmiştir.

bulunmakta. Bilgiler arasında bölgedeki (il bazında) sinema salon sayılarında, sergi ve sergilenen eser sayısına; matbaa sayılarından düzenlenen fuar ve katılımcılara kadar birçok bilgiyi bulmak mümkün. Verilen değerlendirilmesi noktasında, kültürel aktivite zenginliğinin bir bölgenin turizminin gelişimi ve potansiyeli hakkındaki ipuçlarını barındırıyor olmasını da özellikle hatırlatmakta fayda var.

2010 Yılı Sinema Verileri:

	Salon Sayısı	Koltuk Sayısı	Toplam Film Sayısı	Toplam Seyirci Sayısı
Kırklareli	11	1261	166	43215
Edirne	14	1124	230	181005
Tekirdağ	18	1963	328	231212

Sinema salonu sayısında Türkiye ve TR21 Trakya Bölgesi genelinde 2001'den bu yana artış yaşanmış; salon sayısı Türkiye'de yaklaşık üç kat, TR21 Trakya Bölgesinde ise dört kat artmıştır. Ancak gösteri sayısı, seyirci sayısı ve buna bağlı gösteri başına düşen seyirci sayılarında yıllar içinde dalgalanmalar söz konusudur.

Yıllara Göre Matbaa Sayıları:

	2007	2008	2009	2010
Kırklareli	33	33	33	33
Edirne	34	37	38	40
Tekirdağ	70	74	77	79
Türkiye	7892	8164	8233	8075

2010 Yılı Müzeler ve Ziyaretçi Sayıları:

	Müze Sayısı	Eser Sayısı	Ziyaretçi Sayısı
Kırklareli	1	5 610	13 447
Edirne	2	24 639	11 507
Tekirdağ	2	15 953	6 365
Türkiye	185	3 096 599	25 107 203

2010 Yılı İçinde Envanteri Yapılan Eser Sayısı:

	Arkeolojik Materyal	Etnografik Materyal	Sikke	Toplam
Kırklareli	108	33	8	149
Edirne	192	45	109	346
Tekirdağ	170	20	318	508
Türkiye	22 179	3 227	53 521	80 817

2010 Yılı Müzelerle Bağlı Taşınmaz Kültür Varlıkları:

	Sivil	Dinsel	Kültürel	İdari	Askeri	Endüstriyel ve Ticari	Mezarlıklar	Şehitlikler	Toplam
Kırklareli	130	37	44	25	9	9	4	1	272
Edirne	523	140	246	50	49	99	143	6	1 353
Tekirdağ	342	37	88	14	4	13	28	1	602

2008 Yılı Kütüphane Sayıları:

	Kütüphane Sayısı	Kitap Sayısı	Yararlanma Sayısı	Ödünç Alınan Kitap Sayısı
Türkiye	1.156	13.662.483	19.034.750	4.578.792
TR21Trakya	32	394.154	471.473	134.955
Tekirdağ	9	109.337	123.864	41.806
Edirne	11	164.669	158.801	47.638
Kırklareli	12	120.148	188.808	45.511

TR21 Trakya Bölgesi, Türkiye'deki toplam kütüphane sayısının yaklaşık %2.8'ine ve toplam kitap sayısının ise %2.9'una sahiptir. Lüleburgaz ilçesinde 4 adet, Edirne ve Kırklareli'nde 3 adet kütüphane bulunmaktadır. Ayrıca, Edirne'de bulunan Selimiye Yazma Eser Kütüphanesi, ülkemizde Bakanlığa bağlı 15 yazma eser kütüphanesinden biridir.

Türkiye'de 2001'den bu yana kütüphane sayısı 1.350'den 1.156'ya düşmüş, TR21 Trakya Bölgesi'nde de azalarak 35'den 32'ye inmiştir. Ancak, bölge 1.000 kişi başına düşen yararlanma ve ödünç alınan kitap sayısı bakımından Türkiye ortalamalarının üzerindedir. Bu durum, bölge insanının eğitim kadar kültür seviyesinin de belirli bir düzeyde olduğunu işaret etmektedir.

2010 Yılı Sanat Galerilerindeki Sergi ve Eser Sayıları:

	Sergi Sayısı	Eser Sayısı	Ziyaretçi Sayısı	Süresi (Gün)
Kırklareli	-	-	-	-
Edirne	10	709	5 525	49
Tekirdağ	8	599	5 050	93

2010 Yılı Sanat Galerilerindeki Sergi ve Eser Sayıları:

	Tiyatro Salonu	Koltuk Sayısı
Kırklareli	5	1 143
Edirne	-	-
Tekirdağ	-	-

Tiyatro, bölgenin gelişme gösterebileceği sahalardan biri olarak dikkat çekmektedir. Ancak, Türkiye genelinde 2001'den bu yana tiyatro salonu sayısı 99'dan 204'e çıkarken, TR21 Trakya Bölgesinde sayısal bir değişiklik olmamıştır.

Edirne ve Tekirdağ illerinde, tiyatro etkinlikleri dönemseldir ve bu nedenle söz konusu illerde sürekli gösteri yapan tiyatro salonlarının bulunmaması önemli bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Zira, 2005 yılında Tekirdağ'da ve 2001 yılında Edirne'de yıl boyu tiyatro etkinlikleri yapılmış ve gösteri başına düşen seyirci sayıları Türkiye ortalamasının üstünde olmuştur. Yıl boyu tiyatro etkinliğinin olduğu Kırklareli'nde de, benzer şekilde, gösteri başına düşen seyirci sayıları Türkiye ortalamasının üzerindedir. Kırklareli ili, ülkemizde 1.000 kişi başına düşen tiyatro seyircisi sıralamasında 7. sırada yer almaktadır.

Kültür ve sanat etkinliklerinin rağbet gördüğü TR21 Trakya Bölgesi'nde, devlet opera ve bale salonu ve devlet tiyatrosu bulunmaması, bir diğer eksiklik olarak nitelenebilir.

2010 Yılında Düzenlenen Fuar ve Fuar Katılımcı Sayıları:

	Fuar Sayısı	Katılımcı Sayısı	Ziyaretçi Sayısı
Kırklareli	1	45	50 500
Edirne	1	53	17 000
Tekirdağ	3	214	77 709

AKTİVİTELER

Kültür ve sanat konusunda, ülkemizde Bakanlık bünyesinde faaliyet gösteren dört yöresel müzik ve oyun topluluğundan birisi, TR21 Trakya Bölgesi'nde bulunan "Edirne Roman Müzik Topluluğu"dur. Ayrıca, yine Bakanlığa bağlı olan Edirne Devlet Türk Müziği Topluluğu, bu kategoride ülkemizde faaliyet gösteren dokuz topluluktan biridir.

Buna bağlı olarak, yıllık gösteri sayısı Edirne'de, bölgenin diğer illerine göre daha fazladır. Ancak en yüksek izleyici sayısı bakımından Kırklareli ön planda yer almaktadır. Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'ne bağlı orkestra, koro ve topluluklarının gösteri ve izleyici sayıları bakımından Kırklareli, Türkiye genelinde 19. sırada yer almaktadır. Bununla birlikte, bölge geneli Türkiye ortalamasının altındadır.

TR21 Trakya Bölgesi, içeriklerine göre farklılıklar gösteren birçok festivale ev sahipliği yapmaktadır. Tekirdağ Kiraz Festivali, Şarköy Bağbozumu Şenlikleri, Tarihi Kırkpınar Güreşleri, Kırklareli Karagöz Kültür ve Kakava Şenlikleri, öne çıkan özgün kültürel etkinlik ve faaliyetlerdir. Bunların içinde altı yüzyıllık geçmişiyle "Tarihi Kırkpınar Güreşleri", bölgede gerçekleştirilen dünyaca ünlü organizasyonlardan biridir. Ancak, gerek konaklama alanında yaşanan eksiklikler gerekse ziyaretçilere sunulan hizmetlerin yetersizliği, bu organizasyonun tanıtım ve ekonomik etkinlik bakımından istenen düzeyde değerlendirilemediğini göstermektedir.

II. SOSYAL ALTYAPI

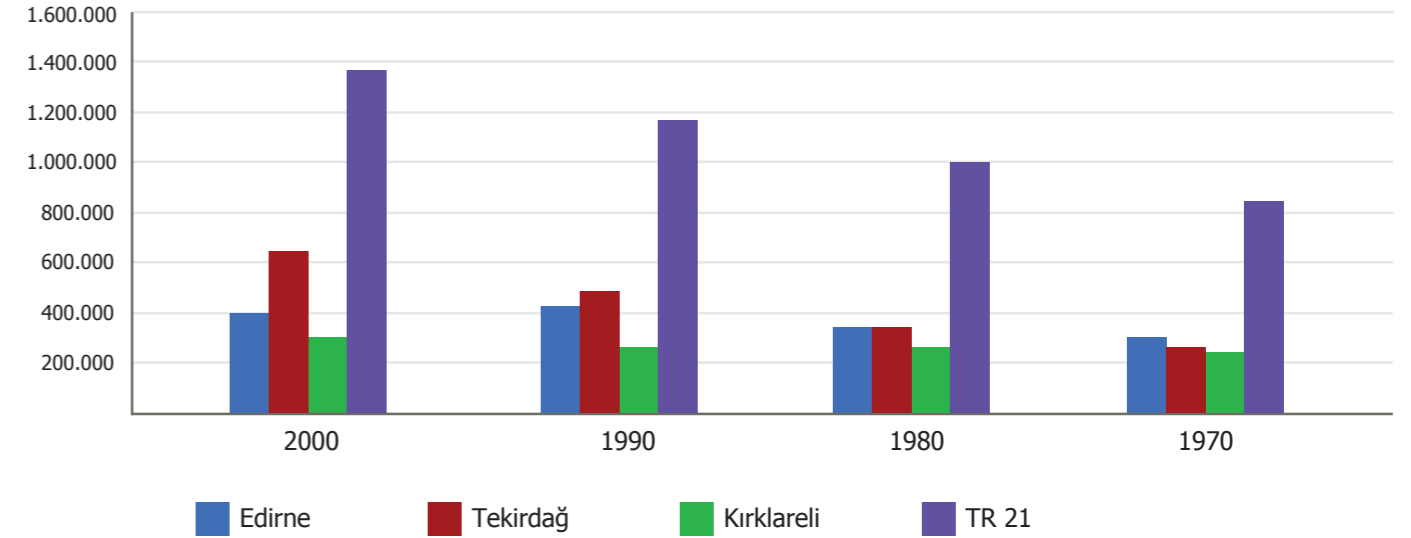
1. Demografik Altyapı

Trakya Bölgesi nüfus istatistikleri açısından dinamik bir gelişim göstermektedir. Özellikle Tekirdağ ve İlçeleri (Çorlu-Çerkezköy) ve Kırklareli (Lüleburgaz) son yıllardaki artan sanayi varlığı ve iş arzı sebebiyle ülkenin çeşitli bölgelerinden göç almaktadır. Tekirdağ tüm iller arasında en çok göç alan il olarak dikkat çekmekte ve gelişen sanayi yapısıyla birlikte oluşan yeni demografik özelliği Tekirdağ'a ve nihayetinde tüm Trakya Bölgesi'ne yeni bir yaklaşım açısıyla bakılmasını şart kılmaktadır.

Nüfus değerleri tüm diğer sektörlerde olduğu gibi, turizm alanında oluşturulması muhtemel strateji ve politikaların belirlenmesi için önem teşkil etmektedir. Bölgenin turizm potansiyeli irdelenirken bölgedeki beşeri sermayenin değerlendirilmesi, sosyal ve demografik yapının göz önünde bulundurulması elzemdir.

Son 20 yıllık periyotta aldığı göçlerle birlikte bölgenin kozmopolit yapısının daha da arttığını söylemek doğru olacaktır. Özellikle Balkan göçmeni yoğunlukta bir demografik yapıya sahip Trakya Bölgesi, hale hazırda önemli bir nüfus yoğunluğuna sahip Roman vatandaşlar, Pomaklar, son göçle gelen Karadenizliler ve Doğu kökenli vatandaşlarla birlikte farklı yaşam tarzlarını ve değişik kültürleri bir potada birleştirme konusunda örnek bir özellik taşımaktadır. Bu da kanıt olarak Trakya Bölgesi'nde yer alan üç ilin suç oranları sıralamasında aşağılarda yer alması gösterilebilir. Sonuç itibarıyla Trakya'da güncel nüfus rakamları ve gelecek projeksiyonları dikkate alındığında şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

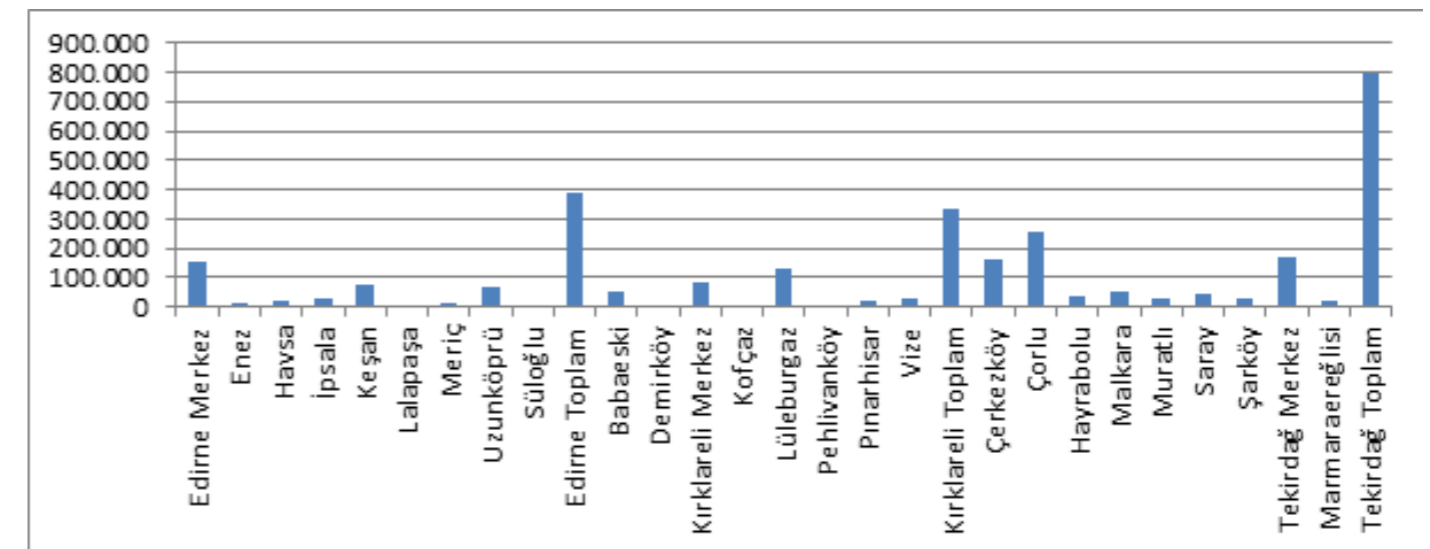
Bu çerçevede, TR21 bölgesi ve Tekirdağ, Edirne, Kırklareli illeri ayrı olarak incelendiğinde nüfus dinamiklerinin bölgesel ve il bazlı olarak birbirinden farklılık gösterdiği fark edilmektedir.

Yukarıdaki tabloda, 2000, 1990, 1980 ve 1970 yıllarında genel nüfus sayımı verileri paylaşılmıştır. On yıl aralıkla yapılan nüfus sayımında Tekirdağ ilindeki nüfus artış hızının diğer illerden daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. 1970 yılında bölgede dengeli bir nüfus dağılımı gözlemlenirken, 2000 yılında Tekirdağ nüfusu bölgenin toplam nüfusunun neredeyse yarısını oluşturmaktadır.

TÜİK 2010 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi ışığında hazırlanan verileri göre Tekirdağ'ın nüfusu 798.109, Kırklareli'nin nüfusu 332.791 ve Edirne'nin nüfusu 390.428 olarak kayıtlarda bulunmaktadır.

Nüfusun ilçeler dağılımını irdelemek açısından aşağıdaki tablo daha açıklayıcı olabilir. Burada da dikkat edilirse, nüfusun özellikle sanayi varlığı olan bölgelerde yoğunlaştığı görülmektedir.

Net resmi veriler bulunmamakla birlikte, Trakya Bölgesi'nde önemli sayıda Roman vatandaşın yaşadığı bilinmektedir. Çeşitli kaynaklara göre bu oranın %15 ile %20 arasında olduğu dile getirilmekte, ancak tam rakamlar tespit edilememektedir. Bölgenin turizm varlığı açısından Romanlar önemli bir avantaj olarak görülebilir. Zira farklı kültür yapıları ve eğlence anlayışlarıyla, tematik turizm faaliyetlerinin vazgeçilmez öğesi olabilirler. Örneğin, turistler için Roman geceleri tertip edilebilir, insanların dikkati çekmek için bu değişik kültür yapısından çeşitli turistik malzemeler üretilebilir. Bu tematik öneri üç il içinde uygulanabilir özellik taşımaktadır. Çünkü Roman vatandaşlar her üç ilde de tüm canlılığıyla kültür varlıklarını korumaya devam etmektedirler.

2. Eğitim Altyapısı

TR21 Trakya Bölgesi, okur-yazar nüfus oranı Türkiye geneline göre daha yüksek olan bir bölgedir. Bununla birlikte Bölge, ilköğretimde öğretmen başına öğrenci sayısı sıralamasında Düzey-2 bölgeleri arasında 8. sırada yer almaktadır.

İlköğretim net okullaşma oranları, Bölge illerinde %99 seviyesindedir ve özellikle ortaöğretim net okullaşma oranlarında TR21 Trakya Bölgesi illerinin değerleri Türkiye ortalaması olan %65'in çok üzerindedir ve %79 ile %84 arasında değişmektedir. Okulöncesi okullaşma oranında Edirne'nin değerleri, Bölge illeri ve Türkiye geneline kıyasla çok yüksektir ve %90 seviyesindedir. Bölgenin diğer illerinde bu oran, Kırklareli için %50 iken Tekirdağ için daha da düşüktür ve %34 seviyesindedir.

TR21 Trakya Bölgesi'nde Namık Kemal, Trakya ve Kırklareli üniversiteleri bulunmaktadır. 2009 yılı ÖSYS sonuçlarına göre TR21 Trakya Bölgesinde ÖSYS'ye başvuran her 100 öğrenciden 62'si Lisans, Önlisans veya AÖF'ye yerleşmiştir. Türkiye genelinde ise yerleşme oranı %54'tür. Bölge illeri bu yüksek yerleştirme oranları ile 2009 yılında iller arasında ilk 5 içinde yer almıştır.

Öğretim görevlisi başına düşen öğrenci sayısı verileri ise, Bölgedeki üniversitelerin henüz bazı yapısal sorunları çözemediğini işaret etmektedir. Yükseköğretim kurumlarının sunduğu eğitim hizmetlerine artan talebin de etkisi ile TR21 Trakya Bölgesinde öğretim görevlisi başına öğrenci sayısı giderek artmaktadır. Türkiye genelinde de benzer bir eğilim görülmesine rağmen, özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan üretim yerlerine (İstanbul-Kocaeli-Çorlu-Çerkezköy) yakınlığı nedeniyle Bölgedeki öğrenci sayısında hızlı bir artış söz konusudur. Bu durumda öğretim görevlisi sayısının da paralel olarak artırılması gerekmektedir.

Öğretim Üyesi Başına Öğrenci Sayısı:

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Türkiye	62	59	64	62	63	67	66	62	70
TR21 Trakya	53	52	55	58	63	62	60	56	62

Sonuç olarak, TR21 Trakya Bölgesi eğitim altyapısı açısından çeşitli yeterliliklere ve potansiyellere sahip bir Bölge olmakla birlikte, özellikle dezavantajlı grupların eğitim hizmetlerine erişimi ve eğitimde donanım eksikliklerinin giderilmesi gibi hususlarda atılacak adımlara ihtiyaç göstermektedir. Özellikle sanayiye bağlı olarak artan göç, eğitim altyapısının yetersizliğine yol açabilecek risklerden biri olarak değerlendirilmektedir.

3. Sağlık Altyapısı

TR21 Trakya Bölgesi için sağlık göstergeleri açısından en çarpıcı durum, Tekirdağ'ın Kırklareli ve Edirne'ye göre olumsuz yönde farklılık göstermesidir. Şöyle ki, DPT tarafından 2003 yılında yapılan "İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması"na göre, Tekirdağ ili genel gelişmişlik sıralamasında daha üst sıralarda yer alırken, sağlık sektörü gelişmişlik sıralamasında alt sıralarda yer alan başlıca iller arasındadır. Aynı Araştırma'da, Edirne ili 7. sırada ve Kırklareli ili 15. sıradadır.

Bölgenin sağlık alanındaki gelişmişliğini Edirne'nin sürüklediği söylenebilir. Sanayi alanındaki gelişmişliğine rağmen Tekirdağ'ın sağlık alanında hâlihazırda yatırıma ihtiyacı olduğu görülmektedir.

TR21 Trakya Bölgesi'nin geneli için değerlendirildiğinde, hastane yatak sayısı ortalaması 284'tür. Türkiye'de bu ortalamanın 262 olduğu göz önüne alındığında, Bölgedeki hastanelerin yatak sayısının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, 100.000 kişi başına düşen hastane sayısı bakımından da TR21 Trakya Bölgesi, 26 Düzey-2 bölgesi arasında 11. sırada yer almaktadır.

Sonuç olarak, TR21 Trakya Bölgesi'nin sağlık altyapısı Bölge içinde homojen özellikler taşımamaktadır. Özellikle, Tekirdağ'ın sağlık altyapısının geliştirilmesine yönelik adımlara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, dezavantajlı grupların sağlık hizmetlerine erişimindeki sorunların ortadan kaldırılmasına yönelik projeler, önemli bir amaca hizmet edecektir.

4. Spor Altyapısı

Bölgenin spor altyapısı son yıllarda gerçekleşen yatırımlarla birlikte önemli bir artış göstermiştir. Burada üç ile de üniversite yapılması ve bu amaçla kurulan yeni tesisler ve sosyo-ekonomik olarak Bölge halkının spor aktivitesine daha fazla önem atfeder hale gelmesi gibi nedenler sayılabilir.

TÜİK 2007 rakamlarına göre Tekirdağ'da 24'ü resmi 8'i özel olmak üzere 32 adet spor salonu bulunmaktadır. Edirne'de ise 12 resmi, 6 tane de özel olmak üzere toplam 18 spor salonu mevcuttur. Bu rakam Kırklareli'nde 15'e 1 olmak kaydıyla toplamda 18 spor salonu olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı yıla ait rakamlara göre Tekirdağ'da hiç stadyum (Etrafı tamamen betonarme tribünlerle çevrili olan, futbol ve atletizm sporlarının yapıldığı, açık/yarı açık, seyircili, spor ve gösteri amacına yönelik tesisler) bulunmamaktadır. Edirne'de 6000 kişi açık, 2100 kişi kapalı kapasiteye sahip iki adet stadyum; Kırklareli'nde ise açık 4000, kapalı 1700 kişi kapasiteli 1 stadyum bulunmaktadır.

Bölgedeki stad (karşılıklı veya yan yana betonarme tribünleri bulunan ve etrafı ihate duvarlarla çevrili olan, futbol ve atletizm sporlarının yapıldığı, açık-yarı açık ve seyircili spor ve gösteri amacına yönelik tesislerdir) sayıları incelendiğinde ise şöyle bir sonuç çıkmaktadır: Tekirdağ'da 3'ü çim 1'i toprak olmak üzere toplam 4 adet stad bulunmaktadır. Toplam seyirci kapasitesi 9750 kişidir. Edirne'de ise 6500 kişilik 3 adet çim stad bulunurken, Kırklareli'nde 7750 kişilik 3 adet çim stad bulunmaktadır.

Bu verilerin 2007 yılını yansıttığı unutulmamalıdır. Çünkü geçen 5 yıl içerisinde büyük değişimlerin olduğu aşikardır. Bu değişikliklerin ve yeni yapılan stadyum, stad, yüzme havuzu, spor merkezi, atış poligonu vb. spor imkânlarının güncel gelişmeler dâhilinde araştırılması gerekmektedir.

III. BÖLGENİN EKONOMİK YAPISI

1. Turizm

TR21 Trakya Bölgesi; coğrafi konumu, doğal güzellikleri ve ekonomik faaliyetleri ile birlikte köklü tarihi ve kültürel zenginlikleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu durum, turizm sektörünün gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır.

Ancak, bölgenin sahip olduğu turizm potansiyelini istenilen ölçüde ekonomik değere dönüştürebildiğini söylemek güçtür. Bölge, turist potansiyeli açısından öncelikli olarak coğrafi konumundan yararlanmaktadır. Bunlardan birincisi, İstanbul ve çevresinden gelen yazlıkçı ve gününbirlikçi yerli turisttir. Karadeniz, Marmara ve Ege Denizi'ndeki kıyı şeridi yazlık ve hafta sonu kaçış bölgesi olarak görülmektedir. Ancak, talebe yönelik hizmetlerin sunumunda çeşitli altyapı eksiklikleri, profesyonel hizmetlerin gelişmemiş olması, sezonun kısalığı, çarpık yapılaşma gibi nedenler yetersizlikler doğurmaktadır.

Bölgenin cezbettiği ikinci turist kaynağı, AB ile sınır olduğu Balkan ülkeleridir. Özellikle Yunanistan ve Bulgaristan'dan gelen turistler bölgeyi tercih etmekte, ancak yine çeşitli altyapı yetersizliklerine de bağlı olarak, çoğunlukla günübirlik konaklamasız olarak ayrılmaktadır.

Üçüncü turist kaynağı, özellikle Edirne ve çevresinin yüksek derecede talep gördüğü kültür turizmine bağlı olarak Türkiye'nin dört bir yanından gelen turistlerdir. Tarihi ve kültürel varlıkları, dünyaca ünlü organizasyonları ile Edirne, ülke ve dünyanın birçok yerinden ziyaretçiyi bölgeye çekmektedir.

Bölgenin turistik altyapısı, potansiyeli karşılayabilecek yeterliliklere sahip değildir. Öncelikle, her üç il de, oda ve yatak kapasitesi bakımından Türkiye ortalamalarının altında kalmaktadır. Bölgede yeterli sayıda turistik tesis bulunmamaktadır. Bu alanda, insan kaynakları anlamında da girişimci ve personel eksikliğinden söz edilebilir. Ayrıca, kentsel altyapının ve donatı alanlarının turizme hizmet edecek şekilde dizayn edilmesi ve yeterli tanıtım ve promosyonun sağlanması oldukça önemlidir. Sonuç olarak, TR21 Trakya Bölgesi'nin turistik potansiyelini ekonomik girdiye dönüştürebilecek planlamalar, stratejiler ve politikalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Bölge, turizm çeşitliliği bakımından ise birçok alternatife sahiptir. Öncelikle, üç denize kıyı olmanın avantajı ile birlikte deniz turizmi oldukça yaygındır. Özellikle Saroz, Şarköy ve İğneada sahip olduğu bakir doğası ve temiz denizi ile önemli bir cazibe merkezidir. 751 km olan kıyı uzunluğu, Türkiye'nin 7.816 km olan kıyı uzunluğunun %9.6'sını oluşturmaktadır ancak kıyı turizminde geldiği nokta, bu potansiyelin altında yer almaktadır.

Turistik tesislere giriş ve konaklama sayıları arasındaki farka bakıldığında, TR21 Trakya Bölgesi Türkiye ortalamasının oldukça altında bir değere sahiptir. Bu durum, bölgede yeterli ve nitelikli konaklama tesislerinin bulunmadığının, bölgeye çekilen turistlerin transit yolcu ya da günübirlikçi olduğunun ve turisti bölgede tutacak, ekonomik değer üretecek faaliyetlerin yeterli olmadığını bir göstergesidir.

Bölge genelinde özellikle Marmara Denizi'nde yaşanan kirlilik ve çevre sorunları yanında yukarıda özetlenen temel sorunların giderilerek sektörün geliştirilmesi için; öncelikli olarak kıyı şeridi boyunca uzanan yazlık yerleşmeleri planlı bir statüye alınmalı, kirletici unsurlar giderilmeli, var olan kültür ve turizm varlıkları korunmalı ve bu varlıkların tanıtımı konusunda ulusal ve uluslararası medya kuruluşları ile tur operatörlerinin desteği alınmalıdır.

2. Tarım ve Hayvancılık

Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'da önemli gelir kaynaklarından biri tarımdır. TÜİK 2008 yılı verilerine göre, bölgenin tarımsal üretim değerinin yaklaşık olarak %77.4'ü bitkisel üretimden, %22.6'sı ise hayvansal üretimden elde edilmiştir. Bölgede en önemli ürünler buğday, ayçiçeği ve çeltiktir. 2008 yılı verilerine göre bölge, Türkiye buğday üretiminin %12'sini, ayçiçeği üretiminin %61'ini, pirinç üretiminin de %54'ünü karşılamaktadır.

Bölgede yıllardır başarı ile uygulanan suni tohumlama sonucu, genotip özellikler açısından büyükbaş hayvan varlığında önemli ilerlemeler sağlanmış olup, kültür ve kültür melezi hayvan varlığının toplam hayvan varlığına oranı çok yüksektir. Bu durumun sonucu olarak da bölge, Türkiye'nin damızlık ambarı olma özelliğine sahip bir bölge olarak değerlendirilmektedir.

3. Sanayi

TR21 Trakya Bölgesi genelinde tarımsal ürünlerin işlendiği küçük işletmelerle başlayan sanayileşme, 1980 sonrasında, özellikle İstanbul'a yakın alanlarda yoğunlaşmaya başlamıştır. Bölge sanayisi, bugün bünyesinde 1.809 sanayi kuruluşunu barındırır hale gelmiştir.

Bölgede sanayi siciline kayıtlı 1.809 işletmenin 1.277 adedi Tekirdağ, 265 adedi Edirne ve 267 adedi Kırklareli illerinde yer almaktadır. Tekirdağ Bölgede sanayinin %70'ini bünyesinde barındıran yoğunlaşması noktası olarak ön plana çıkmaktadır.

Sanayi Siciline Kayıtlı İşletmelerin Sektörel Dağılımı:

	Dokuma, Giyim ve Deri Sanayi	Gıda, İçki ve Tütün Sanayi	Taş, Toprak, Maden	Kâğıt ve Ambalaj	Plastik, Kimya, Boya ve Cam Sanayi	Makine, teçhizat, Otomotiv Yan San.	Orman Ürünleri ve Mobilya	Diğer	Toplam
TR21	60	40	207	0	184	80	38	13	1.809
Tekirdağ	11	16	115	28	169	157	21	114	1.27
Edirne	23	152	55	0	0	0	0	35	265
Kırklareli	6	93	37	2	15	23	7	14	267

Devlet Planlama Teşkilatınca 2003 yılında yapılan "İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması"na göre TR21 Trakya Bölgesi 2. kademe gelişmişlik düzeyine sahip bir bölge konumundadır. Bu görece gelişmiş sosyo-ekonomik yapıdaki en önemli unsurlardan biri sanayi varlığıdır.

Tekirdağ, bölge genelinde sahip olduğu bu güçlü sanayi varlığı ile "Türkiye İmalat Sanayi Gelişmişlik Sırasında" 5. sırada yer alırken, Kırklareli 14. sırada, Edirne ise 30. sırada yer almaktadır. URAK tarafından yapılan "İller Arası Rekabet Endeksinde" de Tekirdağ ülke genelinde 7.sırada yer alarak Bölgenin en rekabetçi ili iken, 25. ve Kırklareli 28. sırada yer almaktadır.

4. Madencilik

Günümüzde gelişmişliğin göstergeleri olarak nitelendirilen demir-çelik, enerji ve tarım ürünleri üretimindeki devamlılık, büyük ölçüde madencilik ürünleri ile sağlanmaktadır. Ayrıca, tüm sanayi dallarının ürünlerinde veya kullandıkları araç ve gereçte, doğrudan veya dolaylı olarak maden ürünlerine gereksinim duyulmaktadır.

Bölgedeki illerin yeraltı maden zenginlikleri genel olarak incelendiğinde; linyit, manganez ve doğalgaz ön plana çıkmaktadır. Bölgede var olan linyit rezervleri genel itibari ile yüksek kalitelidir. Çevreye duyarlı yüksek teknolojiye yakma sistemlerinin kullanılmasıyla, kalori arttırma çalışmalarının verimi artacaktır. Ayrıca, Türkiye'nin en önemli manganez yatakları Çatalca-Kırklareli hattında bulunmaktadır.

Bölge genelinde verilen maden işletme ruhsatları incelendiğinde; Tekirdağ'da 92, Edirne'de 77, Kırklareli'de ise 66 olmak üzere bölge genelinde toplam 235 maden işletmesi bulunmaktadır. Kömür ocakları, bölgedeki ağırlıklı maden ocaklarını oluşturmaktadır. Kömürden sonra 34 maden ocağı ile kalker ve 16 maden ocağı ile kuvars kumu maden ocakları gelmektedir.

TR21 Trakya Bölgesi ülkemizin önemli doğalgaz kaynaklarına ev sahipliği yapmaktadır. Ancak, doğalgaz miktarı ve üretimi rakip ülkeler ile kıyaslanmayacak düzeydedir. Bölgede üretilen doğalgaz Türkiye toplam üretiminin %77'sini oluşturmakla birlikte, Türkiye'deki toplam üretimin tüketimi karşılama oranı %2'de kalmaktadır.

